

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Disputationum, & Quæstionum Tractatus IV. De Homine propt lapsus est à
beatitudine per propriam malitiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ. *TRACTATVS IV.*

DE HOMINE PROVT LAPSUS EST A FINE
Beatitudinis per propriam malitiam.

SIVE,

DE PECCATIS MORALIBVS.

DISPV TATIONES THEOLOGICÆ.

S. Thom. prima secundæ, à Quæst. 71. ad 89.

ONSIDERAVI haec tenus generatim actiones hominis prout humanæ sunt ac morales, nunc sequitur ut speciatim illas considerem prout malæ sunt, & malam efficiunt voluntatem hominis à qua prodeunt: nec enim vñquam voluntas efficit malum nisi mala sit, neque mala est, nisi quia efficit malum. *Ecce, inquit Augustinus lib. 2. de Nuptiis cap. 28. ex bono oritur malum, nec fuit omnino unde oriretur nisi ex bono, ipsam dico voluntatem malam, in qua tamen nullum praecessit malum:* hoc est enim quod appellatur peccatum morale, recessus à fonte boni ut loquitur S. Diony-
sius, *cap. 2. De Diuinis Nominibus*, aberratio à semitis vitæ, à principio recti, à fine honesti, *τὸν τὸν ὄδον, τὸν τὸν ἀγχοῦ, τὸν τὸν τέλον*: purissimum & summum malum, nihil boni habens, & nihil Dei, cum nec in Deo, nec à Deo sit, sed à volun-
tate solâ dum à Deo & à bono deficit.

De huiusmodi ergo malo quod septum tenebris & illune ibidem vocat optimè
Sanctus Dionysius, difficilis cognitio est, quam video satis commodè ad quatuor
posse reuocari capita. Primum sit de iis, quæ spectant ad naturam & proprieta-
tes peccati. Secundum de causis peccati. Tertium de illius effectibus. Quartum
de peccato originali prout est effectus primi peccati: quibus expensis constabit pro-
fecto, quām merito peccatum appellat Nazianenus *ἀποτέλεσμα*, Βυθόν exitij voraginem,
Chrysostomus, *μεγάλω τιμορία* maximum animæ supplicium, Tertullianus *Denora-
torium salutis*. Verius dixeris omne malum, sicut Deus est omne bonum.

DISPUTATIO I.

De iis que pertinent ad naturam, & proprietates Peccati.

S. Thomas quæst. 71. 72.

PECATUM quilibet contra naturam est, ut dicam statim ex Sancto Thoma, & tamen natura quædam est, quia non est purum nihil, sed essentiam habet realem, quæ definitione aliqua explicari potest: etiam igitur ut tradam plenissimè, quatuor mihi video esse necessaria, primò, quænam sit generatim propria quidditas peccati. Secundo, quænam sit quidditas peccati commissionis & omissionis. Tertiò, quænam sit propria quidditas peccati mortalis & venialis. Quartò generales proprietates peccati.

QUÆSTIO I.

De Natura Peccati generatim.

PECATUM quodlibet sive in natura, sive in arte, sive in moribus, recessus quidam est à regula præscribente modum operationis: peccata enim naturæ dicuntur monstra, artis peccata errores sunt: peccata moralia propriè retinuerunt peccati nomen, quorum naturam hic indagamus, explicabitur autem plenissimè si dicatur primò definitio & propria ratio peccati. Secundo unitas eius tūm specifica, tūm numerica. Tertiò generales quædam diuisiones peccati.

SECTIO I.

Quænam sit vera definitio peccati & virtutis moralis.

Peccati duplex significatio.

CERTUM est primò, peccati nomen aliquando sumi-
latè ac minus propriè, etiam in Scripturis, aliquando autem propriè sumi-
tum. Impropriè sumitur quando significat primò pœnam peccato debitam Leuit. 20. Portabunt ambo peccatum suum, sine liberis morientur. Secundò quando significat id quod est incentiūm peccati, & effectus eius sicut sacerdos ab Apostolo concupiscentia peccatum appellatur, ex eo quod prodeat à peccato, & inclinet ad peccatum: Tertiò etiam significat sacrificium pro peccato: 2. ad Corinth. 5. Eum qui non nouerat peccatum, peccatum fecit. Quæ omnia im-
propriæ sunt ut patet. Propriè vero sumitur peccatum quando significat omne id quod est recessus à regula rationis & lege Dei, quia scilicet illud semper defectus est perfectionis debitæ ad finem, ex quo defectu de-
nominamur propriè peccatores. Conuenit autem no-
men peccati maximè propriè peccato actuali, deinde peccato habituali tūm personali, tūm originali: habi-
tibus autem vitiosis nullo modo conuenit, quia illi non sunt formaliter, sed effectiū tantum recessus à regula rationis, vnde definitur in Tridentino, quod in Baptismo totum deletur, quod propriam habet rationem peccati, cum tamen certū sit non tolli habitus vitiosos.

Certum est secundò, quod in peccato actuali duo reperiuntur. Primò quod sit malum morale, quia scilicet recessus est à regula. Secundò quod auersio sit à Deo, & vera eius offensa, quæ duas rationes distingueuntur, cum una sit altera prior, & illam fundet, possintque inuicem separari ut statim dicam: priorem illam peccati rationem agnouerunt Ethnici omnes Philoso-

phi: posteriorem autem Theologia sola docet; Ego considero nunc utramque ut plene intelligatur quiditas peccati primò ut est malum morale, secundò ut est Dei offensa, vnde tertio perspicere poterit natura virtutis moralis.

S. I.

Quid sit peccatum præcisè prout est malum morale.

Nihil est peccatum morale quod non sit contra legem Dei, contra rectam rationem, contra naturam ipsam rationalem, ut satis constat ex dictis secunda disputatione de regula actuum voluntatis, & de recta ratione moralitatis: Difficultas autem nunc est, utrum peccatum constitutur formaliter, & essentialiter per respectum illum ad legem & rationem, an vero per oppositionem cum natura rationali: quod totum quia eo loco plenè traditum est, poterat hic omitti, & breuiter tantum attingi debet.

Ratio ergo dubitandi primò erat, quia ut definitio peccati sit bona, illi solum defectui conuenire debet, qui peccatum est, sed omnis definitio peccati, quæ non tradetur per oppositionem cum lege, conueniet alicui defectui, qui non est peccatum, nam si quis arborem, verbi gratiæ, plantare velit inuersis fursum radicibus, vel domum sine fundamentis ædificare, tam facit aliquid contra rationem, & naturam ipsam prout rationalis est, quam ille qui furatur, ergo eo modo plantare arborem, tam est peccatum quam furari: ergo peccatum non potest definiti nisi per oppositionem cum lege.

Secundo, multa sunt mala, quæ tamen non sunt disconuenientia naturæ rationali, & multa bona quæ non sunt illi conuenientia: nam mendacium esse potest bonum, si iudicem inuincibiliter illud esse bonum, ergo tunc peccatum non potest definiti per oppositionem cum natura rationali, sed per oppositionem cum sola ratione, quia tunc malitia non potest causari: nisi per illam oppositionem.

Tertiò, ut definitio peccati sit bona oportet ut malum ipsum morale, non includatur in ipsa definitione mali, alioqui circulus erit vicius, sed si peccatum definitur per naturam rationalem, semper malum morale includetur in ipsa definitione mali moralis, quia peccatum dicetur id quod est disconuenientia naturæ consideranti aliquid esse malum. Morbus enim & amentia sunt aliquid disconuenientia naturæ rationali, & tamen non sunt peccata, quia non disconuenientia naturæ rationali consideranti hæc esse moraliter mala, ergo in definitione peccati semper erit circulus, nisi definitur peccatum per oppositionem cum lege.

Quartò, si peccatum definiretur per oppositionem cum natura rationali, sequeretur quod peccatum quodlibet esset reuera contra naturam, quod tamen falsum est, quia quædam specialiter peccata dicuntur esse contra naturam: Deinde illud non est contra naturam, ad quod homo naturalem habet inclinationem, nemo autem hominum est, quem natura non inclinet ad peccatum. Denique si peccatum quodlibet contra naturam est, sequitur quod opposita illi virtus erit secundum naturam, quod falsum est, quia virtutes supernaturales secundum naturam non sunt, sed supra naturam.

Dico primò, peccatum non constituitur, neque definitur formaliter & primariò in ratione. Hoc moraliter per oppositionem cum æterna lege, vel recta ratione, neque per præponderantiam oppositæ bonitatis, sed per solam disconuenientiam cum natura rationali prout discussa est & libera. Ita docent

Scotus,

Duo sunt in quibus peccato.

Scotus, Richardus, Durandus, Victoria, Sotus, Vasques, Suares: contra Ochamum, Bonaventuram, Gregorium, Gersonem, Almainum, Cordubam, & plures recentiores.

Ratio autem breuiter sit, quia peccatum definiri generatim non potest, nisi per oppositionem cum primaria & radicali regula humanorum actuum, illa nec est lex aeterna, neque recta ratio, nec preponderantia viva opposita malitia, sed natura rationalis propterea discursiva & libera, ut probabam secunda disputatione. Primo, enim si Deus non prohibueret mendacium, vel suam illam legem non promulgassem, adhuc tamen mendacium esset peccatum. Imo si Deus mentionetur vere peccaret, quamvis nullam haberet legem. Secundo, ea quae sunt essentialiter mala non ideo sunt mala quia recta ratio iudicat, sed ideo recta est ratio quae iudicat illa esse mala quia sunt vere mala. Tertiū preponderantia illa opposita bonitatis nuper & quibusdam excogitata non videtur admittenda, quia bonum virginitatis preponderat matrimonio, quod tamen non est malum, ergo illud non est malum cui preponderat bonitas opposita. Deinde queritur quare preponderet mors parentis, v.g. bono hereditatis, ita ut propter hereditatem occidere Patrem non licet. Quartū igitur manet ut sola natura rationalis propterea discursiva & libera sit primaria illa regula, & peccatum, nihil si aliud quam actus humanus disconueniens natura rationali ut est rationalista posteriori autem definitus actus humanus disconueniens recta rationi prescribenti quid agendum aut vitandum sit. Quod probatum manet ut dixi ex secunda illa disput. quia scilicet omne malum respectuum dicitur per ordinem ad subiectum aliquod: sed peccatum malum est respectuum, est enim malum respectu alicuius subiecti: ergo peccatum est malum per ordinem ad subiectum, id est respectu subiecti seu naturae in qua est. Deinde nihil omnino est malum quod revera non sit disconueniens natura rationali ut libera ac discursiva, nam etiam ea quae sunt peccata ex conscientia erronea, vere disconuenientia sunt cum natura rationali: v.g. Eleemosina etiam si ex se sit conueniens natura rationali posita tamen conscientia invincibiliter errante, disconueniens est: nam eadem Eleemosina est conueniens, & disconueniens posita illa conditione iudicij recti vel erronei.

Ad primam Resp. definitionem peccati allatam non conuenit ulli defectui qui non sit peccatum, nam licet adificare dominum, verbi gratia sine fundamentis sit aliquid disconueniens natura rationali ut discursiva, non est tamen illi disconueniens propterea discursu & libertate, nam hoc est proprium solius malitiae moralis quae non respicit rationem solum & ideam, sed fundatur etiam in libertate. Si quis libere vellet adificare dominum sine fundamentis, nullo modo esset vituperabilis, imo esse posset laudabilis si faceret in bonum finem: si autem absque fine bono id faceret, merito debetur vituperari.

Ad secundam Resp. scepere in superioribus dictum est, nullam rem esse peccatum nisi sit vere disconueniens natura rationali: nam etiam tunc quando invincibiliter existimo aliquid esse malum, quod est in se bonum, male operor, & obiectum hoc malum est natura rationali, quia quidquid ratio invincibiliter iudicat esse malum, natura rationali est disconueniens: non quod recta ratio faciat illud malum, sed quod sit conditio sine qua nullum esse potest malum, aut bonum.

Ad tertiam Resp. quod in definitione boni & malorum moralis circulus sine dubio admittitur ab iis qui regulam primariam moralitatis volunt esse rectam rationem, quia illa recta ratio sine dubio est cognitio

bonitatis & malitiae, vnde fit ut malitia non possit definiri per rectam rationem atque a deo per se ipsam. In illa vero sententia quae statuit regulam primariam bonitatis esse naturam rationalem ut rationalis est propterea scilicet est utens discursu & libertate nullus in definitione mali circulus committitur, quia peccatum non dicitur, id quod est natura consideranti aliquid esse malum, sed quod est disconueniens natura intelligenti & libera. Morbus & amentia non sunt actus humani qui dedecent naturam discursuam, & liberam, vnde nec illi conuenit definitio mali moralis quam assignamus.

Ad quartam Resp. dupliciter posse intelligi quod peccatum sit contra naturam, primo quia est malum ipsius naturae rationalis ut sic, & illam dedecet ac male afficit, secundo est contrarium ordini quem natura constituit in operationibus animae vegetativa: posteriori modo contra naturam sunt certa quaedam peccata quibus ordo generationis pervertitur ut Sodoma & pollutione. Priore autem modo quodlibet peccatum contra naturam est, quia malum est natura rationali & illam dedecet. Natura inclinatio non habet ad peccatum propterea est rationalis, sed propterea est vegetativa, & sensitiva, ideoque peccatum semper malum est natura propterea rationali. Virtus supernaturalis non est secundum naturam quod natura possit illam exigere, vel etiam acquirere naturaliter, sed dicitur secundum naturam ex eo quod si bona ipsi naturae, illam enim decet & bene afficit sicut peccatum contra naturam est quia illam male afficit.

§. II.

Quid sit peccatum propterea est offensa Dei.

Definiui haec tenus peccatum propterea est malum morale, sic enim est actus humanus disconueniens natura rationali, siue recessus voluntarius a regula rationis prescribente quid agendum aut vitandum sit. Nunc altera peccati consideratio quae dicitur Theologica, propterea malum quoddam est ipsius Dei, & vera eius offensa. Sic enim iuxta illam considerationem intelligenda sunt definitiones peccati quas Patres afferrunt per oppositionem cum lege, *Peccatum est transgressio aeterna legis*, inquit Ambrocius, *lib. de Paradiſo* c. 8. & Augustinus, *lib. de Confessu Euangelij*, c. 4. Et iterum *lib. 22. contra Faustum*, c. 27. *Diſcum, factum, concupiſcum contra legem aeternam*: Vnde fit ut peccatum quodlibet sit offensa & contemptus Dei cuius legem violat, cuius opponitur voluntati.

Controversia ergo ex iis nascitur inter Theologos celeberrima, utrum peccatum morale in materia gravi, & mortali, v.g. furtum & adulterium, esset peccatum mortale, dignum aeterna poena & priuatione gratia Dei, in eo qui Deum, & legem aeternam ignoraret, vel certe qui actu illam non consideraret: tunc enim haud dubie peccatum non haberet rationem offensae Dei, haberet autem rationem peccati.

Ratio enim dubitandi primo est, quia si quodlibet peccatum commissum ab eo qui Deum vel ignorat vel non considerat, est veniale tantum, sequitur omnino quod multa & grauissima scelera scepere sunt etiam a Christianis sine ullo peccato mortali. Vnde primo sequeretur quilibet in Confessione interrogari debere a Confessario, utrum attendisset ad Dei offensam. Deinde sequeretur quod si quis innumera commisisset adulteria, & homicidia, Deum actu non cogitans, non obligaret illa confiteri, atque ita multi scelerissimi scepere homines dubitare possent, utrum tenerentur sua peccata confiteri. Sequeretur, tertiū, illū hominem qui sciens se peccare contra rationem, vellet furari, occidere, mactari, & omne scelerum genus committere minus

peccatum quæcumque eum qui cognoscens Deum, veller furari unicum numerum. Denique sequeretur illum qui omnia illa crimina committeret posse tamen manere amicum, & Filium Dei, dignum eius amore ac eius hæreditate, quæ omnia nemo non videt quæcumque sint falsa, & absurdia.

Secundo, certum est multos infideles habere ignorantiam inuincibilem Dei, ac diuinæ legis, atque adeò committi ab illis infinita sceleris, nihil cogitantes Deum & diuinam legem, vnde primò sequitur, nunquam illos mortaliter peccare, neque infernum mereri. Deinde sequitur quartum aliquem locum debere dari, vbi post iudicium illi maneat, non enim ire possunt in celum aut in purgatorium cum habeant peccatum originis, neque in Limbum cum aliqua in modis plurima habeant actualia peccata, neque in infernum cum peccatum non habeant mortale. Sequitur quod satius est non annunciare illis Deum, aut diuinam legem, quia cum ea cognitione grauiter peccaturi sunt, & damnabuntur, sine illa non sunt peccaturi nisi venialiter.

Tertiò, illud peccatum mortale appellatur, quod est graue, Deoque grauiter displicet, sed seclusa omni aduentitia ad Deum aut legem eius adulterium est peccatum graue, Deoque grauiter displicet, ergo seclusa huiusmodi aduentitia illud est peccatum graue: probatur minor, quia illud Deo displicet, quod est malum, Deus enim odit omne malum, sed adulterium ante omnem prohibitionem est malum, ergo seclusa omni prohibitione Deo displicet. Deinde omne peccatum quod grauiter Deus odit, grauiter etiam vult punire poenam aeternam, sed Deus grauiter odit illud peccatum, ergo vult illud punire poenam aeternam: probatur maior, quia illud peccatum Deus non odit tantum leuiter, quod maiori poena vult punire, quæcumque vult punire peccatum leue, sed si non vellit punire poenam aeternam peccatum graue quod grauiter odit, minus illud vellit punire, quæcumque multa mendacia leuia, quæ possent superare poenam peccati grauius: ergo Deus vult punire poenam aeternam illud peccatum quod grauiter odit.

Quartò, sequitur quod in quolibet peccato mortali duplex est malitia, quarum una est separabilis ab altera, vnde sequitur quod ratio diuinæ offendæ non est generalis circumstantia cuiuslibet peccati grauius, sed habet oppositionem specialem cum charitate ac iustitia. Deinde sequeretur quod iste actus non esset peccatum nisi veniale, si homicidium non esset prohibitum a Deo, quamvis illud esset rationi dissonum ego vellem occidere homines centum. Denique sequeretur quod omnia peccata mortalia in ratione peccati mortalis, sunt eiusdem speciei, quia sunt mortalia tantum quia sunt offendæ.

Dico secundo, peccatum morale in iis qui Deum vel omnino ignorant, vel non actu considerant, verè nihilominus peccatum est graue, sed nullo tamen modo est Dei offendæ, neque peccatum mortale disoluens Dei amicitiam, neque dignum aeterna poena.

Primam partem communiter Theologi docent contra Zumel in hunc articulum *disp. 8.* & Curiel ibidem *dub. 3.* qui negant actu malum peccatum esse seclusa Dei cognitione. Probatur autem quia tunc est propriè dictum peccatum quando est actus rationi disconueniens, sed quamvis nullus esset Deus adulterium tamen & mendacium esset rationi disconueniens, essent enim aliquid quod deberet non fieri iuxta rectam rationem, & quod naturam rationalem dedecet, ergo illa essent verè peccata. Deinde tunc manet verum peccatum quando manet quiditas peccati, sed sublatæ cognitione ac offendæ Dei, maneret tota quidditas peccati, quæ dissonantia

est cum natura rationali, ergo maneret peccatum. Patet autem quod tunc illud non esset offendæ quia sicut malus nunquam est malus sublatæ cognitione malitia, sic nunquam est offendæ, si non cognoscatur esse Dei offendæ.

Secundam partem expressè afferunt Lessius, *lib. 13.* de *attributis cap. 26.* *num. 183.* Henriques *lib. 3.* de *Punitio cap. 1.* *num. 8.* littera K. Conink, *tractatu de Charitate disp. 32.* *dub. 5.* *num. 39.* de *Lugo tractat. de Incarnat.* *disp. 5.* *secl. 5.* vbi citat S. Thomam, Alessem, Albertum, Richardum, Bonauenturam, Bellarminum, Suarez, Contrarium autem censent Vega, *lib. 3.* in *Tridentinum cap. 1.* *quest. 4.* Azor *tom. 1.* *lib. 4.* *cap. 1.* *quest. 4.* Salas, *tractat. 13.* *disp. 16.* *secl. 2.* qui sententiam quam proposui vocat improbabilem, parum tutam, periculosam in fide, perniciosa.

Probatur tamen quia peccatum mortale prout est distinctum à veniali dicitur illud quod repugnat charitati & amori Dei super omnia, quod priuat hominem gratia, & est dignum poena aeterna: sed peccatum quod fieret cum inuincibili Dei ignorantia non repugnaret charitati, non priuaret hominem gratia, neque dignum esset poena aeterna: ergo illud non esset peccatum mortale. Minor probatur primò, quia illud ex parte obiecti non pugnat cum Dei amore super omnia, quod stare potest cum actu amoris super omnia, sed posset aliquis velle furari contra rationem, & tamen esse omnino paratus ad non furandum, si furum displiceret Deo quem diligit super omnia, ergo illud peccatum non pugnat cum amore Dei super omnia. Secundò, quod illud peccatum non priuaret gratia Dei, probatur, quia non expellit habitus charitatis nisi per actum oppositum charitatis: sed peccatum illud, ut probabam, non est oppositum amori Dei super omnia, ergo per illud non expellitur habitus charitatis, atque adeò neque gratia. Denique quod illud poenam non mereatur aeternam, probo, quia tota ratio cur peccatum mortale poenam aeternam dignum sit, est vel quia continet grauem contemptum Dei ratione cuius aliquam haber infinitatem omnino incompensabilem per finitam satisfactionem creaturæ, vel certè quia tollit principium vita quod est charitas, vnde fit ut irreparabile maneat ab intrinseco. Sed peccatum commissum sine cognitione Dei non contineret ullum contemptum Dei, neque tolleret habitum gratiae, ergo non esset dignum aeterna poena. Denique si aliquod peccatum esset mortale quod tamen non esset offendæ Dei sequeretur quod ratio diuinæ offendæ non esset generalis circumstantia cuiuslibet mortalis peccati, atque ita explicandum esset in confessione peccati cum actuali aduentitia ad Deum & ad eius legem.

Ad primam Respondeo nunquam contingere posse inter fideles, ut aliquis aduertat se peccare contra rationem, quin aduertat saltem confusè se peccare contra Deum. Ratio est, quia fidelis quilibet ab initio assuetus est apprehendere peccatum quodlibet, non ut contrarium rationi, sed ut contrarium legi Dei, & ut veram eius offendam, ac propterea nunquam contingere ut committatur ab aliquo graue furum aut adulterium quin peccet mortaliter, & tenetur confiteri. Quod si metaphysicè supponas contingere ut sine aduentitia vlla ad Deum committat aliquis peccata grauia, fateor quod in eo casu, qui nunquam contingit, ille non peccaret mortaliter, atque adeò si hoc esset certum non teneretur confiteri, minus peccaret, quæcumque qui Deum cognoscens furaretur unum aureum: manere posset Dei amicus, & dignus aeterna vita: quæ omnia nego absurdia esse supposita conditione illa quæ moraliter est impossibilis.

Instabis,

Instabis, ille qui sic peccaret contra rationem esset
verè in se malus, ergo esset obiectum odij diuini,
neque posset amari à Deo, alioqui Deus posset amare
id quod reuerè est in se malum. Imò offendere aliquem
est dare illi rationabilem causam indignationis
contra ipsum, pater enim indignari potest contra
filium, ob turpem eius vitam, licet filius non
aduerterit periculum incurrendi paternam indignationem.

Solutio secunda. Resp. illum qui peccaret contra rationem esse reue-
rà malum moraliter, sed non esse malum malitia mor-
tali, vnde distinguitur consequentia illa, obiectum
esset odij displicentiae, concedo: odij inimicitiae,
nego: Deus illum hominem non odio habet ut
inimicum, sed ut malum moraliter, sicut displicere
potest filius patri, & incurtere illius indignationem,
propter crimina quæ commisit, sed non potest offendere
patrem nisi contemnendo eius Mandata & amicitiam,
offendere igitur aliquem est dare illi rationabilem
causam indignationis propter contemptum
aliquem, & violationem debiti honoris, sed non est
dare quamlibet causam indignationis.

Ad secundam Respondeo, cognitionem aliquam
Dei ut superioris & prohibentis ea quæ mala sunt
homini, ita esse impressam homini & quodammodo
innatam, ut nemo etiam infidelis & maximè barbarus
plena de Deo & de illius lege ignorantiam habeat,
vel habere possit saltem pro longo tempore. Ita enim
suppono ex dicendis in tractatu de fide, tenentque
co-
muniter Theologi cum Abulensi Lyrano, Victoria,
Vasque, Granado, Coninx, ut merito dixerit Tertul-
lianu[m] neminem esse qui naturaliter hac in re non sit
Christianu[m]. Nego itaque nullum esse barbarum, qui
peccet aduertendo malitiam moralē, quin sciat vio-
lari à se legem aliquam, & offendere supremum aliquem
legislatorem quem tamen confusè solum cognoscit:
barbari enim quoties longo aliquo viuunt tempore
peccant mortaliter, quoties sciunt se malè facere in
re graui, vnde neque necesse est ut detur quartus ali-
quis locus in quo puniantur, quia pertinet ad Dei pro-
videntiam, ut nemo cum solo peccato veniali moria-
tur, cuius originale peccatum deletum non sit, sed
neque satius est illis non annunciare Deum, quia per
illos tunc stabit ut abstineant a peccato.

Solutio tercia. Ad tertiam Resp. duplē in peccato considerari
posse grauitatem: Prima est purè moralis, altera est
Theologica, quæ consideratur solum à Theologis,
cum altera Philosophis nota sit: homicidium factum
cum inaduentia ad Deum, haberet priorem illam
grauitatem, non autem posteriorem per quam peccatum
mortale constituitur, & homo efficitur indignus
Dei amicitia. Deus ergo peccatum illud grauitate
odisset ut malum morale, non ut malum & offendens
suum, quia non esset Dei offensa. Itaque ad argumen-
tum respondeo illud peccatum mortale dici, quod
est graue, non grauitate illa purè moralis, sed grauitate
Theologica in ratione offensæ Dei. Ad alteram
probationem omne peccatum quod Deus grauitate
odit, vult etiam punire pœnā aeternā, si odit grauitate
purè moralis, nego: si odit grauitate in ratione
offensæ Dei, concedo. Nam quamvis magis
oderit illud peccatum, quam peccatum veniale, quo
non veller tamē punire illud aeternā pœnā, non
video tamē cur plurima peccata venialia non pos-
sint mereri maiorem pœnam, quam vnum aliquod
huiusmodi peccatum, quod non meretur pœnam
aeternam.

Solutio quarta. Ad quartam Resp. esse in omni prorsus peccato
graui multiplicem malitiam generalem, quia est contra
charitatem, & iustitiam, & gratitudinem sed malitiam
specialem non esse nisi vnam, ut patebit ex se-

quenti sectione. Ille actus quo dico, si homicidium
non esset prohibitum à Deo, & tantum esset contra
rationem, ego te occiderem, potest considerari vel
præcisè ratione obiecti, & sic est tantum peccatum
veniale, vel prout est grauitate à Deo prohibitus, & sic
esset peccatum mortale, quia ille actus fit contra ra-
tionem, Deus etiam illum prohibet grauitate. Dices
actus non est malus & prohibitus nisi propter ob-
iectum, ergo si obiectum non est malum mortali-
ter, actus etiam mortaliter non erit malus & pro-
hibitus.

Resp. distingendo antecedens actus, non est ma-
lus, & grauitate prohibitus, nisi propter obiectum
contrarium rationi, & mortale fundamentaliter, con-
cedo: nisi propter obiectum ut mortale formaliter
nego. Actus enim malus est & prohibitus prout ob-
iectum, prout contrarium rationi: obiectum itud
quamvis non cognosceretur prohibitum à Deo, co-
gnosceretur tamen ut grauitate contrarium rationi:
ideoque semper actus ille grauitate prohibitus est à
Deo, habet enim malitiam mortalem sumptam fun-
damentaliter. Denique peccata omnia mortalia con-
ueniunt in ratione generica peccati graui & diuinæ
offensæ, sed specie tamen differunt, quia sunt offensæ
diuersæ ut patebit ex sectione sequenti.

S. III.

Corollaria de malitia formalis actus & ha- bitus mali.

**Quid sit
malitia
formalis.** Primum est, quid sit malitia formalis actus mali.
Ex iis enim quæ hactenus dixi, constat duo neces-
sariò distingui debere in peccato prout est malum
moralē. Primum est materia peccati, nimirum enti-
tas ipsa physica actus liberi, vel eius omissionis. Secun-
dum est formale peccati, seu malitia ipsa formalis
quæ non est aliud quam disconuenientia illius actus
cum natura rationali & ratione. Hæc autem discon-
uenientia non est essentiale ac intrinsecum actui ma-
lo, quia sine illa mutatione intrinsecā facta in ipso
actu, potest tolli vel aduenire: si enim cesset prohibi-
tio, vel aduentitia, tolletur etiam illa disconuenientia & malitia. Deinde illa non est aliquid produci-
bile in actu malo per veram aliquam efficientiam, sed
tantum resultat in actu positâ libertate, & aduenten-
tia rationis. Ratio est quia disconuenientia illa est
solum connotatio, quæ non est aliud distinctum
ab ipso actu, & in eo producibile, sed est tantum
actus ipse connotans naturam rationalem cui positâ
libertate, & aduententia, peccatum est disconueniens
vnde fit ut Deus, & habitus ipse malus, tamen si con-
currant ad totam substantiam physicam actus mali;
nullo tamen modo producunt malitiam formalem,
quia ille actus prout est à Deo, vel prout est ab habi-
tus malo, non habet quod sit disconueniens rectæ ra-
tioni, & naturæ rationali, sed hoc tantum habet à vo-
luntate, quæ cum aduententia rationis facit actum
quem tenetur non facere. Certum videlicet est rela-
tiones & connotaciones omnes non propriè fieri,
neque habere causam aliam, nisi eam à qua subiectum
in quo sunt, habet quod connotet talentum terminum:
sed hæc postea fusiū.

Secundum corollarium est, quid sit malitia forma-
lis in ipso habitu vitioso: duo enim etiam in eo di-
stingui debent. Primum est materia seu entitas
physica ipsius habitus inclinans ad actus tendentes
ad malum. Secundum est formale seu malitia, quæ
non est aliud, quam disconuenientia huius habi-
tus cum natura rationali, ex eo quod inclinet ad actus
qui mali sunt, quando sunt cum libertate & aduen-
tientia. Differt autem malitia formalis horum habi-
tuum

Malitia
formalis
habitus
vitiosi.

tuum à malitia formalia actuum, quod malitia formalis actuum est immediata disconuenientia cum natura rationali, per modum actus secundi: malitia vero habitum est disconuenientia solum mediata per modum actus primi: Id est quia est principium inclinans ad actum secundum malum quando ille fit liberè, cum actuali aduentia.

Deinde malitia qua est in habitu, non est aliquid intrinsecum, & essentiale habitui malo, sed est pura connotatio separabilis ab entitate habitus prouersus immutata ut dixi de aucto qui fieri potest de bono malus; quod multo magis verum est de habitu, qui etiam non concurrit ad formalem malitiam sed ad physicam duntaxat entitatem actus. Cum actus non sit malus prout est ab habitu, qui eodem modo concurrit quando actus est liber, & quando sit sine illa libertate.

Conclusio
bimem-
bris.

Terrium corollarium est, quod quamvis habitus viciosus prout formaliter viciosus est nullo modo infundi possit à Deo: potest tamen tota entitas physica viciosa habitus infundi à Deo solo.

Prima pars evidens est, quia sicut actus non potest esse viciosus prout est à Deo, ita nec habitus, nam habitus non habet quod sit malus nisi quatenus inclinat ad malum, ergo si actus esse non potest malum quatenus est à Deo, ita nec habitus.

Secundam partem docent multi cum Vasque *disp. 90. c. 4. Moncæo d. 12. c. 3. Henrique 1. de fine hominis c. 5. litt. L. Angelio c. 14. Moralium*, & pluribus aliis apud Salam *disp. 2. sect. 3. contra Victoriam in relectione de homicidio. Suarem disp. 44. Metaph. sect. 9. Bæcanum tract. 2. q. 2.*

Ratio
prima.

Ratio tamen est, quia primum, ille habitus in se nullo modo habet rationem culpæ, neque inclinat in culpam ut culpa est, ergo Deus infundens entitatem illius habitus, non erit illa ratione author culpæ, magis quam quando concurrit ad materiale peccati, neque dicetur inducere ad peccatum. Secundo est omnimoda paritas inter appetitum sensitivum, & habitum viciosum: nam appetitus non minus inclinat ad bonum delectabile rationi consonum, quam habitus malus, sed potuit dari nobis à Deo appetitus, ergo infundi etiam posset habitus.

Soluntur
obiectiones.

Dices primum, si Deus producat habitum viciosum, inclinabit voluntatem ad materiale peccati in ijs circumstantijs in quibus malitia formalis est ab eo inseparabilis, sed hoc est impossibile, qui enim prædeterminat ad id quod est inseparabile à malitia, determinat ad militiam.

Resp. eodem argumento probari posse quod Deus non potuit infundere nobis appetitum sensitivum. Nego igitur quod si Deus infundet entitatem physicam habitus viciosum, proxime ac per se inclinaret ad aliquid quod est inseparabile in ijs circumstantijs à malitia formalis, nam inclinaret solum per accidens & remotè, ita ut voluntas reluctari possit. Qui proxime ac per se inclinat ad id quod est inseparabile à malitia, ita ut voluntas non possit resistere, ille inclinat ad malitiam: qui autem remotè duntaxat & per accidens inclinat ita ut voluntas resistere possit, non inclinat ad malitiam.

Dices secundum, Deus me reuerà induceret ad peccatum si suaderet mihi ut mentirer, sed si habitum malum infundat suaderet mihi & inclinat ad actum malum, ergo inducet hominem ad peccatum.

Resp. esse impossibile ut Deus suadeat alicui actum malum v. g. mendacium quia tunc testaretur se desiderare ut mentirer: si autem infundat habitum malum non ostendit se desiderare, ut peccem.

Dices tertium, poterit ergo similiter Deus infundere intellectui habitum erroris aut etiam actualem er-

orem, & sic mentiretur Deus. Imò posset etiam infundere voluntati actum odij Dei.

Resp. posse infundi à Deo habitum erroris, aut etiam errorum si potest à Deo solo produci actus vitalis, neque propterea mentiretur neque per se author erit falsi, quia non testificabitur falsum, sed tantum faciet veram representationem falsi ut rectè docent Vasques & Moneæus *citatis locis*. De actu odij Dei eadem ratio est, cuius fateor infundi posse à Deo entitatem physicam.

SECTIO II.

Qualis sit unitas & distinctio peccatorum.

S. Thom. q. 72.

Dixi quid sit peccatum, nunc ad quidditatem etiam eius pertinet, quotuplex illud sit, primo specificè, secundò numericè, tertio quænam sint generales diuisiones peccati: quorum omnium utilitas latissimè patet, præsertim propter confessiones, in quibus tenemur exponere speciem & numerum peccatorum.

§. I.

Qualis sit unitas aut distinctio specifica peccatorum.

Constat ex dictis superiori disputatione, quod malitia moralis in actu voluntatis causatur ab obiecto, circumstantijs, & fine, quod non est aliud quam actum in genere moris sumere speciem ab obiecto, circumstantijs, & fine. Difficilas ergo est, quandam habeat peccatum ut ex obiecto, circumstantijs, & fine si eiusdem speciei cum alio vel diuerso, & quibus notis id possit dignoscere.

Ratio vero dubitandi est primo, quia non potest diversitas specifica peccatorum sumi ab obiectis, vel enim illa pateretur ab obiecto materiali, vel ab obiecto formalis, non primum, quia nunquam ab obiecto materiali petitur specificatio: non secundum, quia obiectum formale est id quod mouet appetitum, sed malum ut sic non mouet appetitum, ergo malum ut sic nunquam est obiectum formale, sed solum malum potest specificare actum in ratione mali, ergo id quod specificat actum, nunquam est ipsum obiectum formale.

Secundo, neque potest illa specificatio desummi ex circumstantijs, quandiu illæ non sunt nisi circumstantia, sed quando transeunt in obiectum, ergo ab obiecto solo specificatio sumi debet. Deinde si à circumstantijs petitur specificatio vel necesse est ut illæ sint expressè volite, vel sufficit quod indirectè ac interpretatiè volitæ sint: Si primum, ergo qui occidit sacerdotem non committit duplex specie peccatum, nisi occidat eum ex odio sacerdotij: quod idem verum erit de illo qui committit peccatum adulterij: Si secundum ergo scandalum, intuicia, odium erunt specie diuersa peccata, quamvis non sint expressè volitæ.

Tertius, neque petitur illa specificatio ex diuersis praeciptis quia usura quamvis prohibita sit lege diuinâ & humanâ unicus tamen peccatum est, qui violat quadragefimale ieiunium sibi à superiore imperatum, viñus peccati reus est. Idem dico de diuersis: nam homicidium & furtum opponuntur eidem iustitiae, & tamen specie diuersa peccata sunt: Imò eidem virtuti semper opponuntur duo vitia extrema specie diuersa, liberalitati v. g. opponuntur prodigalitas & avaritia: Imò si aliquis voveret castitatem ex solius castitatis motu, non committeret nisi unum peccatum quando illam violaret, quia illa violatio non nisi yñ virtuti opponeretur.

Dico

Dico primò, vñitas & distinctio specifica peccatorum nihil est aliud quam eorum oppositio cum eadem, vel cum diuersa virtute: adèò vt peccata tunc sint eiusdem speciei, quando eidem opponuntur virtuti eodem modo: tunc sint diuersæ speciei quoties diuersi opponuntur virtutibus, vel eidem virtuti diuerso modo. Ita docent communiter Theologi omnes cum S. Thoma hic & quæst. 18.

Ratio est quia per illud constituitur peccatum in diuersa specie per quod habet disconuenientiam cum ratione ac natura rationali specie diuersam, malitia enim est disconuenientia, sed si disconuenientia cum naturali sit specie diuersa, oppositio etiam erit specie diuersa cum virtute, ergo per oppositionem specie diuersam cum virtute constituitur peccatum specie diuersum. Minor est eidens quia virtus nihil est aliud quam conuenientia cum recta ratione, si ergo peccata vel opponuntur diuersi virtutibus, vt sacrilegium & fornicatio, vel eidem virtuti diuerso modo, vt simonia, & perjurium: detractio & furtum, habebunt disconuenientiam specie diuersam cum recta ratione. Aliquando peccata repugnant eidem virtuti eodem modo vt duo furti, aliquando repugnant eidem virtuti diuerso modo, quando scilicet potest proclivis esse ad vnum, quin proclivis sit ad aliud, potest v.g. esse aliquis proclivis ad furtum, quin sit proclivis ad homicidium, potest esse proclivis ad simoniam, quin sit proclivis ad perjurium, idèò non est dubium, quin illa sint peccata specie diuersa, non propter oppositionem cum diuersa virtute, sed propter oppositionem specie diuersam cum eadem virtute. Ex quibus

Sequitur quod violatio ieiunij ad quod obligaris ex Præcepto Ecclesiæ, & ex voto, duplex peccatum est, cum opponatur virtuti temperantiae, ad quam Ecclesiæ te obligat & virtuti religionis ad quam te obligat votum: in dñi si votum illud fuerit iuratum, triplex erit peccatum vt benè obseruat Henr. l. 5. c. 6. quia qui votum iuratum transgreditur duplex committit peccatum, cum iuramentum & votum respiciant virtutem religionis diuerso modo, votum vt fides seruetur Deo data, iuramentum ne Deus inuocetur vt testis falsi: similiter in quadragesima, qui soluit ieiunium, & manducat carnes, duplex committit peccatum, quia duplíciter opponitur virtuti temperantiae, quæ duplícem imperat carnis macerationem ex Præcepto Ecclesiæ, & abstinendo à secunda comeditione, & abstinendo à certo genere ciborum, vt recte docet Sanchez l. 9. de matrim. d. 15. n. 5. & 6.

Ad primam Respondi iam olim obiectum formale in genere moris, illud dici quod cognoscitur, & mouet interpretiū voluntatem, non requiri autem quod directe moueat.

Ad secundam, constat etiam ex dictis quarta disputatione, duo esse de circumstantiis in quibus Doctores omnes conueniunt. Primum est quasdam esse circumstantias quæ nouam afferunt speciem peccati, quia ex se speciale oppositionem habent cum noua virtute, & has non esse purè circumstantias, sed moraliter habere rationem obiecti, quamvis physicè considerando actu non sint nisi circumstantia. Deinde constat circumstantias illas aliquando addere nouam specie malitiam, quamvis indirecte solum & interpretiū intendantur, vt si occidis Clericum duplex committis specie peccatum, etiam si eum non occidas in odium religionis, aliquando non addere nouum specie peccatum, nisi expresse ac directe intendantur ab eo qui peccat, quia specialis malitia aliquarum circumstantiarum in eo consistit quod directe intendantur ab eo qui peccat. Huiusmodi sunt

Tom. I.

ut dixi, circumstantiae ingratitudinis, & inobedientiae, vt ibi probabam. Similiter ut committas speciale peccatum odij contra Deum & Proximum, oportet ut velis malum Dei, & Proxihi quatenus malum est Dei vel Proxihi: neque sufficit voluntarium interpretatiuum, alioqui quodlibet peccatum mortale, odium est in Deum, quia Deus in quolibet peccato contemnit, & quodlibet peccatum iniustitiae odium est proximi cui damnum infertur. Speciale igitur odij consistit duntaxat in eo quod velis alicui malum ex eius disiplentia. Idèò dico de peccato inuidiae, quod nunquam committitur, nisi quis doleat de bono Proxihi expresse, quatenus illud minuit bonum proprium. Idem etiam affero de peccato inobedientiae contra superiore quod non est formalis inobedientia nisi expresse violens Præceptum ex intentione directa non obediendi. Eodem modo ratiocinantur quamplurimi de circumstantia scandali, & de circumstantia delectationis morosa quod utrumque quæstione tertia commodius explicabitur. Denique addo votum semper pertinere ad virtutem religionis, idèò si violas votum rei alicuius aliunde imperatæ, verbi gratiæ castitatem, duo semper committis peccata, quamvis ex solo castitatis amore voveris, quia votum semper pertinet ad virtutem religionis.

Ad secundam Resp. diuersitatem specificam peccatorum non peti ex sola distinctione materiali præceptorum, sed duntaxat ex formalis eorum diuersitate, vt recte probat argumentum, & latè demonstrant

Solutio
secundæ
dubitatio
nis.

Sanchez l. 9. de matrim. d. 15. Valsques d. 89. c. 1. Salas, Tannerus, & alij. Præcepta materialiter solùm diuersa sunt quæ idem præcipiunt intuitu eiusdem virtutis, vt cum Ecclesiæ & superiori eadem tibi die præcipiunt ieiunium, cum tenèris audire facrum die dominica, in quam incidit festum alicuius Sancti: Lex naturalis & lex positiva prohibent furtum & usuram: lex diuina & humana imperant confessionem quoties enim violatur vnicum est peccatum specie ac numero, etiam si violetur obedientia debita Deo & Ecclesiæ, quia idem præcipitur intuitu eiusdem virtutis. Neque obstat quod sicut reuerentia Deo debita specie differt à reuerentia debita homini, sic etiam videtur quod specie differt obedientia Deo debita ab obedientia debita homini. Non obstat (inquit) quia idèò non differt specie obedientia debita Deo ab obedientia debita homini, quod intuitu eiusdem authoritatis diuina, idem utraque obedientia præcipit, obedientia enim superiori quatenus tenenti locum Dei, vnde diuinam semper autoritatem respicit obedientia homini debita, alioqui specie differt ab obedientia debita Deo: reuerentia vero debita Deo specie differt à reuerentia debita homini, quia vna respicit excellentiam diuinam, altera excellentiam creatam. Religiosus qui voulit obedientiam, si non obedit superiori, non committit peccatum nisi vnicum, quia non tenetur obediens nisi ratione voti: aliud est si voulisses obediens verbi gratiæ Pontifici, cui etiam seculo voto tenèris obediens, tunc enim duplex sine dubio fieret peccatum, si non obediretur Pontifici. Maneat igitur quod quoties non interuenit diuersitas nisi materialis in Præceptis non est multiplex specie aut numero peccatum. Præcepta vero formaliter diuersa sunt quæ vel præcipiunt res diuersas specie: vel idem, intuitu diuersarum virtutum: verbi gratiæ homicidium Sacerdotis duplex est specie peccatum, quia repugnat Præcepto non occidendi quod pertinet ad virtutem iustitiae, & Præcepto reuerentiae debita sacris personis quod pertinet ad religionem. Religiosus cui præcipitur in virtute obedientiae,

Ddd

opus

opus virtutis aliunde imperatum, committit non obediendo duplex specie peccatum, quia violat votum, & virtutem aliam quā talis actus præcipitur ut optimè docent Vasques *disputat. 95. cap. 3.* Salas *disput. 3. section. 2. num. 16.* De Lugo *de penitentia disput. 16. num. 171.* Villalobos, Castro Palao, quibus consentiunt ex parte Sanches *lib. 4. in decalogum cap. 11. num. 25.* Suares *tom. 3. de religione l. 10. cap. 6.* Ignorantia verò peccantis non facit ut peccatum sit diuersum specie, nec consuetudo, nec virginitas.

In istab, nouum Præceptum superioris facit rem esse novo titulo malam, ergo nouum facit peccatum, prior enim malitia non impedit posteriorem, sed neque apparet, quomodo posterior malitia faciat vnum cūm alia priori, deinde si violas Præcepta duorum superiorum duas contemnit personas, ergo peccas duplicitate.

Respondeo concedendo quod Præceptum nouum facit rem esse novo titulo malam eadem numero & specie malitia, quia illa Præcepta non faciunt obligationem nisi vnam, id est malitia maior, non autem duæ, verum quod tunc contemnuntur duæ personæ non formaliter sed interpretatiæ tantum, id est duplex non est peccatum quia non contemnunt nisi ut imponunt obligationem rei eiusdem.

S. I I.

Qualis sit distinctio, & unitas numerica peccatorum.

Scatus
quæstionis

Prima
ratio dubi-
tandi.

Quoties peccata sunt specie plura, non est diu-
bium, quin plura sint etiam numero: Difficultas
igitur tantum est, quomodo peccata quæ non sunt
specie diuersæ, sint plura numericè: hic enim numer-
us quem in confessione aperire necesse est, difficile
intelligitur quando vna tantum est species.

Ratio enim dubitandi est primò, quia illa distinctio numericæ peccatorum sibi non potest ex multitudine obiectorum, alioquin toties peccata essent
numero distincta, quoties eadem actio terminatur
ad multa obiecta, consequens est absurdum, ergo à
multitudine obiectorum non peritur pluralitas numericæ peccatorum.

Minor multis exemplis probari potest, Sacerdos turpia loquitur coram magna multitudine hominum quorum nescit numerum, ille vnicum committit peccatum scandali, cum enim nesciat numerum eorum quorum causat ruinam, quæro quot committat peccata: ergo similiter vnicum committet peccatum, si videat esse quatuor homines quibus scandalum hoc infert. Eadem illius est ratio qui plures homines vni actu confoderet sive sciret illorum numerum, sive ignoraret, vnum enim ille committeret homicidium: etiamsi verbi gratia incenderet templum quod plenum videret esse hominibus, quorum ignoraret numerum: similiter si aliquis initio quadraginta decernat non ieunum, ille non committit tunc quadraginta numero peccata, quamvis decernat violare quadraginta ieunia. Imò nec peccaret nisi semel qui diceret, se nolle ieunare tota vita, etiamsi viueret centum annis, similiter qui vno actu malediceret familiæ alicui numerosissimæ; qui eodem verbo blasphemaret de duodecim Apostolis, vel etiam de omnibus Sanctis: qui eodem actu ex pilaret ærarium conflatum ex multorum depositis: qui plures simul reos ab ecclesia extraheret; qui cum pluribus excommunicatis denunciatis sive cum conuer-
saretur.

Secundò, si ex multitudine actionum peritur multitudine peccatorum, toties erunt plura numero, quoties sunt actiones numero plures, sed sèpissimè vnum est peccatum quamvis actiones sint numero plures, quod probatur clare. Si enim per tres aut quatuor horas hæreat aliquis in cogitatione rei turpis habet que ut fieri solet plures interruptions, tunc vnum tantum erit numero peccatum, & tamen plures erunt actiones physicæ, si autem dixeris illas esse plures actiones physicæ, sed vnicam moraliter, restat explicandum quid exigatur ad vnitatem moralem actionum quæ sunt physicæ plures. Præterea si quis suscepta voluntate interficiendi hostem, emat gladium, domo egreditur, varias caper occasiones ad perpetrandum homicidium, non facit nisi peccatum homicidij, neque tenetur illas omnes actiones expondere in confessione. Similiter qui commisit fornicationem etiam si multos habuerit prius ractus & oscula, non tenetur tamen dicere nisi vnicam fornicationem: ergo pluralitas actionum non sufficit ad pluralitatem peccatorum. Idem dico de illo qui omittit per plures annos restituere alienum: nam ille licet interrumpat sèpissimè voluntatem non restituendi, semel tamen peccat.

Dico secundò, quoties vna numero actio mala terminatur ad plures personas, & ad plura obiecta, vnum aliquando est numero peccatum, aliquando sunt plura peccata. Tunc est vnum numero peccatum quando actio vna respicit plura obiecta collectiæ tantum & per modum vnius: tunc sunt plura quando actio licet vna respicit tamen plura obiecta distributiæ, ut plura sunt.

Prima pars regulæ huius receptissimæ multis exemplis potest probari, ex quibus manifestè patet, quod vnicum duntaxat est peccatum, quamvis eiusdem actionis obiectum sit multiplex: si enim aliquis vni actu de religiosa detrahatur familia, vnum committit peccatum, non autem tot peccata, quod in ea familia sunt religiosi, quia ille actus tendit in totam illam familiam per modum vnius, & in plura collectiæ. Cum quis vni actu blasphemaret de duodecim Apostolis: cum simul plures ab Ecclesia exrabit reos: cum simul cum pluribus conuertatur excommunicatis: cum eodem expilat ærarium ex multorum depositis conflatum: Idem dico de illo qui distinctè non cogitans quadraginta ieunia distincta, diceret se nolle obseruare ieunium quadraginta, ille vnicum faceret peccatum, quia collectiæ tantum, & per modum vnius, tenderet in quadraginta ieunia, tendere igitur in plura per modum vnius est tendere in illa plura propter illa sunt connexa inter se ac faciunt vnum, ut cum integræ maledicis familiæ religiosorum.

Secunda pars regulæ pluribus etiam exemplis probari potest, in quibus constat vnicam actionem terminatam ad plura obiecta, ut plura sunt, id est prout patet, inter se non habent connexionem, esse plura peccata: v.g. vni actu quatuor occidis homines, committis haud dubiè quatuor peccata. Facis aliquid turpe coram hominibus decem, quibus ruinæ præbes occasionem, committis peccata decem. Idem dico de illo qui templum incenderet plenum hominibus quorum ignoraret numerum, ille siquidem tot committeret homicidia, quæ ibi essent homines, etiam si nesciret quot committeret peccata, sed tantum sciret se plura committere, quod idem in eo valet qui pluribus esset scandalum, quorum ignoraret numerum, quia illi actus non respiciunt plura, prout faciunt quoddam vnum, sed in illa tendit prout nullam inter se dicunt habitudinem.

Dico

Conclusio
bipartita.

Dico tertio, in peccatis tūm internis, tūm externis, quando est actio numero multiplex, aliquando non est nisi unicum peccatum: aliquando sunt plura peccata: numero tunc actiones numero plures non sunt peccatum nisi unum, quando illæ actiones non sunt nisi physicæ plures, quando illæ sunt plures etiam moraliter, tunc sunt plura numero peccata.

Prima pars
probatur.

Prima pars de pluralitate actionum non moralis, sed physica tantum communis est inter omnes Theologos, sed dissidium duntaxat est utrum interruptio actionum non sit nisi physica, quoties illa sit per naturalem duntaxat obliuionem, & inconsideriam; tunc autem moralis sit quoties interruptio illa sit per contraria voluntatem, sic enim asserit Canus in *relata de paenitentia parte 5.* sed merito probant Suarez, Vasques, & alij communiter, quia tunc actiones non sunt interruptæ moraliter, sed physicæ tantum quando illæ omnes unicum habent terminum ad quem subordinantur, ut cum vis hostem occidere, paras ensem, accinges te ad iter, quæ omnia subordinata sunt & eundem habent terminum, tunc autem actiones sunt moraliter interruptæ, quando singulæ siuim habent terminum, in quo consummentur ita ut vna nullo modo alteri subordinetur, siue illa interruptio fiat per formalem retractationem, siue per naturalem obliuionem.

Quod igitur interruptio actionum si moralis non fuerit sed physica duntaxat non sufficiat ad plura numero peccata probatur, quia illud non est peccatum nisi unum numero, quod moraliter secundum iudicium prudentiū non est actio nisi unica: sed quamus actiones interruptæ sint physicæ, moraliter tamen estimantur esse unus actus: v. g. si recitationem officij aliquantulum interrumpas, dicendo alteri pauca verba, unica est officij recitatio: si comedionem prandij breui aliquo sermone interrumpas, semel tamen prandes: si quinques aliquem eodem incitatus iracundia motu furem appelles, semel peccas: si quatuor alapas simul impingas: si eandem dominum multis asportationibus sibi continuè succedentibus expiles: si ad idem homicidium per multas actiones te accinges. Hæc (inquit) omnia unum sunt peccatum.

Seconda
pars pro-
batur.

Seconda pars de multarum actionum interruptione moralis, sine controversia est, sed difficultas est, quandonam interruptio censetur esse sufficiens ut dicatur moralis: id est quando secundum estimacionem prudentiū censetur esse interruptio & multiplex actio, tunc autem illa contingit quando actio quilibet unum habet terminum in quo consumetur sine subordinatione ad aliam actionem, quod estimari debet partim ex mora temporis, partim ex modo, partim ex actionibus interpositis: v. g. cogitas hodie de hoste occidendo, & cras iterum eandem resumis cogitationem, non est dubium quin illa sit interruptio moralis: si vero cogites de re aliqua tutpi continuè per horam, sed ita ut breuissimæ contingant interruptions, non est peccatum nisi unum, quod si longior esset interruptio, v. g. si vno quadrante distraheris, & iterum redeas: si retractes tuam voluntatem, & illam poste resumas, moralis est interruptio & peccatum multiplex. Ille qui immediatè ante & post eandem fornicationem, plura commisit illicita, unicum censetur commissæ peccatum, quod idem dico de voluntate non restituendi, si enim illa interrumpatur moraliter multiplex peccatum est, & sic de ceteris.

Ex quibus tota ratio dubitandi soluta manet.

Tom. I.

S. III.

Quenam sint generales divisiones Peccati.

Prima est diuisio peccatorum in spiritualia & carnalia: dicuntur carnalia illa quorum obiectum est aliqua corporeæ delectatio, spiritualia quorum obiectum est aliquid distinctum à delectatione corporeæ, quo intuens dixit Apostolus 2. ad Corinth. 7. *Has habentes promissiones Charissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus.* Est autem diuisio hæc adæquata, & essentialis, ex septem capitalibus peccatis luxuria, & gula peccata sunt carnalia, reliqua sunt peccata spiritualia.

Secunda diuisio est peccatorum in Deum, in Proximum, in se ipsum: peccata in Deum sunt ea quorum obiectum est aliquid Dei malum, ut blasphemia, sacrilegium, &c. Peccata in Proximum ea quorum obiectum est aliquid malum Proximi ut furtum, homicidium, inuidia, &c.

Tertia diuisio in peccata cordis, oris, operis, quæ consummantur nimis in corde, ore, actione.

Quarta in peccata commissionis & omissionis.

Quinta in peccatum mortale ac veniale: quæ duæ vltimæ divisiones multa continent difficultia: In reliquis omnia manifesta sunt.

QVÆSTIO II.

Quiditas peccati commissionis & omissionis.

Pecatum commissionis appellatur illud, quo violatur Præceptum negatiuum, id est Præceptum aliquid prohibens: homicidio v. g. violatur Præceptum prohibens actum, quo vita homini adimitur: peccatum omissionis quo violatur Præceptum affirmatiuum, seu aliquid imperans. Vtriusque peccati obscurissima natura est, quæritur enim primò, quænam sit propria ratio constitutiva peccati commissionis, utrum videlicet malitia eius formalis sit aliquid positivum formaliter, an vero aliqua solùm priuatio. Secundò propria ratio peccati omissionis & actuum qui cum omissione coniuncti sunt.

SECTIO I.

Quenam sit ratio propria constitutiva peccati commissionis.

S. Thom. q. 71. art. 6. q. 72. art. 1.

Certum est primò, nullum unquam esse posse peccatum commissionis, in quo non reperiatur semper actus aliquis positivus qui sit saltem materiale peccati.

Ratio est, quia peccatum commissionis ut sic, illud est quo violatur Præceptum negatiuum, ut dixi, sed præceptum prohibens actum positivum non violatur sine actu positivo, ergo in peccato commissionis semper necessariò includitur actus positivus. Neque dicas cum aliquis tenetur impedire homicidium quod non impedit reus est homicidij quod ei verè tunc imputatur, sed ille tunc pure negatiuè se habet, neque vilium elicit actum positivum, ergo tunc peccatum commissionis est sine omni actu. Resp. illum qui non impedit peccatum homicidij quod impedit tenebatur committere peccatum omissionis non commissionis, non enim est reus homicidij quia si illud patraverit, sed est reus homicidij, quia omisit illud impedire: repugnat enim Præcepto affirmatio, quod illi iubet ut impedit homicidium.

Certum est secundò, malitiam formalem peccati commissionis non posse consistere in illo actu positivo.

D d d 2

Malitia
peccati cō-
missionis.

tuo considerato physicè secundum suam substan-
tiam, alioqui Deus vera & propria esset causa peccati, quia causat totam entitatem physicam actus mali: nam peccare non est aliud quam causare malitiam formalem peccati, sed malitia formalis peccati esset substantia ipsius actus positivi, quam Deus cau-
sat, ergo Deus reuera cauferet formalem malitiam peccati, & peccaret. Adde quod actus idem, ut sèpè dixi, omnino immutatus intrinsecè, potest cessante prohibitione vel consideratione rationis fieri ex malo non malus, ergo entitas actus positivi physicè sumpt a non est malitia formalis.

In quo
constat. Ex his celeberrima nata est inter Theologos con-
troversia, utrum malitia formalis constitutus peccatum commissionis ut sic, & distinguens illud à peccato omissionis, sit formaliter aliquid positivum non physicum sed morale: an vero aliquid purè priuatuum, aut saltē partim priuatuum, partim positivum: si enim est aliquid positivum iam Deus videbitur esse author peccati, si est aliquid purè priuatuum, non distinguetur peccatum commissionis à peccato omissionis, neque poterit explicari quomodo repugnet Præcepto negatiuo aliquid prohibenti positivum: si partim est priuatuum, partim positivum, peccatum constabit ex rebus diuersi generis, nec erit unum per se: quod ut dissoluam clarissimè dicendum mihi primo est, utrum malitia illa formalis sit priuatio sola formaliter: an vero aliquid positivum. Secundū, an sit aliquid purè positivum. Tertiū, quale positivum sit formale peccati, an relatio, an aliquid aliud.

§. I.

Utrum malitia commissionis formaliter sit sola priuatio: an vero aliquid positivum.

Statu quo-
nionis. Solam priuationem rectitudinis debitæ, totam esse malitiam formalem peccati commissionis persuasum hactenus ferè fuit maxime parti Theologorum, sic enim docent cum Sancto Thoma ferè omnes Thomistæ, Scotistæ omnes cum Scoto, cum Ochamo Nominales, deinde Durandus, Richardus, Alensis, Suarez, Azor, Valentia. Probantque quia ex scripturis & Partibus constat i peccatum esse omnino nihil: & quia si non sit priuatio Deus causa erit peccati, cum omne positivum à Deo sit.

Verum non conueniunt prædicti auctores inter se, quænam sit priuatio illa constitutiva peccati commissionis: volunt enim aliqui eam esse priuationem rectitudinis debite inesse actui, peccatum v. gr. furti est priuatio rectitudinis iustitiae: alij dicunt esse priuationem rectitudinis debitæ inesse ipsi operanti, v. gr. furtum priuat hominem rectitudine iustitiae, quam habere debet, ex suppositione quod velit operari circa talam materiam. Alij dicunt esse priuationem conformatum cum lege.

Prima
conclusio. Dico primò, malitia formalis peccati commissionis, non est aliquantum priuatio rectitudinis, sed aliquid verè reale ac positivum. Ica docent Cajetanus præsertim articulo isto 6. Valsques disp. 95. c. 6. Molina q. 5. disp. unica. Toletus l. 3. c. 1. Lessius l. 13. de attributis c. 13. Salas disp. 2. sect. 3

Prima ratio. Probatur autem plurimis & ni fallor efficacissimis rationibus. Prima sit, illud est formale peccati commissionis per quod repugnamus formaliter Præcepto negatiuo imperanti negationem actus, & per quod violatur formaliter eius obligatio: sed Præcepto negatiuo imperanti negationem actus formaliter non repugnamus per priuationem, sed per aliquid positivum, ergo formalis malitia peccati commissionis est aliquid positivum. Major evidens est quia peccatum

commissionis illud est quo transgredimur Præceptum negatiuum, cui se conformat ille qui non ponit actum: Præcepto enim non furandi obedio, non faciendo aliquid, sed tantum non furando, sicut præceptum affirmatiuum formaliter violatur non ponendo actum. Minor ergo probatur, quia negationi non possumus repugnare formaliter per aliam negationem, negationi enim negatio non opponitur sed aliquid positivum, sed obligatio Præcepti negatiui est tantum negatio seu non positio actus, ergo præcepto negatiuo formaliter non repugnamus per negationem sed per aliquid positivum.

Secunda ratio sit ex oppositione peccatorum quæ virtuti eidem opponuntur: si enim peccatum commissionis est solum priuatio aliqua rectitudinis, ibi eadem erit formalis malitia, sed eadem est sapientia priuatio rectitudinis in diuersis specie peccatis, verbi gratia prodigalitas & avaritia fine dubio specie differunt, & tamen carent rectitudine eiusdem liberalitatis: furtum, adulterium, & homicidium eidem iustitia opposuntur, & carent eius rectitudine: fortitudini eidem opposuntur timiditas & temeritas ergo priuatio rectitudinis, non est formale peccati commissionis. Similiter multa peccata commissionis & omissionis eiusdem esse specie: nam odium Dei & omissione actus amoris præcepti essent aequalia & eiusdem rationis peccata, nam in utroque similis esset malitia consistens in priuatione rectitudinis charitatis: non ergo magis peccaret ille qui odio haberet Deum, quam qui non amaret, tunc cum obligatur elicere actum amoris.

Tertia ratio sit, quam optimè vrget Vasques, multa sunt peccata commissionis, in quibus nulla est priuatio rectitudinis debitæ: ergo peccatum commissionis non constitutur per illam formaliter: probatur antecedens, nam odium Dei & blasphemia sunt actus ita intrinsecè mali, ut omnis rectitudinis moralis incapaces sint, nemo enim potest rectè odire Deum vel blasphemare, ergo in illis nulla est priuatio vel negatio debitæ rectitudinis, si enim sunt incapaces rectitudinis non potest illis esse debita rectitudo. Neque satis est dicere cum Valentia & Azor, rectitudinem non esse debitam illis actibus prout tales sunt in specie, sed debitam tamen illis esse prout sunt actus humani genericè. Contra enim isto, nam ex Præcepto negatiuo non obligor adhibere rectitudinem illi actui ut humanus est, sed teneor duntaxat non ponere illum actum, ergo non pecco quia non adhibeo rectitudinem tali actui. Adde quod ille actus prout est humanus non magis priuat rectitudine Fidei, quam Spei aut Charitatis, ergo non erit in illa determinata specie peccati.

Quarta denique ratio est quia si datur malum verè positivum in genere naturæ, dari etiam potest malum positivum in genere moris: sed datur malum physicum aliud positivum, aliud priuatuum, nam calor non idem tantum malus est aquæ quia frigore debito illum priuat, sed per seipsum etiam illum male afficit quod est esse positivum malum: fuditur autem & cœcitas mala sunt priuatiua, quia idem tantum sunt mala quod priuent hominem perfectione aliqua positiua debita, ergo datur in genere moris malum aliquod positivum. Probatur maior, quia cum malum in genere datur id quod est alieni disconueniens malum physicum est disconueniens naturæ, ut naturæ est, malum morale disconueniens est naturæ ut rationalis & libera est. Vnde argumentor, idem aliud est malum positivum physicum, quia per suam entitatem male afficit naturam, sed blasphemia per se ipsam disconueniens est naturæ rationali, non au- tem

tem quod priuat hominem aliquam formam, ergo si datur malum physicum positivum, dabitur etiam malum morale positivum.

§. II.

Virum malitia peccati commissionis sit aliquid partim positivum, partim priuatum.

status
questionis
explicatur. Propter hæc argumenta, quidam recentiores medium quandam sententiam elegerunt quæ malitiam formalem peccati afferit nec esse omnino positivum, neque priuatum tantum, sed utrumque similitudine. Ita ut entitas positiva ipsius actus non se habeat duntaxat materialiter ad peccatum, sed neque sit tota malitia formalis, quæ includit & positivam entitatem actus & priuationem: est enim inquit, peccatum commissionis positivum aliquid sed defectosum ut sic, atque adeò prout subsans priuationi debitæ reætitudinis, sic enim explicatur optimè quomodo à sanctis Patribus peccatum dicatur nihil, quomodo Deus non sit author peccati: quomodo peccata hæc opponantur Præcepto negatiuū cum sint positiva secundum quid; quomodo distinguantur à peccatis omissionis, quæ sunt formaliter pura priuationes. Sic enim videtur sentire S. Thomas pluribus locis quæ adducit Hieronymus de Rua *Controu. 2. scholastica conclus. 6.* Viderürque omnino esse sententia Caietani.

Seconda
conclusio. Dico secundò, malitiam formalem peccati commissionis ita esse purè positivum, ut non constitutur vlo modo per priuationem debitæ reætitudinis. Ita docent omnes adducti prima conclusione præter Caicatum, deinde Anglez *disp. 37. q. 1. art. 2.* Zumel, *disp. 5. & 7.* Aragon. *secunda secunda, quest. 6. art. 2.* Cafalius, Aquarius, Antonius Perez, *1. parte certaminis scolastici 8. 1.*

Ratio pri-
ma. Ratio autem primò sit, quia illud non est formaliter malitia peccati commissionis, per quod Præcepto negatiuū non repugnatur, neque violatur eius obligatio, sed per priuationem formaliter etiam iunctam actui positivo, non repugnatur formaliter Præcepto pure negatiuū, cui nulla ratione opponitur priuatio, sicut si alicui essent præcepta tenebæ violaretur præcisè Præceptum per positionem luminis non autem per adiunctam vllam priuationem, ergo similiter per commissionis peccatum violatur Præceptum negatiuū, quia ponitur actus prohibitus, non quia collitur aliquid. Deinde multa sunt peccata in quibus nulla reperitur priuatio, ergo in illis constitutivum peccati non consistit in positivo & priuatio. Non enim reætè respondent aliqui priuationem illam esse in operante, quia ex suppositione quod operetur, tenetur bene operari, sicut si quis orare velit, attente tenetur orare. Sed hinc sequitur actum ipsum non esse malum cum in eo non sit malitia quæ confitetur dicitur in aliqua priuatione. Deinde præceptum negatiuū non me obligat nisi vt cesse ab illo actu: cum enim dicis voluntatem ex suppositione quod velit operari, teneri bene operari, vel intelligis de aliquo alio actu, & illum non teneris ponere, vel loqueris de isto actu malo, & illum non potes facere bonum, in quo est discrimen ab oratione quam potes, & teneris facere bonam.

Ratio se-
unda. Secundò, ens per se vnum non potest vñquam componi ex positivo, & priuatio ens enim & non ens vñquam componere possunt vnam essentiam: sed peccatum est ens vnius essentiae ac per se, ergo non componiur ex positivo & priuatio. Præterea vel illud positivum præcisum à priuatione habet formalem rationem mali, vel non habet formalem rationem mali:

si primùm, ergo priuatio non est necessaria ad rationem formalem mali, si secundum ergo positivum illud materialiter tantum se habet ad rationem mali quæ consistet in sola priuatione quia priuatio est id quo primum positivum, ponitur formalis ratio mali, & quo primum sublatu tollitur, illud quod ultimò aduenit & determinat est illud quod vocatur forma.

§. III.

Quale sit positivum illud constitutivum peccati.

Maneat ergo malitiam commissionis esse aliquid positivum, sed inquirendum restat quale illud sit, quod nimirum vocari à Patribus potuerit nihil, quod Deus non producat, quod sit ens & bonitatis tamen incapax sit. Vnde statim patet malitiam illam formalem ut sic non esse physicam vllam entitatem, qualem ponebant Manichæi, cum entitas quilibet physica sit à Deo: neque accidens aliquid intrinsecum actui, quia potest actus, ut dixi, fieri de malo non malus in d & bonus.

Authorum
varia sen-
tentia ex-
plicantur. Omnes ergo Doctores qui malitiam peccati volunt esse positivam, necessariò dicunt illam esse relationem aliquam & connotationem, sed qualis illa sit relatio non conueniunt. Vasques vult illam esse relationem tantum rationis, quod quomodo intelligi debeat dixi alia: alii putant illam esse relationem transcendentalis, quod verum esse non potest, alioqui actus omnino immutatus fieri non posset de bono malus vnde melius alij cum Lessio recurrent ad relationem secundum dicunt, cum quibus.

Conclusio
tertia. Dico tertio, malitiam peccati commissionis non esse aliud quam formalitatem aliquam positivam, sive relationem secundum dici ad naturam rationalem, & legem negatiuam cui disconueniens & disformis est actus, quando sit cum consideratione rationis & libertate.

Probatur. Ratio ex dictis olim de moralitate facilis est, quia illud quod non producitur in actu per veram aliquam actionem, & aduenit actui malo planè immutato prout ille sit ab homine non autem prout sit à Deo, non potest esse aliud quam formalitas & relatio secundum dici: nam formalitates sola hoc habent ut aduenire possint subiectis suis omnino intrinsecè immutatis, neque sunt aliquid producibile in actu, sed tantum resultant ex modo quo entitas physica ipsius actus producitur à sua causa. Malitia peccati aduenit actui planè immutato, nec est aliquid producibile in actu, alioqui Deus illam produceret, sed tantum resultat ex modo quo actus producitur à causa creatâ quæ sciens & volens illum producit tunc cum teneatur illum non producere: ergo positivum illud quod est formale peccati est formalitas positiva, & relatio secundum dici.

Confirmatio
tur eadem
conclusio. Deinde per illam solam formalitatem & relationem secundum dici explicatur optimè quomodo formalis malitia sit aliquid positivum non physicum, sed morale: illa enim disformitas respicit naturam prout ratione vntem & libertate. Quomodo præceptum negatiuū imperans solam negationem actus repugnet cum illo actu: nam actus ille positivus est reuerâ malus, non absolute in se, sed prout repugnans eum tali Præcepto. Explicatur quomodo bonum & malum sint vere contraria non physicè, sed tantum in genere moris, quatenus continentur sub eodem genere positivo entis moralis, respiciens naturam rationalem ut sic. Explicatur etiam optimè specificatio & distinctione peccatorum omissionis & commissionis, nam illa etiam si eidem sâpè opponantur virtuti semper tamen specie differunt, quia vnum positivum illi opponitur, alterum vero negatiuē tantum. *Vitia*

extremè opposita repugnant eidem virtuti positiuè, sed diuerso modo, idèo specie distinguntur.

Denique nihil huc est difficile nisi primò authoritas Patrum, Secundò quia videtur quod Deus erit author peccati, Tertiò quomodo sub eodem genere sint peccatum commissionis & peccatum omissionis: quætria paucis expediri possunt.

§. IV.

Prima difficultas ex testimonio Scripturarum & Patrum.

Malitia priuatiua peccati.

Primo ergo ex Scripturis & Patribus putant aduersarij prorsus conuinci quod peccatum formaliter sit tantum priuatio. Nam de peccato & peccatoribus Scriptura loquens vtitur nominibus priuatiuis, *Vt quid diligitis vanitatem? auerterunt se & non seruarent pacum.*

Ex Patribus Graecis.

Secundo idem docent Patres quorum hanc esse mentem fuse probat Petavius, lib. 6. cap. 4. Dionysius de dininis nominibus cap. 4. Priuatione, inquit, *atque effigio prolapsione que conuenientium eis bonorum, mali dicuntur, & sunt mali, in quo non sunt*, ibidem etiam sèpè afferit malum esse priuationem, & defecctionem, iplumque nullo modo nusquam & nihil esse usquam, quam à bono defecctionem: Athanasius. *Oratione aduersus Idola*, docet nullam esse mali essentiam, sed illud esse auerionem rerum meliorum. Basilius vitium nihil esse quam virtutis desertionem: Consentit Nyss. *Orat. Catechet.* cap. 6. & 7. *Vitium onne* (inquit) & *improbitas*, *in boni priuatione suam habet formam & charactrem*: Imò ibidem afferit bonum & malum diuidi sicut ens & non ens, vnde concudit quod mali nulla est existentia & explesè cap. 28. afferit comparari bonum & malum sicut lucem & tenebras, vilum & cæcitatem: quod idem ait Damascenus lib. 4. Fidei: *Vitiositas* (inquit) *non est aliud quam recessus à bono, sicut tenebra sunt recessus à lumine.*

Et Latinis. Neque minus clarè loquuntur sunt Latini Patres, Augustinus lib. 11. Cuius. cap. 9. *Malum* (inquit) *nulla natura est, sed boni amissio, mali nomen accepit*. *Gregorius lib. 5.* in libros Regum: *Quid est peccatum?* (inquit) *nisi tenebra? quid autem bonum opus est nisi lumen?* Fulgentius lib. de Fide ad Petrum cap. 21. *Malum nihil aliud est nisi boni priuatio: & omnium clarissime Anselmus lib. de Concordia cap. 1.* afferit peccatum non esse aliud, quam absentiam debitæ iustitiae, nec nisi in voluntate vbi debet esse iustitia, quod idem alibi sèpè repetit: & sanè Patres non definiunt malum nisi priuationem boni.

Tertiò, S. Thomas idem omnino censet, quod enim malum priuatio sit, habetur *prima secunda quæst.* 18. art. 5. ad 2. quæst. 71. art. 1. & 6. prima parte quæst. 48. art. 1. libro 3. contra Gentes cap. 9. & alibi passim.

Explicatur Scriptura. Resp. nihil omnino ex Scripturis & Patribus inferri contrarium sententia, quam proposui, vt latè demonstrant Vasques & Lessius citatis locis. Primo enim fateor verum esse quod Scriptura docet peccatum esse vanitatem, auerionem à Deo, & rem nihil: vanitas enim est quia nihil solidi & boni continet: auerio est quia per illud Deum deservimus, & ab eo auerterimur vt fine vltimo, vt amico, vt benefactore, vt supremo domino: res est omnino nihil, quia vilissima res est & ita despicibilis, vt per eam homo sit merum nihil vt docet Augustinus ad illud Ioannis *Sine ipso factum est nihil*. Sed nego ex illis sequi quod peccatum commissionis sit aliqua solum priuatio:

Explicatur Patres. Ad secundum Resp. Sanctos Patres quotiescumque peccatum vocant priuationem, defecctionem, & nihil dupliciter esse intelligendos: primò enim impu-

gnant sèpè Manichæos, qui volebant esse in mundo substantias quasdam malas, quarum causa & principium esset Deus ille quem flingebant esse malum & authorem mali, quam insaniam vt confutent, sèpè aiunt quod nulla mali natura est sive substantia quod peccatum non est aliquid, sed nihil, auerio, & defecatio: Id enim contendunt quia dicere Athanasius, Basilius, Chrysostomus, Augustinus ostendere volentes errare Manichæum qui vellebant substantiale aliiquid malum esse: *Vera enim* (inquit S. Leo Epist. 46. ad Thuribium cap. 6.) & *Catholica fides omnium scripturarum sive spiritualium sive corporalium confitetur substantiam, & mali nullam esse naturam*: Quam ob causam dicit explesè Athanasius errare illos qui putant, *malitiam habere per se substantiam & essentiam*. Id etiam unum voluit Origenes tom. 2. in Ioannem dum ait: *Omne vitium & peccatum, esse nihil & non ens, & non existens*, eos enim tantum impugnat qui aiebant malum habere apparentem substantiam. Eodem modo intelligi debet Nyssen lib. de Anima dum ait: *Vitiositatem in eo quod non est habere ut sit, non enim alia vitiositatis natura est, quam eius quod est priuatio*, voluit enim tantum quod mali nulla solida est substantia, quod tradunt explesè Basilius loco citato, & Theophilus Antiochenus in Epistola Paschali, Procopius item dicens malum esse *avversorium*: Denique aperte suam mentem explicat S. Prosper: *Nulla igitur virtus substantia, nullaque vita est que vegetet corpus materialiter suum*.

Secundo, etiam illi Patres peccatum definunt non per id quo constituitur essentia peccati, sed per effectum illum qui nobis est notior, nempe per priuationem gratiæ, quâ solâ coniungimur cum Deo, illa enim priuatio cum quolibet mortali peccato coniuncta est, vnde per illam dicitur quod peccatum priuationem habet reætitudinis habitualis ad Deum, non definitur autem peccatum per priuationem reætitudinis actualis, quæ debeat inesse actui. Mens S. Thomas obscurior est, nisi quod constat nunquam illum constitutere voluisse peccatum in priuatione.

§. V.

Secunda difficultas ex eo quod Deus non sit author peccati.

SI formalis malitia peccati commissionis sit ratio Saliqua purè positiva, putant aduersarij necessariò sequi quod Deus causa erit illius, arque adeò quod peccatum formaliter vt peccatum sit à Deo, qui enim producit formalem malitiam vt sic, est vera causa peccati, quod audire horrent pia aures.

Probatur autem primò, quia omne quod est reale positivum necessariò est à Deo: malitia formalis est per se ens positivum, & verè reale, ergo formalis malitia vt sic est à Deo. Maior probatur quia ens à se necessariò est radix & causa totius entis participi: nam ideo Petrus, verbi gratiæ & quodlibet ens physicum est à Deo quia est ens per participationem: sed omne positivum etiam morale sive sit formalitas sive quidlibet aliud, semper est ens participatum, æquè ac ens quodlibet physicum, si enim non est participatum, ergo est ens à se & Deus, nam ens adæquatè dividitur in ens à se, & in ens participatum à Deo. Neque illa ratio afferri potest cur ens omne physicum quod Deus non est, sit à Deo, ens autem morale verè reale ac positivum non necessariò sit à Deo.

Secundò, si malitia positiva idèo non est à Deo quia est tantum formalitas illius entitatis qua à Deo est, sequitur bonitatem formalem non esse à Deo, arque adeò actum bonum formaliter vt bonus est non esse

Secunda solutio Patrum.

Primitio dubitandi.

Secunda ratio dubitandi.

esse à Deo, nam omnes rationes quibus ostenditur formaliter malitiam, non esse à Deo, etiam ostendunt bonitatem formaliter à Deo non esse, bonitas enim est formalitas, est moralis, & actus prout est à Deo non habet quod immanens & voluntarius sit: consequens autem absurdum est, quia Deus est vera causa totius bonitatis, neque potest negari quin Deus aliter influat in bonitatem, quam in malitiam, ergo etiam si malitia positiva sit tantum formalitas, & ens morale, debet tamen esse à Deo.

Probatur minor, nam actus meritorius formaliter ut meritorius est à Deo, sed actus meritorius formaliter ut meritorius est moraliter bonus, ergo actus ut moraliter bonus formaliter est à Deo: probatur maior, actus supernaturalis ut supernaturalis formaliter est à Deo, sed actus meritorius formaliter ut meritorius est supernaturalis, ergo actus meritorius formaliter ut meritorius est à Deo. Imò bonitas actus supernaturalis est supernaturalis formaliter, ergo illa est à Deo.

Tertia ratio dubit. Tertiò, quicunque producit entitatem aliquam totam, producit etiam omnes formalitates quae cum tali entitate identificantur, si enim identificantur tali entitati, certè illa entitate producta, producentur etiam formalitates, quae nullam etiam habent causam quam eam. Per quam producitur talis entitas: potestque inductione probari. Nam qui conseruat entitatem aliquam, producit eius durationem & vbiicationem, alioqui sequeretur quod nulla relatio est à Deo, hoc autem absurdum est, nam verè paternitas, similitudo, vitalitas actus, & libertas à Deo producuntur, producendo enim fundamento & termino producitur relatio.

Explicatur vera doctrina. Respondeo malitiam formalem peccati etiam si positiva sit, nullo modo produci à Deo quem certum est neque authorem esse, neque causam peccati. Rationem ut proponam accurate repertendum videtur ex physica quid sint & quomodo producantur formalitates. Certum enim est connotationes & formalitates esse quidem vera entia realia, & positiva non enim sunt aliquid fictum per intellectum, sed tamen illas non esse aliquid actui superadditum, neque realiter ab eo distinctum cum sint duntatax ipsius actus prout respiciens extrinsecum aliquod connotatum, vnde concluditur necessariò quod huiusmodi formalitates non sunt aliquid producibile in actu, per verum aliquem influxum alicuius cause. Sed resultare tantum in ipso actu, quatenus ille actus exit à sua causa prout respiciens connotatum illud extrinsecum.

Causa formalitatis causa est entitatis non connotata. Ex quibus duo sequuntur diligenter notanda: primum est, quod nulla possit esse causa formalitatis quae non sit etiam causa ipsius entitatis, in qua est formalitas, quia formalitas non est aliud quam ipsa entitas. Secundum est quod non quacunque causa dicitur causare ipsam entitatem, statim propterè dici potest causare formalitates omnes quae sunt in illa. Ratio est, quia formalitas non est ipsa entitas absolute, ac nude sumpta, sed entitas prout respiciens aliquid extrinsecum, idè non potest formalitas tribui causæ à qua est entitas nude sumpta, sed causæ per quam talis entitas producitur, prout respiciens illud extrinsecum. Potestque multis exemplis confirmari, nam idem actus humanus voluntarius producitur à Deo & à voluntate, sed formalitas voluntarij & liberi non producitur à Deo, quoniam actus quatenus est à Deo non habet quod sit à principio intrinsecò cognoscere singula. Cum idem effectus pender à pluribus causis, formalitas per quam pender ab una causa non producitur ab alia causa. Confirmatur quia tota entitas illa existere potest, quin existat formalitas, & connotatio, ergo qui producit entitatem non sequitur quod producat formalitatem.

Cum ergo malitia formalis peccati (ut sèpè dixi) sit quidem realis & positiva, sed tamen sit solum formalis, & respectus disformitatis ad rationem & legem, quæ formalitas nihil reale superaddit intrinsecum actui, cum non sit aliud quam ipsius actus.

Malitia non producitur sed resultat. prout factus cum consideratione cognoscens obli- gationem illum non faciendi, certè illa malitia non est aliquid producibile in actu per veram aliquam actionem, sed tantum resultat in ipso actu, prout ille actus productus à causa quæ tenebatur illum non ponere, atque adeo non quacunque causa producere entitatem actus mali, producere illuc malitiam iden- tificatam actui: sed tantum illa que tunc illam libe- rè producere, quando cognoscit illam sibi esse prohibi- bitam, quia illa solum causa producere actum prout contrarium rationi, & legi. Quamvis ergo entitas physica ipsius actus tota sit à Deo, formalitas tamen illa non est à Deo, quia non producere illum actum prout est disformis rationi & legi, actus enim prout est à Deo non est prohibitus & contrarius legi, sed potius maximè conformis est rationi, quæ requirit ut Deus author naturæ concurrat cum causis liberis etiam quando illæ male agant. Vnde clarum potest confici argumentum, producere malitiam formalem est producere actum prout est disconueniens, ratio- ni, sed causa prima non producere actum prout est dis- conueniens rationi, ergo causa prima non producere malitiam formalem.

Deus eam non producere ne formaliter quidem. Ex his reicitur responsio quorundam recentiorum quod Deus producere malitiam formalem, sed non producere eam formaliter, atque adeo neque sit au- thor peccati ubi manifesta est contradic̄tio, quod sic probo: producere malitiam formalem est producere actum formaliter prout est disconueniens rationi, sed producere actum prout est disconueniens rationi est producere actum formaliter ut malum; ergo producere malitiam formalem est producere actum formaliter ut malum: ergo si Deus causat malitiam formalem causat actum formaliter ut malum: probatur maior. Causare malitiam formalem non est causare fo- lium materiale peccati quod est entitas actus, sed cau- sare formale peccati: atqui formale peccati est actus prout formaliter est disconueniens rationi, ergo cau- sare malitiam formalem est causare actum prout for- maliter est disconueniens rationi. Deinde formalis malitia est actus prout formaliter est malus, ergo qui cau- sat malitiam formalem, causat actum prout est malus formaliter. Est ergo loqui contradic̄toria dicere quod Deus cauet malitiam formalem, & non cauet formaliter, qui enim cauget malitiam formalem, cauget malitiam ut malitia est, alioqui malitia materialis non dif- ferit à malitia formalis, ergo qui cauget malitiam formalem, cauget malitiam formaliter ut malitia est.

Ad primam ergo Resp. distinguendo maiorem, omne quod est reale positivum debet causari à Deo, si sit producibile per veram aliquam & physicam actionem, concedo: quod est producibile solum per ali- quam resultantiam nego: ens enim à se causa est omnis entitatis realis, quæ producitur per actionem physicam, non est causa omnium formalitatum quae non habent efficientiam vllam physicam, sed solum resultantiam, ut ostendi. Si ergo ens per participa- tionem à Deo significet illud ens quod à Deo cau- tur, multæ formalitates non sunt entia per participa- tionem à Deo, neque diuiditur eo modo ens adæquatè, in ens à se & ens per participationem à Deo: si verè ens per participationem significet ens finitum quod causatur ab aliquo alio sic formalitates entia sunt participata, & ens diuiditur adæquatè in ens à se & ens participatum.

Ad secundam Resp. concedendo quod bonitas formalis

Solutio secundæ.

formalis ut sic non producitur à Deo, ut recte probat argumentum, quamvis illa bonitas magis sit à Deo quam malitia, ex eo quod Deus intendat bonitatem actuum, illam desideret, & ad illam moueat, non autem ad malitiam: Deus magis influit in bonitatem quam in malitiam non magis vnam producendo immediate, sed magis intendendo vnam quam aliam, & impellendo ad vnam retrahendo ab altera. Ad probationem respondeo duas in actu meritorio esse formalitates, est enim supernaturalis, & est moraliter bonus: actus meritorius non producitur à Deo formaliter ut est adequate meritorius, quia non producitur ut est formaliter bonus, sed producitur ut est supernaturalis: manifestum est enim quod actus non est meritorius prout est à Deo. Ad hanc ergo propositionem, omne supernaturale producitur à Deo: bonitas formalis actus supernaturalis ut sic est supernaturalis, ergo producitur à Deo. Distinguo si sit producibile per veram actionem concedo, si producatur per resultantiam nego. Satis enim est quod entitas supernaturalis cui formalitas illa identificatur producatur per veram actionem à Deo.

Solutio
tertiae.

Ad tertiam Resp. negando quod quicunque producit entitatem producit omnes formalitates quæ cum illa identificantur, quia illæ non identificantur entitati secundum totum quod dicunt in recto & in obliquo, sed tantum secundum rectum, formalitates enim habent causam non eam à qua est entitas absolute sumpta, sed entitas propter respiciens extrinsecum aliquod connotatum. Fateor autem alias formalitates à Deo esse, quia tunc formalitas est ab aliqua causa, quando entitas est ab ea propter respiciens extrinsecum connotatum, verbi gratiæ, duratio, vbiatio, paternitas, filiatio, similitudo sine dubio sunt à Deo. Quando autem entitas non est à Deo propter comparata cum extrinseco connotato, tunc formalitates non sunt à Deo: actus malus non est à Deo propter diffinis natura rationali & propter prohibitus, ergo formalitas illa malitiae non est à Deo.

§. VI.

Relique difficultates.

Prima ob-
iectio.

Prima est quia, peccatum omissionis & commissionis sunt duæ species sub eodem genere mali moralis, sed si peccatum commissionis formaliter est positivum, non potest fieri ut peccatum commissionis & omissionis sunt duæ species mali moralis, quia ens & non ens non possunt esse sub eodem genere, ergo peccatum commissionis non est positivum.

Seconda ob-
iectio.

Secondo, malitia commissionis necessariò est aliquid priuationum si opponatur formaliter Præcepto imperanti aliquid positivum, sed malitia commissionis opponitur formaliter Præcepto imperanti aliquid positivum, opponitur enim Præcepto imperanti aliquid honestum, quod necessariò est positivum. Confirmatur, nam malitia est diffinitorum cum recta ratione, illa diffinitorum est priuatio conformitatis, ergo malitia est priuatio conformitatis.

Tertia ob-
iectio.

Tertiò, actus malus vel habet omnia quæ in genere moris habere debet, vel caret aliquo ex illis, si habet omnia: ergo est bonus si caret aliquo, ergo est solum parentia. Confirm. nam positivæ priuatione conformitatis moralis cum lege sublati alii omnibus actus intelligitur esse malus, ergo illa est formalis ratio malitiae.

Solutio
primæ ob-
jectionis.

Ad primam Resp. commissionem & omissionem esse duas species mali moralis sub eodem genere analogo non sub eodem genere vniuoco: non est autem absurdum dicere quod ens & non ens conueniunt in aliquo genere analogo ut constat ex metaphysica.

Quodlibet ens absolute ac physicè bonum est, respectuè ac moraliter non est bonum: malitia moralis ut sic bona est bonitate physicâ & transcendentali, non est bona moraliter & respectuè,

Ad secundam Resp. Præceptum negativum cui solutio lo-
li opponitur peccatum commissionis, non imperare cunca.
aliquid positivum, sed aliquid purè negativum, & prohibere aliquid positivum, alioqui est Præceptum affirmativum: nego autem quolibet Præcepto imperari aliquid honestum formaliter, quamvis semper imperetur aliquid honestum fundamentaliter, quia Præceptum negativum nullam honestatem imperat, sed tantum prohibet aliquid in honestum.

Ad confirmat. Resp. diffinitorum cum Præcepto negativo & recta ratione aliquid prohibente non esse priuationem conformitatis positivæ, sed esse positivum repugnantiam cum negatione actus imperati, quia ut sapere dixi, negationi non opponitur negatio, sed aliquid positivum.

Ad tertiam Resp. actum malum non habere omnia qua habere debet in genere moris, quia illæ actus in genere moris debet non esse. Non ergo dicitur malus quod priuatur aliquo debito in genere moris, sed quod in genere moris habeat aliquid quod debet non habere, idè non est malus propter priuationem, sed propter parentiam priuationis, ut ex dictis patet.

SECTIO II.

Quanam sit propria quidditas peccati omissionis.

Di xi disputatione 3. quæst. 2. sect. ultima posse omissionem actus præcepti esse omnino liberam, etiam si nullum omnino adiunctum habeat actum voluntatis, quo positiuè dicat volo actum omittere, vel quo velit actum aliquem incompensabilem cum actu præcepto. Potest verbi gratiæ, Petrus omittere sacram in die festo, quin dicat volo omittere sacram, vel ludere volo, quo tempore video mihi sacram imperari; hoc enim est dari posse puram omissionem liberam, quod satis ni fallor eo loco probatum est. Nunc ergo superesse potest difficultas duplex primò, utrum & quomodo pura omissione sit peccatum: secundò quomodo actus iuncti omissioni sint peccata.

§. I.

An & quomodo pura omissione possit esse Peccatum.

Deo primò peccatum omissionis formaliter & essentialiter consistere in priuatione alicuius actus moraliter debiti.

Ratio est, quia in tantum aliquis peccat peccato commissionis in quantum violat obligationem Præcepti affirmativi, sed hec obligatio violatur formaliter per priuationem alicuius actus, ergo in tantum aliquis peccat peccato omissionis, in quantum habet priuationem alicuius actus. Quantumcunque igitur illa priuatio actus præcepti habeat adiunctos actus alios, vel internos, vel externos, dici tamen non potest quod illi pertineat ad formalem malitiam omissionis, quia integra omnino est præscindendo ab omni actu, rūm interno, tūm externo.

Dixi tamen omissionem malam esse parentiam actus debiti, non dixi esse parentiam actus alicuius moraliter boni, quia ut aliquis non peccet omissione, non est necesse ut faciat actum virtutis, verbi gratiæ, ut aliquis satisfaciat Præcepto ieiunij, vel audiendi sacri, non est opus ut ieiunet, vel audiatur sacram ex recta intentione, sed quamvis audire sacram ex vana gloria, vel ex alio fine moraliter malo, satisfaceret tamen præcepto audiendi sacrum, ut recte doceret Sanchez.

Sanches lib. 1. moralis operis cap. 14. quia præcepta imperant duntaxat substantiam actus non autem modum eius, nisi modus ille pertineat ad rationem intrinsecam talis actus, sicut attentio est de ratione intrinseca orationis, & contritio est de ratione intrinseca confessionis: ideo qui præcipit orationem præcipit etiam attentionem, & qui præcipit confessionem, præcipit etiam contritionem: qui enim præfens est sacro & voluntariè distractus, non satisfacit præcepto, & qui confiteretur sine dolore, non implet præceptum confessionis annua. Potest igitur aliquis obediens præcepto affirmatio per actum aliquem qui sit peccatum non quod peccatum illud possit esse actus ex præcepto debitus, quatenus peccatum est, sed tantum secundum substantiam actus, quatenus, verbi gratiæ, est auditio facri, vel ieiunium, quibus per accidentem est quod sint peccata, & contra legi intentionem.

Dico secundò, potest dari peccatum omissionis si ne vlo actu positivo quo voluntas velit explicitè ac directè omittere actum præceptum, vel quo velit aliquid incompossibile cum actu præcepto. Sequitur omnino ex dictis tertia illa disputatione citata, si enim pura omissione actus imperati potest esse libera ut probabam ibi, certè nihil est dubium, quin possit esse moraliter mala, & verum peccatum quæ omnia peti ex eo loco possunt.

§. II.

An & quomodo actus iuncti cum omissione mala sint mali.

Quamuis, vt dixi, non sit necesse ut omissione mala sit coniuncta cum vlo actu positivo voluntatis, semper tamen est coniuncta cum multis actibus tūm internis tūm externis de quibus triplex esse potest difficultas, primò an illi actus sint verè peccata distincta ab ipsa omissione, Secundò an sint peccata omissionis, an peccata commissionis, Tertiò an sint peccata tunc quando est omissione, an quando ponitur liberè causa ex qua illi sequuntur.

Ratio dubitandi est primò, quia si actus illi qui sunt iuncti cum omissione, & sunt incompossibilis cum actu præcepto, essent peccata sequeretur illum qui sacram omittit in die festo ut domi studeat aut ludat, tot committere peccata, quot habet occupationes eo tempore quo deberet audire sacram: hoc autem absurdum est, alioqui teneremur in confessione illos omnes actus exponere, quia tenemur dicere numerum peccatorum. Sequeretur illum qui omittret sacram, vt daret se in viam, postea peccare in itinere si suadeat confessionem alicui est sociis, quod absurdum est: occupationes ergo illæ quæ sunt iunctæ cum omissione non sunt peccata.

Secundò, illæ occupationes incompossibilis cum actu præcepto, & iunctæ omissioni, vel sunt peccata omissionis, vel peccata commissionis, neutrum dici potest, non enim sunt peccata omissionis, cum sint actus positivi repugnantes rationi, neque peccata commissionis, quia formaliter repugnat præcepto affirmatio, & non habent malitiam nisi omissionis, alioqui semper ille qui faceret peccatum omissionis plura committeret peccata diversæ speciei. Confirmatur, quia talis est semper malitia formalis, qualis est malitia obiectiva, sed malitia obiectiva est solum omissionis, ergo & formalis.

Tertiò, ipsa omissione quæ causatur per aliquem actum positivum, vel tunc tantum est peccatum quando ponitur liberè causa, ex qua illa postea sequitur, vel tunc quando est ipsa omissione, etiam si tunc non ponatur liberè. Verbi gratiæ, inebriatur aliquis præ-

dens se omissum postea sacram, ille vel peccat tunc quando actu est omissione facri, & hoc dici non potest, quia tunc omissione non est libera, cum ille sit ebrius qui omittit, vel peccat tunc quando dat causam omissionis, & hoc etiam dici non potest, alioqui non tenebatur in confessione ipsam exponere omissionem, vel etiam actum externum peccari, non tenerer, verbi gratiæ, dicere occidi hominem, sed satis esset dicere, dedi venenum homini, dispositi sclopum ad eum occidendum, quia positæ illa causæ non fuit mihi liberum ut homo ille non moreretur. Indò propter homicidium nunquam incurrit excommunicatio, quia illa non incurrit nisi propter actum externum qui sit peccatum, externum autem homicidium vix unquam erit peccatum in se sed tantum in causa. Denique voluntarium in causa sufficit verè ad peccatum, omissione & commissione libera sunt in causa etiam si tunc non sint libera quando actu ponuntur, ergo tunc sunt peccata.

Dico primò, actus iuncti omissioni, cum præcepto incompossibilis tunc sunt peccata quando sunt causæ omissionis: quando autem non sunt causæ omissionis non sunt peccata.

Prima pars de actibus qui causant omissionem certa est inter omnes, quia ille actus est verè malus, cuius aliqua circumstantia est mala, iste actus qui causat malam omissionem, habet circumstantiam malam, omissione enim est eius circumstantia, ergo ille actus est malus.

Secunda pars de actibus qui non causant omissionem sed eam presupponunt. Probatur à Vasque diff. 93. cap. 2. quia illud solum est causa omissionis quo posito statim omissione sequitur: illud autem non est causa omissionis, quod priusquam ponatur omissione iam est, sed positæ solum primâ occupatione propter quam omittitur actus præceptus sequitur omissione, & antequam ponantur alii actus, iam posita est omissione, ergo sola illa prima occupatio est causa omissionis, quod explicat Becanus optimo simili, si enim per occlusionem fenestræ sufficienter lumen interclusum est, altera fenestra si occcludatur non diceretur impedire lumen: similiter si omittas audire sacram ut domi studeas, illud studium est verum peccatum, si autem postea comedas, ludas, illæ actiones non causabunt omissionem, quam supponunt iam causatam. Neque par est ratio de duobus hominibus qui hominem eundem confodunt, neuter enim supponit hominem iam interfectum ab altero: hic autem actus isti posteriores presupponunt omissionem iam integrè causatam, id est non sunt peccata, quia omissione non est circumstantia illorum, atque non possunt per illam vitari.

Dico secundò, actus illi qui causant omissionem, siue directè illam causent, siue indirectè, non sunt peccata omissionis, sed vera peccata commissionis contra plures quos citat & sequitur Vasques, c. 3.

Ratio est quia illud est verum peccatum commissionis quod est recessus positivus à regula rationis, & repugnatio cum præcepto negatiuo, sed actus positivi qui sunt causa omissionis huiusmodi sunt, ergo illa sunt peccata commissionis. Maior notissima est, minor probatur nam in omni præcepto affirmatio virtualiter & consequenter includitur præceptum negatiuum, verbi gratiæ, præceptum affirmatiuum obligans audire sacram, consequenter prohibet ne facias aliquid quo impediatis audire sacram, vnde argumentor: sicut teneris audire sacram sic verum datur præceptum negatiuum quo prohiberis facere aliquid quo prohibeas audire sacram, sed quando ludus prohibet auditionem facri, facis aliquid quo prohiberis audire sacram, ergo tunc verè facis contra præceptum negatiuum.

Tom. I.

Eee

Confirmata

Status
questio-
nis.

Prima ra-
tio dubi-
tandi.

Secunda
ratio dubi-
tandi.

Tertia ra-
tio dubi-
tandi.

Conclusio
bipartita.

Probatio
primæ par-
tis.

Probatio
secundæ par-
tis.

Secunda
conclusio.

Probatio
conclusio-
nis.

Confirmatur quia ludere tempore sacri non potest esse peccatum omissionis, nisi quia eius obiectum est aliqua priuatio, sed hoc non obstat, nam homicidium terminatur ad priuationem, & tamen est verum peccatum commissionis. Denique actus positius cuius aliqua circumstantia est mala, est verum peccatum commissionis, iste actus qui causat omissionem huiusmodi est, ergo ille actus est peccatum commissionis.

Tertia conclusio.

Probatio conclusio-

nis.

Ratio est, quia nullum vñquam esse potest peccatum actuale ad quod non requiratur actus ratio voluntarij & liberi, sed omissionis & commissio non habent actualem rationem voluntarij & liberi, postquam posita est liberè causa ex qua liberè sequuntur, ergo illæ tunc tantum sunt peccata quando ponitur lib. r. illarum causa, non autem tunc quando necessariò sequuntur ex causa liberè posita. Deinde si tunc sit peccatum quando ponitur omissionis aut commissio sequeretur quod aliquis per annum continuè peccaret, si deditur venenum quod continuè ageret per annum, inò peccaret etiam si medio eo tempore plures eliciuerit actus amoris, & confessus etiam esset, aut etiam peccaret actus, si esset in celo & venenum illud necaret hominem: probo sequelam, quia sufficit ad actuale peccatum quod prius data sit liberè causa, etiā si effectus postea sequatur necessariò. Hic data est liberè causa, & effectus ex illa sequitur etiam si retractata fuerit voluntas per amorem aut confessionem. Tunc est peccatum quando effectus sequitur ex causa liberè posita, sed quantuncunque interuenerit retractatio effectus sequitur ex causa liberè posita, ergo mors illa peccatum est etiam si retractatio interuenerit & ille qui posuit causam, iam sit beatus.

Solutio prima du-

Solutio secundæ.

Solutio tertiae.

Ad primam patet ex prima conclusione actus iunctus omissioni nunquam esse peccata, nisi causent omissionem, vnde sequitur quod omittens actum præceptum non commitit tot peccata, quot elicit actus tempore omissionis. De confessione dicetur statim.

Ad secundam Resp. illos actus esse vera peccata commissionis eo quod repugnant præcepto affirmatio prot continet virtualiter præceptum negatiuum vt dixi. Neque in confessione opus est singulos illos actus exponere qui sunt causa omissionis, quia illi quamvis physicè loquendo sunt peccata diuersa, moraliter tamen sunt vnum peccatum cum omissione. Ad confirmationem negatur maior, nam actus positius versatur aliquando circa negationem, est & verum peccatum commissionis vt probatum est.

Ad tertiam patet ex conclusione ultima omissionem non esse peccatum quando non est libera, sed tunc tantum quando ejus causa liberè ponitur: Vnde sequitur quod omissionis, & actus externus peccati quæ non sunt in nostra potestate, tunc non debent explicari in confessione, quando sufficienter explicari potest causa eorum quæ data est liberè, tunc autem explicari debere omissionem & actum externum peccati, quando explicari aliter non potest causa quæ data est liberè; vel certè propter satisfactionem oportet illa exponere. Propter homicidium externum cuius data est liberè causa incurrit excommunicationis vt doceri solet in materia de censuris.

QVÆSTIO III.

De Natura peccati mortalis, & venialis.

S. Thomas quæst. 88. 89.

Hæc est altera & principals peccatorum diuiso, hiuxa quam peccatum aliud mortale dicitur quod hominem priuet vitâ spirituali, qua coniunctio est cum Deo; alterum veniale quod cum vita huiusmodi stare possit. Quam diuisionem vt expendant, accuratissime. Primo statuenda est existentia & distinctio peccati mortalis & venialis. Secundò nota quibus vñm discerni potest ab altero, id est quænam vñuersum requirantur ad peccatum mortale. Tertiò comparatio vñius cum altero, id est quomodo peccatum veniale fieri possit mortale, quomodo ad illud disponat.

SECTIO I.

Existentia & distinctio peccati mortalis, & venialis.

Circa celeberrimam hanc, & Catholicis notissimam diuisionem peccati tripliciter erratum est ab hæreticis. Primo, ab iis qui absoluere illum negarunt, volentes omnia peccata esse mortalia, vel omnia esse venialia. Secundò ab iis qui negarunt diuisionem illum esse ex natura rei, sed ex sola Dei voluntate quædam dici mortalia quædam venialia. Tertiò ab iis qui male illum diuisionem explicant.

§. I.

Vñrum peccata quædam sint mortalia, quædam venialia.

Censuerunt peccata omnia esse mortalia, veniale autem nullum omnino esse peccatum. Primo Iouianianus Stoicos sequutus, qui volebant omnia peccata esse paria, vt testantur Augustin. epist. 29. & Hieronym. Sub finem lib. contra Iouianianum. Secundò Pelagius volens propterea illum solum iustum esse qui omni carceret peccato posse autem in hac vita hominem sine omni prorsus peccato vivere vt tradit sacerdotem Augustinus præfert lib. de Hæresibus c. 88. Tertiò in eundem erorem videntur incidisse Gerson libro de Vita spirituali lect. 1. Almainus tract. 3. c. 20. Rosensis in refutatione articuli 32. Lutheri, & Michaël Baius qui affirmant aequalia omnia peccata esse secundum se quia sunt offensæ Dei summè boni, & ita pœnam annihilationis de se merentur omnino aeternam, neque purgari omnino possunt nisi ea in infinitum detestemur.

Ratio vero dubitandi est primò, quia Matthei 5. Prima ratio dubitandi. dicitur: *Qui contempserit vnum de Mandatis istis minime, minimus vocabitur in regno cœlorum*, id est nullus erit in regno cœlorum, ergo peccata quæ dicimus minima, priuam hominem gloriâ cœlesti, quod etiam colligitur ex Iohannis 13. *Si non lauero te non habebus partem mecum*, quod de peccatis venialibus intelligi sine dubio debet, cum dicat ibidem Christus. *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lanet, sed est mundus totus*. Idem videntur tradere non raro Patres, verbi gratia Basilius in regulis brevioribus quæst. 29. negat vñam in Nouo Testamento reperiri distinctionem grauium & leuium peccatorum Chrysostomus Sermo de leuium peccatorum periculis docet peccata etiam leuia esse viranda, quia licet leuia, occidunt tamen & inducent contemptum Dei.

Secundò, nullum est peccatum quod infinitum non sit, cum offensa sit Dei, crescit enim offensa quâ proportione crescit persona quæ offenditur, ergo peccata omnia sunt aequalia & mortalia secundum se. Proba-

tar consequentia nam opera Christi ex eo præcisè quod sunt opera persona infinita sunt omnia infinita, & valoris æqualis in ratione meriti & satisfactio- nis, sic omnia peccata quia sunt offensæ personæ in- finita sunt infinita & æqualia.

Tertia ratio dubitandi. Tertio, si peccatum diuiditur in mortale, & veniale debent illa duo genera peccatorum differre specie ac essentialiter inter se, consequens falsum est quia leue ac graue furtum pertinent ad eandem speciem furti. Deinde communis illa ratio peccati vel est genus vniuocum ad peccatum mortale ac veniale, vel est genus analogum tantum, non primum, quia veniale peccatum, per solam attributionem ad peccatum mortale, vocatur peccatum cum non sit contra charitatem: non secundum quia tota peccati definitio peccato veniali conuenit, est enim disconueniens naturæ rationali, & rectæ rationi.

Dico primò, rectè diuidi peccatum in mortale & veniale, non tanquam genus in species, sed tanquam subiectum in accidentia.

Ratio primæ partis ex Scriptura. Prima pars Catholica omnino est quam primò probant Scripturæ, verbi gratiâ, *Luce* 6. quædam peccata comparantur festucis quæ sunt res leuissime, quædam trabi, *Matthæi* 23. quædam peccata comparantur culicibus, quædam camelis: prima ad Corinthios 2. Leuia peccata comparantur ligno, fæno, & stipulis; grauia ferro, æri & plumbu, ergo quædam peccata sunt grauia quædam sunt leuia: Prouerbiu 24. dicitur *Septies cadere iustum*, quod verum non est de peccatis mortalibus, sed de solis venialibus de quibus Ecclesiastici 7. etiam dicitur: *Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum & non peccet.* Matthæi 5. qui fratri suo irascitur reuera erit iudicio, qui dixerit raca reus erit consilio, vbi significatur aperte distinctio peccati mortalis & venialis: & ibide: *Non exies inde donec reddas usque ad nouissimum quadrangulum.* Quod esse intelligendum de peccatis venialibus expandis in purgatorio docent Tertullianus lib. de *Anima* 0. 17. Hieronymus, & alij Patres.

Ex Patrib. Deinde diuisionem hanc peccati mortalis & venialis probant communiter Patres, verbi gratiâ Augustinus c. 14. *Enchiridij* docet quod licet omne crimen peccatum sit, non omne tamen peccatum est crimen; atque ita sanctorum hominum vitam quædum in hac morte viuitur inueniti posse sine crimen, *Peccatum si dixerimus quia non habemus nos ipsos seducimus.* Tertio idem definitur in Tridentino *sess. 14. cap. 5. & 7.* & ratio aperta est, quia culpa venialis appellatur illa quæ leuis est, neque dissoluit Dei amicitiam, huiusmodi sine dubio multæ sunt culpe, tūm ex leuitate materia, verbi gratia risus immoderatus, verbum ociosum, vel ex subreptione quando semiplena solum est aduentitia malitia, illa enim obrepunt incautis, neque possunt aduersari charitati, cum etiam non sufficerent ad soluendā inter homines amicitiam.

Ratio secundæ partis. Secunda pars communis etiam est, quia tunc ratio aliqua communis non diuiditur tanquam genus in species, sed tanquam subiectum in duo accidentia quando membra in quæ diuiditur, non distinguuntur essentialiter sed solum accidentaliter in illa ratione communi, sed peccatum mortale & veniale differunt solum accidentaliter & secundum magis & minus in ratione peccati: nam ratio peccati consistit in eo quod sit disconueniens rationi, & æternam legi, quod autem magis, vel minus sit disconueniens accidentale peccato est; ergo diuisio peccati in mortale & veniale, diuisio est subiecti in accidentia.

Solutio primæ dubitationis. Ad primam Resp. nihil proutus inferri ex Scripturis & Patribus contra receptissimam peccati diuisionem in mortale & veniale: nam Matthæi 5. cum dicitur: *Qui soluerit unum de Mandatis istis minimis, &c.*

Tom. I.

Sermo est de illis Mandatis quæ licet ab hominibus imperfectis reputentur minima, obligant tamen ad peccatum mortale ut ostendunt Chrysostomus, Euthymius, Theophylactus. Cum dicitur *Ioan. 13. Si non lauero te, &c.* non comminatur Petro Christus mortem æternam propter sola peccata venialia, sed propter inobedientiam, si nimis volenti lauare pedes, nolit parere. De Basilio, Doctores disputant quem aliqui negant authorem esse huius libri, eo quod sèpè alibi ponat Basilius diuisionem hanc peccatorum mortalis & venialis, sed alij tamen verius explicant Basilius ut voluerit tantum quod in Nouo Testamento non habetur distinctio peccatorum grauium & leuium quod ad illa cauenda, quasi verò cauere non oportet nisi gratia, leuia verò nihil facienda sint. Chrysostomus verè probat peccata venialia disponere hominem ad mortem animæ ac contemptum Dei, non vult per illa immediatè occidi animam, & contemni Deum.

Ad secundam Resp. malitiam peccati extrinsecè **Solutio secundæ.** duntaxat & obiectu infinitam esse secundum secundam quid, intrinsecè autem & simpliciter esse prorsus finitam. Si enim malitia illa esset infinita simpliciter, sicut valor operum Christi est simpliciter infinitus, sequeretur omnino quod peccata omnia essent paria. Quomodo autem malitia peccati finita sit, quia extrinsecè tantum & mediate respicit Deum, valor autem operum Christi sit infinitus quia intrinsecè ac immediatè afficiunt personam diuinam dixi fusiùs 3. parte.

Ad tertiam Resp. peccatum mortale, & veniale, nec in ratione malitiae, nec in ratione offensæ differre species essentiali, sed specie solùm accidentali, quia non differunt nisi secundum magis & minus.

§. II.

Virum ex sola Dei voluntate, an verò ex rei natura, quædam sint peccata mortalia, quædam venialia.

Omnia peccata esse mortalia secundum se, fieri autem venialia ex solo Dei decreto censuerunt primò Vvicleffus qui voluit mortali esse omnia peccata reproborum peccata verò electorum omnia esse venialia & leuia: Secundo Lutherus & Calvini voluntes omnia peccata eorum qui habent fidem venialia solùm esse, ex eo quod illa Deus non imputet, eorum verò qui non habent fidem mortalia esse peccata omnia: Tertiò eodem pertinet error Gersonis & Almaini qui licet peccata omnia velint ex se mortalia esse, tamen fatentur quod ex Dei voluntate, quædam sunt venialia.

Ratio dubitandi esse primò potest, quia illud ex sola Dei voluntate est mortale vel veniale quod ex solo Dei præcepto habet quod mortale peccatum sit vel veniale: sed ex solo Dei præcepto cui opponuntur, habent peccata quod mortalia sint aut venialia, ergo ex sola Dei voluntate non autem ex rei natura petitur distinctio illa peccati mortalis aut venialis.

Secundò, ex sola Dei voluntate habet peccatum mortale quod mereatur pœnam æternam, nam tota ratio propter quam mereatur æternam pœnam est quia Deus taxauit hanc pœnam peccato mortali, ut ab eo deterretur homines, ergo peccatum mortale ac veniale habent ex sola Dei voluntate, quod talia sint.

Tertiò, peccatum veniale non minus æternam meritetur pœnam, quam peccatum mortale nulla enim creatura potest satisfacere pro peccato etiam veniali, ut probabam alias, ergo peccatum veniale exigit ex se ipso manere in æternum, ergo exigit etiam in æternum puniri, quia tandem debet puniri, quandiu manet. Deinde minimum opus bonum meretur æternam vitam, ergo minimum opus malum meretur æternam pœnam.

Ecce 2 pœnam.

Explicitur Varij etiotes.

poenam. Denique nulla est culpa, quæ non sit maius malum quælibet poena, ergo nulla est quæ poena aeternam non mereatur. Imo peccatum veniale cum sit contra Deum infinitam habet malitiam.

Conclusio
secunda.

Prima ra-
tio.

Seconda
ratio à
priori.

Solvuntur
errores su-
prà allati.

Solutio
prima du-
bitationis.

Solutio se-
cunda.

Solutio
tertia.

Dico secundò, non ex sola Dei voluntate, sed ex ipsa rei natura, petitur quod quædam peccata mortalia sint, alia vero venialia. Ita etiam omnes Catholici.

Probatur enim primò ex illis omnibus testimoniorum Scripturarum & Patrum quæ adduxi nuper. Nam peccata venialia comparantur rebus ex sua natura leuissimis festuca, culici, fono, & stipula: vocantur etiam à Patribus minuta, leuia, modica, quotidiana, presertim ab Augustino cap. 71. Enchiridij, Tertulliano lib. de anima cap. 17. Concilia definitur quædam esse peccata quæ teneamur exponere in confessione, alia quæ non teneamur exponere, sed si peccata omnia essent mortalia ex sua natura, non possemus sine revelatione scire quænam peccata teneremur exponere: ergo quædam peccata ex sua natura mortalia sunt, quædam vero ex sua natura sunt venialia.

Deinde ratio à priori est quia, peccatum mortale dicitur quod grauissimum est, & ita Deo displaceat ut tollat cius amicitiam, veniale quod est leuissimum, neque Dei amicitiam dissoluit, sed peccata ex se ipsis habent quod sunt graues aut leues recessus à ratione, & habent etiam ex se ipsis quod dissoluant vel non dissoluant Dei amicitiam, nam etiam inter homines non sufficit offensa quælibet leuissima ut pater filium exhaeret, ut amicus amicum abiiciat. Deinde quod aiebat Vincens omnia peccata prædestinatorum esse venialia: est absurdissimum, quia sequeretur mortalia non fuisse Adami & Davidis peccata. Caluni error de iis qui peccare non possunt mortaliter ex eo quod fidem habeant; damnatur sèpè in Tridentino, & aperte conuincitur quia posset homo sic hædens fidem, occidere furari, fornicari, sine timore vilius peccati. Gersonis & Almaini rationes similiter probarent peccata omnia esse paria, & certè illorum sententia vix absit à sententia Caluini estque damnata à Pio V. & à Gregorio XIII. in Bullis contra Michaelem Baium.

Ad primam Resp. Catholicos quando dicunt peccata quædam ex sua natura esse mortalia, quædam vero esse venialia, non autem ex sola Dei voluntate, non significare quod peccata mortalia sint, sublato Dei præcepto, nam hoc falsum est, volunt ergo duntaxat quod peccata supposito Dei præcepto prohibente, sunt ex se ipsis mortalia vel venialia, non autem sola Dei voluntate destinantis ad poenam aeternam, vel ab ea liberantis. Per voluntatem enim Dei non hic intelligitur Dei præceptum quo peccatum prohibet, sed Dei decretum destinans ad poenam, nam tale decretum supponit peccatum mortale, non illud facit. Vnde ad argumentum negatur major. Ilud ex sola Dei voluntate prohibentis aut præcipientis peccatum est mortale aut veniale quod ex solo Dei præcepto habet quod tale sit: concedo, illud quod ex solo Dei præcepto habet quod sit mortale, est mortale ex sola voluntate Dei destinantis ad poenam aut ab ea liberantis, nego.

Ad secundam Resp. peccatum mortale non ex sola Dei voluntate sed ex sua natura mereri poenam aeternam, ut postea constabit. Imo si verum esset quod peccatum mereretur poenam aeternam quia Deus ad deterrendos homines à peccato, taxasset poenam aeternam; semper verum esset, quod peccatum ex sua natura esset graue, quia ideo Deus ab eo deterrere vellit homines tanta poena imposta, quia esset graue.

Ad tertiam Respon. peccatum veniale nullo modo esse dignum aeterna poena, quia quamvis nulla

creatura possit pro illo satisfacere, tamen exigit ut illud tandem deleatur si sit in homine habente gratiam ut alias dixi. Minima opera bona ideo merentur præmium aeternum quia sunt ex charitate ab homine qui est filius Dei per gratiam: Minima peccata non merentur poenam aeternam, quia non sunt contra charitatem: minima culpa maius est malum, quælibet poena, neque tamen mereatur quælibet poenam; quia poena ut adæquet culpam, non debet esse tantum malum, quantum est culpa, sed debet esse tantum malum in ratione poenæ, quantum malum est culpa in ratione culpæ. Peccatum veniale reuerat est contra Deum, & ideo eius malitia est secundum quid & extrinsecè infinita.

§. III.

Quænam sit propria differentia peccati mortali,
& venialis.

Posito quod peccata quædam mortalia sint, quædam vero venialia ex sua ratione intrinseca non autem ex solo Dei decreto, præcipua difficultas est circa proprium illud discrimen, quo peccatum veniale a mortali distinguitur: primò enim censet Scotus peccatum mortale dici quod sit contra Præceptum, veniale contra consilium: Secundò, Caietanus vult peccatum mortale esse contra præceptum, veniale præter præceptum: Tertiò alij volunt peccatum mortale simpliciter peccatum esse, veniale autem esse peccatum secundum quid. Quartò existimant alij mortale peccatum esse Dei offendam, non autem veniale: Quintò Sanctus Thomas vult peccatum mortale esse circa ultimum finem, veniale solum circa media.

Ratio dubitandi est primò, quia peccatum mortale non potest differre à veniali, quod mortale sit auctoratio à fine ultimi, nam ut sit huiusmodi auctoratio debet cogitari ultimus finis, sed sapientia qui peccat nullo modo cogitat de ultimo fine, ergo peccatum mortale non est auctoratio à Deo ut fine ultimi: deinde sicut per peccatum mortale creature Deo præfertur, & propterea tollitur Deo ratio finis ultimi qui debet omnibus anteponi, sic per peccatum veniale creature præfertur voluntati & præcepto Dei, ergo per peccatum veniale Deus contemnitur saltem in re leui, & sic ei tollitur ratio finis ultimi.

Secundò, non differunt hæc peccata; quod peccatum mortale opponatur charitati non peccatum veniale, nam si quodlibet peccatum mortale opponitur ratione dubiandi, charitati nullum est ferè peccatum mortale quod dupli virtuti non opponatur. Imo reedit superius argumentum quia multi mortaliter peccant, non confidantes charitatem aut amicitudinem Dei. Denique qui peccat venialiter non potest amare Deum super omnem, quia Deo præfert obiectum illud leuissimum.

Tertiò, non differunt ex eo quod unum sit graue, alterum vero leue, quia rem leuem Deus potest vetare ratio dubiandi.

Sub graui peccato, sicut Adamo grauiter prohibuit ratione dubiandi.

Pomi est.

Dico tertio, discrimen peccati mortalis & venialis non esse in eo situm quod peccatum veniale sit contra consilium, mortale autem contra præceptum. Si enim peccatum est quod repugnat consilio, certè consilium est præceptum. Deinde non differunt hæc peccata quod veniale sit tantum præter præceptum, peccatum veniale si est contra regulam rationis, est etiam contra præceptum & peccatum simpliciter, non autem tantum secundum quid, quia totam participat rationem peccati, & est vera Dei offensa, quia est repugnans cum eius voluntate, ideoque grauiter displaceat Deo & ab eo punitur.

Verum

Verum di-
ferim
inter mor-
tale &
veniale.

Verum ergo discrimen peccati mortalis à veniali potest explicari vel à priori, vel à posteriori; à Priori quod mortale sit grauis & notabilis recessus à ratione ac lege Dei, veniale autem leuis sit ab illis recessus. A posteriori autem explicatur illud discrimen, quod peccatum mortale sit ita grauis offensa Dei ut contrarium sit diuinæ amicitiæ, illamque totam dissoluit, adeò ut qui peccat mortaliter nec Deum temet, nec ab illo ametur: peccatum autem veniale adeò leuis offensa sit ut non aduersetur charitati, neque illam dissoluit, sed feruorem tantum eius imminuat, atque adeò per peccatum mortale collitur tota hominis coniunctio quæ sit per charitatem, & manet peccatum omnino irreparabile ab intrinseco ex eo quod tollat principium vita, per peccatum autem veniale non tollitur hominis coniunctio, estque reparabile à principio intrinseco quod est charitas. Alterum etiam discrimen assignant Doctores quod peccatum sit auctor à Deo ut fine ultimum, ex eo quod peccator finem suam ultimum ponat in creatura, quod non habet peccatum veniale. Ratio autem allata est olim, quia tunc solum auertitur à Deo ut fine ultimum quando aduersamur amori eius super omnia, finis enim ultimus est is qui ariatur propter se ipsum super omnia, quæ amoris eius adiutans.

Solutio
prima du-
bitationis.

Ad primam Resp. non esse necesse ut qui auertitur per peccatum mortale à Deo ut fine ultimum, cogiter exp licite Deum ut finem ultimum, satis enim est quod illud in cogiter implicite, quatenus scit dissolui eo peccato Dei amicitiam. Fateor peccatum veniale esse alio qualem contemptum Dei, non tamen ita grauem ut dissoluit amicitiam cum Deo: neque illi adimitur ratio finis ultimi, quandiu manet dilectus super omnia, quæ illius amicitia repugnant.

Solutio
secunda.

Ad secundam Resp. nullum esse peccatum mortale, quod non repugnat charitati virtuti generali, arque adeò non est duplex peccatum, quia non repugnat charitati virtuti speciali, quæ nunquam violatur nisi quando expresse, ac directè intenditur malum Dei, vel proximi quatenus malum eius est. Qui peccat venialiter amat nihilominus Deum super omnia quæ repugnant eius charitati, quia obiectum illud leuissimum non tollit eius amicitiam.

Solutio
tertia.

Ad tertiam Resp. quod si res leuis grauiter à Deo præcipiatur, violatio huius Præcepti erit reuera res grauis, ut patebit ex sequentibus.

SECTIO II.

Quenam vniuersim requirentur ad peccatum mortale. Et quibus notis illud dignosciri posse à veniali.

Regula ad cognoscendū mortale & veniale.

Dari peccata quædam mortalia, quædam venialia certum est, & intellectu facilimum: determinare autem quenam sint mortalia, quenam veniali, periculissimum, & difficillimum esse afferit. Augustinus 1. 21. c. ultimum. Regula verò vniuersal is hæc est: solum illud esse peccatum mortale in quo est materia grauis, quantitas notabilis, plena aduentia rationis, & plenus consensus voluntatis. Illud autem esse veniale in quo vnum ex illis desideratur, in quo nimis vel est materia leuis, vel quantitas minimè notabilis, vel aduentia imperfecta, vel consensus semiplenus. Sed quia tamen in illis discernendis tota versatur difficultas, propterea de singulis dicendum est accurate.

§. I. Qualis materia requiratur ad peccatum mortale.

In quolibet peccato tūm mortali, tūm veniali, materia vocatur obiectum circa quod versatur peccatum; tunc autem grauis materia dicitur, quando res est in se magna, vnde peccatum ex genere suo mortale appellatur illud quod versatur circa obiectum ex se graue: peccatum verò ex genere suo veniale illud appellatur quod versatur circa obiectum ex se leue.

Ratio tamen dubitandi primò est, quia si esset necesse ad peccatum mortale, ut grauis esset eius materia, sequeretur quod nunquam legislator præcipere posset rem leuem sub peccato graui, consequens falso est, nam in multis sacerdotiis religionibus res leues prohibentur sub peccato graui, adiuncta etiam pena excommunicationis cuiusmodi sunt silentium, ingressus in alienas cellas, & alia huiusmodi. Constat autem ex Præcepto primis Parentibus imposito, id posse iustè fieri, quia etsi poni res erat leuissima, quæ tamen materia fuit peccati grauissimi.

Secundò, res etiam grauis prohiberi, aut imperari potest sub peccato leui, ergo peccatum veniale non habet necessariò materiam leuem. Antecedens latissimè probant Suarez 1. de legibus cap. 27. Valentia dis. 7. quest. 5. p. 2. Thomas Sanchez 1. 1. de matrimonio dis. 9. & 1. 1. moralis operis c. 4. Ioannes Sanchez dis. 15. Castro Palao tract. 2. dis. 2. p. 8. Salas, Lesius, Bonacina, & alii; quia tota obligatio legis est ex voluntate legislatoris, ergo si legislator non vult ad mortale obligare, lex etiam non obligat ad mortale.

Tertiò, discrimen illud materia grauis & leuis, neque constat ex scriptura vbi sacerdotiis res leues sub graui pena prohibentur, os quod mentitur occidit animam. Neque petitur ex rei natura, nam vulgo dicitur quod profundere magnam sumam pecunia, vel magnam famam, non est peccatum mortale.

Dico primò, in omni semper peccato mortali reperiri necessariò debet materia de se grauis, obiectum videlicet, quod ex se magnum esse censeatur: quoties autem materia est leuis, peccatum non est nisi veniale.

Ratio est, quia peccatum quodlibet mortale grauiter repugnat debet charitati, sed si materiam habet leuem non repugnat nisi leuiter, ergo peccatum quodlibet mortale habet materiam leuem. Debet autem materia sumi cum omnibus suis circumstantiis: nam sacerdotiis obiectum quod ex se non esset nisi leue, incipit ob circumstantias fieri graue, ut potè probabitur.

Difficultas tamen est, vnde colligi possit obiectum esse ita graue ut ad peccatum mortale sufficiat. Responderi committeri solet id ex triplici capite colligi. Primum est scripturae authoritas, si enim de aliquo peccato ita loquatur scriptura ut appellat illud abominabile, morte dignum, excludens à regno Dei, signum est materiam eius esse grauem: v. gr. recte colligitur adulterium, fornicationem, mollitatem, & cetera huiusmodi esse grauia peccata, quia 1. ad Corinthios 6. dicitur, quod neque fornicarij, neque adulteri, neque molles regnum Dei possidebunt: & Ephesiorum 5. Quod omnis fornicator, aut imundus, aut auarus non habebit hereditatem in regno Christi & Dei. Secundum est authoritas Ecclesiæ ac Patrum, ac communis sapientum consensus. Tertium repugnantia cum charitate Dei aut Proximi, tunc enim obiectum censetur esse graue quando erit aliquid spectans ad charitatem, quæ sola est finis Præcepti, quod enim conductit ad finem intentum à legislatore, sine dubio est graue, ut bene tradunt Vasques dis. 8. cap. 6. Suares

Prima
ratio du-
bitandi.

Secunda
ratio du-
bitandi.

Tertia
ratio du-
bitandi.

Conclusio
Prima.

Grauissi-
mata rei
peccati
mortalis.

l. 3. de legibus c. 25. Sanchez l. 1. in decalogum. c. 4. v. gr. multiloquium est materia de se leuis, at si obseruancia religiosa inde minuatur grauiter, & ob id imperatur silentium à superiore, violatio silentij peccatum erit graue.

Responde-
tur ad ra-
tiones du-
bitandi.

Ad primam

Ad primam Resp. posse rem ex natura sua leuem precipi à superiore sub obligatione graui, modò ex aliqua circumstantia res illa sit grauis: si verò res illa maneat leuis tūm ex se tūm ex omnibus circumstantiis, tunc nego illam posse præcipi sub obligatione graui, vt rectè docent Vasques, & Sanchez locis nuper citatis, Valentia 9.7. p.6. Azot. tom. 1. l. 5. cap. 6. Salas disp. 2. sect. 11. quia iniustum esset imponere pœnam æternam leui transgressioni, si quando itaque contingit ut res leues sub graui præcepto imperentur illud sit propter circumstantiam finis, ob quem cessat leuis esse illa materia. Huiusmodi fuit sine dubio Præceptum primis Parentibus impositum, quod licet prohiberet rem ex se leuem, ex circumstantia tamen finis quem habebat Deus Legislator, erat valde grauis.

Ad secun-
dam.

Ad secundam Resp. probabile omnino esse quod superior non potest præcipere rem grauem sub obligatione leui, sicut rem leuem non potest præcipere sub peccato mortali, sic enim censent Vasques disp. 5.8. c. 3. & 4. Bellarminus tom. 1. controversia 5. l. 3. c. 1. Aragon, Victoria, Reginaldus, Bicanus. A priori autem ratio videtur esse: quod non pendet ex voluntate imperantis quod peccatum mortale sit aut veniale, sed pender ex rebus præceptis, quæ posito præcepto grauem aut leuem habent deordinationem: superioris enim voluntas requiritur duntaxat ad imponendam obligationem, grauitas autem obligationis à rebus ipsis pendet: alioquin presumere possemus, quod omnia Ecclesiæ non obligant nisi sub veniali. Deinde si lex diuina, & lex naturalis non possunt obligare leuiter ad rem grauem, certè non appareat quomodo possit lex humana ad rem grauem obligare sub veniali. Denique posset aliquis dum iurat, aut votet aliquid graue, non intendere se obligare nisi sub peccato veniali. Contrarium tamen non improbabiliter docent Suarez & Sanchez nuper citati, existimantes quod possit superior imperare rem grauem sub peccato veniali, quia & obligatio, inquit, & quantitas obligationis pendet à voluntate superioris, quod tamen ultimum difficile probatur.

Ad tertiam

Ad tertiam Resp. satis ex dictis constare quomodo grauitas materiae colligatur ex verbis Scripturarum & ex consensu sapientum, aut ex rei natura, quando dicitur: os quod mentitur occidere animam, intelligi debet de mendacio, quo infert proximo damnum, vel certè cui est adiunctum iuramentum. Neque intelligendus est alio modo Augustinus lib. de mendacio cap. 7. quamvis existimet Vasques, Augustinum eo loco loquutum esse duntaxat inquirendo.

S. II.

Quomodo ad peccatum mortale requiratur quan- titas notabilis.

An detur
materia
leuis, præ-
sertim in
peccato
luxurie.

Sæpius obiectum est de se graue, cuius tamen quantitas notabilis non est, vt contingit in furto, detractione, contumelia, & aliis pluribus. Controversia igitur est de certis quibusdam peccatis, in quibus dubitatur utrum qualibet quantitas sit sufficiens ad peccatum mortale: an verò detur etiam in illis materia leuis, quando adeat plenus consensus & adiumentia. Dubitatio autem tota porissimum versatur circa peccato luxurie, utrum possit in illis dari peccatum veniale ob leuitatem materiae, sicut in furto, & aliis pluribus peccatis.

Ratio verò dubitandi est primò, quia non potest afferri vla ratio cur in aliis Præceptis detur leuitas materiae, in Præcepto autem castitatis, & aliarum omnium virtutum, nulla detur materia quæ non sit notabilis, & sufficiens ad peccatum mortale: cur enim si detur modicum furtum, & modica intemperantia in volupitate gustus, non dabitur modica intemperantia in tactu.

Secundò, sequeretur quod omnia oscula, tactus complexus sunt peccata mortalia, etiam si fiant sine periculo pollutionis, vel consensu in fornicationem, sed propter solam delectationem quæ percipitur in huiusmodi actibus: hoc autem videtur esse valde rigorosum, quia illi tactus non participant malitiam fornicationis cum ad illam non referantur, si autem non participant malitiam fornicationis, non appareat quomodo sint mali. Deinde valde durum est dicere, quod leuissimi tactus v. gr. manuum feminæ, quod premere aut vellicare pedem aut brachium peccata sunt lethifera, propter quæ homo in æternum damnari debeat.

Terterò, sequeretur etiam aspectus quoilibet turpes factos ob solam delectationem quæ ex illis percipiuntur esse peccata mortalia, quod etiam est incredibilis, quis enim quilibet aspectum voluntarium rei, quæ ad libidinem incitare potest dicat esse peccatum mortale: Imò sequeretur etiam quod dicere vel audire verba turpia, pingere vel inspicere minus honestas imagines, legere vel scribere libros etiam obscenæ continentis res obscenas, esse peccata mortalia.

Dico secundò, ad mortale peccatum, præter obiectum de se graue requiritur notabilis quantitas: sed aliqua tamen peccata sunt in quibus nulla datur materia leuis quæ non sufficiat ad peccatum mortale, cuiusmodi sine dubio peccatum luxurie, quod nunquam est veniale, si sit voluntarium.

Prima pars neminem habet aduersarium, ratio est, quia leuiter transgredi Præceptum graue, perinde est, ac transgredi Præceptum leue, vt patet in furto, gula, detractione in quibus certum est non esse vñquam graue peccatum, nisi rem furoris notabilem, nam furiati obolum, nemo dixerit esse graue delictum.

Sed difficile tamen est statuere quænam sit quantitas notabilis in istis peccatis in quibus admittitur materia, v. gr. quænam pecunia sufficiat ad graue furtum: qualis excessus in cibis efficiat graue peccatum gulæ: quod definiti foler in materia singularium virtutum. Vniuersim autem bona videtur esse regula, quam afferunt Sanchez lib. 1. moralis operis cap. 4. Vasques disp. 1.8. cap. 6. Castro tract. 2. disp. 2. p. 7. grauitatem aut leuitatem materia præceptæ debere defini secundum quod conductit ad finem intentum à legislatore, si enim materia præcepta graue conductit ad finem legislatoris, transgressio illius peccatum est graue, v. gr. Sacerdos omittens integrum officium, vel notabilem eius partem; Laicus facrum omittens in die festo peccant sine dubio mortaliter, quia illæ materiae notabiliter faciunt contra finem à legislatore intentum, qui est cultus Deo debitus. Tantum addo quod materia grauitas debet penitari cum omnibus suis circumstantiis, nam quod respectu vnius est materia leuis erit respectu alterius materia grauius, v. gr. plebeium hominem appellare mendacem materia est leuis, religiosum autem hominem aut etiam prælatum; mendacem appellare censetur esse peccatum mortale.

Secunda pars videtur esse difficilior, quod aliqua sint peccata in quibus nulla est materia, quæ non sit grauius, cuiusmodi sunt odium Dei, contemptus formalis, iuramentum falso, infidelitas, simonia, irritatio sacramentorum, homicidium, desperatio. Ita enim

enim docent authores citati nuper, & rationem affir-
munt petitam ex natura ipsarum rerum, quia scilicet
obiecta illa omnia ita sunt inordinata, ut in qualibet
materia reputentur esse grauissima, quod ex solo iudi-
cio prudentum probari potest fundato in ipsa rerum
natura.

Vtrum autem in rebus etiam venereis leuitate pos-
sit peccari, ex sola leuitate in materia, maius dubium
esse potest, nam in iis dari etiam quantitatem leuem,
qua de se non sufficiat ad peccatum graue, quantum-
cunque adhuc aduertentia & coalens, tenuerunt
quidam Theologi, Villalobos tom. 2. tract. 40. dub. 9.
n. 8. Nauarrus, Sotus, Zanardus, Armilla, Ioannes
Sanchez disp. 21. n. 19. & olim Thomas Sanchez 1.9.
de matrim. disp. 46. n. 9. 27. & 40.

Contraria tamen sententia quae negat esse aliquid
modicum & leue in delectationibus venereis, quae
deliberatè capiantur, etiam secluso periculo pollu-
tionis, vel consensus in fornicationem certa est &
omnino tenenda: docent autem eam Lessius 1.4. c. 3.
dubit. 15. num. 109. Tannerus 2. p. disp. 4. q. 8. dubit. 6. n.
105. Castro Palao tract. 2. disp. 1. p. 10. §. 2. Basilius
Pontius 1. 10. de matrimonio cap. 16. §. 2. Vasques disp.
109. cap. 3. Sanchez 1. 5. moralis operis cap. 6. num. 12. vbi
omnino retractat quod docuerat lib. 9. de matrimonio.
fuitque correctum in posterioribus editionibus. Dia-
na tom. 2. tract. 5. resolu. 1. Rebellus p. 2. de Injustitia. q.
19. sect. 3.

Probant autem primò, quia ita videntur definisse
Clemens VIII. & Paulus V. qui iusserunt ut inquisi-
toribus Fidei denunciaretur ille qui assereret amplex-
us & oscula libidinosa non esse peccata mortalia,
quamvis sola delectatio venerea in illis placeat sine
ordine alio ad copulam. Vnde argumentum si aliqua
daretur materia leuis in re venerea, illa esset potissimum
tactus aliquis, amplexus, aut osculum, sed illa
esse peccata mortalia, constat ex praedicta Pontifici-
cum sanctione: ergo in delectationibus venereis nul-
la est leuis materia.

Deinde argumentantur optimè Castro, Rebellus,
Sanchez, nulla est venerea delectatio quae per se
ipsam ex rei natura non ordinetur ad coitum & pollu-
tionem, inquit quae non sit pollutio inchoata, & vera
eius causa per se ut tradit Galenus: sed delectari de
causa fornicationis, & pollutionis est peccatum mortale,
ergo quaevis delectatio contra castitatem est peccatum
mortale. Denique voluntariè se exponere per-
iculo pollutionis, & consensus in fornicationem est
peccatum graue, sed nemo potest voluntariè suscep-
re delectationem veneream, quin exponat se voluntariè
huiusmodi periculo, quia per huiusmodi dele-
ctiones appetitus communetur, ergo, &c.

Ad primam Resp. rationem cur in nonnullis Prae-
ceptis nulla detur materia leuis, in aliis autem detur
illam esse quam indicabam, quia scilicet vel ex natura
rei quædam secundum prudentum iudicium sunt gra-
via, vel certè semper habent adiunctum periculum
iiciens cuiusmodi est venerea qualibet delectatio.

Ad secundam de tactibus, amplexibus, & osculis,
respondeo cum citatis Doctoribus, tactus, oscula,
& amplexus tripliciter posse fieri. Primo in bonum
aliquem finem v. gr. ex honesta benevolentia secun-
dum patrum confuetudinem, & sic illa sine peccato
fuit ut docent communiter omnes cum S. Thoma.
Nauarro, Manuele, qui addit hoc etiam verum esse
quædam præter intentionem motus aliquis sensuali-
tatis, & delectatio venerea infurget, quod tamen
optimè limitat Salas, si tactus illi & oscula necessaria
sunt, aut valde utilia ad frottendam, vel conciliandam
honestam amicitiam. Secundo fieri possunt in finem
fornicationis aut pollutionis, & tunc non est dubium

quoniam peccata sunt grauia. Tertio possunt fieri ob so-
lam delectationem quæ in illis percipitur, & tunc ex-
roneum & temerarium esse docet Sanchez lib. 5. in
Decalogum cap. 6. dicere quod hæc non sunt mortalia
peccata, probatque contra Martinum quemdam de
Magistris, Humbertum, Iauellum & paucos alios id
eile certum ex Scripturis, Patribus, & aperta ratione,
quia illa omnis delectatio quæ percipitur ex osculis,
tactibus, amplexibus, per se ordinatur, & ex sua natu-
ra ad coitum, & pollutionem, inquit est inchoata pollu-
tio. Inquit nunquam deliberate suscipi potest huiusmo-
di delectatio sine periculo consensus. Fateor tamen
cum Nauarro, Sala, & Sanchez, tactus sapè quodam
& oscula fieri ex sola leuitate animi, aut iocostate,
tunc illa esse peccata tantum venialia, quia non sunt
tactus libidinosi, si tamen quod sapè sit ita illi tactus
fiant ex ioco, ut non abicit periculum consensus in
rein turpe, erunt sine dubio illi tactus grauia peccata.

Ad tertium

Ad tertiam de aspectibus, & verbis turpibus re-
spondeo multorum Theologorum opinionem esse,
quod aspectus & tactus eadem sit ratio, atque ita
quemlibet aspectum rei turpis sine legitima causa esse
temper graue peccatum. Ita censem plurimi cum
Nauarro, Antonino, Gersone. Sed alij tamē melius
distinguendum putant cum Sala & Sanchez locis ci-
tatis, potest enim tripliciter fieri aspectus rei aliquius
turpis. Primo ad finem aliquem concupiscentia, &
sic certum est quod illud sit peccatum mortale, iuxta
illud dictum Christi, qui videris mulierem ad concupi-
scendum eam, iam mæchatus est in corde su. Secundum,
ita ut periculum habeat adiunctum consensus in ap-
petitum turpem, quod ferè semper contingere pro-
bat eleganter Augustinus in Psalm. 50. & tract. de ho-
minali mulierum cap. 1. vbi agit de Davidis lapso, qui
videns excavatus est, & miser vulneratus. Ideoque
aspectus rerum valde turpium haud dubie semper est
graue peccatum, cuiusmodi est conspicere nudam vel
terè nudam personam alterius sexus, quia ille maxi-
mus est stimulus ad luxuriam & proximum pericu-
lum peccandi. Tertio, fuit aspectus ob finem solius
delectationis, quæ percipitur ex ipsis, & non sunt
aspectus rei valde turpis, tunc autem probabiliter
putant Caietanus, Medina, Salas, & Sanchez, quod si
secludatur periculum consensus, aspectus illi non
sunt peccata nisi venalia, ex eo quod delectatio aspe-
ctus communiter non sit venerea, sicut delectatio ta-
ctuum, quia prorsus venerea est, & inchoatio quædam
copulæ. Vnde concludunt quod illi aspectus cessante
fine aut periculo peccandi (quod tamen rarissimum ab-
est) non sunt mortalia peccata, cuiusmodi est perso-
nam eiusdem sexus nudam inspicere, aut videre nuda
brachia vel pectora femininarum.

Quæ verba
sunt turpia
& peccata

Quod vltimè addebat de verbis turpibus ean-
dem ferè habet solutionem; nam quædam existi-
ment non pauci Theologi, quod dicere vel audire
turpia verba, cantare, item pingere, scribere, multi
simpliciter dicant esse peccatum lethale: tamen ea-
dem huc etiam distinctio facere videtur. Primo enim
si turpia dicas, audias, scribas, pingas, legas, aut cantes
ob delectationem & complacentiam in re turpi, pec-
cas haud dubie mortaliæ, v. gr. cum audis turpes co-
mœdias vel exhibitas modo turpi, & incitante ad li-
bidinem: similiter cum libros legis obsecenos, ob
delectationem rerum turpium quæ in illis habentur.

Secundò, si loquaris, audias, legas, scribas, cantes
turpia non ob delectationem ipsam rei obsecenos, sed
ob delectationem artificij, vel proper causam alii-
quam vanam, quod est rarissimum, tunc videtur quod
peccatum non sit mortale, quia non est ibi delectatio
venerea. Tertio tamen illa verba & cantica licet ob
solam leuitatem, & curiositatem sunt ex se peccata

solam

Ratio
prima.

Ratio
secunda.

Responde-
tur ad ra-
tiones du-
bitandi.

Ad primā.

Ad secun-
dam.

solùm venialia; ferè tamen semper grauissima peccata sunt propter scandalum graue quod parere possunt audientibus, causando in illis cogitationes oblições, vnde graue semper peccatum est, pingere, scribere, cantare, interpretari res valde turpæ, ut latè probant Sanchez, Castro, Palao, Salas locis citatis.

S. III.

An & quomodo ad peccatum mortale requiratur aduertentia malitia moralis.

Quid re-
quiratur
ad peccatum
mortale
ex parte
agentis.

HAECtenus ea dixi quæ ad peccatum mortale requiruntur ex parte obiecti, nunc ex parte operantis, primum requiri solet consideratio rationis superioris: nota enim est diuisio illa rationis humanae in duas partes, quæ habetur ex Augustino lib. 12. de Trinit. cap. 2. 3. 12. altera dicitur superior quæ attendit in obiectis rationes æternas, id est honestatem & turpitudinem, includitque memoriam ad conferandas earum species intellectum ad eas considerandas, voluntatem ad amplectendas vel fugiendas. Voluntas siquidem partis superioris illa est quæ obiecta suffit aut prosequitur propter honestatem aut turpitudinem quam in illis conspicit. Altera dicitur pars inferior quæ attendit in obiectis rationes temporales, id est utilitatem & delectabilitatem.

Difficultas ergo nunc est, utrum & qualis requiratur consideratio rationis superioris ad hoc ut aliquis committat mortale peccatum, quando materia est ad illud sufficiens.

Ratio
prima du-
bitandi.

Ratio dubitandi esse potest primò, quia si ad peccatum mortale requiretur aduertentia plena malitia, deberet aliquo indicio cognosci plena hæc malitia, sed illa nullo certo indicio cognosci potest, quia cognitio valde remissa sufficere potest ad plenam libertatem, inquit minor aduertentia sufficere videtur ad peccatum mortale, quam ad peccatum veniale, communiter enim dicitur, quod in pueris prius est peccatum mortale, quam veniale, ergo minor aduertentia sufficit ad peccatum mortale, quam ad veniale.

Secunda.

Secundò, si aduertentia semiplena malitia mortalis excusat à peccato mortali aduertentia etiam semiplena malitia venialis excusat à veniali, consequens istud falsum est, alioqui qui mentitur cum aduertentia semiplena non peccaret venialiter, ergo aduertentia semiplena in materia mortali, non excusat à peccato mortali.

Tertia.

Tertiò, ad peccatum mortale aut veniale non requiritur ut voluntas expressè velit moralem malitiam, ergo nec est necesse ut intellectus expressè illam cognoscatur, cur enim vnum est potius necessarium quam aliud. Deinde si ad peccatum mortale requiretur cognitio grauitatis malitia, requiretur cognitio peccati mortalis, hoc absurdum est, quia sic infici, & infideles inquit, & Athei nunquam mortaliter peccarent: peccatum etiam origine verum peccatum est, & tamen ad illud nulla cognitio requiritur.

Conclusio
tripartita.

Dico tertio, nullum vñquam est peccatum mortale aut veniale, quoties non adest in intellectu consideratio aliqua malitia moralis, vel periculi eius: nunquam autem est peccatum mortale quoties non adest plena consideratio malitia grauis, ac offendit diuinam vel periculi eius: non est tamen necesse ut consideretur expressè quod sit peccatum mortale.

Prima
pars.

Prima pars satis probata videtur ex dictis disputationis de conscientia. & iterum patet ex dicendis de ignorantia quatenus causa esse potest peccati, non enim satis vñquam damnari potest sèpè reprobata sententia noui dogmatistæ tom. 2. l. 2. de statu natura lapsæ à cap. 2. ad 8. vbi ex variis locis Augustini male intellectus inuenitur.

Etis negat excusari quemquam à peccato propter ignorantiam inuincibilem iuris naturalis, quod ut sèpè dixi repugnat aperte lumini naturalis rationis: neque apertius potuit damnari ab Augustino lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. Non tibi deputatur ad culpam quod inuitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras, neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod violentem sanè contemnis, ista propria tua peccata sunt. Ratio autem sèpè allata est, quia nullum vñquam est peccatum nisi sit voluntarium etiam ut peccatum, non est autem voluntarium ut peccatum est, nisi aduertentia malitia, ergo ad peccatum necessaria est aduertentia malitia.

Deinde argumentor cum Vasque ut aliquis cum libertate peccet, necesse est ut deliberet, utrum peccet an non, sed non habet principium deliberandi circa moralem malitiam, si actu ad illam non aduertat saltem dubitando, ergo non peccat si non aduertat ad illam malitiam; non igitur sufficit ad peccatum consensus partis inferioris, sed exigitur consensus rationis superioris, quâ demptâ nullum est peccatum, non enim sufficit ad peccatum quod attendas ad utilitatem aut ad delectabilitatem obiecti, sed oportet ut attendas ad eius turpitudinem. Vnde qui diu hæret defixus in aliqua prava cogitatione, nullo modo aduertens se male facere, non peccat: qui comedit carnes in die ieiunij non aduertens obligationem ieiunij, non peccat quamvis attendat delectationem huius comeditionis.

Eandem etiam ob causam motus omnes primo primi, nimirum omnes iij motus iracundiae aut libidinis qui præueniunt omnem considerationem & deliberationem non sunt peccata; & quæcunque actu non cogitas peccata esse, vel certè non dubitas non sunt etiam villo modo peccata, etiam si anteà scieris illa peccata esse. Sed de ignorantia postea pluribus.

Secunda pars quod ad peccatum mortale requiratur plena cognitio malitia certa etiam est, quia scilicet indignum esset Dei bonitate, quod excluderet hominem à gloria, & illum in eternum proijeret ob peccatum in quo non est plena deliberatio, si autem aduertentia malitia non sit nisi semiplena, non est plena deliberatio, ergo neque peccatum est mortale.

Difficultas ergo esse potest quandoam consideratio illa censetur esse omnino plena. Existimat enim cum Caietano in summa verbo delectatio, Vasque disputatione 107. cap. 4. Sanchez lib. 1. cap. 1. num. 10. tunc esse in nobis plenam aduertentiam quæ sufficiat ad peccatum mortale, quando eo modo aduertimus malitiam, quo communiter homines plenè à somno excitati, attendunt ad aliquod negotium: tunc esse semiplenam duntaxat aduertentiam quando aduertimus malitiam eo modo quo attendunt homines semisopiti, aut semibrij: hoc enim experintur in se ipsis sèpè viri timorati, qui post morulam aliquam temporis perfectè aduertentes operis malitiam, omnino statuunt se numquam fuisse consensu prava cogitationi, si æquè ac tunc aduertissent eius malitiam, vnde statim cognitionem illam omnem abiciunt, quasi à somno excitati, cuius anteà non aduertierant malitiam, nisi quasi semidormientes aliis cognitionibus distenti. Potest autem imperfectio illa considerationis contingere etiam in vigilia. Primò ex vehementi consideratione ad alia obiecta. Secundò, ex vehementi passione. Tertiò, ex stupore mentis, qualis in plerisque sèpè ruficis inuenitur.

Tertia pars quod ad peccatum mortale requiratur cognitione plena malitia grauis aut periculi eius pars apertissima est, quia ut aliquid sit peccatum graue, oportet ut sit voluntarium, etiam ut graue, si autem saltem

Quid fit
motus pri-
mo primi.

Secunda
pars.

Quid fit
considera-
tio omni-
no plena.

Saltem in confuso non cognoscatur grauitas peccati, non poterit esse voluntarium ut graue, non est tamen necesse ut cogitem me peccare mortaliter, quia quod peccatum aliquod mortale sit: id est mortem inferat animae, pena est peccati, quae non necessariò esse debet voluntaria ei qui meretur penam.

Respondeatur ad rationes dubitandi.
Ad primam. Ad primam dictum est regulam quia discernatur plena rationis aduententia, esse illam ut sit tanta, quanta communiter solet esse in perfectè vigilantibus: vnde cognitio remissa potest sufficere ad peccatum mortale, modò illa tanta sit, quanta esse solet in perfectè vigilantibus: si autem similitus sit ei quam habent semidormientes, non sufficit ad peccatum mortale. Quod additur, minorem sufficere aduententiam ad peccatum mortale, quam ad veniale, distinguunt debet, nam ad peccatum ex genere suo mortale, minor requiritur aduententia, quam ad peccatum veniale ex genere: ad mortale autem maior aduententia requiritur quam ad veniale ex subreptione.

Ad secundam. Ad secundam Resp. aduententiam semiplenam excusare à peccato mortali quia tollit plenam libertatem, non excusare à veniali, quia non tollit omnem libertatem, quam deberet tollere, ut omnino excusat à veniali.

Ad tertiam. Ad tertiam Resp. necesse quidem non esse ut voluntas expressè ac directè velit peccatum, sed esse necesse ut velit illud saltem indirectè: si autem intellectus expressè non cognoscet malitiam, voluntas non posset etiam indirectè velle peccatum.

§. I V.

An & quomodo ad peccatum requiratur consensus voluntatis.

Quid & quoniam & sit confessus. **C**onsensum appellant communiter Theologi, actum illum quo voluntas amplectitur id quod intellectus proposuit tanquam vtile, vel delectabile, vel honestum: tunc enim consentit voluntas, quando accommodat & adiungit se ad iudicium intellectus v.gr. sentit aliquis in corpore, vel in appetitu delectationem, proponit illam intellectus voluntati ut bonam, si voluntas eam amplectitur, dicitur consentire: quod fieri tripliciter ab ea potest. Primo expressè ac positivè quamvis habet actum voluntatis positivum quo approbat & amat talem delectationem: hic vocatur expressus & formalis consensus. Secundo, interpretatiū solum & negatiū quando sentit delectationem, & plenè illam aduerit, sed neque positivè per actum voluntatis illam approbat aut amat, neque illam auersatur aut conatur reprimere sed purè negatiū se habet circa illam, neque admittendo illam, neque repellendo. Hic vocatur consensus negatiū interpretatiū, & indirectus. Tertio virtualiter, quando non vult illam delectationem, aut motum appetitus in se ipso, sed libere tamen ponit causam ex qua videt sequuturam talem in appetitu delectationem. His positis,

Difficultas est inter Theologos circa duos illos consensus & primò quidem circa interpretatiū, queritur utrum motus sensualitatis sit peccatum mortale quoties voluntas positivè illum non reprimit, sed purè negatiū circa illum se habet etiam si positivè illi non consentiat, immo etiam dissentiat, & odio illum habeat: an verò huiusmodi delectationes tūm internæ tūm externæ, nunquam sint peccata mortalia nisi quando voluntas per actum positivum in illas consentit.

Ratio dubitandi esse potest primò, quia si toties homo peccat mortaliter quoties non reprimit positivè motus sensualitatis, certè sequitur hominum fatigem tanto esse periculum expositam, ut sit serè impossibile.

Tom. I.

Ratio prima dubitandi.

sibilis: nam huiusmodi motus à natura prouenientes, ita sunt frequentes, ut impossibile sit eos coēcere omnes: si enim peccatum est mortale illos non reprimere, peccatum etiam erit modicam tantum in illis reprimendis adhibere diligentiam: nam ad vietandum peccatum mortale omnem adhibere debeo diligentiam: igitur tepidè resistere peccatum erit mortale, non enim est peccatum veniale, alioquin datur leuis materia in peccato luxuriae. Denique tenetis adhibere media etiam difficultas: verbi gratiā in lecho aliquis cubans prauum aliquem sentit motum, tenebitur statim surgere, se flagellare, denique nihil omittere, ut auerteret à se malum, si occupatus esset in aliquo negotio, teneretur illud defere v. g. surgere à studio, aut ab oratione, ut expediter se ab importuna illa occasione peccandi.

Secundò, tunc illi motus non sunt peccata quando non sunt voluntarij homini eos habenti, sed si voluntas negatiū solum se habeat illos non reprimendo, sed permittendo tantum non erunt voluntarij, si enim sufficit ad hoc ut dicatur aliquid voluntarium, quod illud permittam, & non impediā, sequitur quod peccata omnia Deo sunt voluntaria, quia Deus illa non impedit, consequens autem falsum est, ergo ut illi motus sint voluntarij necesse est ut voluntas positiū illos approberet.

Tertiò, cum aliquis purè negatiū se habet circa huiusmodi motus inordinatos, vel peccato peccato commissionis, vel peccato omissionis, non primum quia peccatum omne debet primariò esse in voluntate, in qua si nihil est quamvis negatio actus, non potest esse peccatum commissionis, quod est semper positivum: non secundum, quia ille motus appetitus positivus est, & malus, ergo est peccatum commissionis, non autem peccatum duntaxat omissionis.

Quartò, sententia quæ docet istos motus esse gravia peccata si non reprimantur rigorosa esse videtur, & plures injicere potest scrupulos, si enim sub mortali teneris illos omnes reprimere, multò magis teneris impide ne consurgant, & sic peccatum semper erit mortale ponere causam ex qua illi oriuntur, atque ita tenebuntur aliqui nunquam videre aut alloqui feminam, peccabunt Confessarij, Chirurgi, & alij obentes sua munia, si videant se periculum incurere huiusmodi motum.

Dico quartò, nullum potest reperiri vnicum peccatum vel mortale, vel veniale, sine consensu aliquo voluntatis: sed probabilius tamen est sufficere ad peccatum mortale consensus interpretatiū, & negatiū, etiam in motibus quos voluntas quories non conatur reprimere peccatum mortaliter.

Prima pars quæ ad peccatum etiam veniale aliquem exigit consensus, tam certa inter omnes habentur fuerat ut quemadmodum docet Augustinus Libro de duabus animabus hoc docti omnes, hoc rusticis, hoc una voce dicat omne genus humanum. Vnde tamen Irenensis vehementer reprobat tom. 2, l. 2, de statu naturæ lapsi cap. 4. & Iapè alibi assertus multa esse peccata, quæ non sunt vlo modo voluntaria & libera. Fundamentum verò vnicum cuius est, quia Augustinus vbiique contra Pelagium duplex distinguit peccati genus, alterum quod peccatum tantum sit, alterum quod ita sit peccatum, ut sit etiam pena peccati: primum illud liberum esse ac voluntarium, alterum non esse voluntarium cum sit peccati pena ex Dei iudicio peccatorem premente, idque innumeris locis docuit Augustinus præterim l. 1 operis imperfecti contra Julianum, cum enim ex ea definitione peccati quam iunior Augustinus tradiderat triumpharet impius hereticus, peccatum est voluntas retinendi, vel consequitur quod iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere,

Secunda ratio dubitandi.

Conclusio bipartita.

Prima pars probatur.

Docet Iren. sensus aliquæ esse peccata nullo modo voluntaria aut libera.

abstinere, insultarētque Augustino dicens, ô lucens aurum in stercore, quid verius? quid plenius dici à quoquam etiam Orthodoxo potuit? Respondet Augustinus hanc esse definitionem peccati, quod peccatum tantum sit, non autem illius quod peccatum simul sit & pœna peccati.

Damnamur
ab August.
13. de li-
bero arbitrio c. 18.

Verum hæc doctrina portentum omnino est damnum ab Augustino lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. si laboriosum est omnia mandare memoria, hoc breuissimum tene, quæcunque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur: si autem potest non ei cedatur, & non peccabitur, an forte fallit incautum, ergo cauca: ne fallatur, an tanta fallacia est, ut cauca omnino non possit, si ita est nulla peccata sum, quis enim peccat in eo quod nullo modo cauca potest, peccatur autem, cauca igitur potest. Idem repetit lib. de natura & gratia cap. 47. & inculcat lib. 2. de peccatorum meritis c. 17. Totam causam cur homines sine peccato non sint, esse quia nolunt, nolle autem, quia latet eos bonum, vel non delectat ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratia Dei sit quæ hominum adiuuat voluntates. Ad omnia igitur illa quibus Irenensis somnia sua fulcit responderetur Augustinum nomine (necessitatis) intelligere duntaxat difficultatem aut seruitutem ex concupiscentia, sic enim S. Thomas quæst. 6. de malo articulo unico explicat Augustinum ut impossibilitas vitandi peccata, difficultatem duntaxat significet, quæ moralis est impossibilitas, & necessitas peccandi sit illa quæ appellatur seruitus peccati ut dicetur in tractatu de gratia. Imò Augustinus in iis locis ostendit duntaxat peccatum dari originale, ad quod non requiritur ut sit voluntarium propriæ voluntate illius in quo est, quia ita est peccatum ut sit pena peccati Adæ in quo tanquam in capite fuit voluntarium. De peccato autem personali propter quod dignus homo est vituperio, neque dixit, neque dicere potuit Augustinus. Vnde merito contra Caïtanum colligunt Theologi omnes communiter motus eos appetitus qui oriuntur subito ex imaginatione, propositus vacare peccato, si illi sint interni, ut cogitationes & appetitiones, si sint externi cum aliqua corporis commitione, quia scilicet ubi libertas non est, ibi nec in qua est potest peccatum.

Secunda
pars con-
clusionis.

Secunda pars de consensu interpretatione voluntatis quem ad peccatum etiam mortale sufficere certum puto, ut probetur clarissime, obseruo duo esse in quibus conueniunt omnes Doctores, tertium autem in quo dissident. Primò enim si quoties oriuntur motus illi appetitus, voluntas circa illos aliquo modo delectetur positiuè, ac illos approbet, fatentur Catholicæ omnes peccare illam grauissimè. Secundò, si quoties illi motus insurgunt, voluntas illos non reprimat aduertendo esse periculum ne in illos consentiat: tunc etiam tenent omnes pro certo quod mortale committatur peccatum, quia exponere se periculo peccandi peccatum est, etiam si tunc voluntas negatiuè solum se habeat. Tertiò, quando huiusmodi motus sentit voluntas si non eos reprimat quidem, sed neque illis consentiat, neque periculum adit consensu tota controversia est utrum tunc mortalius homo peccet.

Sententia
aduer-
sarium de
consensu
interpre-
tatio.

Negant enim sufficere ad graue peccatum consensum hunc interpretationium, Caïtanus in summa verbo delelatio, & prima secunda q. 47. art. 3. Toletus l. 5. cap. 16. num. 9. Nauarrus in summa cap. 11. aliisque plures quos citant & sequuntur Ioannes Sánchez disp. 21. num. 3. Castro Palao disp. 2. p. 10. §. 5. Contrarium autem sententiam omnino tenent & probant Vasques disputat. 108. cap. 1. Azor tom. 1. lib. 4. cap. 6. quæst. 5. & cap. 21. quæst. 5. Lessius lib. 3. cap. 3. num. 117. Sanchez lib. 1. moralis operis cap. 2. num.

13. Pesantius, Martines, Torres.

Probaturque primit, quia quoties voluntas negatiuè prorsus se habet circa prauum motum appetitus, quem cognoscit se habere, patiturque illum, & exponit se proximo periculo consensu, & credere contrarium est præsumptio, non enim ita dominatur homo sua voluntati, ut absque periculo possit suspendere omnem actum circa obiectum cognitum, & vehementer alliciens. Imò dum appetitus vehementer delectatur posituè circa obiectum aliquod, vix discernere potest, utrum voluntas se habeat omnino negatiuè, an verò ipsa cum appetitu simul delectetur.

Deinde illi motus vel sunt mali, vel sunt indifferentes, si malo ergo voluntas tenetur illos expellere per actum posituum, si sunt indifferentes, ergo potest voluntas illis consentire, imò & excitare, quod nefarium esset dicere: Probatur sequela, quia excitare, & velle ponere aliquid de se omnino indifferens, non est malum, ipso esse potest laudabile si fiat in bonum finem. Quæro enim, quare obiectum indifferens amari non possit sine peccato; vnde virgo argumentum si enim isti motus naturaliter excitati, vel orti ex aliqua interna causa essent ita indifferentes, ut voluntas non teneretur illos reprimere, non tenereris illos etiam reprimere, quando illos in te alius excitaret, sed posses etiam tunc negatiuè te habere, imò pati posses ut illos alius excitaret in te. Si enim quoties negatiuè se habet voluntas, non est sufficiens consensu ut motus illi sint voluntarij, ergo neque sufficiens erit consensu quando negatiuè te habebis circa illos ab alio excitatos. Neque satis est dicere quod illos tunc impedit teneor, alioquin consentio peccato alieno. Fieri enim potest ut ille amens sit aut ebrios, atque ita non peccet. Imò per te consensu ille negatiuè non sufficit ut voluntarium mihi sit peccatum alienum.

Deinde, motus illi sunt verè mali quando sunt voluntarij & liberi, sed posito consensu solum interpretatio & negatio, illi sunt verè liberi, quia ut patet ex dictis de omissione, libertatis exercitum est agere & non agere, ita ut cessatio actionis aequè sit libera, ac ipsam actionem, ergo illi motus sunt reuerè liberi quando non impediuntur, sed permittuntur. Denique si verum esset quod non teneremur reprimere illos appetitus prauos sequeretur quod non teneremur repellere prauas cogitationes, neque fugere motum illorum causas, aut auertere alio cogitationem quando insurgunt illi motus.

Ad primam Resp. motus quidem illos esse posse frequentissimos, & esse peccata mortalia, quoties voluntas ita eos patitur ut eos nullo modo reprimat, si autem tepide, & cum aliqua negligencia illos reprimat, tunc illos peccata esse solum venialia, quia tunc consensu interpretationis imperfectus est, teneor quidem adhibere omnem diligentiam moralem ad eos reprimendos, sed non tencor sub mortali omnem eam adhibere diligentiam, si enim adhibeam aliquam euitio peccatum mortale: potest autem in materia luxuriae dari peccatum veniale ex imperfectione consensu, non ex levitate materia. Sed neque argumentum est sufficiens alicuius consensu etiam venialis, quod illi motus perseverent, quia cum appetitus non subiiciatur despoticæ voluntati, sèpè contingit ut omni adhibitâ diligentia nequam possit voluntas illos omnes abijcere: tunc autem certum est quod non sunt peccata.

Ad secundam Resp. motus illos quos non reprimis quidem potes, esse tibi voluntarios non solum physique sed etiam moraliter, & imputatiuè, quia potes & teneris illos reprimere. Peccata non sunt moraliter voluntaria Deo, quia

quia etiam si ea possit impedire, non tenetur tamen impetrare, sunt ergo voluntaria physice tantum & permissae, ut alias dixi.

Ad tertiam. Respondeo, motus carnis quando non reprimuntur esse peccata commissione, vt patet ex dictis de actibus qui sunt iuncti cum omissione, quia nimis illi actus sunt positivi: negatio autem illa repressionis quae est in voluntate considerari non debet sola, sed prout unum facit cum illo motu appetitus positivo, eo prorsus modo quo actus internus, & externus faciunt unum peccatum: negatio autem illa simul cum actu positivo, est verum peccatum commissione.

Ad quartam. Ad quartam vt respondeatur, expendendum est paulo latius.

§. V.

An & quomodo ad peccatum mortale sufficiat consensu solum virtualis.

Quo modis possit ponni caula ex qua praevideatur sequitur sequitur peccatum. Ixi haec tenus quomodo mortale peccatum sit, non reprimere motus prauos appetitus, nunc vendendum est quomodo mortale peccatum sit ponere causam aliquam ex qua praevideatur illos esse sequituros. Poteat autem duplicitate ponni caula carnalis delectationis, primò potest ponni aliquid quod sit per se illius cedula. Secundò, potest ponni aliquid quod sit causa per accidens: cedula per se illa dicitur, quia non habet ex se alium effectum quam carnis delectationem & ad illam causandam ordinatur, cuiusmodi sunt actus omnes venerei, tactus, oscula, &c. cedula per accidens illa est quae alium de se habet effectum, & ad illam delectationem non ordinatur, huiusmodi sunt nimis cibus & potus, lectio libri obscenæ.

Difficultas igitur est, quomodo ponere liceat causam ex qua praevideatur esse sequitura huiusmodi delectatio.

Ratio autem dubitandi est primò, quia præceptum obligans ad vitandam pollutionem v. gr. obligat etiam ad vitandam cedula omniem ex qua praevidetur esse sequitura pollutione, ergo semper est peccatum ponere causam ex qua praevidetur sequitura esse pollutione, aut motus prauus: probatur antecedens, quia Præceptum obligans ad vitandum homicidium, obligat etiam ad vitandum causam ex qua praevidetur sequitur esse homicidium; semper enim peccat qui ponit cedula, etiam licitam, ex qua praevidet sequitur esse homicidium, ergo similiter peccatum est ponere causam etiam licitam ex qua praevidet sequitur esse pollutionem.

Secundò, nunquam liceat ponere cedula ex qua praevidetur sequitur esse pollutionem si praevideatur periculum consensus, sed nunquam ponni potest cedula obscenæ delectationis, quin adsit periculum consensus, vt supra dixi cum ostendebam reprimendos esse prauos motus appetitus, ergo semper est peccatum ponere causam ex qua praevidetur sequitur esse prauam huiusmodi delectationem. Confir. quia qui vult antecedens, vult etiam consequens, ergo qui vult causam etiam per accidens, vult etiam effectum sequentem ex tali cedula.

Tertiò, si non est peccatum contra castitatem ponere causam de se non illicitam ex qua praevidetur per accidens sequitur esse pollutionem, non erit etiam peccatum ponere causam etiam mortaliter illicitam v. gr. inebriari, prævidendo turpem delectationem, quia haec est etiam cedula per accidens: consequens autem est absurdum, & contra communem sensum fiducium.

Dico quinto, sufficere aliquando ad peccatum Tom. I.

mortale, consensum virtuale & in causa, sed eum aliquando non sufficere ad peccatum etiam veniale. Hec conclusio sub illis concepta verbis neminem habet aduersarium, sed in eius ramen explicatione varia omnino sunt sententiae Doctorum,

Prima ergo pars, quod dare causam delectationi prohibita mortale aliquando sit peccatum declaratur in triplici casu. Primo enim facere aliquid quod sit causa per se delectationis illicitæ, id est quod de se non alium habeat effectum quam huiusmodi delectationem semper est peccatum mortale in quocunque casu; quia neque ob sanitatem, neque ob aliam villam honestam causam licet procurare directe delectationem aut pollutionem, aut aliam quamcumque corporis commotionem, sicut recte probant Sanches lib. 9. de matrim. disp. 17. Salas disp. 6. sect. 11. Valentia & Lessius: sed velle aliquid per se ordinatum, & influens directe in huiusmodi delectationem, est procurare illam delectationem, quæ naturalis effectus est talium operationum; ergo ponere aliquid quod sit per se causa pollutionis semper est malum. Huiusmodi verò causæ sunt, actus illi omnes qui pertinent ad rationem luxurie vt sunt cogitationes, tactus, amplexus, oscula libidinosa, & alia huiusmodi, in quibus peccatum esse mortale, constans omnium Doctorum sententia est.

Secundò, facere aliquid ex quo per accidens tantum prævidetur sequitura esse delectatio, ex intentione tamen vt illa sequatur, semper est peccatum mortale, v. gr. mederi, legere res obscenæ, clausus, potus, spectacula, equitatio, quando præuides periculum prædictæ delectationis & intendis vt illa sequatur. Et hoc etiam neminem habet aduersarium qui contrarium sentiat.

Tertiò, ponere causam aliquam minime necessariam, & urgente, ex qua per accidens sequitura est delectatio cum periculo consensus in illam delectationem esse peccatum mortale, docent Caicetus Nauarrus, Lopes, Sa, Sanches, & sanè meritò, quia exponete se periculo peccati mortalis sine causa necessaria & valde urgente semper est peccatum mortale, tunc autem periculum hoc contingit quando expertus aliquis est se in simili occasione ferè semper voluntate consentire. Ob quam saltem causam, lectio rerum obscenarum, turpia spectacula, & alia huiusmodi vix graui peccato vacant ob periculum consensus. Similiter qui audit confessiones sine necessitate, sapientius expertus se non solum delectari turpiter, sed etiam voluntate consentire, peccat sine dubio mortaliter; idem iudicium est de illo qui equitat aut medetur absque urgente causa, & experitur se voluntate consentire.

Secunda pars quod aliquando non sit peccatum etiam veniale dare causam tali delectationi videretur difficultior, sed in triplici tamen casu probari posse videretur. Primo ergo ponere aliquid valde necessarium aut conueniens corpori aut animæ propriæ vel alienæ, ex quo per accidens & præter intentionem, sequatur delectatio prohibita, nullum omnino peccatum est, si absit periculum consensus in eam delectationem. Ita enim ex Sancto Augustino, Sancto Thoma, & communi omnium sensu docent & probant Thomas Sanchez lib. 9. disp. 45. num. 4. Salas disp. 6. sect. 17.

Ratio est quia effectus sequutus præter intentionem, & omnino per accidens, nunquam illi potest imputari qui suum ius prosequitur, sed quilibet ius habet ad illas operationes quae valde necessariae, aut viiles sunt corpori vel animæ, ergo potest sine peccato illas exercere, quamvis inde per accidens sequatur prædicta delectatio. Deinde si peccata hæc

Fff 2 essent,

essent, omittend& omnind essent quædam actiones
valde necessariae verbi gratia cestandum multis ef-
fet ab esu & potu moderato, à confessionibus, & col-
loquiis foeminarum. Vnde colligunt vterque San-
chez & Salas, eum qui ex equitatione s̄epiū exper-
tus est se pollui absque periculo consensu, non teneri
propterea peditem incedere: eum qui iuxta hone-
ftam patriæ consuetudinem modeſtè osculatur aut
amplectitur non peccare ob motu fortè illicitos
qui sequuntur: ſimiliter ſacerdotem qui audit con-
fessiones foeminarum, chirurgum qui medetur eartum
secretis, Doctorem qui docendi cauſa libros legit ob-
ſcena continentis, eum qui resupinus v. gr. decum-
bit, eo quod dormire in alio ſitu nequeat, illos (in-
quam) omnes non peccare vlo modo quantumuis
præudeant ſequituram corporis delectationem, pro-
pter rationem quam attuli.

Secundò, ponere caulam ex qua per accidens, & præter intentionem sequatur obſcenæ delectatione ſine periculo conſensus, etiam quando ab eis cauſæ utilitas aut neceſſitas, non eſt peccatum contra caſtitatem, ſiue cauſa illa ſi aliquid licitum, ſiue ſi aliquid illicitum, etiam peccatum mortale, ita enim docent Vasques *disp. 115. num. 9.* Sanchez *disp. illa 45. num. 15.* Salas *ſet. 18.* Ratio eſt, qui graue onus eſſet obligare quemlibet ad vitandas licitas omnes cauſas, ex quibus huiusmodi delectationes conſequi poſſunt: quilibet enim ſemper dubitare poſſet, ne dediſſet cauſam huiusmodi motibus, v. gr. *utrum cibus, potus, decubitus, colloquia illos cauſaffent: ſed cauſa illi- cita qua per accidens tantum cauſat illos motus non magis influit quām cauſa licita, ergo qui ponit cauſam etiam illicitum ex qua per accidens, præter intentionem, & abſque periculo, conſensus, præuidet ſequiturām obſcenām delectationem non peccat contra caſtitatem: v. gr. qui nimio potu ſe ingurgi- tat præuidens pollutionem neque tamen eam vult, peccat contra ſobrietatem, non contra caſtitatem. Colligiturque à fortiore eum qui certo aliquo modo accubans honeſtè, ſentit ſe in pollutionem venire in ſomno, aut in vigilia non teneri aliter decumbere, quamvis ille ſitus non ei ſi neceſſarius ad dormien- dum, vel ad leniendum aliquem dolorem, quia illa eſt cauſa tantum per accidens, vt reſtè docent Toletus *lib. 5. cap. 15.* Ioannes Sanchez *disp. 21. num. 12.**

Ratio ter. Tertiò ponere aliquid necessarium aut valde utile,
vnde præuidetur oblicena delectatio per accidentis &
præter intentionem sequitura, non est ullo modo
peccatum, etiam si adsit periculum consensu in eam
delectationem, modo tamen sitna tunc habeatur
voluntas non consentiendi, sic enim etiam tradunt
Doctores nuper citati, quia ille qui exponit se peri-
culo peccandi compulsa aliquâ necessitate non amat
periculum, atque adeò non peccat. Propterea Chirur-
gus, qui mederi cogit ex arte quam professus est;
Confessarius qui ex officio, vel ex obedientia confes-
siones audit, non peccant obeundo illa munia, etiam
si præuideant periculum consensu.

Responde-
tur ad ra-
tiones du-
bitandi.
Ad primā
in Practicā periculū commentātū.
Ad primā Resp. praeceptum obligans ad vita-
dam pollutionem, obligare quidem ad vitandas cau-
fas illius per se, non obligare ad vitandas caufas per
accidens modò absi periculum, contentus, dispar
enim est ratio inter homicidium, & motus istos appe-
titus, quia praeceptum vitandi homicidij grauius ob-
ligat, quam praeceptum vitandæ pollutionis, homici-
dium enim iniuria est hominis iam existentis, pollu-
tio est iniuria hominis solum possibilis.

Ad secundam Resp. quod quoties periculum adest
consensus tenemur non ponere causam per accidens
non necessariam, neque vtilem: si autem utiles illa
sit & necessaria potest illa ponni, quantumuis pericu-

lum adsit consensus, modò tamè, vt dixi, absit omnino
nihil tunc voluntas consentiendi. Ad confirmationem
Resp. distingendo, qui vult antecedens, vult
etiam consequens, physicè concedo, moraliter nego,
vt satis constat ex dictis in secunda parte assertio-
nis unde patet etiam responsio ad tertiam difficultatem.

SECTIO III.

An & quomodo delectatio morosa sit peccatum mortale.

S. Thom. quæst. 47. art. 8.

Dixi haec tenus quænam vniuersum sint necessaria, ut peccatum aliquid mortale dici possit, nunc specialis difficultas est circa delectationem inefficacem de opere malo, vtrum aliquando illa & quando peccatum mortale sit, quod ut tradam distinctè quatuor mihi explicanda sunt. Primo quid & quotuplex sit delectatio quæ appellatur morosa. Secundò, vtrum aliquando illa sit mortale peccatum. Tertiò, vtrum illa ex obiectione habeat quod mortale peccatum sit. Quartò, vtrum illa etiam ex circumstantiis hoc habeat.

§. I.

Quid & quatuorplex sit delectatio morosa.

Certum est primò, mōrosam delectationem appellari simplicem complacentiam in cogitatione rei aliquicui malæ sine ullo prorsus desiderio illam habendi, vel exequendi. Dupliciter enim potest affectus voluntatis circa obiectum aliquod malum versari. Primo efficaciter si desideret quantum est ex se afferenti quod delectat, vel fugere quod displicet v. gr. si desideres hostem occidere aut fornicari. Secundo, inefficaciter si nullo modo velis opus efficere quod delectat, sed in eo tantum cogitando interius delectari vel tristari, eo modo ac si exterius illud exequeretur, ut cùm placet tibi cogitare mortem inimici, vel rem aliquam turpem, siquidem huiusmodi voluntas simplex est complacentia, vel displicantia in re mala cogitata sine ullo exequendi desiderio, & vocatur delectatio morosa, non propter temporis moram, quia in unica instanti esse potest integræ, sed propter plenum consensum voluntatis vel expressum, vel interpretatiuum, nam uteque omnino sufficit ad morosam delectationem.

Certum est secundo, simplicem huiusmodi complacentiam tripliciter versari posse circa cogitationem rei mala, si delecteris non de ipsa re mala cogitata, sed de ipsa rei mala cogitatione, quia subtilis est vel ingeniofa, vel utilis ad concionandum, docendum, disputandum. Secundo, si delecteris de modo quo res mala peracta est, vel peragi potest, v. gr. si furum, vel homicidium cum ingeniofa subtilitate peracta sint. Tertiò si delecteris de re ipsa cogitata, obiectum enim delectationis non est cogitatio, sed res ipsa cogitata, cogitatio autem est dumtaxat conditio afferenda obiectum ut recte notant Valsques *disp.* 109. e. 1. Azor. *l. 4. c. 6. q. 1.* Sanchez *lib. 1. moralis operis cap. 2. num. 3.*

Certum est tertio, delectationem efficacem rei male cogitata semper esse peccatum mortale, omnino eiusdem speciei cuius est ipsum externum opus malum: v.g. delectari cogitando fornicationem cum desiderio illam exequendi, fornicatio est, ut constat ex eo quod dixit Christus, *iam mactatus est eam in corde suo*. Deinde delectatio de ipsa cogitatione obiecti mali, non est mala per se loquendo, alioqui peccaret etiam ipse Deus peccatum delectatio efficax rei malorum.

Deus qui cognoscit omnia mala, & de illa cogitatione delectatur: si ergo cognoscere obiectum malum, non est malum, delectari etiam de illa cogitatione malum non erit: sicut nec malum est delectari de modo quo facta est, vel fieri potest res mala, verbi gratia, si plures aliqui occurrant modi valde subtile furandi, & de illis cogitando delecteris non peccas per se loquendo: per accidens autem sumpè peccas, quia in certis materiis valde pericolosum est, eum qui delectatur de cogitatione rei mala, vel etiam de illius modo, transire ad delectationem ipsa cogitata. Imò difficile aliquando est discernere vtrum delecteris de ipsa cogitatione, an de re ipsa cogitata ut bene aduentunt. *Salas* *disput.* 8. *sect.* 6. *Castro Palao* *disput.* 2. *part.* 10. *§. 1.*

Si tamen queratur quibus indicis deprehendi possit vtrum delecteris de re ipsa turpi, an verò de cogitatione. Respondeo tria circa hoc notanda esse. Primum quod nunquam potes delectari de cogitatione, nisi reflexè cogites ipsam cogitationem, quoties ergo delectaris cogitando rem illicitam, nec cogitas te cogitare tories delectaris de re cogitata, non de cogitatione. Secundum, videnda est occasio huius delectationis, si enim delectaris hoc cogitare quia doces aut concionaris potest esse complacentia in ipsa cogitatione: si autem dederit occasionem delectationi, letatio vanæ, colloquio inutilis, affectus turpis, haud dubiè delectaris de ipsa re cogitata non de cogitatione speculatiuè sumptuè. Denique optimum argumentum est quod delectaris de ipsa re turpi cogitata, non de modo illius, aut de cogitatione, si artificium in rebus piis relucens non te afficiat eodem modo, ac te afficit in rebus obscenis: cum enim sub praetextu artificiosi carminis aut suavis musicae, magis delecteris quando argumentum est turpe, quam quando argumentum est piu, tunc desipis aut te ipsum decipis si existimas te delectari de sola cogitatione, non autem de re cogitata.

§. II.

Vtrum delectatio morosa sit aliquando peccatum mortale.

Tot ergo difficultas est circa complacentiam in re mala cogitata, vtrum videlicet peccet mortaliè qui delectatur representare sibi cogitando rem turpem, etiam si periuasum omnino habeat illam non exequi.

Ratio verò dubitandi est primò, quia si aliqua delectatio morosa esset peccatum mortale, quævis delectatio de opere illico peccatum esset mortale, consequens ast absurdum, ergo nulla delectatio morosa est peccatum mortale. Probatur maior quia tota ratio cur aliqua delectatio morosa sit mala, est quia non licet gaudere de eo quod non licet facere, sed hoc valet pro qualibet delectatione morosa, ergo si aliqua delectatio morosa est mala, nulla est quæ non sit mala.

Secunda. Secundò complacentiae simplices non possunt esse mala, nisi quia versantur circa rem malam, sed non sunt mala quia versantur circa rem malam, nam sumpè delectationes illæ mala non sunt quamvis versantur circa rem malam: Verbi gratia, delectari de comeditione carnis in Quadragesima non est malum, quamvis versetur circa rem malam: possunt licet gaudere de morte inimici quia ero liber ab eius insidiis: potest aliquis gaudere de pollutione habita in somnis, quia sic à tentationibus erit liber. Imò illæ delectationes aliquando sunt mala, quamvis versentur circa obiectum non malum, vt si vidua delectetur de copula præterita, vel si sponsus delectetur cogitatis de futura.

Tertio potest aliquis licet gaudere de eo, quod licet potest desiderare: sed licet aliquando possunt desiderare rem aliquam ex suppositione quod licita est, verbi gratia, potest desiderare aliquis mortem inimici si non esset peccatum: quis enim hunc actum damnam peccati: si Deus vellit vt Petrus occideretur gauderem: potest item aliquis desiderare aliquam uxorem, ergo potest etiam gaudere de copula cogitata cum illa, si esset uxor, quomodo enim gaudere magis peccatum est quam desiderare?

Dico primum, delectationes & tristitia morosæ Conclusio prima. metis prorsus inefficaces sumpissimè tamen sunt peccata mortalia, æquè ac desiderium & voluntas efficax. Ita cum S. Thoma constanter Theologi omnes docent contra Martinum quendam de Magistris cuius sententiam erroneam esse meritò dicunt Vasques *disput.* 109. *cap.* 3. Sanches *lib.* 1. *cap.* 2. Azor. *lib.* 4. *cap.* 6. *queſt.* 1.

Probant primum, ex uananimi consensu Patrum, praesertim Chrysostomi, Augustini, Gregorij. Deinde facili inductione, nam delectatio morosa in rebus venereis semper in persona soluta, est peccatum ut statim dicam. Deinde in materia superbia cum aliquis inordinatè delectatur de propria excellentia, nam ex peccato Angelorum pater illud esse aliquando posse peccatum mortale. Tertium est odiu Dei, nam delectari cogitando peccatum aliquod quia malum est Dei: similiter si delectaris cogitando de malo proximi, quatenus proximi malum est. Quarta est inuidia, cum quis delectatur cogitans malum proximi quatenus impedit proprium bonum. Quinta est crudelitas cum delectaris de tormentis modum excedentibus. Sexta est inobedientia cum delectaris de aliquo peccato quia continet contemptum superioris. Denique complacentia quatenus peccatum est, sine dubio est peccatum.

Dico secundò delectationes & tristitia morosæ de Conclusio secunda. opere illico, non sunt semper peccata mortalia. Ita Vasq. *disput.* 110. & 111. Palao *part.* 10. *§. 2.* Lessius *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 15. Sanches *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 10. Contra Caietanum, Soto, Azor.

Ratio est, quia in rebus solo iure positivo prohibiti sumpè possunt absque peccato gaudere inefficaciter, verbi gratia, delectari cogitando esum carnium in Quadragesima: si Religiosus delectetur cogitando se habere pecunias, & facere magnos sumptus, vel etiam se contra præceptum superioris peregrinari. Fateor peccare illum qui delectatur se comedisse carnes in Quadragesima, sed non peccat qui delectatur cogitando se comedere, vel etiam comedisse, quia primus ille gaudet de opere non præscindendo ab eo malitia, secundus autem præscindit malitiam ab opere de quo gaudet ut dicetur statim. Secundò in rebus etiam iure naturali prohibitis aliquando delectatio non est mala, ut rectè probant Valques, & alij: contra Sanchem: possum enim gaudere de morte inimici, quia sic ab eius insidiis liber ero: possum gaudere de furto, quia ille cuius erupta est pecunia, non erit amplius fornicator. Possum gaudere de peccato meo præterito, quatenus per illud correptus sum, & humiliatus, ac deinceps conuersus ad Deum id quod facit etiam Ecclesia gaudens de peccato Adæ, quatenus illud dedit occasionem redempti: neque damnabitur peccati, qui delectabitur cogitando se Ducem exercitus esse, & ferro ac cædibus grassari, scilicet in duello prouocatum victorem euadere. Quia nimis aliquia sunt in quibus præscindit delectatio à malitia, quia esse possunt bona vel mala, alia verò in quibus nunquam delectatio præscindit à malitia, id est in illis delectatio semper est mala: ut delectatio de blasphemia, odio Dei, inobedientia formalis.

Fff 3 Dico

Conclusio
tertia.

Dico tertio, delectatio morosa in materia luxuriae cogitata semper est peccatum mortale in hominibus solutis, si delectatio non sit solum in voluntate, sed etiam in appetitu. Ita docent citati nuper Theologi, aliqui plures quos citant.

Ratio con-
clusonis
est eius ex-
plicatio.

Explicatur autem conclusio, & probatur simul, quia delectatio in materia luxuriae aliquando esse potest in sola voluntate, quæ nimur nec afferit, nec afferre nata est commotionem yllam corporis & spirituum, ut si vidua gaudeat se reddidisse viro debitum. Aliquando autem delectatio non est in sola voluntate, sed est etiam in ipso appetitu, quia nimur afferre commotionem corporis, eo quod versetur circa obiectum quasi esset praesens. Prior illa delectatio nunquam peccatum est ut patet: Secunda semper est peccatum, quantumcumq; obiectum habeat licitum, quia ut probabam olim omnis delectatio quæ in corpore suapte natura causat commotionem, & delectationem carnis, est illicita in homine soluto; huiusmodi est delectatio de re venerea etiam licita, ergo illa est mala. Vnde certò statuunt Doctores quod vidua peccat cogitans morosè de copula præterita, vel etiam sponsus de futura. Peccat etiam quilibet si delectetur de re obscena cogitata sub conditione quod esset licita: nam illæ delectationes quamvis sint de obiecto licto, sunt tamen mala ut bene probant Lessius, Vaque, Bonacina, Sanches, & Salas, quia per se causæ sunt alicuius commotionis in corpore, & initia quædam pollutionis. Sed in coniugatis tamen delectationes illæ morosæ de obiecto licto non sunt mala. Quæ distinctione duplicitis delectationis soluentur argumenta in oppositum, sed prius videndum est.

§. III.

Vtrum delectatio morosa ex obiecto habeat quod mala sit.

t 369.
Hactenus ostendi quænam delectatiode re cogitata peccatum sit, nunc ut afferatur ratio à priori præsertim quare in aliquibus delectatio illa sit peccatum, non autem in aliis, inquirendum est, vnde oratur malitia huius delectationis, aliqui enim volunt illam oriri ab obiecto, ad quod illa terminatur: alij autem Vaque negant malitiam illam ab obiecto peti, cum sapè delectatio sit mala, cuius obiectum non est illicitum, alij cum de Lugo disp. 16. de Panit. sect. 6. num. 1. Volunt illam malitiam peti ab obiecto non tamen semper; sed rationem tamen huius discriminis non assignant.

Conclusio
quarta bi-
partita.Explica-
tur senten-
tia negans
primam
partem.

Dico quartò, delectatio morosa propriè dicta specificatur ab obiecto præcisè ut obiectum est: non autem ab obiecto in ratione rei, & ut opus externum est, idèoque specie semper differt à desiderio efficaci. Primam partem negant Vaque *disput. 111. cap. 3.* Castro Palao *disput. 2. part. 10. §. 4.* Reginaldus, & plures alij, explicatur autem quia, obiectum ad quod terminatur actus voluntatis, aliquando actum ipsum terminat prout est in se, siue prout opus externum est, & tunc includit suas omnes circumstantias, aliquando terminat actum voluntatis præcisè ut obiectum est, non autem ut est res externa. Actus voluntatis efficax semper respicit obiectum ut est in se in ratione rei, vnde semper habet malitiam totam & bonitatem quam habet obiectum ut est in se, actus autem inefficax semper respicit obiectum præcisè ut est obiectum, non autem prout est opus externum, quia est solum complacentia in re cogitata. Obseruo enim quod obiectum aliquando habet oppositionem cum virtute in ratione rei, quam non habet ut obiectum est, & contra sapè in ratione obiecti habet oppositionem cum virtute, quam non habet in ratione rei, aliquando au-

tem habet malitiam tūm in ratione rei tūm in ratione obiecti. Quibus positis.

Probatur prima illa pars conclusionis, quia omnes actus vniuersaliter ab obiectis specificantur, neque potest assignari ratio cur actus efficaces ab illis specificentur non autem actus inefficaces, cur enim velle mortem inimici est malum ex obiecto, delectari autem, ex obiecto non erit malum. Deinde delectatio non est mala quia delectatio est, ergo est mala quia est de tali obiecto. Quomodo enim delectatio potest secundum se opposita esse alicui virtuti, nisi quia terminatur ad tale obiectum. Denique sequeretur quod ciudem essent speciei omnes delectationes venerea, quia non specificarentur nisi ab effectu qui sequitur ad illas.

Secunda pars quod obiectum quatenus est exterum opus non specificet delectationem inefficacem, sed quatenus obiectum tali cogitationi, probatur quia delectatio aliquando est mala cuius tamen obiectum non est malum ut opus externum est sed tantum ut obiectum est, verbi gratiæ, si delectetur sponsus de futura copula licita non potest obiectum refundere tunc malitiam, purè ut est actus externus, sed tantum ut est obiectum delectationis; illa enim copula licita, in ratione operis externi non est mala, sed duntaxat ut est obiectum cogitationis repræsentans eam sibi ut presentem, est mala, quod idem in omnibus aliis delectationibus locum haberet, verbi gratiæ, gaudere quod heri violaueris ieiunium, malum est: gaudere autem cogitando quasi comederes, non est malum: quia obiectum vnius delectationis est peccatum præteritum de quo delectari malum est: obiectum verò alterius est cometio carnium, quæ potest esse bona vel mala, vnde tunc non est obiectum malum, non potest specificare cogitationem nisi ut est eius obiectum, non est mala cometio ut est obiectum cogitationis, cum de se possit esse licita.

Itaque vera ratio propter quam delectationes inefficaces aliquando sint mala, non tamen semper, est quia in aliquibus obiectum in ratione obiecti habet oppositionem cum virtute, in aliis non habet oppositionem: verbi gratiæ delectatio praesens de re venerea semper habet obiectum rationi dissonum in ratione obiecti, quamvis non habeat semper obiectum rationi dissonum in ratione rei. At verò gaudium de morte inimici potest habere obiectum bonum, si gaudieas de morte inimici prout liber eris ab eius infidili, ut amplius patet ex solutione difficultatum.

Ad primam Respondeo rationem cur delectationes quædam inefficaces non autem omnes sint mala, peti ab obiecto in ratione obiecti: semper enim mala est cuius obiectum est malum ratione obiecti, illa non est mala cuius obiectum ut sic præscindit à malitia: nam sapè obiectum in se malum, tamen in ratione obiecti præscindit à malitia. Ad probationem negatur illa propositione, idèo mala est delectatio morosa quia non licet gaudere de eo, quod non licet facere, nam sapè facere multa licet de quibus gaudere ut praesentibus non licet, quia in ratione obiecti sunt mala, in ratione autem rei non sunt mala: & contra de aliquibus licet gaudere, quæ non licet facere, non licet hostem occidere, ut infidias eius non timeas, licet autem gaudere de illius morte quia liber es ab eius infidili: non licet procurare pollutionem, ut tentationibus liberetis, potes autem de illa gaudere propter hoc motuum.

Ad secundam Resp. hanc propositionem non esse veram, complacentiae simplices non possunt esse mala, nisi quia versantur circa rem malam, in ratione rei, nam ideo illæ mala sunt quia versantur circa rem malam in ratione obiecti. Vnde patet solutio tota eorum

S. I.

Vtrum Peccatum Veniale sit aliquando mortale
propter adiunctum periculum morta-
liter peccandi.

Si peccatum veniale aliquando sit proxima dispositio ad peccatum mortale, non est dubium quin sit peccatum mortale, tota ergo difficultas est, vtrum peccatum ex se veniale, aliquando ita disponat hominem ad peccatum mortale, ut constitutus illum in proximo periculo illud committendi: dicitur autem illud proximum periculum quod frequenter inducit ad peccatum, periculum remotum quod non inducit frequenter.

Quid sit
periculum
proximum
quid re-
motum.

Triplex
difficultas.

Ratio dubitandi est primò, quia si peccatum veniale dispositio esset ad mortale, temper peccaret mortaliter qui haberet propositum committendi venialia quæcumque se obtulerint: consequens est falsum, quia si hoc propositum esset peccatum mortale, sequeretur quod quilibet sub mortali teneret vitare aliqua venialia, si enim tenet non committere omnia, tenetur vitare aliqua, ergo peccatum veniale non est proxima dispositio ad mortale. Confirmatur quia qui committit omnia peccata venialia quæ se offerunt non peccat mortaliter, ergo qui vult illa committere non peccat mortaliter.

Secundo, si peccata venialia proximè disponerent ad peccatum mortale, sequeretur quod illa voluntas committendi venialia esset incompossibilis cum proposito firmo vitandi omne peccatum mortale, sed non est incompossibilis, quod probo, quia si esset incompossibilis, vel hoc haberet propter omnia venialia simul sumpta, vel propter aliquid peccatum veniale in specie: non primum, quia non committuntur omnia simul peccata venialia: non secundum quia sic veniale aliquid peccatum esset mortale quod absurdum est; ergo voluntas committendi omnia peccata venialia non est incompossibilis cum proposito firmo vitandi omne peccatum mortale.

Tertiò, quotiescumque aliqua duo, genere diffrunt non potest vnum esse dispositio ad aliud: sed peccatum veniale genere differt a peccato mortali: verbi gratia, peccatum ex genere suo veniale, genere differt a peccato mortali ex genere: ergo peccatum veniale non est dispositio ad mortale.

Conclusio
prima tri-
partita.

Dico primò, peccatum veniale disponit semper aliquo modo ad peccatum mortale: sed non disponit tamen semper proximè ac directè: quamvis nihil omnino certum videatur quod voluntas committendi omnia peccata venialia quæ passim occurruunt sit peccatum mortale.

Probatur
prima pars
ex Scriptu-
ris.

Prima pars expressa est sancti Thomæ art. 3. quem Theologi omnes sequuntur probantque primò ex Scripturis Ecclesiast. 19. *Qui spernit modica paulatim decideret*, quod de peccatis venialibus intelligendum esse putant S. Gregorius, S. Thomas & Lyranus & ibidem cap. 10. *In pigritiis humiliabitur conignatio, & in infirmitate manuum præstabilit domus*; quod Cassianus Collat. 6. conuenire docet in eos qui negligunt minora peccata, vnde tota postea spiritualis domus collabitur. Vnde ibidem dicitur *Qui timet Deum nihil negligit*. Luc. 16. *Qui in modico infidelis est in magno infidelis erit*.

Ex Patrib.

Secundò probant ex Patribus præsertim ex Augustino, qui variis in locis id exaggerat, verbi gratia, serm. 44. de Tempore, Peccata venialia comparat guttis pluviarum, *Quæ licet exiguae sint, flumina temen completi ingentia, & moles trahunt, & arboreum cum radicibus suis*, & in Psalm. 66. comparat aquæ per rimulas intranti in nauim quæ paululum eam demergit & obruit, & in Psalm. 39. comparat arenæ quæ

nauim obruit suo pondere: verbi gratiâ S. Bernardus lib. de ordine vita, à minimis incipiunt qui in maxima prouent S. Greg. 3. p. Pastoralis admonit. 35. Chrysostom. 87. in Matth. Cito ex pars maxima sunt negligientia nostra: Basilius in constitut. monasticis c. 2. Danda opera in eo ejus, ne vlla in re conscientia nostra nos condemnem, alios plures dabit Salas disp. 6. sect. 23. n. 6. 5.

Tertiò, ratio aperta est & consideratione dignissima Ex Ratio, quia vt aliquis perseveret in gratia, & illibaram s. ruer animam a graviis peccatis duo requiruntur sine quibus etiam si physicè loquendo perseverare aliquis possit, moraliter tamen non potest perseverare, neque de facto est perseveratus. Ex parte voluntatis necessarius est fervor charitatis, timor Dei, & inclinatio ad sequendam regulam rationis: Ex parte Dei gratia efficax etiam si necessaria non sit ad vitandum peccatum mortale, illa tamen sublata sine dubio peccabis, vt constat ex toto tractatu de gratia: sed per crebra peccata venialia certum est fervorem charitatis imminui. *Quia tepidus es in ipiam te euomere ex ore meo*: timorem Dei sensim aterri, *Qui enim timet Deum nihil negligit*: & demum affliscere paulatim animum ad non sequendam rationem, & excutiendū iugum diuinæ legis. Neque minus est certum quod irritatus crebris peccatis venialibus Deus etiam si auxilia suppeditet sufficientia, ea tamen quæ sunt efficacia profusa denegat, vt docent quasi certum Basil. orat. 3. de Ieunio, Gregor. Magnus lib. 10. moralium cap. 14. Chrysostom. sermone de leuum peccatorum periculis, & horris. 87. in Matthæum. Bernardus serm. 59. in Cantica. Ergo certum est quod peccata venialia disponunt aliquo modo ad peccatum mortale. Deinde si peccatum, veniale sit solum ex indeliberatione vel paruitate materiæ, generat vitiolos habitus ad mortalia peccata inclinantes, potest veniale aliquid huiusmodi peccatum accidente deliberatione fieri mortale. Adde quod vnum peccatum semper inclinat ad committendum aliud peccatum in natura omnino simile.

Secunda pars quod peccatum veniale non disponat saltem semper proximè ac directè ad peccatum mortale debet explicari. Primum enim fateor quod peccatum veniale non per se ac directè, sed indirectè solum disponit & per accidens ad mortale; videturq; manifestum quia disponere directè ad peccatum est esse causam per se mouentem ad mortale, sed peccatum directè veniale non est causa per se mouens ad mortale; disponit enim ad illud duntaxat ut remouens timorem regat. Dei, fervorem charitatis, gratiam efficacem, ergo non directè vñquam disponit ad peccatum mortale. Deinde verò fateor quod paucissima quædam peccata venialia non disponunt proximè ad peccatum mortale quia vbi est proxima dispositio ibi est semper forma vt patet, sed multi viri sancti quædam committunt peccata venialia, qui nunquam in peccatum mortale labuntur, ergo manifestum est, quod pauca quædam peccata venialia præsertim imperfectè voluntaria non sunt proxima dispositio ad peccatum mortale. Imò & alioqui sequeretur quod quilibet committens peccatum veniale peccaret mortaliter. Sed tertio tamen certum est quod plura peccata venialia præsertim facta ex malitia & perfecta deliberatione licet non disponant ad mortale nisi per accidens, proximè tamen ad illud disponunt, propter rationes quas attuli, semper enim & infallibiliter in mortalia peccata incidit, qui passim, & sine vlo Dei timore obvia quæque peccata venialia committit. Huc enim pertinent omnia quæ nuper attuli ex quibus etiam sequitur.

Tertia pars conclusionis, quod ille actus, nolo vitare peccata venialia, sed tantum mortalia, grava peccatum sit: ita enim docent communius Theologi quos dabunt Bonacina disp. 2. quæst. 3. part. 5. num. 17. Sanches

Secunda
pars pro-
batur.

Quid si
disponere
causa
in v-

Tertia
pars pro-
batur.

Sanches lib. 1. cap. 5. num. 4. Salas dis^p. 26. se^ct. 23. num. 67. Sotus, Antoninus, Angelus, Syluester, quia exponere se proximo & probabili periculo peccandi mortaliter, est peccatum mortale. Vnde addunt eum Religiosum peccare mortaliter qui statuit non seruare regulas quae non obligant sub mortali, quia tenetur vniusque tendere ad perfectionem secundum suum statum, qui autem ita statuit peccare venialiter non tendit ad perfectionem secundum suum statum, ergo ille peccat mortaliter.

Solutio Ad primam Respondeo neminem teneri sub mortali vitare vlla peccata venialia determinata, sed illum tamen aetum, nolo vitare venialia esse peccatum mortale, quia quamvis nullum peccatum veniale determinatum, habeat euidens periculum peccandi mortaliter, aetus tamen ille habet adiunctum periculum euidens, atque licet obiectum huius actus non sit ex se mortale, tamen ex circumstantia est mortale. Vnde ad argumentum negatur illa maior, si hoc propositum esset peccatum mortale sequeretur quod tenemur sub mortali vitare aliqua peccata venialia; verum enim est quod teneor velle vitare aliqua indeterminata, id est teneor velle non committere omnia qua^e occurrent, sed non teneor sub mortali vitare aliqua venialia determinata.

Ad confirmat. Resp. peccare mortaliter cum qui committit omnia peccata venialia qua^e le offerunt quando aduertit periculum peccandi mortaliter, quod est inseparabile a voluntate committendi omnia pa- sim venialia.

Solutio Ad secundam Resp. voluntatem illam committendi omnia venialia esse incompossibilem cum voluntate firma & efficaci vitandi omnia mortalia, propter adiunctum periculum peccandi mortaliter, quod non est adiunctum vlli peccato venialia determinata.

Solutio Ad tertiam satis ex dictis liquet quomodo peccatum ex genere suo veniale disponat indirec^te solum & per accidens ad peccatum mortale ex genere, licet ab eo specie differat, disponit enim per accidens, quia priuat hominem gratia efficaci & congrua, priuat furore charitatis, Dei timore, inclinatione ad sequendam rationem, & legem.

S. II.

Vtrum peccatum veniale fiat mortale aliquando ratione numeri, presertim in materia iustitia.

S. Thom. art. 4.

Quot modis multa peccata venialia possunt coalescere in vnum mortale. **D**upliciter intelligi potest, quod multa peccata venialia efficer possint vnum peccatum mortale. Primo, quod illa omnia iuncta in vnum coalescent in vnum peccatum graue. Secundo, quod vnum aliquod peccatum quod de se non esset nisi veniale, incipiatur esse peccatum mortale quia sequitur multa peccata venialia. De priori modo vix est difficultas, de posteriori maior est controversia de qua dici fuisse solet in materia de iustitia quando explicatur qualem sit furtum graue.

Ratio ergo dubitandi est prius, quia si aliquando esset verum quod multa peccata venialia, verbi gratia, multa fura modica efficiant vnum peccatum mortale, sequeretur quod semper hoc esset verum, verbi gratia, multa mendacia venialia, efficiant vnum graue peccatum. Sicut enim multa fura modica facta eidem homini, faciunt ei grauem iniuriam, sic multae iniuriae leues Deo factae, sunt vna iniuria graue consequens autem illud falsum est, & a nemine admittitur, ergo falsum est quod multa, verbi gratia, modica fura faciant vnum peccatum mortale.

Tom. I.

Secundò, quando dicitur quod multa modica fura efficiunt vnum graue furtum, vel hoc intelligitur quod omnia illa peccata sint vnum peccatum mortale, quod est impossibile, quia quando priora illa modica fura facta sunt tunc fuerunt venialia, implicat autem ut peccatum quod fuit veniale, fiat peccatum mortale tunc quando non est: vel intelligitur quod priora fura fuerunt peccata venialia, ultimum autem sit peccatum mortale, quod etiam est absurdum, quia furtum istud volo esse vnius duntaxat teruncij, quod nemo dixerit esse mortale.

Tertiò, si verum esset quod multa modica fura efficiunt vnum peccatum mortale, sequeretur illum peccare mortaliter qui eodem die plura violaret vota rerum modicarum, quia materia illae votorum tam inter se vniuntur quam materia leuium furorum hoc autem falsum, ergo, &c.

Dico secundò, multa venialia quantuncuque in infinitum multiplicentur nunquam tamen possunt efficiere secundum se vnum peccatum mortale. Sed peccatum tamen veniale saepe fit mortale ob multa peccata venialia qua^e antecesserunt, si eorum materiae vel effectus moraliter continuuntur & coalescant in vnum.

Prima pars censetur communiter esse de Fide quam tradit aperte S. Thomas art. 4. fusque probatur a Vasque dis^p. 145. Sanche lib. 1. cap. 4. Salas dis^p. 26. se^ct. 25. Quia peccatum veniale secundum se non habet repugnantiam vllam cum charitate, ergo infinita peccata venialia non possunt habere talen repugnantiam, sicut quia unus gradus caloris non habet oppositionem cum charitate, sic neque infiniti gradus caloris habent oppositionem cum illa. Deinde peccato veniali non debetur pena nisi finita secundum durationem, peccato autem mortali debetur pena aeterna, sed nunquam ita possunt multiplicari venialia ut mereantur penam aeternam, qua infinita est; ergo nunquam illa efficiere possunt vnum peccatum mortale. Cuius autem dixit Augustinus quod *Homines negligentes dum despiciunt peccata sua quia parua sunt crescentibus minutis, adduntur etiam minima, & cumulum faciunt, & demergunt: significare voluit tantum quod venialia peccata si multa sunt ratione possunt esse mortalia.*

Secunda pars priusquam probetur explicari debet, sciendum enim est quodam esse peccata venialia qua^e licet in infinitum multiplicentur, eorum tamen materiae, & effectus, nullo modo inter se continuantur, v. gr. multa mendacia iocosa, multa verba otiosa, multae leues vanitates. Alia verò sunt quorum materiae ac effectus continuantur & efficiunt moraliter loquendo aliquid vnum: v. gr. furaris eidem homini vnum assem millies, certum est quod ex illis omnibus sunt mille asses. Decies in die ieiunij parum comedis, ex illis omnibus fit fine dubio notabilis vna comedio, per plures ieiust leuissimos hominem interficis, patet quod effectus omnium illorum ieiuum, pariunt vnum damnum graue,

Dixi ergo quod si materiae plurium leuium peccatorum non coalescent in vnum peccatum veniale non sit mortale ob multa peccata venialia qua^e antecesserunt. Quia scilicet multa peccata venialia non possunt facere vnum peccatum mortale nisi vel secundum se, vel ratione continuatatis materiae circa quam versantur: vnde certum est quod si quis parvam Eleemosinam, vel orationem dominicam voleat pro singulis sabbatis, non peccat mortaliter si eas saepius omittat, quia parvæ illæ materiae tunc non vniuntur: sicut nec qui pluribus diebus ieiunij parvū comedet.

Si autem materiae illæ vniuntur, tunc afferui peccatum veniale fieri mortale ob plura venialia peccata qua^e antecesserunt. Ira enim docent citati superius

Ggg Doctores;

Doctores; duplíciter enim potest quis velle materias peccatorum leuium, primò si vnico actu illas omnes velit, verbi gratiā, si dicat, volo millies furari vnum obolum: volo in die ieiunij decies modicum comedere: Ille actus est sine dubio peccatum mortale, quia obiectum illius actus est tota illa materia peccatorum venialium, quæ cum sit grauius, peccatum etiam est graue. Secundò si per plures actus interruptos, quorum vnum sit omnino independens ab aliis, velit illas omnes materias leues, quæ coniunctæ simul efficiunt grauem materiam, verbi gratia, hodie furaris aßem nihil de furro craftino cogitans, cras alterum furaris & sic deinceps adē ut grauius efficiatur quantitas, non est etiam mihi dubium, quin vltimum illud furum in quo completerur materia notabilis sit peccatum mortale.

Ratio est quia velle retinere materiam notabilem est peccatum graue, sed ille vltimum actus includit voluntatem retinendi materiam notabilem. Si enim haberes voluntatem restituendi statim paruam hanc materiam non peccares mortaliter, quia velle statim reddere id quod accipis non est notabile dampnum.

Sed de furtis modicis fusis dicam in tractatu de Iustitia, vbi præcipua difficultas est, vtrum vltimum illud furtum sit peccatum mortale, non solum in ratione retentionis, sed etiam in ratione acceptio- nis quæ soluetur eo loco. Nunc addo tantum eandem etiam doctrinam extendi debere ad alia peccata leuiæ quorum materiæ inter se continuantur. Primum exemplum est in materia Temperantia, si enim per plures comedestes grauiter lædatur tua sanitas, grauiter peccas in vltima illa comedione, quæ aduertis te accipere damnum graue. Idem dico de die Ieiunij in quo si sèpius modicè comedas grauiter peccas. Secundum exemplum si voto rei minimæ, si enim voleat aliquis singulis diebus recitare orationem dominicam, itavt singulis diebus non sit alligata sua obligatio, sed tantum præfigantur singuli dies tanquam terminus vltra quem non differatur voti exequitio, peccat ille mortaliter si per longum tempus omittat recitare orationem dominicam. Si singulis diebus affixa sit talis obligatio, ille mortaliter non peccat qui violat eam sèpius ut dixi nuper.

Solutio prima dubitationis.

Ad primam satis constat ex dictis quare non semper sit peccatum mortale peccatum ex multis venialibus, quorum effectus & materiæ non continuantur & coalescent in vnum. Plura peccata venialia sunt leues in iuriæ quæ in vnam non coalescent: plura furta materias habent quæ in vnam grauem summam coalescent.

Solutio secundæ.

Ad secundam constat etiam quod furtæ modicæ non coalescent in vnum peccatum graue, sed quod vltimum furtum leue vnius teruncij sit graue peccatum, quia est voluntas retinendi materiam grauem.

Solutio tertii.

Ad tertiam Responder Sanches peccare mortaliter illum qui plura eodem die vota violat rerum modicarum. Sed hoc non placet quia cum disparata sint vota nullum inter se dicunt ordinem,

S. III.

An & quomodo peccatum veniale sit mortale ratione contemptus, vel finis mali.

Prima ratio dubitandi.

Ratio dubitandi est primò, quia neque contemptus materialis, neque contemptus formalis sufficit ut peccatum veniale sit mortale, ergo non sufficit ullus contemptus: antecedens patet quia, nullum est peccatum in quo non sit contemptus aliquis materialis. Ergo ad peccatum mortale non sufficit contemptus materialis. Potest etiam esse contem-

ptus formalis si renuam in aliquo speciali casu subiici superiori, quia præcipit rem aliquam valde modicam, & tunc peccatum est duntaxat veniale, ergo contemptus formalis esse potest sine peccato mortali.

Secundò, finis etiam malus non videtur suffi- Secunda, re, vt peccatum veniale sit mortale nam si mentiari ad furandum, tunc mendacium illud tuum non est nisi peccatum veniale alioqui duplex commit- teretur peccatum mortale, alterum esset mendacium, alterum voluntas furandi.

Dico tertio, peccatum veniale transit sine dubio Conclusio in peccatum mortale quoties vel fit ex contemptu formali non tantum secundum quid sed simpliciter, vel assumitur ut medium ad peccatum mortale.

Prima pars communis est inter Theologos & so- Ratio pri- la eger explicatione, contemptus enim materialis ap- pellatur, quando aliquis peccat videns se violare præceptum superioris, etiam si non idem pec- cet quia non vult subiici. Contemptus formalis vo- catur quando aliquis idem peccat, quia renuit subiici superiori vel legi quod valde differt ab eo peccato, quod fit ex indignatione, quando aliquis idem non obedit, quia vult disperire superiori, cuius perso- na iratus est: rursus autem contemptus formalis simpliciter dicitur quoties autoritat, vel diuina, vel humana à Deo constituta renuit aliquis subiici, quod est sine dubio semper peccatum graue, si enim vel ipsum Deum, vel eum qui constitutus à Deo est, nolis agnoscere superiore, tunc peccas grauiter, neque in huiusmodi inobedientia formalis, potest dari leuis materia. Contemptus vero formalis secundum quid appellatur, quando non absoluē renuit subiici superiori aut legi, sed hic & nunc in eo speciali ca- su renuit subiici, quia est rei modicæ præceptum, & tunc si præceptum sit humanum obligans tantum ad veniale, non est peccatum nisi veniale, si autem contemnas præceptum diuinum, præcisè quia est præceptum rei modicæ, non peccas etiam nisi ve- nialiter, quod tamen affirmare non audet Sanches, lib. 1. cap. 5. num. 11.

Secunda pars patet ex dictis *disputat. 4.* vbi ostendi quomodo circumstantia refundit malitiam in actum, vnde constat quod si medium malum assu- matur ad finem non malum, tunc intentio finis est mala: & si medium etiam bonum assumatur ad fi- nem malum, tunc electio est mala,

Ad primam tota liquet responsio ex prima parte conclusionis, contemptus enim materialis & con- temptus formalis secundum quid non sufficiunt ad peccatum mortale; sed tantum contemptus forma- lis simpliciter.

Ad secundam Resp. verum esse quod siue mentiari ad furandum, siue furaris ad mentiendum, sola voluntas furandi est peccatum mortale & illam solam teneor exponere in confessione, nam mendacium quod est medium, vel finis talis furti non est peccatum mortale nisi ob illam voluntatem, neque habet malitiam grauem ab illa distinctam.

QVÆSTIO IV.

De generalibus peccatorum proprietatibus.

Quod finitum sequi videntur proprietates, infinitas, con- contrarietas, connexio, inæqualitas. De infinitate plenè dictum est tertia parte cum egi de obiecto satisfactio- nis Christi. Contrarietas qualis sit facile colligitur ex dictis quæstione prima vbi constat quod habitus vitiiosus physice sumptus non est semper contrarius habitui

habitui virtutis, cum idem habitus physicus possit efficere actus aliquando bonos aut malos: consideratus autem moraliter habitus vitiosus opponitur contrariè, non priuatiè habitui virtutis, quia virtutum est aliquid male afficiens naturam rationalem, virtus autem bene illam afficit. Peccatum etiam moraliter ut sic, cum actu virtutis habet oppositionem, physicè sumptum non habet: cum habitu virtutis oppositionem nullam habet, quia cum virtutibus acquisitis stare potest peccatum, quod cum aliquibus virtutibus infusis non potest stare, non quod oppositionem habeat cum illis, sed quia incompatibilitatem habet cum gratia, sine qua non sunt virtutes infusæ, præter Fidem & Spem. Connexio peccatorum difficultatem non habet, quia cum peccata multa inter se sunt, non possunt esse inuicem connexa, in quo differunt à virtutibus, quæ connexæ sunt in prudencia, & in charitate. Sola igitur supereft inæqualitas, vbi circumstantia scandali præsertim videtur difficultis.

SECTIO I.

De inæqualitate peccatorum.

S. Thom. quæst. 73. art. 10.

Error fuit Stoicorum & Iouiniani peccata omnia esse paria, ut tradunt Hieronymus, lib. 2. contra eum, & Augustinus, lib. de Hæresib[us] cap. 82.

Prima ratio dubitandi.

Ratio autem dubitandi esse primò potest, quia illa peccata sunt paria quibus pœna æqualis debita est, sed omnium peccatorum mortalium æqualis est pœna damni quæ præcipua & quasi essentialis est pœna, omnia enim peccata mortalia eandem inducent priuationem gloriæ, ergo peccata omnia mortalia sunt æqualia inter se.

Secunda.

Secundò, ibi æqualis est culpa vbi est æqualis aueratio à Deo ut fine ultimo, in omnibus peccatis mortalibus æqualis aueratio est à Deo ut fine ultimo, ergo in omnibus æqualis est culpa. Confirm. quia sicut veritas ideo consistit in indiuisibili, quia est conformitas cognitionis cum obiecto, omnia enim vera sunt æqualiter vera. Sic etiam rectitudo consistit in indiuisibili cum sit conformitas actus cum recta ratione, ergo æqualia sunt omnia peccata.

Tertia.

Terziò, si peccata essent inæqualia inter se, necesse esset ut illa inæqualitas peteretur ex inæqualitate virtutum quibus opponuntur peccata, consequens illud falsum est, quia fornicatio quæ opponitur in temperatia, grauius peccatum est, quæ timiditas quæ opponitur fortitudini virtuti nobiliore, & grauius peccatum etiam est quæ furtum oppositum iustitiae. Imò quis neget homicidium grauius esse peccatum quæ omissionem missæ in die festo?

Quarta.

Quarto, si peccata sunt inæqualia necesse est ut illa inæqualitas petatur ex circumstantiis, hoc autem falsum videtur quia persona circa quam peccatur non auget peccatum, si enim fureris principi, minus peccas quæ si rustico fureris. Sed neque auget peccatum persona peccans, imò aliquando minuit, nam Princeps, verbi gratiæ, qui excedit in delictis corporis, vel qui arroganter est minus vituperatur quæ vir ignobilis.

Prima conclusio.

Dico primò, certum est ex Fide, ac ex ratione quod non omnia peccata etiam mortalia paria sunt, sed alia sunt aliis longè grauiora.

Probatur.

Primò enim superfluum est adducere Scripturas & Patres, *Qui me tradidit tibi maius peccatum habet: auditur fornicatio inter vos qualis nec inter gentes.* Deinde aperta videtur esse ratio, quia peccati grauitas, ut statim dicam, sumitur ex rebus omnino inæqualibus

Tem. I,

inter se ut patebit statim, ergo sunt etiam inuicem inæqualia.

Dico secundò, inæqualitas peccatorum quæ opponuntur diuersæ virtuti, petitur cæteris paribus, ex inæqualitate virtutum quibus opponuntur peccata: inæqualitas autem peccatorum quæ virtuti eidem opponuntur petitur ex maiori oppositione cum tali virtute: adeò ut peccata illa sint grauiora cæteris paribus quæ perfectiori virtuti opponuntur, vel certè quæ magis opponuntur eidem virtuti.

Secunda conclusio.

Ratio vniuersim est, quia eo grauius sine dubio est peccatum quo maior est oppositio cum recta ratione, & natura rationali, sed maior tunc est oppositio cum natura rationali & ratione quando vel est oppositio cum maiori virtute, vel est major oppositio cum eadem virtute: maior enim virtus est maior conformitas cum recta ratione, ergo vbi est maior oppositio cum virtute, vel cum maiori virtute ibi est maius peccatum. Vnde concludit Optimè Sanctus Thomas peccata spiritualia grauiora esse quæ peccata carnalia, quamvis carnalia sint infamia majoris, similiter peccata in Deum immediatè, grauiora esse alii peccatis, quia ex obiecto grauiora sunt, & melioribus opponuntur virtutibus.

Peccata spiritualia grauiora sunt quæ carnalia.

Dixi tamen cæteris paribus si nimis æquales sint circumstantia, & virtus æqualiter præcepta; nam si circumstantia inæquales fuerint, & virtus inferior sit magis præcepta, quam virtus superior sæpe contingit ut peccatum oppositum virtuti minori sit tamen grauius. Primo, enim ex circumstantiis aliquando peccatum ita crescit, ut quamvis opponatur virtuti minus perfectæ, maius tamen sit & grauius, si aduerteria & malitia plena fuerint & quantitas valde notabilis, verbi gratiæ, non est dubium quin homicidium grauius aliquando peccatum sit quæ leue perierum.

Secundò, contingit aliquando ut virtus nobilior, minus tamen sit præcepta, quæ virtus minus nobilis, verbi gratiæ, temperantia minus nobilis est virtus, quæ fortitudo, & Iustitia, & tamen fornicatio est peccatum grauius quæ timiditas & furitum. Ratio est quia non quidquid opponitur virtuti est peccatum, sed quidquid opponitur virtuti prout imperatæ, nam ille solus actus est malus qui opponitur rationi præscribenti aliquid esse faciendum aut omitendum, quod etiam magis patebit ex solutione difficultatum vbi etiam confabat quomodo verè dixerit Sanctus Thomas, quæst. 73. artic. 3. ad articulatum 10. quod attendatur grauitas peccati ex obiecto, secundum dignitatem virtutum quibus opponitur secundum causas peccatorum, secundum circumstantias, secundum quantitatem nocimenti, secundum dignitatem personæ in quam peccatur, & personæ peccantis, nam illa non nisi accidentaliter augent peccatum, quod non augetur essentialiter nisi ex obiecto quod habet maiorem oppositionem cum ratione, tunc autem maiorem cum ratione haber oppositionem, quando hanc cum virtute haber repugnantiam quam dixi.

Ad primam Respon. negando illa peccata æqualia esse quibus æqualis debita est pœna damni, sufficit enim ad inæqualitatem peccatorum quod inæqualis sit illis debita pœna sensus.

Solutio prima difficultatis.

Ad secundam Respon. Deum grauius contemni per peccatum grauius, atque ita esse in peccato grauius secundæ. ri maiorem auerionem à Deo ut fine ultimo. Ad Confirm. nego veritatem consistere in indiuisibili, falsum enim est quod omnia vera æqualiter sint vera, nam omnia vera sunt inæqualiter necessaria, fateor quod veritas est conformitas cognitionis cum obiecto, sed illa non consistit in indiuisibili, quia cog-

Ggg 2 nitio

nitio potest magis esse disformis & magis conformis cum obiecto, vnde dicitur à Philolopho quod præmissæ demonstrationis sunt veriores quam conclusio.

Solutio
tertia. Ad tertiam patet ex secunda conclusione quomo-
do peccata maiora opponantur aliquando virtutibus
minus perfectis quando illæ magis sunt in præcepto
ut exposui nuper.

Solutio
quarta. Ad quartam Resp. peccatum crescere (vt dixi) ac-
cidentaliter ex circumstantiis quas per plures articu-
los explicat S. Thomas. Prima sit circumstantia perso-
næ peccantis vel circa quam peccatum, illa enim
aliquando se habet per accidens ad peccatum, & tunc
illud non augeat, aliquando non se habet per accidens
& tunc augeat peccatum: verbi gratiâ furari viro nobili
aut ignobili est per se loquendo idem peccatum per
accidens maius est peccatum furari viro ignobili si sit
pauper. Non est idem peccatum dare colaphum Re-
gi, & viro rustico. Deinde si peccet vir sanctior, pecc-
atum grauius est quam si peccet vir minus sanctus,
quia propter maiorem gratiam facilius vitare poterat
peccatum, deinde quia maior in eo est ingratitudo: at
verò si princeps avarus sit, magis peccat quam rusti-
cus, minus autem peccat si delictis indulget, in qui-
bus est difficile regulam aliquam assignare generalem.

Secunda circumstantia est duratio ex qua videtur sequi
quod peccatum crescat in infinitum, quod in tractatu
de merito falso est demonstratur, quia etiam si
actus bonus aut malus primò instanti mereantur præ-
mium aut peccatum determinatum & diuisibilem, ta-
men in sequentibus instantibus non merentur nisi
indivisiibile præmij aut peccatum in illo tractatu ostendit
est, neque probare hoc loco vacat. Tertia cir-
cumstantia sunt causæ peccatorum nimis cognitio
& libertas, decrescit enim sine dubio peccatum ex
defectu cognitionis & ex passionis vehementia, vbi
autem maior cognitione est, & libertas maior, ibi ple-
nior est malitia. Quarta circumstantia est quantitas
documenti quod nascitur ex peccato, præsertim si no-
cumentum illud fuerit scandalum, de quo dicendum
hoc loco videtur accuratiu.

S E C T I O . I I .

An & quomodo peccatum augeatur ratione
scandali.

Quid sit
scandalus.

SScandalum tunc est circumstantia tui peccati, quan-
de tuum illud peccatum est causa vel occasio, vt
proximus incidat in aliquod peccatum, v. gr. turpia
loqueris coram adolescenti qui prouocabitur inde
ad turpia cogitanda vel etiam facienda, peccas pecca-
to scandali. Sacerdos aut Religiosus comedit in Qua-
dragesima carnes coram Laicis, qui eo exemplo pro-
uocantur ad huiusmodi carnes comedendas, incidit si-
militer in peccatum scandali. Definitur enim scandalum
dicitum aut factum minus rectum tribuens Proxi-
mo ruinae occasionem: sive alter inducatur verbis &
confilis tuis ad peccandum, sive prouocetur exemplo
quia videt peccatum tuum: & illud est quod vocatur
scandalum actuum, & omnino proprium. Scandalum
verò passuum appellatur illud in quod labitur pro-
ximus occasione accepta ex peccato tuo. Et quidem
illud si ex vero alterius scandalio oriatur dicitur scan-
dalum datum, si oriatur ex sola accipientis malitia,
vocatur scandalum acceptum.

An sit no-
num pec-
catum.

Difficultas igitur nunc est, vtrum circumstantia illa
scandali, cum quis ita peccat ut consilio, vel ex-
emplo suo inducat alios ad peccatum non solum augeat
intra eandem speciem, sed addat etiam nouum pecca-
tum numero & specie diuersum, vtrum videlicet il-
lad peccatum scandali opponatur illi solum virtuti

contra quam peccat is qui patitur scandalum: an ve-
ro specialiter opponatur charitati quæ obligat ad vi-
tandam proximi ruinam. Vtrum videlicet ad speciale
peccatum scandali exigatur ut peccatum proximi sic
expresse volitum.

Ratio autem dubitandi est primò, quia scandalum
propterea tantum vitiosum est, quia opponitur illi vir-
tuti quæ obligat ad impedientiam proximi ruinam
spiritualem, sed sola charitas non autem temperan-
tia vel religio, verbi gratiâ, obligat ad impedientiam
proximi ruinam spiritualem, ergo scandalum sive sit
expresse, sive indirectè volitum semper opponitur
virtuti charitatis non autem virtuti temperantiae, vel
religioni, & sic scandalum etiam si non sit expresse vo-
litum semper opponitur virtuti charitatis, non autem
temperantiae, aut religioni. Confirm. quia si ad pec-
catum contra temperantiam sufficit voluntas solum
interpretativa, nulla ratio appetit cur eadem illa
non sufficiat ad peccatum contra charitatem.

Secundò, si scandalum quando non est expresse Secunda
volitum, non est oppositum charitati proximi sequi-
tur quod quoties alius in confessione se accusat
quod turpia coram multis loquuntur sit, debet explicare
numerum & qualitatem personarum coram quibus
est loquutus, quod in præcepto videtur esse durum, pro-
batur sequela quia tenetis in confessione dicere spe-
ciam tui peccati, sed si proximi coram quibus lo-
quutus es turpia sint Sacerdotes aut coniugati, diuer-
sum specie committent peccatum cui tuum peccatum
est simile, ergo tenetis dicere qualitatem personarum
coram quibus turpia loquutus es.

Tertiò, si alii peccatis quæ committuntur contra
charitatem proximi non est necesse ut malum illud
expresse sit volitum, verbi gratiâ, qui peccat contra
correctionem fraternalis ad quam tenebatur ex chari-
tate, non committit illud specie peccatum, quod com-
mittitur ab eo, quem opporebat corriger, sed pec-
cat speciali peccato contra charitatem: ergo simili-
ter qui est causa ruine proximi, propter scandalum,
quod præbet, peccat specialiter contra charitatem,
non autem peccato eodem quod causatur in proximo.
Denique sequeretur cum qui prauo exemplo
suo inducit ad furgium teneri ad restitutionem, quia
peccat contra iustitiam.

Dico primò, circumstantia scandali semper addit
peccatum numero distinctum, sive illud sit expresse
volitum, sive indirectè duntaxat volitum sit. Ita com-
muniter Theologi omnes tradunt in materia de chari-
tate, videturque certum de Fide, cum in Scripturis &
Patribus, scandalum ybique damnetur, tanquam ma-
ximum & grauissimum peccatum. *V. a mundo à scanda-
lis: ut illi per quem scandalum venit.*

Ratio est quia, id est ille qui suatione aut consilio
procurat spiritualem alterius ruinam grauiter peccat,
quia tenetur quilibet non influere in alterius pecca-
tum, sed qui sciens & volens præbet alteri occasio-
nem peccandi causat spiritualem eius ruinam, videlicet
peccatum, ergo vere peccat & quidem mortaliter,
si peccatum quod præuidet committendum esse à
proximo fuerit mortale, committitque tot peccata
quot personas scandalizat, & quot præuidet peccata
esse ab illis committenda.

Fateor tamen cum Salas *disput. 5. sect. 15. num. 32.*
tunc solum contrahi malitiam mortalem scandali,
quando coniiciimus quod dicto aut exemplo nostro
proximus in grauem temptationem inciderit cui non nisi
difficile non poterit resistere. Imò addit Sanches statim
citandus multos sacerdos non obligari ad confidem
hanc circumstantiam, quia vel ipsi sunt adeò mali, vt
parum exemplo suo alios ad peccandum mouere
possint, vel certè illi coram quibus peccant sunt adeò
corrupti.

Proporu-
tus tressu-
tiones de
bitandi.
Prima.

Conclusio
Prima.

Probatur
conclusio.

Sententia
aliquorum
authorum.

De Natura & Proprietatibus Peccati. 421

corrupti ut parum alienis peccatis moueantur ad peccandum.

Secunda conclusio. Dico secundò, necesse omnino est ad speciale peccatum scandali quod charitati opponitur, ut directè intendatur Proximi peccatum; si autem illud praeudatur duntaxat, & interpretatiè solum ac indirectè intendatur non committitur speciale peccatum scandali, sed eo solum peccatur peccato in quod proximus inducitur. Ita docent cum S. Thoma 2. 2. q. 43. art. 3. Vasques diff. 102. c. 4. Azor. tom. 1. 1. 4. c. 7. q. 1. Sanches 1. 1. c. 6. & 7. Suares diff. 10. de charitate sect. 2. contrarium pauci censent citati à de Lugo diff. 16. de penit. num. 151.

Ratio autem est primò, quia omnis virtus quæ hominem obligat ad non committendos actus illi opertos, obligat etiam illum ut non alios inducat ad committendos huiusmodi actus, ergo contra eandem virtutem peccat ille, qui propter scandalum causa est ut alter furetur, contra quam peccat ille qui furatur. Deinde implicitum & explicitum ad eandem pertinent virtutem; sed inducere alium explicitè ad furum est peccatum contra iustitiam, ergo etiam implicitè illum exemplo inducere peccatum est contra iustitiam. Denique in omni peccato speciali contra charitatem Dei & Proximi, necesse est ut damnum Dei vel Proximi sit expresse volitum, alioqui omnia peccata mortalia continerent duplum malitiam, omnia peccata mortalia in proximum essent etiam peccata contra charitatem.

Respondet ad pri-
mam. Ad primam Resp. negando illam maiorem scandalum idèo tantum virtiosum est, quia repugnat virtuti quæ obligat ad impediendam spiritualiè Proximi ruinam, scandalum enim non est malum ob solam Proximi ruinam; sed quia, ut dixi, virtus eadem quæ te obligat ut ne illum violes, obligat etiam te ut ne facias illum ab aliis violari.

Ad confirm. Resp. rationem cur ad peccatum speciale intemperantia sufficiat voluntarium indirectum esse, quia malitia specialis intemperantia non est in eo sita, ut directè velis malitiam intemperantia, malitia vero specialis contraria charitati consistit in eo, quod velis directè malum Proximi, alioqui peccata omnia contra Proximum essent contra charitatem eius speciale, quod est absurdum, quia sicut specialis in eo sita est, ut expresse velis bonum Proximi, ut bonum eius est, sic speciale peccatum contra charitatem in eo consistit, quod velis malum eius, ut malum eius est.

Ad secun-
dam. Ad secundam Resp. certum omnino est quod circumstantia scandali cuiuscunque speciei peccatum sit explicanda semper est in confessione, quamvis indirectè tantum volita sit, ut docent Ledesma, Vasques, Azor, & Sanches: utrum explicandus sit numerus & qualitas personarum coram quibus peccatur, non ita omnibus liquet. Affirmant omnino Diana tom. 2. tract. 4. resol. 114. Castro Palao tom. 1. tract. 6. d. 6. Bonacina de Sacramentis d. 5. q. 5. sect. 2. p. 2. Sanchez 1. 1. c. 6. n. 8. Vasq. diff. 102. num. 19. & 20. & senè id esse prorsus per se loquendo necessarium conuincit allara ratio, sed fieri tamen potest per accidens, ut non sit necesse, si iudices probabiliter personas, quibus præbueristi scandalum non esse huiusmodi ut facile tuo exemplo induci potuerint ad peccandum.

Ad tertiam. Ad tertiam Resp. omissionem fraternali correctionis non est peccatum speciale constat charitatem specialem virtutem nisi ea omissione sit expresse volita, qui enim tenetur corrigerem furem, & cum non corrigit, peccat contra iustitiam non contra charitatem; eadem enim virtus quæ me obligat ut non eliciam actus contra illum, obligat etiam me aliquando ut impediā illos actus: non propterea tamen ille qui

eo modo peccat contra iustitiam præbendo scandalam vel non corrigendo tenetur restituere, id quod alter furatus est, quia ille qui est occasio furti alterius propter scandalum, non directè violat iustitiam, sed indirectè tantum, & reductiè: nemo autem tenetur restituere nisi qui directè violat iustitiam.

DISPUTATIO II.

De causis Peccati.

S. Thom. à quest. 47. ad 81.

 X causis quatuor effectus cuiuslibet naturalis, hactenus exposita est causa formalis peccati, quæ non potest esse aliud, quam eius quidditas: finalis nulla esse propriè potest, cum nemo intendens in malum possit operari, ut expissimè tradit S. Dionysius. Subiectum nihil est necesse dicere, cum ex disputatis de moralitate liquidum sit, quod peccatum sumptum formaliter primariò est tantum in voluntate: in iis autem potentissimis quæ subduntur voluntati potest esse peccatum per denominationem à voluntate, sic enim dixi cogitationes in intellectu, motus pranos in appetitu vera peccata esse: In illis potentissimis quibus voluntas non imperat, cuiusmodi est potentia nutritiva, nunquam esse potest peccatum. Causam effectuā per se habere non potest peccatum, quam melius deficiens nominat S. Augustinus lib. 12. ciuit. cap. 7. tota ergo difficultas reducitur ad causam illam per accidens peccati effectuam, quam certum est esse aliquam, quia nihil de nouo potest esse, quin accipiat de nouo illud esse ab aliqua causa, hæc autem peccati causa partim est interna homini peccanti, partim est externa, de qua breuiter disputari potest.

QVÆSTIO I.

De causa interna effectuā peccati.

S. Thom. q. 75. 76. 77.

Sola voluntas hominis ex se bona, efficere potest peccatum, & illud efficiendo, efficitur verè mala, ut latè disputant Augustinus lib. contra Fortunatum, & sèpè alibi Gregor. Magnus lib. 3. Moral. c. 20. aliquè disputantes contra Manichæum, qui fingebat dari principium aliquod ex se malum à quo esset omne malum: imò esse in nobis duplum animam quarum una efficeret malum à principio malo derivata: quia vero voluntas in nobis libera esse possit, quin efficer possit malum, quandiu visionem non habet summi boni. Alia igitur omnia quæ causæ dicuntur peccati, remò duntaxat & per accidens illud causant, quatenus remouent illud quod impedit peccatum, vel quia voluntatem mouent ad faciendum peccatum: Ideoque causæ internæ peccati tres communiter numerantur. Prima se tenens ex parte intellectus est ignorantiæ. Secunda se tenens ex parte appetitus sensuī est passio. Tertia se tenens ex parte solius voluntatis est malitia.

Finis cause
internæ
peccati ex
parte pec-
catus.

SECTIO I.

De Ignorantia prout est causa Peccati.

S. Thom. quest. 76.

Primum igitur quod multorum in nobis peccato- Ignorantia
rum causa est se tenet ex parte intellectus dicitur ex parte
intellectus que ignorantia, quia remouer scientiam quæ posita est causa
est peccati.

voluntas abstineret à peccato; de hac autem ignorantia quomodo causet inuoluntarium fusè dixi *disp. 3.* vnde nunc tria restant. Primo, vtrum aliqua ignorantia causa sit peccati & verum peccatum. Secundo quid requiratur ut ignorantia sit peccatum & causa peccati. Tertio, vtrum in omni semper peccato aliqua reperiatur ignorantia.

§. I.

Vtrum aliqua ignorantia sit peccatum & causa peccati.

Diuisiones ignorantie

Repetenda hoc loco est celebris ignorantiae diuina in antecedentem, comitantem, & consequentem. Antecedens illa esse dicebatur quæ nullo modo volita est, & operis ipsius causa, id est appellatur inuincibilis & inculpabilis: Comitans quæ volita etiam nullo modo est, sed non est tamen causa operis, quia quamvis contraria illi adesset scientia fieret tamen opus, & illa etiam est inuincibilis: Consequens, quæ aliquo modo volita est, siue sit causa operis, siue non, id est vocatur vincibilis & culpabilis: Et illa quidem si directè per actum positivum sit volita, est ignorantia affectata, si volita sit indirectè tantum, quatenus omnis diligentia sciendi liberè omisita est, vocatur crassa & supina, si vero aliqua fuerit adhibita diligentia, sed minor quam conueniebat vocatur ignorantia simplex.

Hic de sola ignorantia consequente quæritur.

Ratio prima du-
bitandi.

Secunda.

Tertia.

Prima
conclusio.

Probatur.

Ipsa igno-
rantia est
peccatum.

De sola igitur ignorantia consequente quæritur hoc loco potest quomodo peccatum sit, id est quomodo imputetur ad culpam, & quomodo causa sit peccati, id est quomodo opus ex ipsa factum aut potius cum ipsa, peccatum sit.

Ratio dubitandi esse primo potest, quia omne peccatum vel est actus positivus, vel priuatio actus aliqui positiui: Ignorantia non est actus positivus ut pater, neque priuatio actus positiui, sed est priuatio potius scientia cuiusdam habitualis, ergo ignorantia non est peccatum. Imò si peccatum est ignorare aliquid tanti durabit peccatum, quandiu ignorantia durabit quod absurdum est.

Secundò, nullum esse potest peccatum sine consideratione malitiae, ergo nullum esse potest peccatum cum ignorantia malitiae. Deinde sequeretur eum qui peccat ex ignorantia committere duplex peccatum, quia ignorantia ipsa est peccatum, & opus factum ex ignorantia est peccatum, ergo duplex semper peccatum est, quoties peccatur ex ignorantia.

Tertiò, si peccatum est ignorantia, vel est speciale quoddam peccatum oppositum virtuti alicui speciali, vel non est speciale peccatum, sed opponitur eidem virtuti cui opus opponitur quod cauatur, non potest dici primum, si enim speciali opponitur virtuti, ergo qui ex ignorantia violat Præceptum ieiunii, peccat contra temperantiam & contra speciale illud Præceptum, & sic duplex specie committit peccatum: Neque dici potest secundum, quia negligentia sciendi speciali opponitur virtuti studiositatis, ergo ignorantia non est peccatum.

Dico primò, ignorantia consequens & vincibilis, eorum quæ debet & tenetis scire vel agere, peccatum aliquando est etiam mortale.

Ratio ergo primo est, quia sèpè Scriptura ignorantiam appellat peccatum, ignorantias meas ne memineris: si quis ignorat ignorabitur: misericordiam consequens sum quia ignorans feci. Deinde illa est causa per accidens alicuius peccati, quæ remouet aliquid quod impedit peccatum: ignorantia eorum quæ agere tenetur remouet scientiam quæ posita non fieret peccatum, ergo illa ignorantia est causa peccati. Quod autem etiam ipsa peccatum sit probatur, quia illa vel

est ignorantia quasi præctica rerum quas tenetis agere, v. gr. ignoras ea quæ tui sunt officij si res Confessarius, si Medicus, si Aduocatus. Vele ignorantia eorum quæ tenetis scire, v. gr. ignoras Fidei articulos, ignorantia vtroque modo est peccatum, qui enim negligit habere vel facere, id quod tenet habere vel facere, ille peccat peccato omissionis.

Dico secundò, ignorantia minuit semper peccatum quoties non est affectata, si autem affectata sit peccatum auget, potest autem esse peccatum etiam mortale quamvis non sit nisi simplex ignorantia.

Primo enim ignorantia minuit sine dubio rationem peccati, quoties minuit rationem voluntarij sed ignorantia etiam crassa minuit rationem voluntarij (vt probabam alias) ergo minuit rationem peccati. Neque dubium est quin ignorantia si non sit culpabilis nisi venialiter, ita etiam minuit peccatum, vt illud non sit nisi veniale. Imò contra Sua rem probabiliter addunt Nauarrus, Manuel, Sanches, Vasques, Valentia, quod aliquando ignorantia iuris humani, quæ in iure diuino vel naturali sufficeret ad peccatum mortale, constitutere peccatum duntaxat veniale, contra præceptum, quia humanum præceptum non obligat in tanto rigore, modò tamen illa ignorantia, neque fuerit crassa, neque affectata.

Secundò enim quod ignorantia directè volita seu affectata sicut auget rationem voluntarij, sic augeat etiam rationem peccati, rectè probant Azor. l. 1. c. 14. Sanches l. 1. c. 17. n. 5. quia maius ibi est voluntarium, vbi maior est affectus peccandi, vbi autem est huiusmodi ignorantia, maior est affectus peccandi, quia ille qui sic affectat ignorare liberari vult à scientia, quæ frænum efficit peccati. Deinde magis etiam contemnit legem, quam vt violer liberius, ne illam quidem vult scire. Denique ille multiplici se peccato expedit, qui sic vult peccare, vult enim committere tale peccatum, quodcunque illud sit.

Tertiò tamen quod ad peccatum sufficere possit ignorantia illa quæ neque affectata est, neque crassa, sed simplex tantum bene probant Sanches cap. 16. n. 7. Valentia q. 1. p. 1. contra Vasquem Cordubam, Sua rem, quia vt ignorantia vincibilis peccatum sit mortale, non exigitur summa negligentia, sed sufficit diligentiam moralem non adhiberi, pro qualitate negotijs necessariam: nam quamvis necesse non sit vt adhibeatur summa diligentia, tenetur tamen quilibet mediocrem illam adhibere moralem, & humano modo, illam in re graui qui non adhibet, grauiter peccat.

Ad primam Resp. ignorantiam quæ neque actus est indebitus, neque priuatio actus debiti, non esse peccatum in se ipsa, sed in causa tantum, quæ est negligentia sciendi. Vide nec sequitur quod eo toto tempore homo peccet, quandiu ignorat ea quæ potest & tenet scire: nam eo solùm tempore peccat quo adiurit se obligari ad aliquid dispendium. Itaque certum est quod ignorantia est aliquando peccatum in se ipsa, sed sapientissimè tamen in sola negligentia sciendi est peccatum, vt rectè probant Vasq. *disp. 118.* Sanches cap. 17. num. 8. Ratio est, quia ignorantia non potest esse peccatum in se ipsa nisi sit actus aliquis indebitus, vel negatio actus debiti, sed ignorantia quando non est iudicium erroneum, neque actus inconsideratio, neque actus est indebitus, neque priuatio actus debiti, ergo aliquando ignorantia non est in se ipsa peccatum sed solùm in causa.

Ad secundam Resp. ad omne quidem peccatum aliquam requiri malitiae inconsiderationem, vel plenam, vel certè confusam duntaxat, quæ in peccatis ignorantiae semper reperitur, in quibus oportet vt malitia negligentiae cognoscatur saltem confusè, ne go autem quod ille qui peccat ex ignorantia duplex committit

committat peccatum, quia negligentia sciendi, ignorantia, & opus factum ex ignorantia, eo modo faciunt vnum quo actus internus & externus vnum duntaxat faciunt peccatum.

Ad tertiam. Resp. ignorantiam aliquando esse peccatum speciale oppositum speciali virtuti, aliquando autem opponi ei virtuti cui opponitur peccatum cuius est causa ut recte docent Valques, Azor, & Sanches. Ratio est quia duplex, ut dixi, esse potest ignorantia, alia est ignorantia sciendorum, id est eorum quorum cognitio per se ipsam exigitur: alia est ignorantia eorum quorum cognitio exigitur propter opus praeceptum, ut cum ignoras Praecepta Dei, vel Ecclesiae: prima ignorantia speciale constituit genus peccati, quia opponitur virtuti speciali, quae studiositas est, vel etiam fides, qui enim ignorat articulos Fidei, peccat specialiter contra Fidem, quamvis peccato infidelitatis non peccet. Altera vero ignorantia non constituit diuersam speciem peccati, quia peccatum quodlibet factum ignoranter, pertinet ad eandem illam speciem, ad quam pertinet peccatum factum scienter, alioquin ille qui peccaret ex ignorantia, grauius peccaret quam si qui peccat ex malitia, duplex enim committeret peccatum. Denique qui peccat ex ignorantia rei quoniam tenetur facere, peccat tantum contra praeceptum quo tenetur illud facere: Illud enim idem praeceptum, quod me obligat v.g. ad ieiunandum, obligat me ad sciendum quando sit dies ieiunij. Ex quibus patet quod agendorum ignorantia, non est circumstantia quae in confessione sit necessaria explicanda.

§. II.

Quenam requirantur ad ignorantiam culpabilem.

Tres conditiones ad ignorantiam culpabilem. Tres conditiones ad ignorantiam culpabilem dicuntur, & imputetur ad culpam, tria exiguntur: scilicet voluntaria, peccatum est & causa peccati: Ignorantia vero antecedens & quae volita non est, nullo modo est, aut dici potest peccatum. Ita docent antiqui omnes & recentiores Theologi ut sepe indicauit Iustus contra plures antiquos & recentiores haereticos, quorum sequutus est insinuans nouus dogmarum tom. 2. lib. 2: de statu naturae, vbi nouam quandam & arcanam doctrinam proponit, quod excusat quidem a peccato ignorantia facti aut iuris etiam diuini positivi, sed ignorantia tamen etiam inuincibilis & antecedens, & nullo modo volita non excusat tamen a peccato quod sane doctrinæ monstrum.

Ratio autem dubitandi contra tria haec primò est, quia potest aliquis antecedenter, & inuincibiliter existimare se non peccare in aliquo actu, in quo tamen peccabit: sit verbi gratia rusticus cui a viro docto sit dictum, esse quidem reuerata peccatum hostem interficere, sed peccatum non esse desiderare homicidium, tunc ille rusticus desiderans occidere hostem, putat se non peccare, & tamen pro certo peccat, quia vult facere id quod nouit esse peccatum, etiamsi non se reflectat supra suum actum internum.

Secundo contingere sepe potest ut aliquis peccato ignorantiae, quamvis non actu aduertat obligationem sciendi, vel malitiam ignorantiae: si enim aliquis non consideret quidem actu malitiam obiecti, sed illam tamen teneatur considerare, tunc vere peccat, quia non facit id quod potest & tenetur facere: quomodo enim non peccat is qui debens aduertere aliquid esse peccatum mortale, illud tamen non revertetur committere. Probatur quia tunc tantum inuincibilis appellatur ignorantia quando non potest humano modo vinci, sed cum aliquis tenebatur aduertere, ignorantia humano modo vinci poterat, quia sic ignorans tenebatur ex officio & statu suo illud scire, ideoque sepe in iure dicitur, neminem excusari ob ignorantiam quando scire debuit; paria esse scire, & debere scire.

Tertio neque infideles neque fideles habere possunt ignorantiam inuincibilem iuris naturalis, aut diuini positivi, vel articulorum Fidei, quorum tamen actu-

lis aduertentia sepe deest. Videturque id ex multis Scripturis confirmari posse: Genes. 20. Ignorat inuincibiliter Abimelech, Sarah esse vxorem Abraham, cuius tamen factum damnatur peccati. Leuit. 4. decernitur ut sacrificia offerantur pro peccatis ex ignorantia factis: Psalm. 24. *Dilecta inuenteris mea, & ignorantias meas ne memineris Domine.* Peccant sine dubio Iudei Christum crucifigentes & tamen testatur ipsi Christus nesciunt quid faciunt.

Quarto, negari non potest fuisse hoc dogma Pelagianorum quod obliuio & ignorantia non subiaceant peccato, damnatum in Concilio Palæstino, & ab Hieronymo in *Dialogo toto contra Pelagianos*, & ab Augustino in omnibus libris contra ipsos scriptis, præterim lib. de gestis Pelagij cap. 21. 25. 33. lib. de natura & gratia cap. 17. lib. 6. contra Iulianum cap. 1. & alibi lapissimum.

Dico primò, sola ignorantia consequens & voluntaria, peccatum est & causa peccati: Ignorantia vero antecedens & quae volita non est, nullo modo est, aut dici potest peccatum. Ita docent antiqui omnes & recentiores Theologi ut sepe indicauit Iustus contra plures antiquos & recentiores haereticos, quorum sequutus est insinuans nouus dogmarum tom. 2. lib. 2: de statu naturae, vbi nouam quandam & arcanam doctrinam proponit, quod excusat quidem a peccato ignorantia facti aut iuris etiam diuini positivi, sed ignorantia tamen etiam inuincibilis & antecedens, & nullo modo volita non excusat tamen a peccato quod sane doctrinæ monstrum.

Primo conuinicatur ex Scripturis, Iohannis 9. *Si cacci etis, non haberetis peccatum.* & c. 15. *Si non fecissem opera in eis qua nemo alius fecit, peccatum non haberent;* Genes. 20. *Domine num Gentem ignorantem & in istam interficies.*

Secundo damnatur a quatuor Pontificibus, Pio V. & Gregorio XIII. in *Bullis contra Baium*, Innocentio X. & Alexandro VII. in *Bullis contra Lansenium*.

Tertio damnatur a S. Patribus, Chrysostom in epist. ad Romanos homil. 13. *Nemo unquam ignoranter peccauit.* August. innumeris locis, non tibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, sed quod querere negligis quod ignoras, inquit lib. 3. de libero arbitrio, & repetit libro de natura & gratia cap. 67. & l. 1. retract. cap. 9.

Quarto ratione certissimè refutatur, quia nihil esse potest voluntarium nisi sit cognitum, voluntarium enim est quod procedit a principio cognoscente singulari: repugnat autem lumini naturali dicere quod aliquid esse possit peccatum quin sit voluntarium, ergo evidens est ignorantiam vel facti vel iuris cuiuscumque si fuerit antecedens, id est si non fuerit voluntaria, nullo modo esse peccatum, aut causam peccati. Neque ulla prorsus ratio est cur ignorantia facti aut iuris positivi excusat a peccato si sit inuincibilis, ignorantia vero iuris si fuerit similiter antecedens, & inuincibilis, non excusat; tota enim ratio cur prior peccatum non sit, est quia non est voluntaria, ergo si posterior voluntaria non fuerit, nullo etiam modo erit peccatum, tenetur scire, inquit aduersarij, ea quae iure naturali sunt præcepta. Verum nunquid tenetur etiam scire illa quae iure diuino præcepta sunt.

Maneat igitur quod nunquam ignorantia iuris aut facti peccatum est nisi actu confusè saltem aut dubitatiè aduertatur eius malitia, & obligatio sciendi. Neque sufficit ut teneatis aduertere, ut manifestè probat allata ratio, satisque constat ex dictis de iis quae ad mortale peccatum requisita sunt.

Dico secundò, ut ignorantia sit culpabilis, necesse est ut non sit adhibita diligentia sufficiens & proportionata iuxta præcepti, officij, & personæ qualitatem.

Quarta

Conclusio prima

Præbatut primò.

Secundò.

Tertiò.

Quarto.

Quondam ignorantia iuris aut facti sit peccatum.

Conclusio secunda.

Ratio

Probatur & explicatur, quanta requiratur diligentia, sicut non tenemur summam adhibere diligentiam, si tenemur talem diligentiam qualem prudentes communiter in talibus negotiis adhibere solent, aliqui agimus imprudenter; non potest autem certa traditio regula, quantum praeceps diligentiam adhibere quisque teneatur, ut sciat res status & officij sui: v.g. Christianus ut addiscat Fidei articulos, & cetera, sine quibus Christiani munere fungi non potest, Confessarius, Concionator, Doctoꝝ, Aduocatus, Medicus, Iudex, ut sciat ea sine quibus multi errores euenturi sunt, tantum dico diligentiam illam esse debere proportionatam officio, & qualem vir prudens attentis omnibus circumstantiis iudicaret esse sufficientem, v.g. vir indoctus satisfacit suo muneri si doctos consulat viros: vir doctus non satisfacit nisi diligenter studendo: rusticus satisfacit consulendo parochum, quod tamen faciendo sapè vir urbano non satisfaceret, ut fuisse tradunt Sanches cap. 16, num. 36. Corduba l. 2. q. 2. Zumel q. 76. art. 2. d. 3.

Responde-
tur ad pri-
mam ra-
tionem
dubitandi.

Ad primam Resp. certum esse quod rusticus ille non peccaret, qui existimans inuincibiliter peccatum esse interficere hostem, non autem esse peccatum desiderare interius illum occidere, desideraret tamen, & vellet occidere; nemo enim peccat, nisi quando iudicat se peccare: in isto autem casu rusticus desiderando peccare, iudicat se non peccare, non ergo peccat. Quotiescumque igitur volo aliquid quod noui esse peccatum & contra Præceptum, prout cadit sub voluntatem meam, verè pecco: si autem noui quidem illud esse peccatum in fe, non noui autem esse peccatum prout cadit sub volitionem meam, non pecco, neque facio contra charitatem diuinam, cui repugnant ea quæ cognoscuntur contraria Præcepto, prout cadunt sub volitionem.

Ad secun-
dam.

actu consideret se teneri ad illud considerandum
Vnde aduertentia illa virtualis, & interpretatio,
quam fingunt Valentia, Nauarrus, Zumel, nunquam
per se potest sufficere ad peccatum.

Ad tertiam

Ad tertiam Ad tertiam Relp. controuersum esse inter Doctores, utrum possit inter fideles, aut infideles dari aliquam ignorantiam inuincibilis iuris naturalis aut positiu[m] diuinu[m], vel humani, nam de iure naturali & iure diuino circa Fidei articulos existimant nonnulli semper vincibilem esse ignorantiam, quos optimè reiiciunt Valentia, Corduba, Vasques, Azor. Primo itaque non est dubium, quin ignorantia articulorum Fidei sit sèpè inter infideles inculpabilis, quia non habent villam aduenturam aut dubitationem de obligacione sciendi mysteria Fidei non possent ergo infideles

Qai nam
sint capa-
ces igno-
rantiae in-
vincibilis.

Qui nam sunt capaces ignorantiae invincibilis. Ne licet in mysteria Fidei, non peccant ergo inuidices qui nihil audierunt de Fide: inquit nec illi, qui non crederunt vbi primùm audierunt mysteria Fidei, quia prima illa propositio non est statim sufficiens ad obligationem credendi. Secundò etiam inter fideles possunt reperiiri ignorantiam invincibilem plurium mysteriorum Fidei, probat eadem ratio quamvis rarius ille ludus contingat, ut obseruant Vasques *diff.* 121. Sanchez *lib. 2. c. 3.* Tertiò, multa principia iuris naturalis multi omnino invincibiliter ignorare possunt ob eandem causam, præsertim cum aliqua ex his sint satis obscura, v. g. quod mentiri non liceat ad prohibendum mortem innocentis: quod mors accelerari non possit hominis moribundi, ne crucietur diutius. Aliqua tamen sunt in naturali iure adeò perspicua, ut à nemine ignorare possint, v. g. faciendum esse bonum, & alia huiusmodi.

Quæ verò ex Scripturis adducuntur ab aduersariis, nihil ipsis fauent, cum ferè omnia non agant nisi de ignorantia facti, quam negant illi, semper esse

culpabilem, v. gr. clarum est quod Abimelec ignorabat an Sara vxor esset Abrahæ: Ionathas ignorabat Præceptum Patris: Iudæi Christum crucifigentes ne- sciebant ipsum esse Deum. Deinde peccauit etiam Abimelec propter nimiam falacitatem propter quam puniri meruit, etiamsi adulter non esset eo quod non iciret Saram esse vxorem Abrahæ. Instituuntur in Leuitico sacrificia pro peccatis factis ex ignorantia vincibilis & culpabili, pro quibus etiam orat David: Iudæi Christum crucifigentes ignorarunt Christum, sed eorum ignorantia non fuit inculpabilis, quia fuit vincibilis.

Ad quartam Resp. errasse omnino Pelagianos dupliciter circa ignorantiam, primo quod negarent peccata esse illa quae sunt ex ignorantia vincibili, siue illa esset iuris ignorantia, siue facti. Secundo, quod nolent ignorantiam & concupiscentiam peccatum esse peccatum, sed primordia natura, quae duo recte colligunt ex Augustino & Hieron. Martinonius *disp. 16.* contra Ianuenianam haeresim, & Antonius Richardus *1.2. disputationis de libr. arbitr. cap. 2. sect. 5.*

Supererat dicere qualis ignorantia in quolibet peccato semper reperiatur, sed hoc in tractatu de Angelis satis declaratum esse videtur cum dixi de peccato Angelorum. Vnde constat neminem vnam peccare quin habeat in intellectu defectum aliquem considerationis motuorum, quorum cogitationem si haberet, abstineret procul dubio à peccatis.

SECTIO II.

De causis peccati ex parte appetitus sensitivi.

S. Thom. q. 77.

Passio vocatur hoc loco motus appetitus sensitivus in bonum sensu apprehensum, & rationi contrarium. Inuincibilis est si iudicium & voluntatem praeveniat, ita ut volita non sit: vincibilis si volita sit, vel directe diciturque affectata, vel indirecte & est crassa si ad eam impediendam non adhibeat uilla diligentia, simplex si modica duntaxat & insufficiens adhibeat diligentia. Difficultas igitur huius loci propria est, utrum passio appetitus aliquando causet peccatum in ipsa voluntate, quibus modis causet, & utrum valde diminuat peccatum.

Ratio dubitandi primò est, quia ut passio appetitus causet peccatum oportet, ut tollat cognitionem & scientiam intellectus, hoc autem est impossibile, ergo passio non causat peccatum: Probatur minor, quia homo existens in passione sàpè fatetur id quod eligit esse malum, ergo passio non tollit scientiam intellectus. Deinde si passio tolleret scientiā intellectus, tolleret solum scientiam in particulari, non autem scientiam in vniuersali, sed hoc implicat quia qui scit vniuersale, scit etiam particularia, quae sub illo vniuersali sunt contenta. Imò si aliquis habens scientiam in vniuersali, careret scientiā in particulari, habere simul duas scientias contradictoriè oppositas; diceret enim omnis fornicatio est fugienda, aliqua fornicatio non est fugienda, quod implicat.

Secundò, vt passio causer peccatum debet mouere voluntatem ad peccatum, sed hoc implicat, quia id quod mouet potentiam est obiectum, passio autem non est obiectum actus voluntatis, sed potius actus appetitus, ergo passio non caulet peccatum. Inò id quod est superioris non mouetur ab eo quod est inferioris, sed voluntas est superior appetitu, ergo non mouetur ab appetitu.

Tertio, falsum videtur quod passio minuat peccatum, quia id quod auger voluntarium, auger etiam peccatum quod est essentialiter voluntarium, sed passio auger voluntarium, ergo auger etiam peccatum: sicut enim opus bonum, quod magis est voluntarium,

ed est magis meritorium, sic opus malum, ed est magis malum, quo est magis voluntarium.

Conclusio prima bipartita. Dico primo, passio appetitus sapè peccatum est, si fuerit vincibilis: & est sapissimè causa peccatorum, etiam si fuerit solum inuincibilis.

Ratio prima pars explicatur. Prima pars satis probata est suprà, cum ostendi obligacionem voluntatis ad reprimendos praus motus appetitus, passio ergo si fuerit inuincibilis nunquam potest esse peccatum, quia tunc non est voluntaria, si autem fuerit vincibilis, habeatque obiectum difforme rationi, patet omnino quod est peccatum, probat autem recte S. Thomas art. 4. quod radix omnis peccati est inordinatus sui amor, quod est desumptum ex Augustino l. 14. ciuit. cap. 2. vbi dicit, quod *amor sui usque ad contemptum Dei facit ciuitatem babyloniam*, ad quam pertinet homo per quodlibet peccatum, probaturque, quia amare non est aliud quam velle alicui bonum, omne autem peccatum procedit, eo quod aliquis inordinatè sibi bonum, aliquod appetat temporale ac sensibile, vnde certò concluditur quod ex inordinato sui amore omne procedat peccatum, vbi (amor) sumitur tanquam origo concupiscentiae, delectationis, & aliorum motuum appetitus, cum autem Augustinus in Psalm. 79. explicans illud (incensa igni & fuso) dicit *peccatum omne oriri vel ex amore male inflamnante, vel extimore male humiliante*, significare voluit, quod omne peccatum oritur ex eo quod aliquis inordinatè sibi appetat aliquod bonum, vel fugiat aliquod malum, sed hoc totum oritur, vt patet ex eo quod aliquis amet se ipsum inordinatè. Deinde infert etiam verissimè S. Doctor art. 5. genus omne peccatorum ad tria illa quæ dicit esse in mundo S. Iohannes epist. 1. cap. 2. *Concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vite*, quia inordinatus rerum sensibilium pertinet vel ad appetitum concupisibilem, vel ad irascibilem, ad concupisibilem pertinent, primò ea, quæ delectant carnem, vt sunt ea quæ delectant gustum, tactum. Secundò, ea quæ sunt delectabilia secundum apprehensionem imaginationis, aut alterius acceptationis, vt sunt pecunia, ornatus vestium, pompa, suppellex pretiosa, & cætera, quæ vocatur concupiscentia oculorum, vbi nomen (oculorum) intelligitur apprehensio sua quælibet virtus, hæc enim est concupiscentia eorum bonorum, quæ non delectant gustum, aut tactum, vel pertinent ad appetitum irascibilem, quæ dicitur (superbia vite,) quo nomine intelligitur cupiditas cuiuslibet boni ardui, quorum omnium primum est propria excellentia, quam inordinatè appetit superbis horum omnium vt patet radix est inordinatus sui amor.

Ratio secunda pars. Secunda pars, quod passio multa in modo innumerabat peccata, frequenter expressa est in Scripturis Daniel. 12. *Concupiscentia subuertit cor tuum*, id est rationem excæsauit, voluntatem traxit, & egit præcipitem 1. ad Timoth. cap. vltimo, *radix omnium malorum* vocatur *cupiditas*, prout importat vniuersaliter appetitum cuiuslibet boni sensibilis, & c. 7. ad Rom. dicitur quod *passiones peccatorum fruſtificant morti*, quia scilicet peccata causant innumerabat.

Deinde probatur, quia illa est vera causa peccati quæ voluntatem mouet ad opus prohibitum, & integrum relinquit libertatem: passio vtrumque hoc efficit, vt constabit ex statim dicendis.

Dico secundò, quamvis passio in voluntatem non agat directè tripliciter tamen illam mouet & pertrahit ad peccatum, primò dissipando & distrahendo vires ipsius animæ. Secundò, excæsando rationem, Tertiò, per sympathiam applicando voluntatem ad amorem sui obiecti, ita S. Thom. art. 1. & 2.

Probatürque, quia cum appetitus sit potentia in-

terior voluntate nō potest imperare voluntati, neque aliquid in ea directè imprimere, non igitur directè causare potest peccatum, sed indirectè causat illud. **Ratio conclusoris explicatur.** Primo animam ipsam sic afficiendo vt vires eius diminuat circa bonum rationis, hoc autem efficit passio, quia virtus dissipata, & partita est longè minor, sed passio dissipat, & diuidit vires animæ, cum applicet eam vehementius, & virtutem eius applicet ad bonum sensibile, ergo reddit animam infirmiorem circa bonum rationis. Secundo, si potest passio appetitus lumen rationis obtundere ac excacare oculum animæ, id efficiendo vt intellectus imperficiatimè apprehendat bonum honestum, vehementissime autem bonum sensibile, id enim efficit passio, quia efficit vt imaginatio simul cum intellectu applicetur ad vehementem considerationem obiecti sensibilis, viride fit vt intellectus non apprehendat nisi leuissime bonum honestum, & rationes quæ suadere possunt eius prolequectionem. Tertiò cum eadem anima sit voluntas simul & appetitus, vel certè inter utramque potentiam propter radicationem in eadem anima, connexio sit quæ dicitur sympathia, omnino efficitur vt appetitus inclinatio in partem sensibilem rapiat etiam ad se pondere suo voluntatem ad bonum rationi contrarium: quam ob causam videtur appellari ab Apostolo *circumstant nos pondus peccati*.

Dico tertio, etiam si passio vix unquam omnino tollat peccatum, semper tamen illud diminuit, nisi sit passio affectata & directè volita, vnde peccatum passus est reuera peccatum infirmitatis.

Ratio affectus & explicatur. Ratio est, quia peccatum eò est leuius, quod minus liberè committitur, passio autem quæ affectata non debilitat vt dixi tripliciter libertatem, distrahendo animam, excæsando rationem, inclinando voluntatem; est ergo tunc cum passio viget, voluntas infirma eo modo quo corpus dicitur esse infirmum, quando debilitatur vel impeditur in executione propriæ operationis, propter inordinationem aliquam partium corporis, eo quod nimis humores vel membra corporis, non subdantur virtuti motuæ, & regituæ corporis: membrum enim dicitur infirmum quando impeditur perficere suam operationem, propter inordinationem partium ipsius corporis: vnde Philosophus 7. Ethic. comparat *incontinentem* paralitico, cuius partes mouentur in contrarium, quam ipse disponit.

Ad primam Resp. intellectum per passionem non ita excæari vt amittat scientiam vel vniuersalem, vel particularem, semper enim fornicator scit omnem fornicationem esse malam, & hanc fornicationem esse malam secundum rationem, sed nouit tamen aliunde omnem fornicationem & hanc fornicationem esse bonam sensui, duas illas propositiones imperfectissimè apprehendit, duas autem posteriores apprehendit vehementer, & ad eas totam cogitationem applicat, vnde non concludit primum tylogismum, facit autem conclusionem in secundo, & committit peccatum; patet ergo excæari à passione rationem ex eo quod tota per ipsam occupetur ratio in cogitatione boni sensibilis, vnde nullæ illi restent vires ad cogitandas rationes quæ retrahent voluntatem ab eius amore, totamque illam pertrahent ad amorem boni honesti: nam quoties magis consideratur bonum honestum, quam bonum sensibile toties etiam magis amat.

Ad secundam Resp. satis dictum esse quomodo **Ad secundam.** voluntas eti superior sit, ab inferiori tamen rapiatur indirectè, propter dissipationem virium animæ, rationis excæsationem, & sympathiam. Argumentum autem probat tantum, quod voluntas directè non potest moueri ab appetitu qui non est obiectum, sed proponit obiectum.

Hhh

Ad

Ad tertiam Resp. tunc semper augeri peccatum, quando sic augetur voluntarium ut libertas non diminuatur: passio, ut dixi, auget quidem voluntarium, sed minuit liberum. Verum est quod bonum opus eò magis est meritorium, quò est magis voluntarium, quia est etiam magis liberum.

S E C T I O N I I I.

De causa Peccati, ex parte voluntatis, quæ appellatur malitia.

Sanct. Thomas. quæst. 78.

Quid sit peccare ex malitia.

Nullum est peccatum, quod malitia quædam non sit, & quod ex aliqua non oriatur malitia, sed specialiter peccate homo dicitur ex malitia, quoties omnino scienter & sine villa passione peccat. Quæritur autem utrum aliquoties voluntas ex huiusmodi malitia peccet: deinde utrum peccatum ex habitu sit peccatum ex malitia, & demum quæ graue illud peccatum sit.

Ratio prima dubitandi.

Ratio dubitandi est primum, quia vbi est ignorantia & passio, ibi non est peccatum ex malitia, quia dicitur peccatum ex malitia illud, quod patratur sine ignorantia & passione, sed nullum est peccatum vbi non sit aliqua ignorantia; errant enim omnes qui operantur iniquitatem ut habetur cap. 14. Proverb. & notum est illud Philosophi l. 3. Ethic. c. 1. quod omnis malus est ignorans. Deinde in omni peccato, appetitus est aliquis boni sensibilis, ergo est passio aliqua.

Secunda.

Secundo, peccare ex malitia est peccare ex electione ipsius mali ut sic, sed nemo peccare potest ex electione mali ut sic, quia malum non est amabile ut sic, ergo nemo peccat ex malitia.

Tertia.

Tertiè, non omne peccatum quod fit ex habitu, est peccatum ex malitia, si peccatum ex habitu fiat sèpè cum ignorantia & passione, frequenter autem cum habitu reperiuntur possunt ignorantia & passio, ergo peccatum ex habitu sèpè non est peccatum ex malitia. Imò non apparet ratio cur passio minuit peccatum, habitus autem illud augeat, eosdem enim effectus habet habitus, quos habet passio, ergo tam habitus minuit peccatum quædam passio.

Prima conclusio.

Dico primum, certum omnino est, plura dari peccata quæ sunt ex pura malitia, quoties voluntas sine villa ignorantia in intellectu, & passione in appetitu se ipsam determinat ad peccandum ex inclinatione sua vel naturali, vel acquisita.

Probatur ex S. Thoma.

Rationem afferit S. Thomas art. 1. quia cum homo appetitus habeat naturaliter ad bonum, declinare ad malum non potest nisi ex aliqua inordinatione, & corruptione principiorum hominis quæ sunt intellectus, appetitus irrationalis, & appetitus rationalis, sicut inordinatus esse potest intellectus & committitur peccatum ex ignorantia, inordinatio appetitus animalis peccatum causat ex passione, sic corrupta & inordinata esse potest voluntas, quia bonum minus preferre potest maiori bono, bonum videlicet temporale prefert bono spirituali, cum enim sit libera, potest etiam non adiit ignorantia, & passio determinare se ipsam ad eligendum minus illud bonum, & hoc est quod vocatur peccatum ex malitia, cum aliquis omnino scienter eligit malum, qui quasi de industria recesserunt ab eo (inquit Iob. c. 34.) & vias eius intelligere noluerunt, quam appellat Clemens Romanus voluntariam mentis malitiam.

Secunda conclusio.

Dico secundò, cum aliquis ex habitu & ex prava consuetudine non retractata peccat ex malitia, ita S. Thomas art. 2. & 3.

Probatur.

Ratio est, quia peccatum ex habitu dicitur illud ad quod aliquis se determinat ex inclinatione voluntarie acquisita, sine ignorantia vel passione; si enim

altera carum adsit, peccatur quidem cum habitu, non ex habitu, quia id quod inclinat non est habitus, sed omne peccatum ad quod voluntas se determinat ex inclinatione sua naturali vel acquisita, est peccatum ex malitia, ergo peccatum omne quod fit ex habitu est peccatum ex malitia.

Dico tertio, peccatum ex malitia cæteris paribus, longè grauius est quædam peccatum ex passione vel ex ignorantia, ita S. Thomas art. 4.

Ratio eius, quia maius ibi est peccatum, vbi maior est cognitio, maior libertas, & maior contemptus Dei cum maiori affectu ad malum. In peccato malitiae quatuor illa reperiuntur: vnde primò in Scripturis grauissimè huiusmodi peccatum punitur Iob. 34. quasi impios percussit eos in loco videntium qui quasi de industria recesserunt ab eo. Secundò dicitur esse inexpiable ut expendunt eximiè Gregorius Magnus l. 2. Moralium cap. 11. Basilius orat. 3. de peccatis. Isidorus l. 2. de summo bono cap. 17. Ieremias 4. Ne succendatur indignatio mea super vos, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiosorum vestrorum, quod explicant de peccato ex malitia idem Gregorius l. pastoralis admonit. 33. peccatum enim, præfertim ex habitu adiunctam habet continuationem, vnde homines ex habitu peccantes à Philosopho 7. Ethic. cap. 8. comparantur hydropticis aut phthisicis, iij autem qui ex passione peccant comparantur iis qui morbo laborant intermitte, quia consuetudo superari vix potest, ut optimè differit August. lib. contra fortunat. c. 2. Tertiò illi peccato iungitur perulantia, contemptus, cor durum, impudens, impenitens, frons meretricis facta est tibi, nesciusti erubescere: tu autem secundum duritatem tuam, & impenitens cor, thesaurizas tibi iram in die ire. Quo etiam applicat Augustinus illud Psalmi: Cinerem tanquam panem manducabam: Letantur videlicet huiusmodi homines cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Quartò illud est verè peccatum contra Spiritum Sanctum qui fons est Sanctitatis illuminans intellectum, & voluntatem inclinans ad bonum.

Ad primam Resp. peccatum specialiter dici ex ignorantia, in qua culpabiliter ignoratur malum esse id quod fit, hæc ignorantia non reperiatur in peccato quod fit ex malitia, sed ignorantia tantum seu actualis inconsideratio motuorum, quæ si actu cogitarentur hominem retraherent à peccato, eo enim modo ignorans omnis qui peccat. Nego etiam in omni peccato esse actum illum appetitus, qui vocatur passio ex eo quod immutationem in ipso etiam corpore causet.

Ad secundam Resp. neminem peccare vñquam ex electione mali ut sic, sed peccare sèpè multis ex electione mali sub ratione aliqua boni, quod quoties facit voluntas peccat ex malitia, si neque ignorantiam, neque passionem habeat.

Ad tertiam dixi peccatum illud quod fit ab habente habitum, non esse peccatum ex habitu si adsit ignorantia vel passio, tunc enim habitus non est id quod determinat vnde illud non est peccatum ex malitia. Passio minuit peccatum, quia voluntaria non est, habitus autem voluntariè acquisitus est, ideo auget potius peccatum quædam passio.

Q V A E S T I O N I I.

De causis externis peccatorum.

S. Thom. q. 79. & seq.

Præter causas internas, quæ mouent ad peccatum, & sunt intra ipsum peccantem, extra ipsum aliquid etiam est per quod impelli possit ad malum. Hoc autem videndum est primò, utrum esse possit Deus

Deus. Secundò, Diabolus aut alius homo, quā occasione disputat Sanctus Thomas de peccato originali.

SECTIO I.

Vtrum Deus dici possit Causa Peccati.

S. Thom. quæst. 79.

Hec esse potest vna ex illis quæstionibus, quæ te-
ste Tertulliano sacrilegos facere possunt disputato-
res suos: Quomodo enim sine summo scelere dubita-
re potest aliquis, vtrum à Deo summè bono, esse pos-
sit summum malum? aut quomodo eiusdem impietas
non sit asserere Deum peccati esse authorem, & as-
serere nullum esse Deum, ut expendunt eleganter Ba-
silis & Theodoretus.

Blasphemia Lutheri, Melancthonis, & Caluini horrenda blasphemia, Deum esse omnium malorum, quæ sunt primum & præcipuum motorem, inuentorem, suaorem, im-
pulsorem, ita enim expressissimè multis locis docent noui Euangelistæ, prælertim Caluinus, ut accuratè ostendunt Bellarminus l. 2. de statu peccati cap. 1. Petavius tom. 1. cap. 7. & 8.

Primo enim Deum reprobare homines sine præ-
uisione vlli peccati ad ostendandam potentiam suam, ac deinde ne sine causa damnet, procurare deinceps ut in laqueum cadant: Deinde innumeris locis tradit Deum nos præcipitare in fœdas cupiditates, non præscire tantum ac permittere peccata, sed etiam decreuisse omnino ut sint, & alia huiusmodi plurima blasphemæ, quibus omnes omnium sæculorum haereticos superauit, tametsi enim primus iam olim Florinus aulus est dicere Deum esse authorem mali contra quem scriptit Irenæus, idemque tribuatur Herminianis, & Seleucianis apud Augustinum lib. de heresib. cap. 59. non voluerunt tamen illi, ut notat Valques Deum esse authorem mali moralis, sed idem censébant quod Manichæi quasdam substantias esse sua natura malas, quarum author fit Deus.

Prononuntiatur argumenta ha-
reticorum. **P**rimum. Nituntur autem homines scelerissimi Scripturæ, in primis & Augustino. Primo enim non raro peccatum dicitur esse opus Dei Psalm. 43. Declinasti sensitas nostras à via tua. Psalm. 140. Non declines cor meum in verba malitie, conuertit cor eorum ut odirent populum eius, & dolum facerent in seruos eius. Isaia 63. Quare errare fecisti nos Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum ne timeremus te. Que aliaque huiusmodi ex pendens Augustinus lib. de gratia & libero arbitrio cap. 20. & 21. Talibus (inquit) testimoniis diniorum eloquiorum, satis quantum existimat, operari Deum in cordibus eorum voluntates, quoconque voluerit sine ad bona pro sua misericordia, sine ad mala pro meritis eorum, iudicio virtute suo aliquando occulto, aliquando manifesto, semper autem iusto, & lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 20. agit quippe Deus quod vult in cordibus hominum, vel adiuuando, vel iudicando, ut etiam per eos impleatur, quod manus eius, & consilium prædestinans fieri.

Secundò dicitur peccatum fieri ex certa Dei ordinatione, consilio, voluntate, præcepto. Genesios 45. Non vestro consilio, sed Dei voluntate hoc missus sum, nolite timere, num Dei possimus resistere voluntati. Actorum 2. Hunc definito consilio, & præscientia Dei traditum. & cap. 4. Conuenerunt Herodes & Pilatus cum gentibus & populis Israël facere contra Iesum, quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt. Quibus omnino conuocat Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 17. Audimus nomine vos ego elegi duodecim, & unus ex vobis diabolus est, illos debemus intelligere ele-
tos per misericordiam, istum per iudicium, illos

Tom. I.

eligit ad possidendum regnum suum, istum ad effun-
dendum sanguinem suum. Neque intelligi possunt
illa de sola permissione, reiicit enim ab Augustino
lib. 5. contra Julianum cap. 3. vbi cum reprehendit
quod diceret Deum aliquos relinquere in passiones igno-
rantes, illos solum deferendo, sed eos in peccata compul-
sos esse.

Tertiò, dicitur sèpè Deus exæcere, indurare, in-
grauare, tradere in passiones ignominiae, ut faciant ea
que non conueniunt, exæcere cor populi huic, aures
eius aggrauare, oculos eius claudere. Hæc autem induratio,
& peccatum est & causa peccati, ergo Deus causa est
peccati, dicit enim Augustinus loco nuper citato,
quod Deus indurat per potentiam, non tantum per
patientiam: Deus ergo dici non potest indurare tan-
tum subtrahendo gratiam efficacem, sic enim seque-
retur quod quicunque peccat mortaliter, induratur
à Deo, quia negatur ei sine dubio gratia efficax, alio-
qui actu vitaret peccatum, quod tamen actu non
vitatur.

Quartò, dicitur etiam frequentissimè quod unum peccatum poena est alterius peccati, sed Deus est causa infligens poenam, ergo Deus est causa peccati saltem illius quod est poena peccati præcedentis: Maior probatur ex variis scripturis, appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in iniuriam tuam: qui in foribus est fordescat adhuc, probatque idem multipliciter Augustinus lib. 5. contra Julianum v. gr. ex Rom. 1. Tradidit eos in reprobum sensum, & in passiones ignominiae, in desideria cordis: Psalm. 57. Supercedidit ignis, & non viderunt solem. Gloriantur autem potissimum Caluinus verbis illis 2. Reg. c. 12. Ego suscitaro super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas, & dabo proximo quo, & dormiet cum uxori-
bus tuis.

Quintò, Rationes autem afferri possunt ex con-
cursu Dei, ex prædefinitionibus, & ex reprobatione,
quam multi etiam Catholicæ Doctores volunt fieri
ante præuisionem etiam conditionatam demeritorum,
iis autem positis videtur stare nullo modo posse
quod Deus non causet peccatum.

Dicendum tamen omnino est primo, certum om-
nino esse quod Deus nullo modo sit causa, vel author
peccati, quæ propositio non solum Catholica est, sed
per se nota, vñque adeo ut erroris sui sectarios etiam
ipos pudeat, atque adeo non videtur opera præsum-
ere illam probare ut possem ex innumeris scripturis,
Patribus, & rationibus: quod eximiè præstant Valen-
tia quæst. 9. Bellarminus lib. 2. de statu peccati. Petavius
tom. 1. lib. 10.

Prima verò & optima ratio est illa quā vtitur Basi-
lius homiliâ quod Deus non sit author mali, quia si esset
author mali, Deus non esset, non enim esset bonus,
sed malus. Alteram habet Tertullianus l. 2. contra
Marcionem, quia idem delicti non est author, qui inne-
nitur interdicto, imò & condemnator.

Dico secundò, certum quoque omnino esse quod
nullum vñquam fieri potest peccatum volente aut
decernente, aut prædefinitente Deo, sed ad sum-
mum permittente, & non impediante Deo. Hæc etiam
non eget illa probatione, non enim Deus & velle po-
test iniquitatem, cuius oculi mundi sunt ne videant
malum: quomodo enim fieri verat ea, quæ prædesti-
nat, & prædefines ut fiant? Imò sequeretur id quod
tantopere reiicit August. lib. 13. de Trinit. cap. 12. quod
adulteria & corruptæ sacrarum virginum, idèo con-
tingat quia illas Deus ad hoc prædestinavit ut fie-
rent, quam ipse appellat derestandam & abominan-
dam opinionem, si enim volente ac decernente Deo pec-
cata sunt, Deus reuerat peccati author est, & peccat,
imò solus peccator est, nemo autem præter ipsū peccat.

Hh 2 Dico

Dico tertio, tametsi Deus nullo modo causet peccatum, permittit tamen illa quatuor modis, iuxta quos dicitur in Scripturis quod Deus facit malum & ad ilud impellit.

Primus modus est puræ permissionis, sine qua non esset peccatum, sicut enim venator, eo ipso dicitur immittere canem in leporem, quia funem laxat quo vinclitus tenebatur, sic Deus eo ipso quod habens Diabolo laxat, vel concupiscentiae dicitur facere malum quod homo facit, quamvis illud tantum permittat; quo in sensu dicitur immisile spiritum pessimum inter Abimelech, & habitatores Sichem: dicitur etiam commouisse David, ut numeraret populum, quo in sensu intelligi semper debet Scriptura quoties dicitur Deus immittere improbos ad pœnam peccatorum, ut sint instrumenta furoris eius. Secundus modus est desperationis & subtractionis auxilij per quod peccatum impeditur, sic enim explicat Augustinus, illud (ne nos inducas in tentationem) id est, *Ne nos inferri desiderando permittas*. Tertius modus est ordinationis, quo scilicet non solum permittit & deserit, sed etiam peccatum licet de se malum ordinat in aliquem finem bonum, permittendo vnum potius peccatum quam aliud, iuxta illud August. in Enchir. cap. 96. *Quod nulla planè ab omnipotenti Deo sinerentur esse mala, nisi sciret se de malis facere posse bona*. Et in eo potentiam suam dicitur ostendere ab Apostolo, & ab Augustino dicitur indurare non solum per patientiam sed etiam per iustitiam, quæ in eo solum eminet quod permittens aliqua peccata fieri, potius quam alia, ordinat illa in fines optimos quod maximæ potentia argumentum est. Quartus modus est occasionis quod nimur ita permittat peccatum, ut occasionem etiam peccandi, peccanti præbeat: id est faciat aliquid unde malus præter intentionem Dei sumat occasionem peccandi: *Eo modo quo (inquit Augustinus serm. 88. de tempore,) vernaculos nostros dicere solemus quos nimium delicate nutrimus aut quibus sapientia indulgemus, ego te talem feci, ego tuam proteruam indulgendo nutriū, & hoc non dicimus quod ex voluntate nostra in tantam sint superbiam denuo, sed quod ob indulgentiam fuerint obdurati. Ex quibus.*

Ad primam & secundam Resp. quod quoties peccatum dicitur esse opus, præceptum, consilium Dei, significatur primus & secundus modus diuinæ permissionis. Sic enim quando peccatum in iis permittit qui paratissimi sunt illud facere, dicitur aliquo modo facere ipsum peccatum, præterim si accedit ut Deus gratias denegando deserat, si ordinet peccatum in fines bonos, vel etiam præbeat occasionem illud facendi, dicetur declinare cor nostrum in verba malitiae, quatenus denegando gratiam permittet, ut declinemus: Et sic alia huiusmodi plurima seque ipsum explicat Augustinus in Psalm. 24. conuerit cor eorum ut odirent populum eius, *Nunquid nam (inquit) intelligendum aut credendum est quod Deus cor hominis ad facienda peccata conuertat, nunquid istorum tam grauium peccatorum, author est Dei? qui nullius vel leuissimi peccati author est? quis sapient, & intelliget hec? nam ipsa est ea mirabilis Dei bonitas, qua vtitur etiam malis vel Angelis vel hominibus, cum enim suo ipsi vitio sint mali, ille de malo eorum bene facit, &c.* In eo ergo quod populum suum multiplicauit, hoc beneficio malos ad intuidendum conuerit: in quo sensu intelligendus est idem Augustinus lib. de gratia & liberto arbitrio c. 21. cum ait: *Deum operari in cordibus ad inclinandas sine ad bona, sine ad mala hominum voluntates, loquitur enim de permissione quæ sit deserendo, in bonum finem ordinando, & occasionem præbendo. Quem etiam sensum habent verba hæc Apostoli 2. Thessalon. 2. Eo quod charitatem veritatis non receperunt, ideo mittet eis spiri-*

tum erroris ut credant mendacio.

Ad tertiam Resp. de indurione multa dicta sunt in tractatu de reprobatione, & plura dicentur in tractatu de gratia, breuiter nunc Respondeo cum S. Thomas q. 79. art. 3. quod in excæcatione ac obduratione importantur duo, primum est motus humani animi constanter inherentis malo, & auersi à diuino lumine; Alterum est subtractione gratiæ, per quam intellectus ilustraretur, & cor hominis emolliretur ad recte vivendum, Deus non est per se causa excæcationis & obdurationis quantum ad illud primum, quod solum peccatum est. Sic enim causa illarum solus peccator est, vel solus Diabolus, ita videlicet habetur c. 2. Sapient. *Excacauit eos malitia eorum, & 2. ad Corinth. 4. Deus huius seculi excacauit eos.* Sed quantum ad illud secundum, Deus causa est excæcationis & induracionis, quia videlicet indurare non aliud quam in pœnam præcedentium delictorum abundantiora negare auxilia, quibus homo retrahetur à peccato in quo est obfatuatus, sic dixit optimè Augustinus lib. de Prædestin. Sanctorum, c. 4. *Indurare dicitur Deus eum quem molire noluerit, excacare dicitur eum quem illuminare noluerit, & sic etiam eum repellere quem vocare noluerit: Et Epist. 105. Non obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam.* Quod etiam eleganter explicat serm. 83. de Tempore, exemplo aquæ, quæ defectu caloris solaris obdatur in glaciem vi sui frigoris: *Similiter enim obdurate in quem nequitia sua obfirmat in malo retrahendo Dei illuminationes efficaces, vel etiam præbendo occasiones peior evadens peccato, tanquam iumentum computrescit in fercore suo.* Illa igitur obduratio nihil est aliud quam obfirmatio aliqua voluntate circa obiectum malum, à quo diuinis inspirationibus non sinit se retrahi. Tres verò illius gradus distinguit optimè S. Thomas articulo citato, Primus si diuinæ illuminationes nec videat nec admittat, dicitur tunc excæcatus: Secundus si eas non consideret, neque penetreret, dicitur ingrauatus: Tertius si nihil iis tangatur aut emolliatur diciturque obdurus. Neque verò concesserim cum Valsque omnem illum qui peccat mortaliter esse induratum & excæcatum, ex eo quod non habeat gratias congruas, nam obduratio non est solum carentia gratia congruæ, sed ex parte peccatoris dicit obfirmatam voluntatem in malo, diuturnam in eo perseverantiam, ex parte verò Dei diuturnam negationem auxiliij congrui.

Ad quartam de peccato quod est effectus & pœna præcedentis peccati disputant Doctores cum S. Thomas q. 87. art. 2. & attigi olim explicans effectus reprobationis. Respondeo ergo primo, quidem non esse dubium, quin Deus sepiissime in pœnam præcedentium peccatorum permittat peccata posteriora, quod infinita docent Scriptura testimonia, ut cum dicitur: *Peccator trahi à Deo in reprobum sensum, in passiones ignominia, trahi desiderios quod cum in profundum deuenerit conternit, quod abyssus abyssum invocat, Oœcœ 4. Sanguis sanguinem tetigit, ut explicat Chaldaeus paraphrastes Psalm. 57. Iniquitates manus vestre concinnant, ut explicat Augustinus in eum Psalm. &c. huiusmodi, ex quibus manifestum est quod vnum peccatum alterius peccati effectus & pœna est, & sepiissime docetur à S. Patribus: nam Augustinus lib. 5. contra Italianum cap. 3. dicit: *Id ex Scripturis conuici, & libro de Natura & Gratiâ, cap. 22. fusè id declarat.* Deinde Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 39. Gregorius lib. 25. *Moralium cap. 13. & homil. 11. super Ezechiel. Chrysostom. homil. de Adam & Eua: & manifestatio est, quia Deus in pœnam delictorum præcedentium subtrahit gratias, permittit tentationes fortiores demonum, auxilia retrahit bonorum Angelorum: Cu- rauimus Babylonem, & non est sanata derelinquamus eam.* Secundus,*

Secundò, dubium etiam non est, quin peccatum sic permisum à Deo dici verè possit pœna peccati præcedentis, saltem ratione alicuius adiuncti, ita enim vocatur ab Augustino locis citatis, & lib. 1. Confessio num cap. 12. *Iussisti Domine & sic est ut pœna sua sibi sit omnis inordinatus animus*, & Gregorius homil. citata, *peccatum quod per pœnitentiam cœtus non deletur, aut peccatum est, & causa peccati, aut peccatum simul est, & causa & pœna peccati*. Afferiturque ratio à S. Thoma quia, ut peccatum sit saltem per accidens pœna peccati præcedentis, sufficit quod Deus idè subtrahat gratias per quas impeditur posterius peccatum, quia præcessit priùs peccatum, & quod intendat: pœnas quæ sequuntur tale peccatum, cuiusmodi sunt anxietas animi, quæ huic peccato annexa est, infamia, &c. Sed Deus vtrumque illud facit, ergo vnum peccatum esse potest saltem per accidens pœna præcedentis alicuius peccati.

Tertiò, tamen cum S. Thoma, *Illi art. 2. & quæst. 1. de malo art. 4. contra Richardum, Scotum, & Bonaventuram*, asserendum est quod peccatum non potest esse vlo modo per se causâ peccati alterius, atque ita quod peccatum sequens non est vñquam secundum se pœna peccati præcedentis, sed ad summum ratione alicuius adiuncti, quod præcedat, vel sequatur peccatum. Ratio est quia sicut de ratione peccati vt sic, est ut sit voluntarium, sic de ratione pœnae vt sic, est ut sit inuoluntarium patienti, vel certè vt ametur ab eo qui pœnam infert: Imò pœna iuste & benè infligitur, peccatum autem secundum se iustum esse nequit. Neque à Deo amari ergo peccatum secundum se nequit esse pœna, sed secundum ea tantum quæ habet adiuncta. Quin etiam fateor Deum non posse illa prædefinire quæ sequuntur peccatum, verbi gratiâ, infamiam, nisi postquam peccatum præuidit futurum, quia Deus nunquam potest ex se primò velle pœnam: vnde tamen non sequitur, quod in pœnam præcedentis peccati permittere non possit peccatum, sicut etiam potest permittere peccatum vt aliquis ex eo humilietur, vel etiam agat pœnitentiam (vt probabam alias contra Vasquem,) quia non inde sequitur quod Deus, vel peccatum causatiè sed permisiviè tantum, qui enim vult finem necessariò etiam vult media permittere, non necessariò vult illa causare. Sed hæc alias.

Instabat Deus non potest amare permissionem peccati vt pœnam, nisi amet illam vt malam homini, sed amare non potest illam vt malam homini, quia non est homini mala nisi per peccatum: ergo Deus non potest amare permissionem peccati vt pœnam.

Respondeo negando maiorem, nam ad rationem pœna sufficit vt amet id quod cognoscitur esse malum, neque opus est vt amet malitia ipsa pœna, seu ratio ipsa mali qua in ipsa pœna est: Deus enim velle potest negare auxilium efficax, & permettere peccatum cognoscendo illud fore malum homini, quamvis permissionem illam non intendat esse malum homini. Deinde nego quod permissione peccati non sit mala homini nisi posito peccato: priuatio enim gratiæ congruæ aliquid sine dubio malum est.

Ad quintam satis videtur ostensum esse quomodo Deus concurrens ad materiale peccati determinatus à creatâ voluntate, non solum male non agat, sed etiam agat rectè ac laudabiliter; facit enim quod recta ratio dicit faciendum esse ab authore naturæ. Vnde malitia peccati non est vlo modo à Deo. Prædictiones actuum malorum si absolutæ fuerint & antecedentes scientiam conditionatam faciunt Deum causam & authorem peccati, vt probauit alias, si autem sequuntur scientiam illam medium, & fuerint conditionatæ saltem virtualiter certe illæ nihil nocent libertati voluntatis creatæ, neque sanctitati voluntatis

diuinæ vt ostendit aliæ. Reprobationem qui ponunt priorem præfisione peccatorum, videant quomodo declinare possint argumentum quo probatur Deum futurum authorem peccati. Mihi certè sententia illa videtur dura & omni bus quæ de Deo sentire debemus non satis consona.

S E C T I O . II.

An & quomodo Diabolus causa sit peccati.

S. Thomas quæst. 80.

Traetat quatuor S. Thomas ista quæstione, in quibus longo examine nihil opus est. Primum est quod Diabolus plurima quidem indirectè hominum peccata causet, quæ tamen causare directè nullo modo potest. Ratio cur indirectè causare potest peccata est quia duobus modis indirectè causari potest peccatum. Primum ab eo qui proponit intellectui peccantis obiectum aliquod appetibile in cuius amorem exardestat voluntas. Secundò, ab eo qui persuadet peccatum consulendo, repræsentando malum sub ratione boni, vtrumque hoc sine dubio facit dæmon, ergo indirectè causat peccata. Ratio autem cur causare illa non possit directè est quia, sola illa causa directè causat peccatum quæ in illud infuit, sola voluntas & obiectum in peccatum vt patet, ergo sola voluntas & obiectum possunt directè causare peccatum.

Secundum est quod Diabolus interius quidem inducit ad peccandum nō per solas formas visibiles vt patet, sed hoc non nisi dupliciter efficit: primo mouendo sanguinem & spiritus quibus iunctæ species obiectorum vetricorum, quorum repræsentatio statim excitatphantasmam. Secundo excitando passiones in appetitu, per motum aliquem & alterationem humorum, ex quibus statim accenduntur cupiditates, exardescunt ira, inuidiae dolores, &c. Vnde verum est quod ait Isidorus lib. de summo bono cap. 5. quod *Diabolus corda hominum occultis cupiditatibus replet.*

Tertium est quod dæmon necessitando voluntatem causare non potest peccatum, quia non possit necessitare voluntatem nisi excæcando penitus rationem, cuius quandoq; perseverat integer oculus, illibata etiam perstat libertas, si autem excæcata ratio fuerit tollitur etiam libertas peccandi.

Quartum est vtrum Diabolus omnium quæ sunt ab hominibus causa sit peccatorum, negat autem esse causam, quia etiam si nulla esset suggestio Diaboli, tamen homo inclinationem haberet ad bona sensibilia rationi contra ria, & voluntatem liberam ad eorum appetitionem.

D I S P U T A T I O . III.

De propriis Effectibus peccatorum.

S. Thom. à quæst. 85.

ALORVM quæ causantur à peccato multitudine numerum & modum non habet, quæ tamen ad tria capita reuocat optimè S. Thomas, Primum est corruptio naturæ, Secundum est malitia animæ, seu macula peccati. Tertium reatus pœna corruptio naturæ quatenus causatur per peccata personalia significare aliud non potest, quam quod per peccatum diminuatur inclinatio ad virtutem, & augeatur inclinatio ad malum, quod præstat priuatio bonorum habituum, productio malorum, & denegatio

Effectus
peccati re-
uocantur
ad tria ca-
pita.

auxiliorum Dei: corruptio autem naturæ quam cau-
sauit peccatum originale dicetur sequenti disputatio-
ne, superest ergo nunc ut primum dicatur de reatu
pœnæ, deinde de macula peccati personalis, ac de-
mum de macula peccati originalis.

QVÆSTIO I.

De reatu pœnæ prout est effectus peccati.

S. Thom. quæst. 87.

Quænam
pœna sit
effectus
peccati.

Omnis pœna si iustæ est, pœna peccati est, inquit Au-
gustinus, lib. 3. de libero arbitrio, cap. 18. est enim
malum quod infligitur propter culpam: sed pœna tam-
en quæ bonum quoddam est, dici non potest effec-
tus peccati quod est summè malum, solus enim rea-
tus pœnæ peccati effectus est, quia malum est esse di-
gnum pœna. Hunc igitur reatum primò generatim
considero prout effectus est cuiuslibet peccati, Se-
cundò prout est effectus peccati mortalis. Tertiò pro-
ut est reatus peccati venialis.

SECTIO I.

De Reatu pœnæ debita peccato generatim.

S. Thom. art. 1. 2. 6. 7. & 8.

Omne pec-
catum se-
quitur rea-
tus pœnæ.

Certum est primò, nullum omnino esse peccatum
cuius proprius, & necessarius effectus non sit rea-
tus aliquis pœna, tūm in hac, tūm in altera vita. Ratio
S. Thomæ articulo primo est optima, quia in omnibus
rebus tūm naturalibus tūm humanis videmus semper
euenire, vt id quod contra aliud insurgit, detrac-
mentum ab eo patiatur, nam in rebus naturalibus vnum
contrarium agit vehementius insurgente altero con-
trario, nunquam enim ignis agit fortius quā à frigo-
re prouocatus: in rebus etiam humanis, vnuſquisque
deprimit eum qui contra ipsum insurgit, ac demum in
Politiciis quidquid contra ordinem aliquem insurgit
consequens est vt ab ordine illo, & à principe ordinis
deprimitur, quæ depreſſio pœna est. Ille autem à quo
committitur peccatum contra triplicem ordinem pec-
cat, propria rationis, exterioris hominis gubernanti-
, & diuini regiminis, vnde triplici dignus est pœ-
nā, à se ipso habet remorsum propriæ conscientiæ: Si
autem male eritis, inquit Deus ad Cain, statim in fori-
bus peccatum aderit, alij legunt latrabit, ab hominibus
habet infamiam, vituperia, & lèpius supplicia, deni-
que à Deo punitur tūm hac vita, tūm altera. Vnde ab
Iaia c. 14. optimè peccatum comparatur Ericio: Po-
nam eam in possessionem Ericij, peccatum videlicet Eri-
cius est in corde peccatoris à quo omni ex parte pun-
gitur miser ex parte Dei, ex parte sui, & ex parte om-
nium hominum. **Tribulatio** videlicet & **angustia** in om-
nem animam operantis malum. Ut habetur Romano-
rum secundo: probant hoc omnes historiae Scriptura-
rum, casus Angelorum, primi hominis exterminium, Caini tremor & fuga, diluvium, Sodoma, Pharaon, ex
quibus omnibus, & aliis innumeris constat, quod
qui malignantur exterminabuntur.

Definitio
reatus pœ-
næ.

Certum est secundò, reatum pœna rectè definiri,
est dignitas pœnæ propter culpam commissam, digni-
tas verò illa nihil est aliud quā peccatum præteritum
moraliter manens propter negationem retractationis
aut condonationis quæ versatur circa pœnam. Ratio
est quia reus pœnæ ille non dicitur qui obligatus est
ad ferendam pœnam, nam Christus obligationem
ferendi peccata nostra super lignum neque tamen
reatum habuit, quia dignus non fuit pœnā ob cul-
pam propriam, reatus ergo non est obligatio dunta-

xat, sed dignitas pœnæ propter culpam. Quid au-
tem sit dignitas illa pœnæ, an sit aliquid reale, an
physicum, an morale constabit ex dicendis de pecca-
to habituali.

Difficultas igitur tota nunc est primò, vtrum inter-
ger reatus pœnæ semper remittatur dimisso reatu cul-
pæ. Secundò, vtrum pro alterius peccato possit ali-
quis esse reus pœnæ. Tertiò, vtrum sine peccato ali-
qua possit inferri pœna.

Ratio dubitandi est primò, quia si remissa culpa
manet adhuc reatus aliquis pœnæ, sequitur quod re-
mittitur, & non remittitur culpa, nam si remittitur
culpa, illa non manet amplius moraliter, & si manet
adhuc reatus pœnæ, culpa manet adhuc moraliter,
ergo remittitur & non remittitur culpa. Imò sequi-
tur quod integra non fuit redemptio Christi pro no-
stris peccatis, quia præter eam exiguntur etiam nostræ
satisfactiones.

Secundò, non videtur fieri vñquam posse vt Deus Secunda,
pro alienis peccatis aliquem puniat, quia Deus nem-
inem punit nisi dignus sit pœnā, sed nemo dignus est
pœna pro peccatis quæ alius commisit, alioqui si pœ-
nā temporali iustè aliquem punit pro alienis peccatis
posset etiam iustè punire pœnā æternā, quod nemo di-
xerit ergo Deus neminem afficit pœnā pro delictis
alienis. Et videtur expreſſe in Scripturis haberi Eze-
chiel, v. gr. 18. *Anima qua peccauerit ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris.* Imò certum est nun-
quam licere iudicii punire aliquem innocentem pro
parentum peccatis.

Dico primò, reatum pœna temporalis debitæ pec-
cato tūm in hac tūm in altera vita, non semper inter-
grum remitti, remisso integro reatu culpa. Ita proba-
tum est fusè in tractatu de pœnitentia, contra secta-
rios vñm negantes satisfactionum, Indulgentiarum,
& Suffragiorum. Quos egregiè confutant Catholicoli
omnes Doctores. Primo ex clarissimis Scripturarum
testimoniis vbi Deus pro peccatis remissis seuerissimas
tamen irrogat pœnas. Dauidis cueritur familia pro-
pter peccatum quod Nathan dimissum esse renuncia-
uerat: Manasses post conuersiōnem punitur. Alioqua
occurrit passim in Scripturis, si ergo punit Deus illos
quorum remisit peccata, sequitur adhuc illos esse di-
gnos pœnā. Secundo Patres vñanimiter idem afferunt
eo loco citati, alioisque dabunt Valentia huc quæst. 17.
part. 5. Vega lib. 15. in Tridentinum cap. 35. Suares tom.
4. in 3. part. disput. 10. sect. 3. Tertiò, sic habetur definitum
in Tridentin. sect. 6. cap. 14. & Can. 30. & sect. 14.
cap. 8. Can. 12. sect. 25. in decreto de Purgatorio. Deni-
que ratio est quia reatus culpæ aliquid est distinctum
a reatu pœnæ, vt patebit ex dicendis de peccato ha-
bituali, cum enim Deus ex peccato commisso duplex
ius accipiat, Primum vt odio habeat ipsum peccato-
rem vt suum iniurium. Secundum vt illum pu-
niat, quandiu Deus non condonat ius illud quod ha-
bebat ad puniendum peccatorem, manet dignitas
pœnæ quantuncunque condonatum fuerit ius quod
habebat ad odium, tolli ergo potest reatus culpæ ma-
nente reatu pœnæ, decūtque vt Deus ita faceret, ne
peccata manerent impunita, vnde maxima peccandi
esfer libertas.

Dico secundò, potest Deus, & sèpè solet punire
temporali aliquā pœnā, peccata parentum in filiis Conclusio
peccata. Regum in subditis, & peccata partis alicuius secunda.
communitatis, in tota communitate vel in altera
eius parte. Ita S. Thomas art. 7. & variis tūm exem-
plis tūm rationibus probant Vasques disput. 135. Salas
disput. 15. sect. 14. Valentia q. 17. p. 2.

Primo enim Genesios cap. 9. peccatum Cham in Ratio pri-
Chanaan filio eius punitur: Numerorum cap. 17. fami-
lia Dathan & Abiron tota interimitur: Iosue cap. 7.

propter

status
quæstio-
nis.

Prima-
tio dubi-
tandi.

Secunda.

Ratio pri-
ma ex
Scripturis.

Secunda
ex Con-
cordiis.

Tertiæ
iure quod
Dens acci-
pit ex rea-
tu culpe.

Conclusio
secunda.

Ratio pri-
ma ex le-
gi.

Ratio secunda ex summo Dei dominio. propter furtum Achan totus exercitus cæditur. Exodi 20. *Ego sum Dominus Deus tuus, foris te loles visitans ini-
quitatem per te in filios, in tertiam & quartam genera-
tionem: Egypti ob peccatum Pharaonis flagellantur &
merguntur in mari rubro.* Deinde ratio est quia cum Deus vita omnium, & bonorum vniuersalissimus sit Dominus, potest peccatis parceribus aut Principibus vita aut bona filii & subditis adimere sine iniuria, vt sic puniant parentes & Reges quorum pars aliqua sunt filii & subditi: tunc enim respectu parentum & principum illa est verè pena, respectu eorum qui plen-
etunt illa est medicina. Propria igitur pena nemo afficitur pro alterius peccato, quia respectu eius qui malum hoc patitur, illud non potest habere rationem penæ, quam nemo patitur nisi pro peccato suo.

Responde-
tur ad pri-
mam ratio-
nem dubi-
tandi.

Ad secun-
dam.

Ad secundam Resp. reatum penam prorsus distin-
ctum esse à reatu culpæ ut ostensum est, atque adeo negatur peccatum remitti, & non remitti si maneat reatus pena, sublato reatu culpæ. Redemptio Christi plenissima est etiam si exigat nostras satisfactio-
nes, quas significat, alioqui essent insufficientes ad tollendum reatum penæ.

Ad secundam Resp. patet ex dictis malum illud, quod pro alieno toleratur peccato, penam non esse respectu illius qui tolerat, sed respectu illius qui commisit peccatum. *Penæ æternæ vel etiam spiri-
tuali pro alieno peccato nemo punitur, quia illæ non possunt esse medicinae: de illis autem solis debere intelligi Scripturas recte ostendit Vasques.* Fato-
tor nullum vñquam innocentem affici posse morte ob alienum peccatum, à Iudice creato, qui non est Dominus vita alienæ, sed mulier tamen sèpè po-
test bonis & honore, vt fieri etiam iustè solet in iis qui rei sunt Maiestatis.

SECTIO II

De reatu penæ debite peccato mortali.

S. Thom. art. 2. 3. 4.

Sex pecca-
torum penæ
nume-
rantur in
hac vita.

Certum est primò, penas quæ semper, & infal-
libiliter sequuntur peccatum etiam in hac vita, sex numerari. Prima est priuatio iustitia habitualis sanctificantis animam, Charitatis, aliarumque virtutum omnium supernaturalium, præter habitum Fidei, Spei, eodem enim illo momento quo aliquis peccat subtrahit Deus totum concussum quo conseruabat omnia illa dona quibus homo iustus erat & conformis diuinæ legi, quia hoc ipso quo peccat redditur illis indignus, & meretur illis priuari, sicque subito tota illa vita supernaturalis extinguitur, marcessit totus decor & vigor diuinæ imaginis, diuinæ amicitiae confortiique cum Deo ac participationis naturæ diuinæ. Secunda est priuatio personæ ac donorum omnium Spiritus Sancti habitantis in anima, & adoptantis in Filium, definit enim peccator esse Filius Dei & incipit esse filius Diaboli, *Omnis qui facit peccatum ex Diabolo est*, ut dicitur prima Ioannis 3. Tunc autem loco Sancti Spiritus inhabitare incipit in anima spiritus nequam ut eam regat, & impellat ad malum. Tertia est priuatio integra iuris ad cœlestem hæreditatem, quod ius diuinæ filiationi est infallibiliter annexum. Quarta est priuatio meritorum omnium acquisitorum per totam vitam. Quinta est priuatio singularis protectionis diuinæ, ac specialis curæ quam habet Deus erga filios & amicos suos. Sexta pena est reatus æternæ damnationis omniumque malorum quæ illi annexa sunt. Et hæc omnia mala causantur ab unico tantum mortali peccato, *Quoniam ecce inimici tui Domine ecce inimici tui peribunt, & dispergunt omnes qui operan-*

tur iniquitatem, nullum enim est peccatum mortale vel minimum, quod stare possit cum gratia, Spíritu Sancto, iure ad gloriam, & meritis nullum propter quod homo in æternum à Deo non sit projiciendus. Addi præterea poterat quomodo sæpissime peccatum sit pena præcedentis alicuius peccati quod satis declaratum videtur præcedenti dif-
putatione.

Certum est secundò, penas quæ infallibiliter se-
quuntur peccatum mortale in altera vita præcipuas esse sex quæ commodè reuocantur ad penam damni & ad penam sensus, ut patet ex dictis de pe-
na malorum Angelorum. Prima est amissio cœlestis In altera
hæreditatis, & bonorum omnium extenorum quæ vita sex
in ea possidentur, loci amoenissimi, conturbantur ite penæ numeran-
tibus, plenissima delectationis ex cognitio-
ne rerum naturalium. Secunda est amissio gloriae corporis, claritatis nimirum, impassibilitatis, subtilitatis, agilitatis, pulchritudinis accidentis ad diuinam, volupatis suauissime in omnibus sensibus. Terra est amissio luminis gloriae, beatæ visionis, ac pos-
sessionis infiniti boni, quod Deus est, atque inde bonorum omnium animi, quorum plenitudinem possident beati. Quarta est afflictio ex obiectis exteris horrendo loco, societate perpetua dæmonum & damnatorum. Quinta est afflictio ex malis corporis quæ proueniunt ex cruciato omnium sensuum tum internorum tum extenorum. Sexta est afflictio ex malis animæ, cæcitas, obstinatio, dolor immensus, odium Dei, furor, & desperatio. Quo-
modo autem inæqualis esse possit ipsa pena damni, exponui eo loco.

Difficultas igitur tota nunc est primò, quanta sit pena illa secundum intentionem. Secundo, quanta sit secundum durationem.

§. I.

Virum peccatum mortale mereatur penam infinitam intensiud.

Pendet fere tota hæc controuersia ex altera illa dif-
ficultate de qua dictum est, dum agerem de sa-
tisfactione Christi, quæcunq; enim ibi, vtrum ma-
litia peccati sit infinita simpliciter, vbi partem ne-
gatiuam certiore esse ac veriorem constituebam.
Hoc autem posito.

Ratio dubitandi est primò, quia illud meretur Ratio pri-
penam infinitè intensam, quod plus meretur pena, ma
ria dubi-
tandi.
quæ infiniti actus boni mereantur gloriæ, nam illi
mererentur sine dubio gloriam infinitè intensam, sed
peccatum plus meretur pena quam infiniti actus bo-
ni mererentur gloriæ, quod probatur, vbi plus est
malitia quæ in aliis sit bonitatis, ibi meritum penæ
maiis est, quæ meritum gloriæ, sed in peccato
plus est malitia, quæ in quolibet actu bono sit
bonitatis; debo enim eligere potius priuationem
cuiuslibet mali quæ minimum peccatum; hæc enim
certissima est Anselmi doctrina lib. 1. quod Deus homo,
vbi probat quod *peccatum maximum est omnium malorum*, Vnde nec pro vitandis quibuscumque malis,
nec pro acquisendis quibuscumque bonis, potest
committi, ergo peccatum meretur penam infinitam.
Confirmatur quia infiniti actus boni non possunt sa-
tisfacere pro Dei offensa, ergo plus habet malitia
vñus actus malus, & plus Deo displicet, quæ infiniti
actus boni habeant bonitatis & Deo placeant.

Secundò, peccatum mortale meretur penam damni Secunda.
simpliciter infinitam, etiam in hac vita, si enim habe-
ret infinitam gratiam, & infinitum ius ad gloriam, sta-
tim commissio peccato illis omnibus priuari deberet,
ergo meretur etiam simul infinitam penam sensus.

Non

Non est enim maior ratio de vna pœna quam de alia. Imo annihilationis maius est malum quam infinitus dolor, sed peccator mereatur annihilationem, ergo mereatur etiam infinitum dolorem.

Tertiò, nulla est ratio cur peccatum debeat mereri pœnam infinitam in durance, non debeat autem mereari pœnam infinitam in intensione, nam moraliter loquendo secundum estimationem omnium prudentum, pœna ut quatuor durans infinito tempore, maius malum est, quam pœna infinitè intensa durans vno tantum quadrante, quis enim nom magis eligat istam, quam illam. Imo si pœna æterna infigeretur simul, esset infinitè intensa, ergo peccatum quod mereatur pœnam æternam, mereatur pœnam infinitè intensam.

Conclusio prima.

Dico primò, peccatum mortale non mereatur pœnam infinitè intensam, ita docet S. Thomas art. 4. repugnant Almainus, Guillelmus Parisiensis, & alii pauci citati à Vasque ad hunc articulatum.

Probatur.

Ratio tota est, quia malitia peccati non est infinita simpliciter, sed extrinsecè duntaxat & secundum quid, ut probauit olim: cum enim cognitio quam habemus de Deo non sit nisi finita, peccatum etiam esse non potest nisi finita malitia, quia cognitio est applicatio ipsius obiecti, si ergo cognitio finita est, infinitas obiecti non refunditur, neque applicatur actui voluntatis nisi finita: nemo enim plus amat, vel plus odit quam cognoscat vnde secundum cognitionem offensa Dei crecit, si nulla fuerit cognitio malitia, nulla erit offensa, si parua fuerit, erit etiam modica, ergo si finita fuerit cognitio, finita erit offensa. Neque valet (ut sèpè demonstrauit) argumentum calculatorium, quā proportione crescit dignitas persona offensæ, crescit etiam malitia offensæ, verum enim est quod extrinsecè ac geometricè crescit malitia offensæ quā proportione crescit dignitas persona offensæ, falso est quod crescat intrinsecè, ac arithmeticè, id est crescit offensa in ratione ordinis, & est in diuersa specie, sed non crescit determinatā quantitate, & in numero graduum.

Proponi-
tur grauis
difficultas.

Dices nulla ratio probare potest actum Christi esse infiniti valoris intrinsecè ac arithmeticè, quæ non prober peccati malitiam esse infinita grauitatis etiam arithmeticè sicut enim persona offensæ est extrinseca peccato, sic persona Verbi extrinseca est operibus Christi, & sicut cognitio media est inter Deum, & actum voluntatis, sic vnius hypostatica finita, media est inter personam Verbi, & operationem humanitatis. Denique illud est infinitum quod non potest adæquari nisi per aliquid infinitum, peccatum adæquari non potest, nisi per satisfactionem infinitam Christi, nulla enim creatura satisfactioni illi esse potest adæquata, ergo peccatum est infinitum.

Satis fit
difficulta-
ti.

Respondebam olim disparitatem esse inter opus satisfactionum personæ infinitæ, & offensam persona infinitæ, quia dignitas persona satisfactionis tota communicatur operi meritorio & satisfactioni; cum enim illi sit actus immanens intrinsecus est tali persona, quam formaliter immediate ac intrinsecè afficit & denominat, ac proinde tota dignitas persona afficit quodammodo tale opus per modum formæ moralis: dignitas autem persona semper est extrinseca peccato, neque illud afficit nisi mediæ cognitione, ideoque non se illi communicat nisi secundum proportionem cognitionis. Illud est infinitum, quod non potest adæquari nisi per aliquid infinitum quod sit in eodem genere, & ordine, concedo, quod sit in diuerso genere & ordine nego. Satisfactionem creaturæ cuiuslibet, est semper inferioris ordinis, quam si offensa commisera in Deum, ideo etiam si fuerit infinita nunquam illam adæquabit in ratione satisfa-

ctionis, quamvis in ratione pœnae illam adæquet, sed hæc alibi fusi.

Dico secundò, peccata semper à Deo puniuntur Conclusio secunda. crita condignum, id est minori pœna quam de facto mereantur. Ita vulgo censent Theologi omnes cum S. Thoma.

Probari autem non potest nisi ex scripturis, Habacuc tertio. *Cum iratus fueris misericordia recordaberis: Psalmi 86. Aue continet in ira sua misericordias suas: lob 11. & intelligeres quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua.* Neque obstat quod dicitur Deuteronomij. 25. *Fuxta mensuram delicti erit plagarum modus: Apocalyp. 18. Quantum glorificauit se, & in deliciis suis tantum date illi tormenti. Isaie 34. Extendet super eam mensura ut redigatur ad nihil, & perpendicularium in desolationem.* In his enim omnibus significatur tantum, quod pœna proportionata sit culpa, non significatur quod sit omnino aequalis.

Ad primam, Resp. eodem arguimento probari posse quod peccatum etiam veniale mereatur pœnam infinitam, quia propter acquirendā infinita bona committi non debet vnum peccatum veniale, vnde dici posset quod peccatum veniale plus Deo displaceat, quam e placeat infinita opera bona: imo sequetur Christi satisfactio minoris esse valoris, quam minimum peccatum, si enim mihi optio daretur ut peccarem venialiter, vel non essent omnia merita Christi, tenerer non peccare venialiter. Quamvis igitur peccatum tum mortale tum veniale nullo modo committi aut eligi possit pro vlla re mundi etiam infinitè bona, non sequitur tamen quod peccatum sit maius malum quam opera infinitè bona, sicut bona & placeant Deo: hoc enim aperte falsum est: sequitur enim ex eo tantum quod peccatum non sit eligibile propter vllum bonum, sed non sequitur quod sit maius malum.

Ad argumentum igitur respondeo negando illam minorem peccatum plus mereatur pœna quam infiniti actus boni mereantur præmij & gloriae. Ad probacionem nego esse plus malitiae in peccato quam sit bonitatis in quolibet actu bono, nego magis Deo displaceat peccatum, quam placeat actus infinitè bonus; id enim non bene probatur ex eo quod Deus magis eligeret vt non sit peccatum, quam vt sit actus infinitè bonus, fateor enim quod hoc magis eligeret, non ex eo quod peccatum sit maius malum, sed quia illud nullo modo est eligibile.

Ad confirmationem concedo infinitos actus creaturæ non posse satisfacere pro peccato, sed hinc sequitur tantum quod illi actus in ratione satisfactionis minus habent bonitatis, non autem in ratione meriti, aut bonitatis simpliciter.

Ad secundam Resp. peccatum mortale mereri pœnam damni finitam per se loquendo, infinitam autem tantum per accidens; peccatum enim opponitur gratiæ ac meritis ut sic: per accidens autem opponitur illis ut sunt infinita, sicut vnum gradus odij, opponitur amori etiam infinito, neque tamen odium illud infinitum est, quia per se opponitur amori ut amor est, per accidens autem illi opponitur ut est infinitus. Imo addebam alias pœnam damni, quamvis sit priuatio infiniti boni, non esse tamen malum infinitum, quia priuatio boni non est tantum malum, quantum est bonum ipsum quo priuat: Si enim Petrus dicat dabo tibi vniuersam hypostaticam, si abstineas a peccato veniali, ille non esset infinitè miser si peccatum committat veniale: Denique nego quod annihilationis sit maior pœna quam infinitus dolor; annihilationis enim cum sit priuatio esse finiti, non est malum nisi finiti.

Ad

Ad tertiam ut respondeatur, venio ad id quod propositum erat secundo loco.

S. I I.

Vtrum peccatum mortale mereatur pœnam eternam.

S. Thom. art. 3.

Probabam hoc olim agens de pœna dæmonum, ex variis Scripturis, ex Conciliorum decretis, ex omnium Patrum suffragiis, sed rationem quæ id probaret efficaciter hoc distulit, tanquam maximè huius loci propriam: est enim sanè difficile dicere quomodo peccatum simpliciter finitum, & finitæ pœna dignum, condigne tamen puniatur pœna æternæ, quæ simpliciter videtur esse infinita.

Ratio enim dubitandi est primò, quia plerique Patres negare videntur quod supplicia damnatorū æternæ sint, nam ut omittam Origenem à quo constat manasse sententiam de perpetuo circulo salutis, & damnationis, ut testatur quinta Synodus, certè videntur in eamē esse sententia plerique alij, Gregorius, enim Nyssenus, nulla explicatio potest excusari lib. de *Animæ*, & orat. *Catechetica de incarnatione Christi*. Hieronymus lib. 1. contra *Pelagianos*, & in calce commentariorum in *Isaiam*, negat Christianorum pœnas in inferno æternas fore: Idem censet Ambrosius in *Psalm. 118. octon. 20.* vbi dicit: *Eterna fore tormenta dæmonum, non hominum.* Et ipse Nazianzenus non obscurè indicat orat. 39. *Supplicia hominum non æterna fore sed Purgatoria.*

Secundò, notissima est historia de Traiani anima precibus Sancti Gregorij Magni ab inferis liberata, nam licet eam non pauci reprobent, refert tamen illam neque reprobant Damascenus orat. pro mortuis, vbi testes illius appellat orientem totum & occidentem: Imò approbant etiam illam Ioannes Diaconus, in *vita sancti Gregorij lib. 2. cap. 44.* Nauarrus in *cap. Quando notabili 22.* Durandus in *4. distin. 45. quæst. 2.* Richardus art. 2. quæst. 1. Nicolaus de Orbellis quæst. 1. Carthusianus, quæst. 2. & 3. Gabriel, leit. 55. in *Canonem*. Viguerius, cap. 16. Henriques, lib. 9. cap. 16. Azor, lib. 9. cap. 31. Salas, *dissert. 1. sœt. 4.* qui & alios plures citant.

Tertiò, quæcumque ratio probat peccatum mortale mereri pœnam æternam, probat etiam quod peccatum veniale illam mereatur? Imò ut supra notabam, probat peccatum mortale mereri infinitam intensiuitatem. Et demum omnino sequitur infinitam esse malitiam peccati, si enim causat pœnam infinitam in estimatione mortali peccatum est infinitum in estimatione & causalitate morali, sed pœna æterna licet physicè non sit infinita simpliciter, tamen in estimatione & causalitate morali simpliciter infinita est, nam in estimatione omnium prudentum grauior & intolerabilior est quam pœna infinita intensiuitate.

Dico secundò, nullum est mortale quod condigne post hanc vitam non mereatur puniri æterna pœna. Hac est Ecclesia Catholica fides indubitata.

Primo enim aeternitatem suppliciorum expresse tradidit ipse Christus Marci 3. *Qui autem blasphemauerit in Spiritum Sanctum, non habet remissionem in aeternum, sed reus erit aeterni delicti;* Apocalypses 14. *Fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum.* Psalm. 91. *Nimis profunda facte sunt cogitationes tue, vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hec, cum exorbi fuerint peccatores sicut foenum, & apparuerint omnes qui operantur iniquitatem, ut intereant in seculum seculi, tu autem altissimus in aeternum Domine.*

Tom. I.

Isaia 34. Noste & die non extingetur, in sempiternum ascendet fumus eius à generatione in generationem desolabitur, in secula seculorum non erit transiens per eam. Danielem, cap. 12. Iudith, cap. 16. Matthæum, cap. 25. Apostolum, secunda Thessal. 1. attuli citato loco.

Secundò, præter allatos ibi etiam Patres alij quoque proferri possunt, verbi gratiâ, Irenæus lib. 4. c. 47. *Quibuscumque dixerit Dominus discidere à me maledicti, &c. Illi erunt in aeternum damnati.* Clemens Romanus apud Damascenum in *Elogiis: Immortales omnes animæ sunt etiam impiorum, quibus melius foret incorruptibilis non esse, nam pœna sempiterna ab igne inextinguibili puniuntur, &c.* Nazianzenus orat. 15. *In illis suppliciis pœna tempus esse non purgationis,* Additque deinde restare damnatis *Tormenta,* & quod maius est ab iunctu à Deo, & conscientia pudorem qui nullo fine claudatur: Idem aperte traditur à Gregorio Nysseno orat. de his qui differunt baptisnum, Hieronym. in cap. 25. Matthæi, in cap. 3. Iona, in cap. 14. Isaia, ab Ambrosio, lib. 1. de Fide cap. 4. lib. de bono mortis cap. 2. Nemesio lib. de Homine cap. 1. Eleganter Pacianus in Parænesi, *Post animarum tempestuam supplicia, redinuus quoque perpetua corporibus pœna seruatur.* Valerianus homil. 1. *quos ista temporalis non affligit pœna, hos illa in aeternum infatibiles tormentorum dolore prosequitur.* Eadem tormentorum aeternitatem differere asserit Plato in *Timæo*, Trismegistus cap. 16. Asclepij, *Timæus Locrus lib. de natura aliisque apud Eusebium lib. 10. cap. 8.*

Tertiò, tamen ratio quæ id efficaciter probet difficultè affert, versantur in eo argumento copiosissime. Sanctus Thomas lib. 3. contra gentes cap. 143. & c. 144. Opusculo 2. cap. 183. Durandus, quæst. 7. Antoninus 1. part. titulo 5. cap. 3. Antonius Peres Certamine 9. cap. 10. Picus in *Apologia quæst. 2.* Guillelmus Parisiensis lib. 2. de legibus cap. 21.

Prima ergo ratio illa est quam optimam esse iudicant Alexander Halensis, Aegidius Conink, & Hurtadus, quia peccatum mortale cum sit grauius offensio persona infinitæ, est etiam infinitum vel simpliciter, vel secundum quid, ergo est ex se dignum pœnam infinitæ saltem secundum quid, cuiusmodi esse non potest pœna nisi æterna, infinita syncategorematice. Deinde peccatum mortale cum sit in gradu diuino & superioris ordinis quam sit omnis pœna, non potest adæquare per yllam pœnam, ergo cum illa non adæquet offensam, semper debet durare. Denique pœna debita peccato commisso contra personam infinitam est maior omni pœna quam tolerare potest persona creata, ergo illa pœna esse debet æterna: sicut cum aliquis summanum ingentem pecuniam soluere non potest, tenetur saltem pensionem perpetuam pro illa soluere.

Hæc ratio in multis redargui potest, probat enim peccatum veniale mereri similiter pœnam æternam, posset tamen quia est offensio infinitæ personæ, atque adeo est infinitum secundum quid: quod autem peccatum mortale offensio sit grauius personæ infinitæ, non est propteræ magis infinitum quam peccatum veniale, alioquin ostendendum esset quomodo ratione illius grauitatis mereretur pœnam infinitam non ratione infinitatis: similiter etiam si peccatum mortale mereretur pœnam æternam, quia est superioris ordinis in ratione mali quam omnis pœna, certè peccatum veniale pœnam mereretur æternam, quia etiam est superioris ordinis quam omnis pœna: non est ergo necesse ut pœna æqualis peccato, sit tantum malum quantum est culpa, sed sufficit quod sit tantum malum in ratione pœnae, quantum malum est peccatum in ratione culpe; alioquin ne merita quidem Christi adæ-

Secundo
authorita-
te Patrum.

Tertio ta-
tionibus.

Ratio pri-
ma, quæ est
aliquotum
authorum.

Quomodo
ponderi
superiori
rationi.

Conclusio
secunda

Probatur
primo au-
thoritate
scriptura-
rum.

quarent culpam, quia nullum est meritum Christi propter quod eligi debeat ullum peccatum etiam veniale: eademque solutio est ad id quod addebatur, quod pena debita peccato commisso contra personam infinitam est maior omni pena quam tolerare potest persona creata: hoc enim probat peccatum veniale dignum esse perpetua pena, & negari posset ab eo qui negaret peccatum mortale mereri penam eternam ut constabit statim.

Secunda ratio quæ est etiam aliquorum authorum.

Secunda enim ratio est quæ vtuntur Durand. Less. & plures alij graues Theologi, quia peccatum mortale adeo graue malum est, vt nullis creaturae operibus compensari possit. Quod autem adeo malum est, vt nullis bonis quantumuis longo tempore continuatis compensari, & exequari possit, meretur penam, quouis tempore finito longiorem, quemadmodum qui coenit domum cuius principale pretium non potest disoluere, tenetur perpetua penitentia creditori satisfacere.

Quomodo posset huic rationi respondei.

Haec etiam ratio non videtur satisfacere, quia probatum alias est quod pro peccato veniali nulla creatura potest adæquatam exhibere satisfactionem, ergo simili arguento probaretur illud mereri penam eternam. Deinde vt argumentatur ipsemet Lessius num. 165. quamvis iuste crimen puniatur, donec satisfactionem reus exhibeat, quando ille vult & potest eam exhibere, nulla tamen ratio postulat vt semper puniatur, quando nullo modo potest eam exhibere: quis enim dicat eum qui furatus est nummum, quem amplius non habet tandem debere flagellari quandiu illum non restituit? Denique valde incertum est apud aliquos Doctores, vtrum contritio sit condigna satisfactione pro peccatis.

Tertia ratio est De lugo.

Sed huic potest etiam satisfaci.

Haec etiam responsio insufficientis est, quia vel ante illam Dei determinationem peccatum habet illam condignitatem cum pena eterna, vel illam non habet, si habet condignitatem ante Dei decretum, ergo debet reddi ratio quomodo peccatum adeo breve, meretur condigne penam adeo diutinam. Si non habet nisi post decretum, ergo Deus punit ultra condignum, quod absurdum est.

His itaque reiectis sola videtur efficax ratio Sancti Thomæ art. 1, quam etiam approbant Scotus, Bellarminus, Vasques, sic autem proponi potest, tandem puniri debet peccator quandiu perseverat in eo peccatum, non solum quoad reatum culpæ, sed etiam quoad totum reatum penæ, quandiu enim est in homine reatus penæ, tandem debet puniri, cum reatus penæ non sit aliud quam obligatio subeundi penam, seu dignitas penæ, sed peccatum mortale tale est ex sua natura vt exigat eterno tempore durare quod virumque reatum tunc culpæ, tunc penæ, ergo peccatum mortale ex sua natura meretur puniri pena eterna. Probatur minor quæ sola videtur egere probatione illud peccatum ex sua natura exigit eterno tempore durare quoad reatum culpæ ac penæ, quod ex sua natura constituit hominem in statu in quo neque potest mereri neque satisfacere, homo enim qui est reus, non liberatur a reatu quandiu neque meretur neque satisfacit, quia manet in eo statu in quo erat prius, si ergo non satisfacit, totum habet debitum quod habebat prius: sed peccatum mortale ex sua natura constituit hominem in statu in quo neque meretur neque satisfacit, destruit enim gratiam & charitatem sine quibus nulla esse potest satisfactio, hoc autem principium non destruitur a peccato veniali ideoque peccatum veniale sem-

per ab intrinseco reparari potest.

Ratio ergo breuiter est, quia homo per peccatum est in statu in quo non potest satisfacendo tollere vel reatum penæ, vel reatum culpæ, cum careat principio vita, sine quo nulla est satisfactio vel satisfactio: non dixi autem rationem cur peccatum mortale semper debet puniri, esse, quia semper ex sua natura exigit durare quoad culpam, sed quia semper exigit durare quoad reatum etiam penæ, quia tollit principium totius satisfactionis. Vnde soluitur quod à nonnullis opponi solet, potest Deus remittere totam culpam & retinere totum reatum eternæ penæ, tunc peccatum non durabit & tamen erit dignum eterna pena, ergo ratio cur mereatur penam eternam, non est quia peccatum seu per durat. Hoc enim distinguo, non est quia peccatum durat secundum reatum culpæ, concedo, non est quia durat secundum reatum penæ, nego.

Instabis primò, nulla aequitas exigit vt tandem puniatur peccatum, quandiu manet si non sit in potestate mea vt non maneat, sed non est in potestate peccatoris damnati vt non duret eterno tempore reatus tunc culpæ, tunc penæ, ergo iustitia non exigit vt semper puniatur: Quis enim dicat eum qui hominem aliquo membro mutilavit, debere tandem flagellari quandiu membrum illud non restituit.

Resp. aequitatem omnino exigit vt tandem puniatur peccatum, quandiu manet reatus penæ, si peccatum habeat ex se ipso & ex sua natura vt exigit in eternum manere, secundum virumque reatum id est si constituat hominem in statu in quo non possit vlo modo satisfacere. Nulla quidem ratio postulat vt tandem puniar quandiu non possum soluere, quando sine illa voluntate mea factus sum impotens ad soluendum, & satisfacendum, sed si voluntariè contraho debitum quod ex sua natura tollit mihi principium satisfaciendi, semper debeo puniri, quia semper maneo reus.

Instabis secundò quantitas penæ non respondet durationi habituali culpæ, sed eius grauitati, & liberæ illius durationi, qui enim peccauit & diu manet in peccato habituali, non propterea exigit torqueri diutius, quam is qui damnatur in flagranti delicto. Deinde opera bona non idem digna sunt præmio quia semper durant, sed quia ex se talem valorem.

Respon. nihil etiam eo arguento probari contra durationem reatus penæ; fateor enim quantitatem penæ non esse maiorem quia peccatum habitualiter duravit diutius, quamvis verum sit quod quantitas penæ diutius durare debeat si diutius adhuc perseveret reatus tunc culpæ tunc penæ. Vnde argumentum hoc nihil probat contra rationem alatam de duratione reatus penæ. Opera bonamententur præmium eternum, quia meritum illud eterno tempore durat, ynde quoad hoc est omnimo da paritas.

Ad primam Respon. excusari nullo modo posse Solitus Origenem ab errore, quamvis eum excusare adhuc prætentauerint multi tunc veteres tunc recentiores Theologi, præsertim Picus in *Apologia quæstione 7.* Iacobus Merlinus in *Apologia*, & recentior Aloës in eleganti tractatu ea de re. Gregorium Nyssenum, contendunt plerique in bonum sensum explicari posse quod difficile assequuntur. Ambrosius, Hieronymus, & Nazianzenus ab eo errore longissime absunt, vt constat ex aliis eorum scriptis vnde in locis citatis vel de solo loquuti sunt purgatorio vel per quandam exaggerationem loquuti sunt.

Ad

Solutio
secunda. Ad secundam Resp. historiam illam de Traiano & Falconilla iuste merito reprobari a multis doctoribus probatissimis Bellarmino lib. 2. de Purgatorio cap. 2. Suare, Vasquez, Soto, Cano, qui quam ea sit impossibiliis recte probant.

Solutio
tertia. Ad tertiam constat ex dictis rationem quæ probat peccatum mortale dignum esse pœna aeterna, non posse committere peccato veniali quod non destruit principium vite, neque tollit facultatem merendi & satisfaciendi. Sed neque probatur ea ratione quod peccatum mortale meratur pœnam intensiæ infinitam, quia ex eo quod homo sit in statu in quo neque mereri, neque satisfacere potest sequitur quod semper debeat puniri, non sequitur quod pœna infinita debeat puniri, neque quod infinita sit malitia peccati, pœna enim aeterna simpliciter est minor quam pœna infinita intensiæ, secundum quid maior est; nunquam enim verum erit dicere quod damnatus toleraverit infinitos gradus pœnae.

S E C T I O III.

De pœna debita peccato veniali.

Triplex pena de-
bita pecca-
to veniali,
in hac vi-
ta. C

ertum est primum, pœnam peccatis venialibus praesertim liberatis & plene voluntariis in hac vita debitam, & sepius etiam a Deo irrogatam, triclicem potissimum esse: Prima sunt dolores, morbi, & mors etiam temporalis, aduersaque plurima huius vitae, quod innumeris exemplis Scripturarum declarari potest. Moysi obitus antequam filios introduceret in terram ad quam tot annis, & per tot miracula eos deduxerat, propter peccatum diffidentia adeo leue ut vix appareat: vxor Loth propter leuissimum curiositatis peccatum conuera in statuum fatis etiam si fugerit Sodomam & grauiam ibi peccata vitasset: Propheta ille qui deuoratus est a leone quia comedisset panem in terra Israël, sed etus ab altero Propheta: Mors immissa Ozæ pœna non fuit peccati nisi fœuissimi, sicuti strages etiam Berhamitarum propter conspectam curiosius arcum: Denique mors filiorum Aaron propter alienum ignem quem posuerant in Thuribulo, non fuit effeclus peccati nisi venialis. Secunda pœna est priuatio multorum auxiliiorum quibus adiutus homo, infallibiliter vitaret peccata mortalia, & attingeret salutem in deo & perfectionem asserqueretur salutis, quod satis probatum videtur disputatione prima, cum ostendi quod per peccatum veniale homo disponitur ad mortale praesertim ex eo quod Deus in pœnam peccatorum venialium congrua denegat auxilia quibus vitaretur peccatum mortale, quo applicari potest illud Isaæ cap. 57. Propter iniuriam auaritiae eius iratus sum & percuti eum, abscondi a te faciem meam, & indignatus sum, abiit vagus in via cordis sui. Tertia eaque grauissima etiam pœna est imminutio ferioris, charitatis, & familiaritatis cum Deo, illa enim vera tepiditas est quæ non veretur homo in leuibus peccatis displicere Deo, unde Deus incipit eum vomere ex ore suo.

Peccata
bita pecca-
to veniali
in altera
vita est
ignis pur-
gatorius. Certum est secundo, pœnam peccatis venialibus in altera vita infallibiliter debitam esse ignem purgatorij, cum grauissimis aliis doloribus qui propter peccatum mortale infliguntur excepta aeternitate. Hæc enim Catholica veritas est quam contra Græcos, & nouos sectarios probant Doctores Orthodoxi Valentia, tom. 4. diffut. 11. qnæst. 1. Bellarminus tom. 1. lib. 2. de Purgatorio, Vasquez 147. praesertim celebrissimo illo Apostoli testimonio prima ad Corinthios 3. Fundamentum aliud, nemo potest ponere propter illud quod iam positum est, &c. Uniuscuiusque opus manifestum erit, dies enim Domini declarabit quia in igne reuelabitur: & uniuscuiusque opus quale

Tom. I.

fit ignis probabit, &c. Si cuius opus arserit detrimen-
tum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen
quasi per ignem. Quæ Apostoli verba intelligenda
est de igne purgatorij traditur in Concilio Floren-
tino, & Tridentino, afferitur a Patribus Græcis
& Latinis ut recte ostendat Bellarminus, Castro,
verbo (purgatorium,) Theodorus Peltanus, Valen-
tia. Quia nimis Apostolus eo loco agens de Iu-
dicio tum vniuersali, tum particulari agit etiam
de igne, qui mundum purgabit in iudicio extre-
mo, & de igne qui statim post mortem purgabit
eos, quibus exurenda & expurganda supererunt
ligna, fænum & stipula. Vnde dicit: Uniuscuiusque
opus manifestum erit, dies enim Domini declarabit:
In iudicio videlicet extremo, & in iudicio
particulari, quia in igne reuelabitur & vnius
cuiusque opus quale sit ignis probabit, operibus
videlicet bonis parcer, mala opera exuret. Con-
cluditque, Si cuius opus arserit detrimen-
tum patietur ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Ac-
cedit perpetua Ecclesiæ traditio, & consensus Pa-
trum, estque defensum a Latinis in Concilio Flo-
rentino, a quo tamen definitum non est esse ignem
in purgatorio ne Græci offendenter dicentes pur-
gatorij esse locum obscurum, & laborum ple-
num, sed ignem in eo non agnoscentes.

His positis tota difficultas est de duratione pœ-
narum quas meretur peccatum veniale in altera vi-
ta, vtrum illud vel per se, vel saltæ per accidens
meretur pœnam aeternam,

Ratio autem dubitandi est primum, quia peccatum veniale maius est malum omni malo pœna, ergo illud meretur pœnam omni pœna finita longiorem. Imo saltem in statu pœnae naturæ illud meretur pœnam aeternam, quia ille qui venialiter peccaret non haberet gratiam, atque ira non posset satisfacere. Deinde minime opus bonum meretur pœnium aeternum, ergo minime peccatum meretur aeternam pœnam. Denique maius malum est priuari ad tempus visione Dei, quam semper puniri minimo malo sensu, peccatum veniale meretur ad tempus priuari visione Dei, ergo meretur semper puniri pœna sensu.

Secundum, si peccatum veniale puniretur pœna Secunda.
aeternæ propter coniunctionem cum peccato mortali, fieri posset ut aliquis damnatus grauius puni-
retur in aeternum propter peccata venialia, quia propter peccata mortalia; si enim habet centum peccata venialia, & vnum peccatum mortale, in-
tensior erit pœna respondens peccatis venialibus quam pœna respondens peccatis mortalibus, conse-
quens illud absurdum est, quia cum infinita pecca-
ta venialia non adæquent peccatum vnum mortale
in culpa, ita nec adæquare possunt illud in pœna.

Tertium, debitum pœna peccato veniali debita non crescit per coniunctionem cum peccato mortali sed peccato veniali secundum se commensurata est pœna temporalis, ergo peccato veniali quod coniunctum est cum mortali commensurata est pœna temporalis: si ergo Deus illud in aeternum puniret, ultra condignum illud puniret.

Dico primum, peccata venialia quantuncunque Conclusio
multiplicantur, nunquam tamen per se, id est si solo prima,
haerentur, merentur aeternam pœnam. Hæc etiam
certa est Catholica veritas, quam negarunt Germon
& alii pauci.

Ratio est, quia peccatum veniale non destruit prin-
cipium vite ac proinde non constituit hominem in Ratio il-
statu in quo non possit satisfacere, sed tota ratio pro-
pter quam peccatum mortale meretur aeternam pœ-
nam est quia tollit gratiam, sine qua nulla esse potest
satisfactio, vel etiam satispassio, ergo peccatum venia-

III. 2. le

Explicatur
sententia
Catholica
de Purga-
torio.

436 Disp. III. De Peccatis. Quæst. II. Sect. Vnic.

le per se loquendo mereri non potest pœnam æternam. Quamvis enim pro eo nulla creatura possit satisfacere, nihilominus ille qui amicus est Dei exigit ut Christus tanquam causa vniuersalis supplet id quod per se ipsum facere non potest; quamvis igitur nemo directè satisfacere possit condigne pro peccato vel mortali, vel veniali, peccatum tamen veniale non tollit ius ad auxilia & merita Christi, per quæ peccatum veniale deleatur, peccatum autem mortale totum illud ius aufert, ideoque peccatum veniale non semper durat ex sua natura quoad reatum culpæ vel pœna, sicut ex sua natura peccatum mortale semper durat quoad vtrumque reatum.

Conclusio secunda

Ratio illius.

Soluitur prima ratio dubitandi.

Secunda.

Tertia.

Status quæstio- nis expli- catur.

nem denominat peccatorem & exosum Deo. Magni autem interest scire quid illa sit, propter peccatum originale quod consistere in aliqua huiusmodi macula statim dicam, & propter iustificationem quæ consistit in remotione talis maculae. Vnum autem hic video accutiori dignum examine, quid nimurum propriè sit illud peccatum habitualē, ex quo exoritur in homine status & denominatio peccatoris tunc quando peccatum desit esse actū: hoc enim cognito difficile non erit statuere de causis, proprietatibus, & effectibus huius peccati.

SECTIO VNICA.

Existentia & quidditas peccati habitualis.

Certū est primō, quod per peccatum quodlibet sive mortale, sive veniale aliqua semper macula relinquitur quā homo verè ac propriè denominatur peccator. Probant hoc primō innumeræ Scripturæ, v. gr. Iosue 22. *Peccatis in Beelphégor & usque in hodiernam diem macula huīus sceleris in vobis manet.* Ieremias 2. *Si laueris te nītro, & multiplicaueris tibi herban borīs, tamen maculata es coram me.* Ezechielis 36. *Effundam super vos aquam mundam & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Deinde idem colligitur ex formis Baptismi & Pœnitentiae, verba enim illa (Ego te baptizo,) falsa essent, si post præteritum actum peccati, non maneret in peccatore aliquid quod remitti & deleri posset, cum enim dicitur, baptizo, absoluo, tollitur aliquid quod est actū, illud est quod vocatur macula & peccatum habitualē, Ratio autē à priori colligi debet ex dicendis de natura prius pro & entitate illius maculae. Si enim transacto actū, per seuererū adhuc moraliter peccatum illud quod desit esse physicè, certè datur peccatum habitualē, sed quādū peccatum commissum non est retractatum nec condonatum perseuerat moraliter, ergo datur peccatum habitualē.

Certum est secundō, quod per peccatum mortale quodlibet causatur semper aliqua macula negativa quæ non est aliud quām priuatio gratiæ sanctificantis. Ratio est quia omnis priuatio nitoris debiti potest dici macula, priuatio autem gratiæ priuatio est nitoris debiti homini eleuato ad statum supernaturalem: si enim esset homo in statu puræ naturæ, tunc quānus illa carentia gratiæ, omnino eadem esset physicè ac nunc, moraliter tamen non esset eadem, ac proinde dici non posset macula, sicuti nunc verè macula est, & disformitas animæ constitutæ in tenebris, & priuata lumine diuino.

Hæc igitur macula & peccatum habitualē relictum ex peccato tūm mortali tūm veniali, quid propriè sit, non satis conuenit inter Theologos, alij enim illud negant esse peccatum præteritum, alij affirmant, sed neutri eodem modo explicant.

§. I.

Vtrum peccatum habitualē sit aliquid distinctum à peccato præterito.

Tripliciter diuisi sunt authores qui volunt macula peccati esse aliquid diversum à peccato præterito. Primo enim aliqui cum Gregorio volunt illam esse habitum vitiosum relictum ex peccato præterito, vel etiam qualitatē aliquam morbidam. Secundo, Scotus, Durand. & Almain, putant illum esse reatum pœna seu obligationem subeundi pœnam relictam ex peccato. Tertio, alij apud Salam *disp. 14. sect. 3.* volunt priuationem gratiæ peccatum esse habitualē vel adæquate, vel saltē inadæquate: de duobus primis vix est difficultas, circa istud vltimum.

Ratio

QUÆSTIO II.

De altero effectu peccatorum qui est macula seu peccatum habitualē.

S. Thom. quæst. 86.

Post reatum pœnae, alter peccati effectus est macula quæ vocatur habitualis, sic enim dici communitur solet illud quod transacto peccati actū homi-

Proponuntur rationes dubitandi.

Prima

Ratio dubitandi est primò, quia peccatum habituale formaliter consistit in eo quod formaliter expellit per gratiam, sed si peccatum habituale non est priuatio gratiae, non tollitur formaliter per gratiam; peccatum enim moraliter manens tollitur potius per actum contritionis, quae conuersio est ad Uerum, cum peccatum habituale sit auersio, ergo peccatum habituale est priuatio gratiae, minor videtur certa, quia sola priuatio tollitur per gratiam ut formam, sicut lux formaliter expellit tenebras.

Secunda

Secundò, illud solum est peccatum habituale mortale quod est mors animae, sed sola priuatio gratiae mors est animae, nam mors est priuatio vita, gratia sola est animae vita, ergo sola priuatio gratiae est peccatum habituale.

Tertia.

Tertiò peccatum habituale est auersio à Deo ut fine supernaturali, sed non auerterit à Deo nisi sit priuatio gratiae quae sola est conuersio, ergo peccatum habituale est priuatio gratiae.

Conclusio

prima bipartita.

Ratio prima partis de habitu vitiioso.

Dico primò, peccatum habituale nec est habitus vitiiosus, vel qualitas aliqua morbida, neque reatus poena, neque priuatio gratiae, propterea ex peccato actuali.

Prima pars de habitu vitiioso vix eget probationem, quia in iustificatis manent sacerdoti habitus vitiiosi, cum tamen non sit in illis peccatum, nihil enim damnationis est in iis, qui sunt in Christo Iesu, ergo manifestum est, quod habitus vitiiosi non sunt peccatarum habituale. Deinde relinquitur ex peccato omissionis macula peccati habitualis, neque tamen per illud imprimatur nullus habitus. Denique per actus naturales possit destrui habitus vitiiosus, per quos tamen peccatum habituale non destrueretur, ergo peccatum habituale, aliquid est diuersum ab habitu vitiioso. Quod autem ex cogitatione aliqui morbidam qualitatem nullo modo est probabile, quia sublatam quacunque qualitate adulterio actus reuerteretur adulterio, ergo supereracanea est ad peccatum habitu modi qualitas.

Ratio secunda partis de reatu poena.

Secunda pars de reatu poena non est minus evidens, quia sublati peccato habituali manet tamen reatus poena ut definitum in Tridentino: videturque sententia haec damnata esse in bullis Pij V. & Gregorij XIII. contra Baium, cuius haec erat propositio, transiunte peccati actu nihil manere praeter obligationem poena: neque aliud quidquam in baptismate & penitentia deleri per ministerium sacerdotis. Deinde non est maior ratio cur reatus poena dicatur esse peccatum habituale, quam actuale, si enim adaequat distinguitur ab uno certe non minus distinguere ab altero debet. Fateor quidem quod dignitas radicalis ad poenam est peccatum habituale, quia est illud quod demeritorie me constituit dignum poena: Sed reatus formalis non potest vel modo appellari peccatum habituale.

Ratio tercias partis de priuatione gratiae.

Tertia pars de priuatione gratiae patet, quia peccatum veniale verum est peccatum habituale, neque tamen priuatio est gratiae, in statu purae naturae vera essent peccata habitualia, neque tamen esset priuatio gratiae debitae. Sequitur etiam aequalia esse omnia peccata habitualia, immo non esset in quolibet peccatore nisi unum peccatum habituale. Denique à Deo non est peccatum habituale, à quo tamen est priuatio gratiae.

Solutio
Prima ratio dubitandi.

Ad primam Resp. peccatum habituale quoniam non sit priuatio gratiae, sed peccatum ipsum actuale propter perseverans moraliter, expelli tamen formaliter per gratiam, vel immediatè propter oppositionem cum peccato, vel mediataè quia huic entitati gratiae semper Dei condonatio coniuncta est, quae inseparabilis est à gratia saltem iuxta potentiam ordinariam, quomodo autem contritio non tollat formaliter perseveran-

tiam illam peccati, satis dictum est alibi; auersio enim habitualis non tollitur formaliter per conuersiōnem actualem: Absolutè igitur nego quod sola priuatio gratiae tollatur per gratiam ut formam sicut falsum est quod sola priuatio caloris tollatur per calorem ut formam.

Ad secundam Resp. peccatum habituale mortem Secunda esse animae demeritorie solum & effectu, quatenus meretur priuationem gratiae, non esse autem formaliter mortem animae, quae sola est priuatio vita supernaturalis.

Ad tertiam Resp. concedendo quod peccatum habituale auerterit à Deo ut fine supernaturali, quia priuatio hominem iure ad gratiam & gloriam: nego autem quod non possit auertere à Deo ut fine supernaturali, quoniam formaliter non sit priuatio gratiae.

S. II.

An & quomodo peccatum habituale sit peccatum præteritum perseverans moraliter.

Non potest igitur aliud esse macula peccati, quam peccatum actuale præteritum, sed moraliter adhuc perseverans. Verum quid sit moralis illa perseverantia peccati quod iam non est, non vno modo explicari solet. Primi enim aliqui volunt cum Vaf que illam esse actum præteritum cum negatione retractationis. Secundò, alii volunt illam esse actum præteritum cum negatione condonationis & condignæ satisfactionis, quam negationem alii volunt esse partem ipsius peccati habitualis, alii connotatum obliquum, alii conditionem necessariam.

Ratio autem dubitandi est primò, quia peccatum habituale est aliquid intrinsecè maculans hominem: denominatio ab actu præterito, non est nisi denominatio extrinseca, ergo illa non est peccatum habituale. Similiter peccatum habituale est macula relictæ ex peccato actuali, & eius effectus, sed peccatum actuali præteritum non est effectus peccati actu præteriti, ergo illud non est peccatum præteritum.

Secundò, si peccatum habituale est peccatum præteritum moraliter manens non potest esse aliud quam actu præteritus manens habitualiter in ratione voluntarii, sed actu quilibet præteritus eo tantum ipso dicitur manere habitualiter in ratione voluntarii quia non retractatur, ergo peccatum habituale non est aliud quam peccatum non retractatum. Minor probari potest in pluribus exemplis, nam v.gr. voluntas faciendo sacrum pro defuncto dicitur manere habitualiter, quia non est retractata. Deinde si negatio retractationis non constitueret peccatum habituale, posset sine illa retractatione tolli totum peccatum habituale, hoc autem implicat, quia voluntarium formaliter non tollitur nisi per involuntarium, recessus voluntarii à Deo non tollitur nisi per accessum voluntarium.

Tertiò, si negatio condignæ satisfactionis esset de ratione constitutiva peccati habitualis, sequeretur quod negatio rei impossibilis constitueret peccatum habituale, condigna enim satisfactio puræ creature pro peccato res est impossibilis: conseqüens autem absurdum est, quia negatio chimæra non potest constituer peccatum habituale.

Quartò, si peccatum habituale constituitur per negationem condonationis, sequitur quod condonatio peccati habet se ipsam pro obiecto formaliter & directo, nam obiectum condonationis est peccatum habituale, ergo si negatio condonationis constituit peccatum habituale, & in eo includitur, sequitur quod obiectum condonationis est ipsam condonatio.

Quintò, negatio condonationis si constituit pec-

Quarta.

Iii 3 catum Quinta.

Prima ratio dubitandi.

Secunda.

Tertia.

Quinta.

catum habituale, vel est pars illius, & sic aliqua pars peccati est à Deo, & Deus non adæquatè odit totum peccatum, non enim odit negationem condonationis: vel est solum conditio, & sic implicat destrui peccatum habituale, quia verum sit dicere actus ille malus non est præteritus, sed hoc nunquam esse potest verum, quandiu enim verum erit dicere actus est præteritus, erit etiam verum quod sit peccatum habituale, cum nihil illud sit quam actus præteritus.

Conclusio
secunda
bipartita.

Probatur
prima pars

Probatur
secunda.

Conclusio
tertia bi-
partita.

Prima
partis ratio

Dico secundo, peccatum habituale non est peccatum præteritum moraliter perseverans propter negationem retractionis: sed moraliter perseverans propter negationem condonationis, & condignæ satisfactionis.

Prima partis ratio est, quia si negatio retractionis esset aliquid requisitum essentialiter ad peccatum habituale sequeretur quod posita quacunque retractione, quæ attrito solum esset, vel actus pure naturalis tolleretur peccatum habituale, hoc autem est contra Fidem, ergo peccatum habituale non constituit per negationem retractionis. Prob. maior, id est per te manet moraliter peccatum non retractatum, quia manet in ratione voluntarij, sed posita retractione pure naturali, formaliter non manet in ratione voluntarij, ergo posita quacunque retractione formaliter tollitur peccatum. Sicut non manet voluntas sacrificandi posita voluntate non sacrificandi. Deinde ut aliquid perseveret moraliter non est satis quod perseveret habitualiter, nam votum, matrimonium, & alij contractus, aliquando perseverant habitualiter, & non perseverant moraliter, si v.g. Pontifex dispenset: & contra non perseverant aliquando habitualiter, & tamen perseverant moraliter, si penitentia te voti, aut matrimonij, cuius tamen non concedatur dispensatio.

Secunda partis ratio est, quia nihil aliud est manere peccatum moraliter, quam peccatum aetuale in estimatione prudentum reddere hominem rationaliter Deo exolum perinde ac si actu illud committeretur: nam simili modo votum, matrimonium, & quilibet contractus manere dicuntur moraliter quando in extenso prudentum aequum obligant, ac si actus fierent, sed peccatum præteritum cum negatione condonationis & condignæ satisfactionis est huiusmodi, ergo peccatum præteritum cum huiusmodi negatione perseverat moraliter: Probatur minor, tunc homo rationaliter manet exolum Deo, quando manet in Deo totum ius quod prius habebat ad odio habendum hominem, sed quandiu peccatum præteritum est iunctum cum negatione condonationis aut condignæ satisfactionis, manet in Deo totum ius quod habebat peccato presente ad habendum odio peccatorum, ergo tandi homo rationaliter manet Deo exolum, quandiu peccatum non est condonatum.

Dico tertio, peccatum habituale formaliter & in recto non est aliud quam peccatum præteritum, in obliquo connotans negationem condonationis & condignæ satisfactionis. Hæc autem negatio nec est conditio solum extrinseca peccati habitualis, neque pars in recto illud componens, sed est connotatum inclusum in peccato habituali. Ita docent Suares l.7, de gratia c.20. & 23. Granatus tract. 3. disp. 1. sect. 1. & alii communius.

Primo enim quod negatio condonationis non sit conditio solum extrinseca, probatur quia si solum peccatum præteritum esset essentia totalis maculae peccati quoties verum esset dicere peccatum esse præteritum, verum esset manere peccatum habituale, nam ubi est totum quod est intrinsecum constitutum peccati, necessario est etiam ipsum peccatum: conse-

quens falsum est, nam condonato peccato, verum semper est quod peccatum est præteritum, ergo peccatum præteritum ut sic non est totum quod essentialiter constituit peccatum habituale. Deinde negatio condonationis non potest esse aliquid extrinsecum essentia peccati, si ea sublata, & alius omnibus manentibus essentialiter auferatur peccatum, sed ea sublata totum auferatur peccatum, ergo illa est intrinsecum peccato, dum enim auferatur peccatum est necesse ut auferatur aliquid illi essentiali, sed illa solum negatio auferatur, ergo illa est essentialis hinc maculae.

Secundò, quod negatio illa non sit pars peccati habitualis, ita illud componens in recto, ut peccatum habituale sit peccatum præteritum, & negatio condonationis. Probatur contra Salam, de Lugo, Ariagam, quia illud totum quod est peccatum habituale odio habetur à Deo, & illi displicet, sed negatio illa condonationis non odio habetur à Deo, ergo illa non est peccatum habituale: probatur maior, quia Deus non potest odio habere peccato in ratione peccati habitualis, nisi odio habeat etiam totam maculam peccati habitualis. Non enim dici potest quod Deus odit hominem ratione solum peccati præteriti. Si enim hoc esset verum Deus odieret etiam hominem quando peccatum præteritum non est amplius peccatum habitualis, quod falsum est. Deinde Deus odit perseverantiam moralem illius peccati, sed per te moraliter illa perseverantia est negatio condonationis, ergo Deus odit negationem condonationis, quæ tamen sine dubio est bona, & Deus est illius causa, ergo Deus est causa saltem inadæquata peccati habitualis.

Ad primam Resp. verum esse quod peccatum habitualis physicè loquendo est extrinsecum peccatorum, sed moraliter intrinsecum est, quia secundum estimationem prudentum eodem modo maculat hominem, ac si nunc actu existeret. Deinde peccatum habituale secundum id quod dicit adæquate tun in recto, tun in obliquo non est effectus peccati, sed dicitur secundum quod inadæquate dicit & in obliquo, aliquando enim concretum vocari solet effectus ipsius subiecti.

Ad secundam Resp. satis ostensum esse quod peccatum manere moraliter, non est tantum manere habitualiter in ratione voluntarij: Vota enim & contractus sèpè manent moraliter, quamvis sint in voluntaria, quomodo autem sine retractione peccatoris, vel sine mutatione vla physica, peccatum possit remitti, dicitur est in contractu de penitentia, quia quamvis voluntarium actuale tollatur per involuntarium, voluntarium tamen habituale id est permanens moraliter propter negationem condonationis, tollitur formaliter per condonationem. Quod idem dicendum est de recessu habituali.

Ad tertiam Resp. primò quidem condignam satisfactionem pro peccato non esse rem proflua impossibile & chimericam, si enim humanitas quæ nunc peccat assumeretur postmodum à Verbo, satisfactionis esset indigna pro peccato præterito. Deinde quamvis chimérica esset illa satisfactionis, non esset tamen chimérica negatio satisfactionis condignæ, quæ propterea ingredi potest saltem in obliquo constitutionem peccati.

Ad quartam Respondebam olim agens de iustificatione peccatoris duplēcē esse condonationem, alteram formalē, alteram causalem, formalis est remissio iuris quod Deus habet ad odio habendum peccatorum: causalis est voluntas remitti hoc ius, peccatum habituale includit in obliquo negationem condonationis formalis, non negatio rem condonationis causalis cuius obiectum est condonatio formalis;

Secundus
partis ratio

Ad secun-
dam.

Ad terciam

Ad quar-
tam, &c.

Existencia Peccati Originalis in omnibus

Ad posteris.

malis: cum ergo remittitur peccatum habituale, Deus dicit remitto meum ius quod habeo ad odio habendum peccatorem, ubi patet quod condonatio non est obiectum condonationis: quando autem Deus dicit volo condonare peccatum habituale, tunc condonatio formalis est obiectum condonationis causalis, ubi nullum est inconveniens quando enim Deus remittit reatum culpe, remittit ius quod habet ad odio habendum peccatorem, quando autem remittit reatum peccatum, tunc remittit ius quod habet ad illum puniendum.

DISPUTATIO IV.

De Peccato Originali.

S. Thom. quest. 81. 82. 83. 84.

ACTENVS ea dixi omnia quae spectabant ad peccatum personale tum actuale, tum habituale, tum ad peccatum illud explicandum deuenio, cuius vestigia: nos fecit non voluntatis mala, sed corrupta natura: transiit in omnes per successionem proscriptio- ne iniquitatis & mortis, ut loquitur Augustinus lib. de peccatorum meritis cap. vlt. Hoc enim verum est peccatum unicus innatum & proprium, & tam- pluribus saeculis antiquius ipso peccatore: peccatum originis, origine ipsa prius, imminens omnibus cum ipsa vita vitium: culpa propter quam nemo possit vituperari, quamvis merito possit puniri: vi- tium inuoluntarium, crimen sine libertate, & tantum- sci quod viuimus.

Differuit de hoc peccato tam mirabiliter, & tam miserabiliter malo accuratissime prater ceteros S. Augustinus in omnibus libris contra Pelagium, prae- fertim in libris de peccato originali, de peccatorum meritis, de nuptiis & concupiscentia, de baptismo parvulorum, & sex libris contra Iulianum. In quibus toto ingenio pugnans S. Doctor quod fuit in eo mirabile, tota doctrina quae diuinis data & diuina fuit aduersus impios certans Catholicam veritatem pro- posuit de peccato originali, credendam omnibus & tenetam. Quam ego ut ex fontibus eius hauriam triplici capite omnia concludo, prima enim sit ex- istentia & propria quidditas huius peccati. Secun- do, causae praeferim effectiva & subiectiva huius peccati. Tertiò, pœnae tum in hac, tum in altera vita.

QVÆSTIO I.

De existentia, & propria quidditate Peccati Originalis.

S. Thom. quest. 81.

IN causa duorum hominum (inquit Augustinus I. de peccato originali c. 2.) quorum per unum veniuntur sub peccato, per alterum redimuntur a peccato, fides Christiana consistit. Vnde inquirendum diligenter vide- tur. Prima enim & maxima controversia est, utrum in omnibus Adæ posteris detur peccatum aliquod originale, quod nimirum omnes in origine ipsa contrahant. Secundò, quid illud & quale sit.

Certum est primò, nomine peccati (originalis) communite intelligi apud Catholicos verum & propriè diictum peccatum quod hominem naturali via generationis descendenter ab Adamo, ipso suæ originis momento ita incepit, ut illum reddat ini- micum Dei, indignum ecclesiæ beatitudine, ac variis huius vitæ calamitatibus obnoxium, sic enim defe- ctem illum & innatam homini labem vocat sa- pientia Augustinus pollutionem, auersionem, mortem animæ, immunditiam, peccatum naturæ, sicque lib. 2. de peccatorum meritis cap. 10. Apostolam expli- cat S. Doctor Ephes. 2. (eramus natura filii ira) quia eo ipso momento quo communem naturam generatione ac- cipimus, peccatum illud incipit esse in nobis.

Certum est secundò ex eodem August. ibidem l. 3. cap. 6. & 7. quæstionem hanc de traduce peccati ori- ginalis primùm in Ecclesia Dei motam esse à Pelagio, cuius (ut loquitur idem S. Doctor l. de hæresib. hæresi 80.) proprius fuit error negare peccatum Originis, ut sic contra gratiam Christi præ nature integrum pugnaret. Explicatio hæresis Pelagij, & aliorum hæreticorum. Volebat enim quod peccatum Adæ ipsi soli nocuerit, non generi humano vniuersos infantes nuper natos in isto statu esse, in quo fuit Adam ante prævarica- tionem, imò addebat insinare illos, qui de Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum: Indeque inferebat quod nobis ad reparandas peccati huius ruinas nulla interna gratia opus sit: pueros baptismos egere nō ut mundentur à peccato, sed ut assequantur Dei regnum, ut colligitur ex Concil. Mileuit. can. 2. Se- quunt sunt eundem errorem multò postea tempore Albanenses, Armeni, Albigenes apud Armacanum lib. 8. cap. 12. Castro lib. 12. verbo (peccatum) deinde posteriori aucto Anabaptistæ, Zwinglii, Erasmus & Stapulensis similiter delyrarunt. In errorem verò ex- tremè oppositum declinarunt Lutherus, Calvinus, Melanthon, & nuperus Augustini deprauator, qui originali peccato tribuunt omnimodam naturæ de- pronationem, omnium damnatorum reprobationem, libertatis iacturam, & alia demum innumera mala.

Ratio autem dubitandi pro Pelagianis multiplex esse potest. Primò enim afferunt quod nemini vñquā aliena peccata imputantur saltem quoad culpam, v.g. Ezechiel. 18. *Filius non portabit iniquitatem patris, ani- ma quæ peccaverit ipsa morietur*, quem locum velut causæ sua tutissimum firmamentum in ore fréquenter habebant Pelagiani teste Augustino lib. 6. contra Iuli- anum & fauere videtur Apostolus, *vnuquisque re- feret prout gessit in corde suo*. Quomodo enim iuste vis puniri aliquem, pro eo quod non commisit: ut ex- presse afferit Chrysostom. hom. 10. ad Rom. & hom. 39. in 1. ad Corinth. ubi fateretur quidem deriuatas esse in nos pœnas peccati Adæ, non autem ipsum peccatum.

Secundò, ratio ipsa & propria quidditas ac conce- putus peccati manifestè pugnare videtur cum hoc peccato, quod si voluntarium non sit & liberum certè peccatum non est, ut fateretur ingenuè Augustinus lib. contra Secundinum Manichæum c. 15. & 16. sed pec- catum istud quod vocatur originale, neque voluntaria nō est, neque aduersatur legi vlli quā puer obligari possit: ubi autem non est lex quomodo erit prævaricatio. Quod admoneri non potest ut caue- tur, imputari non potest, ut puniatur, nunquam autem legislator ad hanc venit amentiam ut præceperit cui- quam noli ita vel ita nasci. Qui verò dicunt pecca- tum aliena voluntate voluntarium esse, contradic- to-

ria videntur loqui, quomodo enim voluntas alterius sufficere potest ut aliquid dici possit alicui voluntarium: sic enim dici quilibet posset reus omnium peccatorum quæ sunt in mundo præcisè quia sic voluistet Deus, quod argumentum opponebant passim Pelagiani, *nihil esse in homine potest peccati, si nihil est propria voluntatis* (inquit Julianus l. 1. opus imperfæti) *hoc tamen omne hominum genus, quod vel leviter satis, conceperit, ex quo fit quod deformis sit & vanas sententia, quæ conscientiam sine scientia, parvulis videtur adscribere: absolutè enim vindicatur à crimen qui ipsa rei impossibilitate defendit.*

Tertia. *ducitur Argumentum: nam si peccatum aliquod in puer statim atque conceptus est in matris utero, debet peccati huius aliqua esse causa, illa nec est pueri voluntas ut patet, neque Pater generans, qui sèpè dum generat iustus est & baptizatus, imò si cauferet peccatum non posset non peccare dum generat: neque Adam ipse qui liberatus est à peccato, per rerum enim naturam fieri non potest, ut illud tradere probentur parentes, quo caruisse creduntur, ut habetur l. 6. contra Julianum cap. 7. Denique anima purè spiritualis a parentibus non attingit de quorum traduce non venit, quomodo enim illa cum nascatur in manibus Dei omnino innocens, eo ipso quo attingit corpus ita inficitur ut incipiat esse grauissimi rea criminis: vnde illi tantum, & tam graue malum? Denique sequitur iure merito nuptias damnari ut malas, quia ex illis tantum trahitur malum, *omnis enim causa mali est expers boni, ut habetur lib. 2. contra Julianum cap. 1.**

Conclusio de Fide. *Dicendum tamen est certa & indubitata Fide teneri debere, quod ex unico illo primi parentis peccato in omnes eius posteros, verum & propriè dictum deriuatur peccatum, quo denominatur reuera peccatores, & digni constituiunt aeternā damnatione, tanquam inimici Dei, & iustè ab eo exosi. Ita constanter pronunciant cum omnibus Scripturis, cum omnibus Conciliis, cum omnibus Patribus, cum universa Ecclesia, Orthodoxi omnes Doctores, tractarunt autem & probarunt accuratissimè Albertus Pighius *controversia prima*, Catherinus *opusc. ea de re*. Driedo *tom. 2. lib. 2. de gratia tract. 3.* Sotus *lib. 1. de natura & gratia cap. 10. & seq.* Vega *lib. 2. in Concilium Tridentinum cap. 11. & 12.* Lindanus *in Panoplia l. 4. cap. 10. & 11.* Bunderius, Ruardus, Bellarminus.*

Nititur primò scri- ptoris. *Primum autem fundamentum dicitur ex scripturis utriusque testamenti, nam primò argumentatur optimè Augustinus lib. 16. Civit. cap. 27. ex Genes. 17. *Masculus cuius præputit caro circumcisæ non fuerit, delebitur anima illa de populo meo, quia pactum meum irritum fecit*, puer autem ex defectu circuncisionis non potest perire nisi propter peccatum originale. Deinde alterum eriam locum vrgit Sanctus Doctor in Psalmum 50. qui habetur Job. 14. ex versione 70. Interpretum, *nemo mundus à sorde, neque infans, cuius est unus dies vita super terram*, & ibidem nota illa Davidis verba de hoc peccato explicat Augustinus, *ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*. Tertiò, luculentia sunt apud Apostolum testimonia, quibus Pelagiani passim insequistor Doctor gratia, Ephes. 2. *Eramus natura filij iræ, id est originaliter, iuxta interpretationem Augustini 2. ad Corin. 5. Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: Nega (inquit Augustinus Juliano) Christum pro parvulis mortuum esse ut eximas eos de numero mortuorum: Sed nullum proferri potest vel illustrius vel expressius argumentum, quam Apostoli verba Romanorum 5. *Sicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per***

*peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Quem locum nullà praua interpretatione detorqueri posse ad alium sensum, definitur in Conciliis Mileuitano, Arausiano 2. & Tridentino *eff. 5. can. 2. & 4.* Pobatque fusissime Augustinus lib. de natura & gratia cap. 39. lib. 1. de peccatorum meritis cap. 9. & 12. vbi malignam Pelagianorum cauillationem præcludit, qui dicerent peccatum non propagatione, sed imitatione intrasse in mundum per peccatum unius hominis, ostendit videlicet stare hoc nullo modo posse cum sequentibus Apostoli verbis, regnauit mors ab Adam usque ad Moyensem in eos qui non peccauerunt, in similitudinem prævaricationis Adæ. Negat ergo Apostolus peccasse illos omnes imitatione Adæ, in quos mors pertransiit, & tamen dixerat prius peccasse illos omnes in Adam, in quos mors pertransiit, ergo peccasse in Adam non est imitatione sed transgressio.*

Secundum fundamentum est perpetuæ Ecclesiæ *Nititur sc. definitio, & traditio*, primò enim definita est veritas *cuncta de* hæc a variis Pontificibus, Innocentio I. *epistola 25. finitione* & 26. Leone I. *epistola 22. & 81.* Gregorio Magno *Ecclesiæ lib. 7. epistola 16.* Secundò etiam definita est a Conciliis: Mileuitano, Palæstino, Arausiano, Utterano, Liberitano, Tridentino *tota eff. 5.* vbi certissime dicitur quod peccatum *originale unum est origine, propagatione plura, transiunctum omnibus, & singulis proprium*. Tertiò, Patrum antiquorum testimonius Augustinus pugnat aduersus Pelagianos lib. 1. & 2. contra Julianum, vbi adducit Irenæum, Cyprianum, Rétitium, Olympium, Hilarium, Basilium, Nazianzenum, Chrysoftum, Hieronymum, alios plures referunt Vasques & Bellarminus, Augustinum collectit optimè Hieronymus Turrianus in confessione Augustiniana, & Ambrosium Nopelius in confessione Ambrosiana.

Nititur tertio multipli- catione sup- posta fid. *Tertium fundamentum est multiplex ratio ex aliis ducta principiis Fidei, ratio enim nulla est purè naturalis. Prima est quam vrgit Augustinus lib. 6. contra Julianum cap. 4. generalis redemptio per Christum. Si enim omnium puerorum Salvator est & Redemptor Christus, nihil est dubium quin illi primi parentis peccato maculati sint, quod argumentum erat Apostoli Rom. 3. *Omnes peccauerunt, & agent gloria Dei: & 2. ad Cor. 5. Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*. Altera est quam egregiè idem Augustinus lib. 4. de peccatorum meritis cap. 24. Necessitas est baptisimi, quo peccatum abluatur in origine contractum, generalis enim est Christi propo- sitio, *nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* & constat ex Ephes. 5. quod in remissionem peccatorum datur baptisimus. Nugabuntur enim Pelagiani negantes baptisimum prædestinare pueris ad eluendam maculam peccati, neque ad obtinendam beatitudinem, sed ad ingressum in regnum cœlorum, quod aliud sane non est quam vera beatitudo.*

Solun- rationes dubitandi. *Ad primam, in qua opponebatur authoritas scripturarum respondeo primò quidem ad locum Ezechielis cum Augustino lib. 3. de peccatorum meritis cap. 8. Filium non portare iniquitatem Patris quando iniquitas illa filius Patris propria est, ita ut non sit illi communis cum filio, si autem filius particeps sit huius iniquitatis, certè nulla est ratio cur non eam etiam ferre debeat. Peccatum autem commissum ab Adamo ut persona publica, & generali capite omnium hominum, non fuit illisoli proprium ut dicam statim. Locum Apostoli explicat Anselmus lib. 2. de conceptu Virginali cap. 18. *Vnusquisque referet prægessit, vel propria voluntate, vel aliena: imò de solis adultris ibi propriè fermo est, quia illi soli iudicabuntur. Chrysostomum interpretatur Augustinus lib. 1. contra**

§. I.

Virum peccatum originale sit concupiscentia.

Concors hæretorum omnium huius temporis sententia est, non esse aliud in nobis peccatum ^{sententia} ^{huius tem-} ^{poris ex-} ^{plicatur.} originale quam appetitum illum rebelle rationi bona spiritualia, vel corporalia, quæ sine peccato appeti nequeant. Hanc videlicet velut accensam in nobis formacem postquam iustitia originali priuatis sumus, esse veram maculam & totum peccatum quod appellatur originale senserunt Lutherus, Caluinus, & alij sectrarj apud Bellarminum lib. 5. de amissione gratia & statu peccati 5. quibus accessit sine dubio nuperus dogmatites toto lib. 1. de statu naturæ la-
pſe, vbi statuit hanc esse Augustini, omniu[m]que veterum Patrum & Ecclesiæ totius Catholicam sententiam quod concupiscentia sit in nobis peccatum originale sumptum materialiter, cuius reatus fit formale ipsius peccati, quod sic ille intelligit ut omnino velit concupiscentiam illam esse propriæ peccatum & mortem animæ vt patet ex cap. 14. non absolute in se, sed prout est habitualis quædam propensio ad creaturas atque adeo aueratio à creatore. Vnde subdolè ille in peccato originali distinguit materiale, quam dicit esse concupiscentiam, & formale, quem dicit esse reatum ipsum concupiscentia, quo nomine nihil sed aliud intellexit quam concupiscentiam ipsam prout auerentem à Deo & conuerentem ad creaturas, hæc enim inclinatio & propensio appetitus appellat reatum peccati & illius formale, donec liberatoris Christi gratia sanetur.

Ratio autem dubitandi primò ex variis de more, Proponitur scripturis, vbi humani cordis pranitas & corruptio describitur tanquam effectus peccati originalis, cum tamen effectus sit depravati appetitus: Genes 6. *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua:* Apostolus Rom. 3. describit illam ex variis Psalmis non est inistus quisquam, omnes declinaverunt, &c. deinde ibidem c. 7. appellatur concupiscentia peccatum in nobis habitan[t]s, interna peccati lex; Hebr. 12. *Pondus & circumstans peccatum.*

Secundò, hæc etiam videtur in modo est haud dubio Secunda. sententia S. Augustini, quam innumeris ita expressit in locis ut dubitari de illa non possit, v. gr. lib. 5. contra Julianum cap. 3. dicit concupiscentiam & peccatum esse quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis, & paucam peccati, quia redditum est meritis inobedientis, & causam peccati, defectione consentientis, & contagiōne nascentis, & lib. 2. cap. 10. loquens de concupiscentia sic ait, non est hoc malum nupiarum, sed primorum hominum peccatum in posteros propagatione træctum, & lib. 3. cap. 21. concupiscentiam appellat malum originale, cuius, inquit, motibus mecum repugnas, & cuius contra me laudibus pugnas. alia possunt plurima, ex lib. 4. cap. 1. lib. 6. cap. 15. ex lib. 1. de nupiis & concupiscentia cap. 25. unde fatetur etiam Sanct. Thomas quæst. 83. artic. 3. quod concupiscentia materialiter faltem est peccatum originale.

Tertiò, id quod repugnat legi diuinæ peccatum est, huiusmodi est appetitus originali iustitia defitit, ergo ille revera est peccatum originale: cur enim ille non quæque dici poterit peccatum originale, quam priuatio gratiæ in qua totam peccati huius quidditatem, Theologi reponunt ferè omnes.

Dico primò, concupiscentiam quomodounque Prima sumi possit nullo modo esse peccatum originale, ne- conclusio.

K K K

que

que pertinere ad eius essentiam, nec esse aliquam eius partem. Ita censent & censere omnino debent Orthodoxi omnes Theologi post Tridentini definitionem *sef. 5. can. 5.* vbi Catholica ea veritas definitur contra Lutherum & Caluinum, petique omnino noui dogmatistæ caput, & vniuersam eius doctrinam erroris arguit.

Ratio
Prima.

Primo enim argumentari cum eodem concilio licet ex effectu baptismi, per quem certum est ex fide totum remitti quod habet rationem peccati, sic enim testantur scripturæ *Isaæ 27. Dicitur iniquitas Iacob, & iste est omnis fructus ut auferatur peccatum eius, & aperte dicitur Rom. 8. Nihil esse damnationis iis qui sunt in Christo Iesu, Rom. 6. Consequitur enim fons cun illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vita ambulemus.* Certum autem est quod in renatis, & purgatis ab omni peccato manet concupiscentia etiam inclinans ad creaturem, & ad bona quælibet sensibilia contra rationem, atque auertens à Deo, ergo certum est ex Fide in nullo vero sensu dici posse, quod concupiscentia propriam habeat rationem peccati originalis, quoque illa modo sumatur.

Ratio
Secunda.

Secundò, mirum est illam etiam doctrinam tribui Augustino, qui sàpè illam reicit ut absurdum v. gr. lib. 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 22. *Hæc concupiscentia sic vocatur peccatum quia ex peccato factum est, cum in iam regeneratis, non sit ipsa peccatum, si ei ad illicita opera non consentitur, sicut vocatur lingua loquatio quam facit lingua, & manus vocatur scriptura, quam facit manus, itemque vocatur peccatum, quia peccatum, si vicit, facit: sicut vocatur frigus pigrum, non quod à pigris fiat, sed quod pigrus faciat.* & lib. 6. contra Iulianum cap. 7. *Percipitur in baptismo Christiano perfecta nouitas, & perfecta sanitas.* & cap. 5. *Regeneratus omni peccato caret, non omni malo.* Sic etiam in Psalm. 50. cum dixisset trahitur iniquitas ex Adam, statim addit etiam ipsum vinculum mortis cum ipsa iniquitate concretum est, nemo nascitur nisi trahens pœnam, trahens meritum pœnae. Denique lib. 1. retractationum cap. 15. *Hoc peccatum de quo sic Apostolus loquitur est, deo peccatum vocatur quia à peccato factum est, & pœna peccati est, quandoquidem hoc de concupiscentia carnis dicitur: Quam etiam esse Catholicam fidem pronunciat Tridentinum canone illo 5. citato, vbi simili modo explicat Apostolum.*

Ratio
Tertia.

Tertiò, in statu puræ naturæ esset in nobis concupiscentia inclinans ad bona sensibilia, neque tamen peccatum esset originale. Imò concupiscentia non est defectus aliquis quem habere prohibeamur, nihil enim malum est nisi obediens concupiscentia, igitur ipsa concupiscentia non est peccatum.

Responde-
tor ad pri-
mæ ratio-
nem dubi-
tandi.

Ad primam Resp. nihil ex illis Scripturis probari, nisi quod relicta nobis est per peccatum inclinatio maxima, & propensio ad malum quod nemo negat: Imò & concupiscentia ex se ipsa post peccatum, ita inclinata & prona in obiecta sensibilia, & rebellis rationi verus est effectus peccati originalis, sed non est peccatum originale, quamvis & à peccato procedat, & verè ad peccata omnia inclinet, ut verè dixerit Augustinus l. de spiritu & littera cap. 4. explicans illud Apostoli (non concupisces, *Saluberrimana* (inquit) *preceptum est, quod si quis implenerit nullum habebit omnino peccatum.*

Ad secun-
dam.

Ad secundam Resp. sàpè solere August. sumere peccatum originale, pro iis quæ ipsi adiuncta sunt, seu pro cōplexo illo toto quod continetur vel causatur ab ipso peccato, ideoque dicere illū aliquoties quod peccatum istud est concupiscentia cum reatu, vbi nomine (reatus) non intelligit S. Doctor inclina-

tionem solam appetitus ad sensibilia, ut malè illum interpretantur aduersarij, sed intelligit auersionem illam à Deo, quæ vel est priuatio iustitiae, vel macula inficiens animam eodem modo quo Adainum maculauit & reum constitut; concupiscentia ergo sola nunquam appellatur peccatum originis, sed concupiscentia cum reatu, id est reatus ille inducens concupiscentiam quæ vocatur peccatum materialiter (inquit S. Thomas) id est aliquid adiunctum peccato, natum ex peccato, & ad illud inclinans. Et hanc esse mentem S. Augustini patet ex verbis eius relatis nuper, deinde patet ex Concilio Tridentino à quo veritas Catholica, & doctrina S. Augustini expressa est canone illo 5. *Hanc concupiscentiam (inquit) quam aliqui appellat peccatum, sancta synodus declarat, Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse, quod verè & propriè peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat, si quis autem contrarium senserit anathema sit.* Quod desumptum esse videtur ex Augustino lib. 1. contra 2. epist. *Pelagij c. 23.*

Ad tertiam Resp. concupiscentiam in actu primo non repugnare villo modo diuinæ legi, actualem autem concupiscentiam repugnare omnino si ei accedat consensu, priuatio gratiæ non est peccatum originale ut ostendam statim, & si esset differet nihilominus à priuatione iustitiae originalis, quia priuatio gratiæ auertit hominem à Deo, priuatio autem originalis illius iustitiae manet in renatis, neque auertit hominem à Deo.

§. II.

Vtrum peccatum originale sit priuatio gratiæ.

Duo effe-
ctus gratiæ
originalis

D *Vo præstabat gratia originalis in homine, ut constabat postea. Primo totum hominem redebat gratum & subiectum Deo. Deinde carnem totam reddebat subiectam & obedientem rationi. Communior ergo Theologorum sententia vult peccatum originale non esse aliud quam priuationem illam gratiæ originalis, non prout subiectentem carnem spiritui, nam hoc hæreticum est, ut dixi, sed prout subiectent hominem Deo: volunt enim peccatum originale consistere in priuatione gratiæ debite prout causata per ipsum primi parentis peccatum.*

Sed in modo tamen explicandi priuationem hanc non conueniunt, nam Valsques contendit peccatum illud adæquatè constitui per priuationem hanc gratiæ prout voluntariam non ipsi parvulo, sed Adamo duntaxat, qui iustitiam acceperat retinendam tum pro se, tum pro aliis, ideoque iuxta Valsquem peccatum hoc non est defectus in operatione, sed in natura, cum sit priuatio gratiæ prout sequens voluntariam transgressionem Adæ. Alij ut Bellarminus, Suares, Tannerus, Valentia volunt peccatum originale non esse priuationem gratiæ nisi partialiter, quia inquietunt, est priuatio gratiæ prout voluntaria non solum Adamo, sed ipsi etiam parvulo cui moraliter voluntariam fuit Adæ peccatum, quia ille peccauit ut caput omnium posteriorum; est enim peccatum originale iuxta illos priuatio gratiæ, prout voluntaria moraliter ipsi parvulo proper peccatum Adami in quo continebatur tanquam in capite.

Ratio autem dubitandi est primo, quia sic definita videtur Concilium Tridentinum cum dixit *peccatum originale mortem esse animæ*, sed sola priuatio gratiæ mors est animæ cum sola gratia sit animæ vita, ergo peccatum originale est priuatio gratiæ. Deinde dicitur in concilio quod *peccatum proprium est & inherens singulis*, sed nihil excogitari potest intrinsecum & proprium singulis hominibus præter priuationem gratiæ ergo illa sola est peccatum originale.

Secundò,

Prima ræ-
tio dubi-
tandi.

Secunda. Secundò, ita censet sine dubio Sanctus Anselmus, lib. de conceptu Virginali cap. 26. vbi sic ait: *Hoc peccatum quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, præter ipsam quam supra posui factam per inobedientiam Adami gratia nuditatem.* Neque negari potest quin illa sit mens Sancti Thomæ articulo 3. citato, vbi statuit peccatum originale non esse aliud quam priuationem subiectio[n]is humanæ mentis ad Deum.

Tertia. Terriò, non videtur alio modo explicari posse quid sit hoc peccatum, & quomodo illud à primo parente deriuatur ad posteros eius, si non est priuationis gratiæ, non est autem difficile capere quomodo per peccatum talis priuationis à primò parente in eius posteris deriuatur, quia scilicet etiam inter homines quando laicæ Maiestatis reus est aliquis parentis, filij eius & posteri auitæ nobilitatis titulo priuantur, aliter autem explicare peccatum hoc, non videtur possibile. Imò priuationis illa gratiæ prout voluntaria physiæ soli Adamo, vel certè prout moraliter voluntaria ipsi paruulo, verè auertit hominem à Deo, & reddit illum dignum priuatione gloriæ, ergo non est pena solum peccati, sed verum peccatum; pena enim non meretur aliam penam.

Conclusio secunda. Dico secundò, peccatum originale non videtur esse formaliter priuationis gratiæ. Ita censent cum auctoribus pro vera sententia mox citandis Catherinus, Pighius, Caetanus, Zumel, & Curiel.

Ratio prima. Ratio autem est primò, quia illud solum in pueris esse potest peccatum originale, quod in Adamo est peccatum personale habituale, sed priuationis gratiæ non fuit in Adamo peccatum habituale personale, ergo priuationis gratiæ non est in nobis peccatum originale. Probatum maior ex Concilio Tridentino *sess. 5. Can. 1. & 2.* vbi dicitur: *Peccatum Adæ quod origine vnum est propagatione transfusum in posteros, inesse unicuique proprium.* Vnde argumentor illud solum est peccatum originale quod est peccatum Adæ in nos transfusum, sed quod non est peccatum in Adamo, non est peccatum Adæ in nos transfusum, ergo quod non est peccatum in Adamo, non est in nobis peccatum originale. Deinde argumentor etiam ex eodem Concilio *sess. 6. in decreto de Iustificat. cap. 7.* vbi dicitur quod in iustificatione quæ fit per baptismum duo reperiuntur remissio peccati, & infusio gratiæ, sed si sola priuationis gratiæ peccatum est originale, falsum est quod in iustificatione per baptismum infusio gratiæ aliquid sit distinctum à remissione peccati ut patet, ergo priuationis gratiæ non est peccatum originale.

Secunda. Secundò rationes omnes quæ probant peccatum personale habituale non esse priuationem gratiæ, probant similiter peccatum originale non esse priuationem gratiæ, prout est à peccato actuali Adami. Prima enim ratio erat, quia, priuationis gratiæ pena est peccati actualis & est à Deo à quo illa nequit peccatum, sed similiter priuationis gratiæ originis est pena peccati Adami, ergo illa non est peccatum originale, alioquin eodem profusum dici posset quod priuationis gratiæ peccatum esset personale habituale. Neque dicas priuationem gratiæ penam esse respectu peccati Adæ, non respectu peccati paruulorum. Contra enim isto, quia similiter dici posset quod priuationis gratiæ pena est respectu peccati actualis, non respectu peccati habitualis. Deinde Deus est vera causa huius priuationis quocunque illa sumatur modo, non est causa huius peccati, ergo peccatum non est priuationis gratiæ. Præterea peccatum istud originale potuit esse multiplex, potuit esse veniale, potuit alterius esse speciei, quæ omnia falsa sunt, si priuationis gratiæ peccatum est originale. Denique omne quod veram

Tom. I.

habet rationem peccati qualem habet sine dubio peccatum originale, debet esset transgressio voluntaria diuina legis, vel actualis, vel moraiter perseverans, sed priuationis gratiæ non est transgressio legis diuinae, ergo illa non potest habere rationem peccati. Imò si esset aliqua creatura quæ mihi posset auferre gratiam, Deus autem præcipiter illi ne mihi eam auferret certè illa priuationis diceret ordinem ad alterius peccatum, & tamen non esset peccatum, ergo priuationis gratiæ prout dicens ordinem ad peccatum Adæ non est peccatum originale.

Ad primam Respondebam agens de peccato habituali, peccatum originale mortem esse animæ causâ saliter & demeritorie, non autem formaliter, quo etiam modo peccatum personale mors est animæ. Quomodo autem illud singulis proprium sit & intrinsecum, quamvis non sit priuationis gratiæ statim dicam.

Ad secundam Respondeo explicati à nonnullis Sanctum Anselmum, & Sanctum Thomam, quod per nuditatem iustitiae intellexerint carentiam iustitiae actualis quæ subiectio est ad Deum, omne peccatum priuationis est huius iustitiae, quia est iniustitia quædam vel positiva vel negativa, illa verò iniustitia manens moraliter in paruulo est peccatum originale.

Ad tertiam vt respondeatur explicandum est quid sit igitur peccatum illud, nego enim quod sola priuationis gratiæ auertat hominem à Deo, vt statim patet.

*Solutio
prima ra-
tio dubi-
tandi.*

Secunda.

Tertia.

§. III.

*Virum peccatum originale aliquo modo sit ipsum
Adami peccatum.*

Si neque concupiscentia, neque priuationis gratiæ dici possunt esse peccatum originale solum superesse potest peccatum Adæ cui conuenit propria huius peccati ratio: sed hoc duplice intelligi quoque potest. Primò quod unicuius illud peccatum soli Adamo intrinsecum, & omnino extrinsecum nobis sit peccatum originale, quatenus Deus imputat illud omnibus Adæ posteris, atque inde propter imputationem hanc Dei peccatores denominantur, non autem per aliquid intrinsecum singulis inhærens. Quæ fuit sententia Catherini, & Alberti Pighij. Secundò, potest intelligi quod Adæ peccatum sit peccatum ipsum originale eo quod peccante Adamo, nos etiam omnes interpretatiæ ac moraliter peccauerimus, eo quod propter Dei pactum voluntates omnium hominum in Adami voluntate fuerint inclusæ, vnde sicut post illud peccatum mansit in Adamo macula quæ peccatum erat præteritum moraliter perseverans, sic ante baptismum in nobis talis macula residet, quæ non sit aliud quam peccatum Adami prout moraliter & interpretatiæ moraliter fuit nostrum, & prout moraliter manet in nobis intrinsecum & singulis proprium.

Ratio ergo dubitandi tota est primò, quia impossibile omnino videtur vt peccante Adamo nos omnes moraliter peccauerimus, hoc autem est necesse vt peccatum originale sit peccatum Adami prout proprium singulis & intrinsecum: maior illa probatur, quia vt nos omnes peccante Adamo peccauerimus oportuit, vt intercesserit Dei pactum aliquod cum Adamo, per quod translatae fuerint voluntates nostræ in voluntatem ipsius Adami tanquam capitum vniuersalissimi, quæ voluntas fuerit voluntas omnium: hoc autem videtur esse chimæricum, & non tantum gratis confitum, sed etiam impossibile; igitur est impossibile vt peccante Adamo nos omnes moraliter peccauerimus.

*Quo mo-
dis intelli-
gi possit
Adami
peccatorum
esse pecca-
tum ori-
ginale.*

*Proponitur
prima ra-
tio dubi-
tandi.*

Kkk 2 Secundo,

Secunda.

Secundò, videtur sequi quod unicum duntaxat est in omnibus proflus hominibus peccatum originale, soli Adamo proprium & intrinsecum, extrinsecum vero & per solam imputationem singulos denominans Adæ posteros.

Conclusio
tertia.

Dico tertid, peccatum originale non est solum actuale Adami peccatum prout singulos homines extrinsecè denominat propter diuinam imputationem. Ita contra Catherinum & Pighium sententia Catholici omnes Doctores qui placitum contrarium damnant erroris, & sanè merito.

Ratio
conclusio
nis.

Primo enim reiecitur ex eo quod Apostolus Roman. 5. peccatum quod generatione trahimus ex Adamo, comparat cum iustitia quam in regeneratione spirituali habemus per Christum: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vita, &c.* Sed in regeneratione spirituali, non extrinsecè solum iusti constitutimur per imputationem iustitiae Christi sed per veram & inhærentem iustitiam, ergo in generatione naturali non extrinsecè solum peccatores denominamur, per imputationem peccati Adæ, sed propria & intrinsecā iniquitate maculamur: Deinde aperta est in contrarium definitio Tridentini *sess. 5. can. 3.* vbi dicitur peccatum Adæ quod origine unum est, & propagatione non imitatione transfusum, inesse singulis hominibus proprium, ergo non extrinsecè solum denominat homines, sed reuerè maculat intrinsecè: imò canone 5. dicitur quod per baptismum tollitur in nobis & remittitur peccatum originale, & non tantum non imputari, sed si peccatum originale non esset nisi sola imputatio peccati Adami, baptismus solum tolleretur hæc imputatio, ergo clarum est ex Concilio quod peccatum originale non est solum illud Adami peccatum, prout extrinsecè imputatum.

Conclusio
quarta.

Dico quartid, peccatum originale formaliter est macula similis illi quæ mansit in Adamo postquam commisit peccatum; atque adeò est ipsummet Adami peccatum prout moraliter & interpretatiè fuit peccatum nostrum, & prout in nobis moraliter perseverans. Ita docent multi recentiores eruditissimi Franciscus Turrianus epist. ad Jacobum Amyotum de peccato originali, Curiel, Zumel, de Lugo, Arriaga, Martinotius.

Probatur
primo.

Ratio autem primò sit, quia, peccatum originale debet esse aliquid quod verè ac propriè sit peccatum, quod sufficenter sit voluntarium, quod unicumque intrinsecum sit & proprium: sed habere illa omnia non potest si non sit macula singulis hominibus propria, & intrinsecā similis ei, quam transacto peccato contraxit Adam, & quam adulti omnes per propria peccata contrahunt; nihil enim aliud habere potest propriam rationem peccati & esse singulis proprium ac intrinsecum, ergo peccatum originale est huiusmodi macula: Maior ut dixi est Doctrina Concilij Tridentini: minor aurem patet, quia neque concupiscentia, neque priuatio gratiæ neque peccatum auctuale Adami prout imputatum Deo sufficit ad peccatum originale. Vnde

Probatur
secundo.

Secundò argumentor quia si peccatum actuale fuit moraliter & interpretatiè peccatum omnium posteriorum eius, id est si peccante actu Adamo nos etiam omnes moraliter peccatum idem commisimus, potest esse in nobis macula similis ei quam transacto peccati actu Adamus contraxit: sed peccante actu & physicè Adamo nos etiam omnes moraliter peccauimus, & interpretatiè peccauimus, ergo peccatum originale potest esse macula similis ei quam Adamus habuit: Minor in qua est tota difficultas huius materiae probatur primum ex Apostolo c. 5. ad Roman. Et ita

(inquit) in omnes homines mors pertransit in quo omnes peccauerunt, sed peccare in Adamo nihil est aliud quam peccare Adamo peccante, ergo peccante Adamo eius omnes posteri moraliter peccauerunt. Deinde si fieri possit ut peccante Adamo nos etiam omnes moraliter peccauerimus, certè affirmari debet, quod reuerè peccauerimus peccante Adamo, sed hoc fieri potuisse probatur quia ut peccante Adamo interpretatiè peccare potuerint eius posteri, non requiritur aliud nisi ut Deus transferre potuerit voluntates omnium posteriorum Adami, in voluntatem ipsius Adami ut capitis, ita ut in eius voluntate omnium posteriorum eius voluntates continerentur, & ita ut physica eius operatio esset moraliter operatio omnium posteriorum eius, sed Deus potuit transferre ita voluntates omnium posteriorum in Adami voluntatem, ergo peccatum physicè voluntarium Adamo potuit esse moraliter peccatum voluntarium omnibus eius posteris. Minorem admittere sine dubio debent omnes qui peccatum admittunt originale, quomodo enim peccauimus omnes in Adamo, si voluntas Adami non continebat nostras omnium voluntates, id est si constitutus ita non fuit caput, ut eo peccante nos etiam peccauerimus. Quod quia totam mysteriū huius obcurissimi continet difficultatem, propterea explicandum illud est paulo diligentius. Ex quibus abhinc manebit soluta tota ratio dubitandi.

§. IV.

An & quomodo fieri potuerit ut peccante Adamo, uniuersi etiam peccauerint eius posteri,
& ut eius voluntas contineret omnes voluntates.

Videntur tria hæc esse prorsus synonyma, 1. quod peccate Adamo peccauerint omnes eius posteri. 2. quod Deus constituerit Adamū caput omnium posteriorum feceritque cum eo pactum de transfundenda in omnes vel iustitia vel iniustitia: tertid quod voluntates omnium posteriorum Deus transfulerit in voluntatem unius Adami quæ moraliter fuerit voluntas omnium eius posteriorum propter pactum illud. Hæc (inquam) tria idem significant, pendent autem omnia ex pacto illo quo Deus transfulerit voluntates omnes in voluntatem Adami.

Videtur igitur hoc esse impossibile primò, quia implicant ut voluntas alterius reputetur voluntas mea, quando ego non possum eam impedire, vel determinare, vel imperare; non enim aliter intelligi potest quod ego velim altero volente: sed posteri Adami nondum existentes non poterant eius voluntatem impedire, determinare, imperare, ergo fuit omnino impossibile ut voluntas reputetur voluntas posteriorum eius.

Secundò, Deus non potest transferre meam voluntatem in voluntatem alterius, magis quam bruti appetitum in voluntatem meam, habet enim in omnia aequaliter dominium, sed nemo dixerit quod Deus possit transferre appetitum bruti in meam voluntatem, ergo neque meam voluntatem transferre Deus potest in voluntatem alterius. Deinde si Adam ante peccatum procreasset liberos, non potuisse Deus efficere, ut peccante Adamo illi peccarent, ergo neque potuit Deus efficere ut illi peccarent, peccante Adamo antequam illi nascerentur. Denique vel fuit necesse ut Adamus sciret hoc pactum, vel non fuit necesse, neutrum dici potest, si enim fuit necesse ut sciret certè innumera commisit peccata; si non fuit necesse, potuit igitur sine cognitione malitia dari aliquod peccatum.

Tertid, si Deus meam voluntatem transfundat in voluntatem

Varij lo-
quendi
modi qui
sunt syn-
onyma in
presenti
questione.

Ratio pri-
ma dubi-
tandi.

Secunda.

Tertia.

voluntatem Adami, & eodem instanti quo ille peccabit, ego eliciam actum charitatis, eodem instanti ero in peccato, & in gratia: Imò similiter per eius pœnitentiam, & bona opera erimus omnes iustificati. Vnde virgo argumentum, si Deus potuit transferre voluntates nostras in voluntatem Adami in ordine ad peccatum potuit etiam transferre voluntates nostras in voluntatem Christi aut alterius sancti in ordine ad meritum, & sic possemus esse sancti & præmio digni propera opera alterius quod falsum est. Denique posset Deus facere ut nunc ego dormiens censear bene vel male operari, eo ipso quod bene aut male Petrus operabitur, quia Deus constituerit illum respectu mei caput morale.

Quarta. Absurdum est dicere quod solum Dei decretum est causa peccati originalis, sed si Deus ita transfluit voluntates nostras in voluntatem Adami, solum Dei decretum est causa totius huius peccati, quia fundatum illius est duntaxat translatio voluntatum nostrarum in voluntatem Adami, ergo translatio illa est impossibilis. Deinde si ego extitsem quando præceptum impositum Adamo fuit, non potuisse absque peccato dicere me ratum habiturum quidquid ab eo gestum in eo negotio fuisse, hoc enim est exponere le peccandi periculo, quod non licet, ergo Deus non potuit eo modo transferre voluntatem meam in voluntatem Adami, ut quidquid ille faceret ego facerem.

Vt Respondeatur obscurissima difficultati, cui responderi nihil potest quod non sit difficile statuenda esse videntur duo, primum est potuisse omnino fieri ut Deus posteriorum omnium voluntates transfluerit in voluntatem primi parentis, in ordine ad obseruationem huius præcepti, adeò ut interpretatiæ ac moraliter nobis esset voluntarium id quod physicè ac formaliter erat voluntarium Adamo. Ita censem cum S. Thoma Theologi omnes quos inepissimè damnat nouis Dogmatibus l. 1. de statu naturæ lapsæ c. 5. & seqq.

Probatur autem ex supremo Dei dominio in omnes hominum voluntates. Deus enim ita dominatur omnibus hominum voluntatibus ut primum parentem potuerit constitutre personam publicam, & in eius voluntate moraliter includere voluntates omnium si contingit ut voluntas vnius reputetur voluntas eorum qui cum eo habent aliquam unitatem; posteri autem omnes Adami aliquam habebant unitatem cum Adamo, ergo poterat ex supremo suo dominio efficere ut voluntas eius conferetur moraliter voluntas omnium posteriorum Adami: Maiores declarat S. Thomas exemplo humani corporis in quo aliqua huius unitatis appetit similitudo sicut enim humanum corpus & singula eius membra cum anima faciunt vnum totale individuum, cuius principium mouens est anima, ita omnes Adæ posteri cum eo totum aliquod vnum conflant non individuum, sed specificum, in quo Adam est veluti caput & principium à quo reliqua membra pendent: sicut ergo peccante voluntate hominis peccat totus homo, peccat enim manus, peccant pedes, peccant oculi, quia voluntas est voluntas omnium membrorum: sic peccante Adamo potuerunt peccare omnes eius posteri non physicè sed moraliter, quia voluntas illius qui erat constitutus caput, fuit voluntas omnium hominum. Imò cum peccat manus non peccat voluntate quæ sit propria ipsius manus, sed voluntate quæ omnibus membris communis est: sic peccatum Adami moraliter est mihi voluntarium non voluntate quæ specialiter in me sit, sed voluntate communis ordinari. Deinde idem declaratur exemplo procuratoris aut legati, in quo princeps suam voluntatem reponit & transfundit

quodammodo: adeò ut volente aliquid legato dicatur etiam id velle Rex, qui suas illi commisit vices, quod ergo per se ipsum Rex potest efficere, potest id ipsum etiam multo magis efficere ipse Deus. Denique Respublica transferre potest voluntatem pupilli in voluntatem tutoris, ita ut quod physicè vult tutus illud ipsum moraliter velle censeatur pupillus. Ex quibus omnibus satis opinor liquet, quod voluntas vnius censeri moraliter potest esse voluntas alterius, ergo ex supremo suo dominio efficere Deus potuit ut voluntas capitis esset voluntas omnium membrorum adeò ut in Adamo continerentur voluntates omnium posteriorum eius qui eo peccante, peccarent omnes.

Statiendum secundò est, Deum non potuisse e modo transfundere voluntates nostras in voluntatem Adami, nisi per pactum quo illum constitueret caput morale omnium posteriorum, tūm in ordine ad gratiæ transfusionem tūm in ordine ad transfusionem ipsius peccati, & ita omnino pactum illud cum Adamo initum esse à Deo à quo Adamus constitutus est omnium caput, & voluntas eius facta est moraliter voluntas omnium. Ita communiter pactum illud Theologi constituant sine quo negant explicari posse peccatum originale: rider autem Thralonice hanc doctrinam & pactum illud omne damnat nouis dogmatibus l. 1. de statu naturæ lapsæ c. 5. & 15. ut contrarium scripturis & doctrina Patrum, neminiq; notum ante Doctores scholasticos: sed impetrat ille omnino & hereticè.

Primò enim pactum illud Dei cum Adamo initum fundatur apertissimè in scripturis Genesios 2. In quæcunque die comederis morte morieris, quæ verba de hoc Dei pacto esse intelligenda docent Rupertus l. 5. in Genesim c. 3. Ambrosius & Theophylactus in cap. 2. epistole ad Colossenses, & sanè patet quia non solam comminatur Deus Adamo corporis mortem, sed mortem etiam animæ, sed mortem corporis comminatur tanquam omnium capiti transfundendam ad posteros, ergo comminatur etiam mortem animæ ad eodem posteris transitur. Deinde aliter intelligi nequit Apostolus Romanorum 5. vbi docet per vnum hominem mortem intrasse in mundum & per eum omnes peccasse: comparat etiam Christum Adamo, adeò ut sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sint multi, sic per vnius obditionem iusti constituti sint multi, sed sine decreto & pacto Dei non potuit transire in nos iustitia Christi, ergo sine huiusmodi pacto non potuit nobis nocere Adæ iniustitia.

Secundò, pactum illud aperte sancti Patres agnoscunt varia explicantes de illo scripture loca. Hieronymus verba illa Oœcæ 6. pps sicut Adam transgressi sunt pactum meum, ibi prævaricati sunt in me. Chrysostomus verba hac Apostoli Coloss. 2. Delens quod aduersus nos erat Chirographum decreti. Augustinus l. 16. de Ciuit. c. 27. verba illa Genesios 17. Delebitur anima illa de populo meo quia pactum meum irrixi fecit. Sed placet etiam S. Doctorem audire ut os obstruatur illius à quo tota eius doctrina peruersè depravata est, l. enim 3. de peccatorum meritis peccauerunt in illo omnes, quoniam in illa natura, in qua omnes generare poterat adhuc omnes, ille unus homo erant, ferm. 47. de diuersis, quia secundum propaginem carnis omnes in illo eramus, antequam in parente tanquam in radice ibi eramus, sic venenata est arbor ista ubi eramus, lib. 2. operis imperfecti contra Julianum, sed quia in illo qui hoc egit, quando hoc regit omnes eramus. Quæro autem quomodo in eo eramus nisi per pactum quo constitutus est caput morale omnium, alioqui peccata omnia parentum transirent in filios si nullum esset necessarium pactum Dei.

K k k 3

Denique

Conclusio
vniq; ea

Probatur
ex scripturis.

Probatur
ex Patribus.

Probatur
denique
ratione.

Denique perspicua ratio est, quia certum est nos peccasse omnes in Adamo, & peccatum illud esse debere nobis voluntarium: implicat autem ut peccauerimus in Adamo, & ut peccatum illud sit voluntarium nisi posito pacto quo Adamus constitutus sit caput morale, in ordine ad derivationem gratia aut peccati: posito autem pacto illo facile intelligitur quomodo deriuetur in nos peccatum, & quomodo illud faltem interpretatiæ sit voluntarium: ergo illud pactum sine dubio celebratum est inter Deum & Adamum.

Soluntur
rationes
dubitandi.

Prima.

Ad primam ergo Resp. voluntatem Adami quatenus constitutus est caput morale omnium posterorum ex Dei pacto, posse moraliter & interpretatiæ reputari meam voluntatem, quamvis eam ego nec imperare possim, neque impedire, sicut voluntas capitæ reputatur voluntas omnium membrorum, voluntas tutoris reputatur voluntas pupilli, voluntas legati est voluntas Regis. Ego nondum existens dico liberè velle, moraliter & interpretatiæ, non physicæ ac formaliter, quia scilicet ille vult qui est caput meum morale, in cuius scilicet voluntate, mea continetur voluntas ex Dei pacto.

Secunda.

Ad secundam Resp. Deum ratione dominij potuisse transferre voluntatem meam in voluntatem Adami & constituere illum caput meum morale, sed non posse ratione supremi dominij transfundere appetitum bruti, in voluntatem hominis, quia brutum quando existit non est capax liberæ operationis. Si Adam ante peccatum habuisset liberos iam existentes potuisse etiam Deus tunc constituere illum caput morale respectu illorum, sicut constituere potuit Christum caput eorum, qui iam existebant. Neque propterea esse illi potuissent in peccato & gratia, quia si actum amoris illi eliciissent non potuissent illis nocere parentis peccatum: videtur autem necesse fuisse ut Adamus sciret pactum illud, & peccatum suum esse peccatum omnium posteriorum, aliquo nulla ratione nobis dici posset esse voluntarium hoc peccatum, vnde Augustinus l. 5. contra Julianum. *In quibus (inquit) nec scientia est, nec conscientia, sed scit illi quid fecerit, in quo omnes peccauerunt, & singuli malum inde traxerunt: neque sequitur quod Adamus infinita commisit peccata quia non cognovit distinctè omnes posteros, sed cognitio eius tendebat in plures per modum vnius, ideo vnicum erat eius peccatum, vt patet ex dictis de unitate numerica peccatorum.*

Tertia.

Ad tertiam liquet ex dictis, quod non possum peccare in alio, si eodem instanti eliciam actum amoris, quia gratia impedit peccatum. Per Adami bona opera & penitentiam non sumus iustificati, quia in ordine ad illa non est constitutus caput nostrum morale. Neque vero absurdum est quod Deus potuerit transferre voluntatem nostram in voluntatem Christi aut alterius sancti, tunc enim bona illorum opera non formaliter sed meritorie solum nos sanctificarent. Ego etiam dormiens possem interpretatiæ ac moraliter operari bene aut male, Petro bene vel male operante qui constitutus esset a Deo caput, neque hoc aduersarius probabit esse absurdum aut impossibile.

Quarta.

Ad quartam fateor dici nullo modo posse quod Deus vel eius decretum sit causa peccati originalis, quamvis certum sit quod Dei decretum est conditio sine qua tale peccatum non esset. Nemo enim dixerit Deum esse causam omnium peccatorum, quia sine illius precepto peccatum prohibente nullum esset peccatum, quando Deus transluit voluntates nostras in voluntatem Adami, quem constituit omnium posteriorum caput decretum eius fuit conditio sine qua non esset peccatum, sed non fuit causa.

Concedo quod ego extitisse in quando impositum

Adam fuit præceptum, non potuisse absque peccato dicere me ratum habitum quidquid gestum ab eo fuisse, sed nego sequi quod Deus non potuerit transferre voluntatem meam, in voluntatem Adami quia Deus multa sine peccato facere potest, quæ homo non faceret sine peccato.

§. V.

Secunda difficultas, quod peccatum originale ipsum erit Adæ peccatum.

Statuebam contra Catherinum, & Pighium peccatum originale vnicuique proprium esse ac intrinsecum, neque ipsum esse Adæ peccatum, quod tamen videtur destrui ex doctrina proposita.

Primo, enim peccatum habitualis non est aliud quæ peccatum ipsum actualiter præteritum persecutans moraliter; peccatum originale est peccatum habitualis, ergo est peccatum Adæ moraliter persecutans. Imo si peccatum originale est peccatum Adami persecutans moraliter ex defectu condonationis, sequitur quod nullum iam est peccatum originale, quia illud iam est condonatum.

Secundo, peccatum originale Petri, est peccatum Adæ præteritum, peccatum originale Pauli est peccatum Adæ præteritum, ergo vnum est peccatum originale Petri & Pauli, ergo peccatum illud non est singulis proprium.

Tertio, peccatum originale huius pueri est actus præteritus moraliter manens, sed si actus ille præteritus existeret physicè, non esset intrinsecus huic pueri nascenti, sed Adamo tantum, ergo nunc non est intrinsecus pueri, quia moraliter manere non est aliud quæ habere nunc in ordine ad maculandum subiectum id quod haberet si duraret physicè.

Resp. peccatum originale quod assignauimus non esse ipsum peccatum Adami solum prout de omnibus tuis extrinsecè puerum propter diuinam imputationem, sed esse peccatum Adami prout fuit moraliter peccatum ipsius pueri & prout moraliter persecutus: vnde duplex in hoc peccato distingui debet moralitas, altera quæ propter transfigurationem voluntatis pueri in Adamum, ille actus Adami est moraliter actus ipsius pueri, id est operatus idem quod operaretur si esset actus pueri: altera moralitas est quia ille actus præteritus, quando non condonatur, censetur moraliter præsens. Fatoe peccatum illud Adami physicè sumptum vnicum esse: sed esse tamen multiplex secundum vtramque illam moralitatem, & omnino proprium ac intrinsecum pueri, eodem proportione modo ac si puer ipse physicè peccasset. Vnde

Ad primam Resp. peccatum originale non esse peccatum Adami ut personæ particularis imputatum extrinsecè pueri. Sed esse peccatum Adami quatenus fuit moraliter peccatum omnium hominum in quibus persecutus moraliter. Itaque peccatum Adami non persecutus moraliter, quatenus fuit peccatum Adami proprium, sed persecutus quatenus fuit peccatum eorum qui renati non sunt per baptismum.

Ad secundum, disting. maiorem peccatum originale, Petri, peccatum est ipsius Adæ quatenus physicè fuit peccatum Adæ nego, quatenus moraliter fuit peccatum Petri concedo. Idem dico de peccato Pauli, acque ita peccatum originale Petri & peccatum Pauli sunt duo peccata moraliter.

Ad tert. Resp. disting. minorem, sed si actus ille præteritus existeret physicè non esset physicè intrinsecus pueri, concedo, non esset intrinsecus moraliter nego. Ex quibus omnibus?

Colliges primum, peccatum originale sufficienter esse voluntarium ut participet veram & propriam rationem peccati, ex eo quod moraliter & interpretatiæ

Soluntur
difficulta-
tes pro-
prie-
tate.

Prima

Secunda

Tertia

Peccata-

Origenale

an suffi-
cienter

volunta-
tum.

ne

uè sit voluntarium. Licet enim verum sit quod concedit Augustinus Pelagianis *l.6. contra Julianum cap. 10.* nullum sine opere liberi arbitrij esse posse peccatum, non enim & hoc esset peccatum, quod origine trahetur, sine operatione liberi arbitrij, quo primus homo peccauit: negatur requiri ut illud voluntarium sit physicè ac formaliter voluntate illius qui peccat: peccatum enim in genere non significat aliud quām defectum quendam moralem in nobis ortum ex deficiente aliqua voluntate: quod originali peccato conuenit.

*An pro-
priè & vni-
uoce pec-
catum.*

Colliges secundò, peccatum originale non metaphorice solum aut impropriè peccatum dici sed propriè ac vniuocè, adeò ut ratio generica peccati conueniat tūm personali, tūm originali, quod contra Durandum afferunt Theologi esse de Fide, aut certè proximum Fidei, quia Scriptura & Patres, absolute illud appellant peccatum, & in Tridentino dicitur quod tollitur in baptismo tollitur totum illud quod veram habet rationem peccati, illud autem quod tollitur est peccatum originale. Licet ratio peccati personalis dicat voluntarium proprium & formale; ratio tamen communis peccati abstrahit à voluntario proprio, & à voluntario interpretatio.

QVÆSTIO II.

De causis & de pœnis peccati originalis.

*Quæstio-
nis diuina.*

Dixi hactenus existentiam & naturam damnatae huius radicis, ex qua omnis hominum massa infecta & corrupta est. Venio nunc ad causas illius, quibus subiungam & pœnas sequutas hoc tam grande malum, explicata verò est adhuc causa eius formalis, finalis nulla esse potest, restat ergo tantum ut causa exponatur primò effectiva, secundò subiectiva, tertio pœna tūm huius, tūm alterius vitæ quas commeruit hoc peccatum.

SECTIO I.

De causa effectiva peccati originalis.

S.Th.q.8 i. a.2.4.5.

*Causa
peccati
originalis
non potest
esse physi-
ca.*

Hac est celeberrima illa quæstio toties olim contra Pelagium disputata de traduce peccati, hoc est de causa per quam anima pueri, quæ creabatur à Deo solo expers omnis peccati, in ipso contactu corporis inquinabatur peccato. Causam enim physicam habere illud non potest cum non sit nisi macula moralis, habet ergo causam ad summum moralem, quæ non est Deus ut est per se notum, cum ab eo causari non possit malum, vnde solum restare potest peccatum Adæ, de quo duplex est difficultas, prima vtrum illud verè causet omnia peccata originalia, secunda quomodo illa causet.

§. I.

Vtrum peccatum Adami sit vera causa effectiva peccati originalis.

*Prima ra-
tio dubi-
tandi.*

Ratio dubitandi est primò, quia ut argumentatur Julianus apud Augustinum *l.8. de nuptijs & concupiscentia cap.28.* Non peccat iste qui nascitur non peccat ille qui genuit, per quas igitur rimas inter tota presidia innocentia peccatum fings ingressum. Vnde argumentor, quia si peccatum Adæ cauferet in pueris peccatum posita generatione, sequeretur peccare parentes generando, qui enim facit aliquid ex quo infallibiliter sequi vider peccatum peccat. Imò sequeretur peccare Deum ex cuius solius voluntate ponitur peccatum.

Secundo, valet etiam argumentum aliud Pelagianorum apud eundem Augustinum *l.5. contra Julianum c.3. l. de origine anima ac epist. 26. & 157.* quod si anima per generationem inquinatur, sequitur omnino, quod illa est ex traduce, id est quod illa non minus traducitur à parentibus quam ipsa caro, nam anima deri- uare non potest peccatum ab ea causa per quam ipsa non deriuatur: dicere autem quod spiritualis anima inquietur per contactum carnis, implicare videtur, quia caro agere non potest in spiritum. Deinde anima vel innocens à Deo creatur, vel nocens: si primum ergo in illo eodem instanti temporis anima nocens est, & innocens cum in primo illo instanti vnta sit corpori: si secundum ergo Deus causans animam, & totum quod in ipsa est creans, causat etiam ipsum peccatum.

Tertio, Achilles erat Pelagij *lib.2. contra Julianum cap.2. & 3. & l. de peccatorum meritis cap.8.9.10.* nullus effectus exire potest à causa quæ non actu existit, sed peccatum Adæ non existit actu, & parentes ipsi sèpè non habent peccatum originale, ergo illi non possunt in nos transmittere peccatum illud originale.

Dico primò, causam effectuam immediatam peccati originalis aliam non esse quām personale Adami peccatum quo violauit præceptum Dei de non comedendo fructu ligni scientiæ: peccatum vero Euæ aut etiam aliorum parentum non esse causam huius peccati.

Prima pars secundum fidem Catholicam certa omnino est ex Apostolo Roman.5. *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes pertransiit in quo omnes peccauerunt.* Ex plicatique id Augustinus varijs exemplis, Patris qui ex intemperantia tibi podagmam fecit, eamque in posteros transmisit; Deinde radicis, vitiæ, nec mirum, nec iniustum est quod radix profert damnata damnatos, inquit *l.3. contra Julianum c.12.* Denique fontis, nihil malii habent parvuli nisi quod de fonte traxerunt. Solus videlicet Adam constitutus est caput, radix, & fons omnium posteriorum, & cum eo pactum iniit de transfundenda in posteros gratia vel peccato.

Secunda pars quod sola manducatio fructus vertit causa sit peccati constat ex 2. Genesios, *Quacunque die comedere ex eo morte morieris*, vnde argumentor. Illud peccatum est causa peccati originalis quod est causa mortis, sed manducatio illa illicita fuit causa mortis, ergo illa etiam est causa peccati, cum autem dicitur quod superbia causa est totius ruinæ, intelligi debet de superbia quæ iuncta fuit cum ea manducatione, illius enim mortuum non fuit sola voluntas gula, sed appetitus gloria illicitus eritis sicut dicitur.

Dices, illud quod causat peccatum originale verum est peccatum: peccatum externum manducationis non est verum peccatum quia nihil addit malitiae supra ipsum internum appetitum, ergo internus ille appetitus non autem manducatio externa fuit causa peccati. Deinde voluntates nostræ transfusæ in voluntatem Adami, prius peccauerunt quām Adamus pomum comedisset, contractum tamen à nobis fuisse peccatum originale.

Respondeo peccatum externum posse sumi vel solitariè, vel prout vnum facit cum interno peccato, primo modo nec est peccatum, neque peccatum causat originale: secundo modo est verum peccatum? Ideo distinguitur maior, peccatum originale causatur per verum peccatum tūm internum tūm externum, concedo, internum duntaxat, nego. Deinde dico voluntates nostræ non fuisse transfulas in voluntatem Adami in ordine ad transgressionem merè internam,

Secunda.

Tertia.

Conclusio
prima tri-
partita.

Ratio pri-
ma partis
ex scriptu-
ris.

Ratio se-
cunda par-
tis.

Obiicien-
tur duo.

internam, sed in ordine ad transgressionem tūm internam tūm externam, vnde distinguo illud antecedens, voluntates prout transiſe in Adamum, peccante interiū Adamo prius peccauerunt quām Adamus peccaret exteriū, posito quod Adamus peccaret tūm interiū tūm exterius concedo, posito quod Adamus peccaret interiū tantū nego.

Ratio ter-
tiae partis.

Tertia pars de peccato Eux quod illud non nobis nocuerit, ab omnibus tenetur propter Apostolum dicentem, quod *Per unum hominem mors intravit simul cum peccato*, vnde concluditur quod solum Adæ peccatum totius exitij cauſa fuit. *Vtrum autem transiſet peccatum in Cainum, si Adamus peccasset post eius nativitatem, probabilior videtur pars negans, quia ille non fuisset genitus ab Adamo peccatore, atque adeo videtur probabilius quod non contraxiſet peccatum, quamvis ex dictis sequatur quod potuſſerit illud contrahere.*

Responde-
tur ad pri-
mam ra-
tionem
dubitandi.

Ad primam Respondet optimè Augustinus, *Quid queris latenter rimam, sun habeas apertissimam ianuam? per unum hominem (inquit Apostolus) per unius hominis delictum (inquit Apostolus) peccatum intravit. Nego igitur peccasse Adamum, aut peccare alios homines generando ut male inferebat Pelagius, quia quamvis facere aliquid vnde per se sequatur alterius peccatum, sit semper peccatum, licet tamen potest fieri aliquid ex quo per accidens sequatur peccatum quando vniuersit iure nostro. Certum est autem quod peccatum originale non nisi per accidens sequitur ex generatione, idēc qui generat suo iure vniuers non peccat multo verò minus peccat Deus, quamvis ferat præceptum ex cuius violatione sequitur peccatum.*

Ad secun-
dam.

Ad secundam Resp. dubitasse diu Augustinum circa originem animæ propter hoc argumentum, nunc autem comperta res est, quod anima quamvis creetur à solo Deo contrahit peccatum eo ipso instanti quo vniuers corpori, & incipit esse homo; anima enim prout iuncta carni est homo, potest deriuare peccatum ab ea cauſa à qua ipſa quidem non deriuatur, sed deriuatur homo: contactus carnis & ipſa caro non inquinat effectiū animam, sed est conditio sine qua non vitiaret anima. Similiter anima creatur à Deo innocens prout est à Deo, & nocens prout per naturalem generationem vniuers carni, vnde non sequitur quod peccatum si à Deo.

Ad tertiam,

Ad tertiam Resp. falsum esse quod causa moralis debeat necessariò existere tunc quando causat effectum. Vnde respondet vltius August. quod sicut granum sine paleis generat granum cum paleis, homo circumcisus generat hominem incircumcisum, sic Adamus iam iustus potuit generare filios iniustos, quia per peccatum præcedens contraxit obligationem generandi homines filios participantes prius illud peccatum.

S. I.

Modus quo ex peccato Adami traducitur in omnes peccatum originale.

Dogma
Iansenii de
traduce
peccati
originalis

Mquit item hanc nuperus Augustini & Theologæ totius corruptor, lib. 1. de Statu naturæ l. p. cap. 6. & seqq. vbi ex profundissimis, ut ipse ait, & adhuc incognitis Augustini thesauris, nouum eruit dogma nunquam auditum anteā inter Theologos, quod vera & vni cauſa transfusionis primi peccati non sit peccatum Adæ supposito Dei pacto & generatione ordinaria, hac enim somnia esse vigilantium, sed sola libido & concupiscentia carnis, sed delectatio carnalis quæ inest parentibus quando gignuntur. Illa enim (inquit) etiam physicæ ac necessariò traducit peccatum Adami quod nullo alio modo possit participari: atque adeo si miraculosè aliquis sine volun-

trate generaret, prolem haberet nullo infectam peccato.

Ratio autem primò dubitandi est, quia videretur ita dixisse Augustinus, primò enim significat saepissime ^{Prima ra-} foliam infectionem concupiscentia causam esse proga- ^{tio dubi-} vandi. *gationis peccati lib. 1. de nuptiis cap. 2. Hec (in-
quir) concupiscentia que solo sacramento regenerationis
expiatur profecto peccati vinculum traxit in posteros.* lib. 1. de peccatorum meritis cap. 9. *Occulta tamen concupiscentia sua, rabificauit in se omnes de sua stirpe na-
centes, & lib. 2. cap. 18. Propter hanc concupiscentiam
sit ut de iustis, & legitimiis iupitis filiorum Dei, non fi-
lii Dei, sed filii generenrū seculi.*

Secundo, docet quoque saepissime Augustinus ra- ^{Secunda}tionem totam propagationis peccati esse corruptio- nem natura concupiscentia infeccio per quam efficiatur ut cum natura vitium quoque ipsum communiceatur, quia naturale est ut simile producatur à simili, verbi gratia, lib. 1. de nuptiis cap. penult. *Ilo magno
primi parentis peccato, natura nostra in determina con-
mutata non solum facta est peccatrix, sed genitus etiam
peccatores. Quod afferit etiam lib. 13. de cinitat. Dei,
cap. 3. & 15.*

Tertio, afferit etiam quod si quis gigneret sine con- ^{Tertia}cupiscentia, sine peccato sobolem generaret, epist. 89. *Proinde isti quem forte inuenient infantem non ex illius hominis concupiscentia procreatum, illam dicant non tali peccato fuisse obnoxium, & lib. 1. de Nuptiis, Ex hac concupiscentia carnis tanquam filia peccati, quacunque nascitur proles originali est obligata peccato. Denique l. 5. contra Iul. c. 15. rationem afferit cur Christus sine pec-
cato conceptus sit, quia nulla in eius conceptione fuit concupiscentia: Caro itaq; Christi mortalitatem de mortalitate materni corporis traxit, contagium peccatis originalis non traxit, quia concubentis concupiscentiam non inuenit. Hac & alia plura ille congerit contenditque in hoc etiam consensisse ceteros Patres, imò & Pontifices, & Concilia, & Ecclesiam Vniuersam, solos autem diffensisse, ac Augustinum intellexisse Pelagianos.*

Dicendum tamen est secundò, causam per se quā <sup>Conclu-
do</sup> peccatum originale in nos traducitur nullo modo esse secunda, concupiscentiam & voluptatem carnis cum qua con-
cipimur, sed solum Adæ peccatum supposito Dei pa-
cto, & generatione facta per viam ordinariam. Ita
consent Theologi omnes, imò & sentire debet om-
nis qui sapit.

Primo enim dicere quod concupiscentia parentum & voluptas carnis physicæ ac necessariò traducit ^{Prima ra-} in prolem peccatum Adami est absurdissimum, quia delectatio illa carnis corporeæ est & materialis, ergo in animam spiritualem agere nullo modo potest, ergo nec imprimere in ea potest peccatum. Imò si physicæ peccatum deriuaretur ex hac libidine sine vlo Dei pacto certè non Adami magis deriuaretur primum peccatum, quam peccata omnia parentum, imò & auorum omnium qui descenderunt lineâ rectâ ex Adamo ad nos. Deinde in statu etiam innocentia genera-
tio facta non esset sine delectatione generantium, & tamen nullum traductum fuisset peccatum: neque sa-
tis est dicere quod in statu innocentia concupiscentia illa non fuisset contraria rationi, quia neque nunc in legitime conjugatis rationi aduersatur.

Secundo, repugnat etiam Scripturis, Concilio Tridentino, & rationi ut constat ex dictis nuper de pacto Dei cum Adamo, quo sublatu tollitur peccatum originale, causam enim transfusionis huius alter assignat Apostolus Roman. 7. *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit in quo omnes peccau-
runt. Causam videlicet huius transfusionis esse docet quia omnes peccauerunt in Adam, non autem quia cum*

cum delectatione parentum geniti sunt: quod idem docet sapientissimum Tridentinum praesertim *sess. 6. cap. 3.* possuntque plura proferri ex Augustino qui omnino docet peccatum in nos traduci quia quando peccauit Adam omnes homines erant ille unus homo ut ostendebam. *quest. 1.*

Si quando visus est Augustinus dicere quod concupiscentia traducit in nos peccatum nullo modo debet intelligi quod traducatur per illam ut causam physicam, ut somniet aduersarius. Inde neque per causam moralem, primum enim est prorsus impossibile, secundum repugnat fidei & rationi ut ostendebam. Significauit ergo tantum S. Doctor concupiscentiam esse signum a posteriori huius peccati, quia nomine (concupiscentiae) intelligit generationem quae secundum viam ordinariam adiunctam habet carnis libidinem, vult enim quod generatio facta secundum viam ordinariam conditio est sine qua nullum esset peccatum. *Vt certe ut recte obseruat Recanus c. 9. q. 5.* Significauit tantum causam peccati originalis non fuisse tantum generationem, sed generationem ex natura corrupta cuius signum est libidinis ardor sapientiae rationi, qualis non fuisse, si non peccasset Adam, sic enim soluuntur omnia quae obiiciunt aduersarius.

Ad primam enim R. c. p. verum esse quod concupiscentia peccati vinculum traicit in posteros intelligendo nomine (concupiscentiae) generationem ordinariam cuius comes & signum est ipsa concupiscentia: quando dicit quod occulta tenebris concupiscentiae sua tabificauit in se omnes de sua stirpe nascentes, nomine (concupiscentiae) significat appetitionem illam prauam Adami quae & ipse peccauit, & posteros inquinauit peccato.

Ad secundam R. c. p. verum esse Augustinum corruptionem naturae infectae concupiscentia propagare in nos peccatum, sed nomine (corruptionis) intelligit peccatum Adae per quod depravata est etiam concupiscentia quae signum est & effectus talis corruptionis.

Ad tertiam R. c. p. Augustinum quando dixit eum qui sine concupiscentia generaret, genitum non esse peccatores, significare nomine (concupiscentiae) ut dixi, generationem factam via ordinaria, propterea enim Christus etiam si Deus non esset, peccati esset expers, quia non est eo modo genitus. Alia omnia quae Irenensis congerit inania sunt & eadem habent responsionem.

SECTIO II.

De causa subiectiva peccati Originalis.

S. Thom. quest. 83.

Quilibet homo via naturali genitus contrahit sine dubio peccatum istud, ut concludit ex generibus loquendi modis scripturarum: *In omnes enim homines mors pertransit in quo omnes peccaverunt: & nemo mundus a forde negre infans unius diei.* Proximum subiectum inhaesionei huius peccati est voluntas, subiectum denominationis est anima tota in toto homo. Nugantur autem qui peccatum hoc existimant esse in semine vel in carne.

Tota ergo difficultas esse potest de Virgine Deipara de qua celeberrima est inter Theologos disputatione circa imminutatem illius tum a macula peccati, tum ab eius debito, quam utramque magnae Matris prærogatiuam in tractatu proprio de Deipara, sic opinor omni probationum genere esse stabilitam, ut nihil habeam hoc loco quod addendum putem.

SECTIO III.

De penitentia peccati Originalis.

Explicatis causis peccati originalis venio ad damnationem huius arboris fructus, in quibus explicandis

Tom. I.

duplicem mihi scopulum enitendum esse: alter est error Pelagi qui negabat nullum in nos transisse malum ex peccato Adae, quod nocuerit illi soli: Alter est scopus in quem impegerunt fœdissimum Lutherus, Calvinius, & nuperus dogmatista qui totam naturam usque ad eum volunt per hoc peccatum prostratam & fœdatam esse, ut nihil illi sit reliquum, vel libertatis vel integritatis. Quos errores ut refellam distinctius video has penas diuidi posse in eas quae causantur in hac, & eas quae causantur in altera vita.

Errores
Pelagi, &
Lutheri, &
Calvini

S. I.

Pœnae peccati originalis pertinentes ad hanc vitam.

Sic appellantur ea mala, quae propter primi parentis peccatum omnes eius posteri patiuntur, unde magis videntur esse pœnae peccati Adae quam nostri originalis peccati, sunt autem partim negatiæ, quia priuant aliquo bono quod in statu innocentiae habitu-ri eramus, partim positivæ quia sunt aliquod malum quo eramus carituri in eo statu. Utique pertinent vel ad corpus vel ad animam.

Certum igitur primò est, mortem corporis & cæteras omnes infirmitates ac dolores qui corpus corruptibile affligunt esse veros effectus & pœnas peccati Adae. Ita enim contra Pelagium & eius asseclas definitum haberur in Concilio Palæstino primum, deinde in Mileutano, Carthaginensi, Arausiano, Tridentino: primus videlicet Hæretici huius numeratur error quod Adam factus a Deo mortalis, siue peccasset, siue non peccasset morti semper obnoxius esset futurus: Deinde quartus quod per mortem, vel prævaricacionem Adae non omne hominum genus moriatur. In contrarium autem statuunt predicta Concilia quod si perstisset homo in veritate, posteri eius omnes immortales erant futuri, & ab omni corporum afflictione liberi. Undeconque illa oriri posset siue ab intrinseco siue ab extrinseco: non quod hoc ex ipsa natura oriatur ut voluit Michaël Baius, sed ex solo gratia priuilegio. Sic omnino colligitur ex Scripturis Sap. 2. *Fecit Deus hominem inextirpabilem, ad imaginem similitudinis sua fecit illum, vel ut haberetur in Græcis emendatoribus & legit etiam Athanasius lib. contra Gentes Fecit Deus hominem ad immortalitatem, ad imaginem semper inextirpabilem sua fecit illum, nam pro id omnes legitur ad idem: Genes. 2. In quacunque die comederis ex eo morte morieris: stipendia peccati mors; per unum hominem mors intravit in mundum, &c. plura ex quibus Theologi agentes de opere sex dierum statuunt certissimum hoc esse dogma Fidei.*

Obiicit Scotus moriturum fuisse puerum quem parentes sine ullo cibo & portu reliquissent, quod mors naturalis erat, & homo liber ad se occidendum vel ad abstinentiam ab omni cibo. Respondetur enim hæc omnia in statu illo beatissimo innocentiae non fuisse, impossibilia, Deo impidente omniaque auerente mala prouenientia vel ab intrinsecis causis, vel a foris in- gruentia.

Certum est secundò plures etiam & multo grauiores pœnas per hoc peccatum causatas esse in anima hominum omnium, reuocari commode possunt ad priuationem originalis illius iustitiae quæ reddebat homo subiectum Deo & rationi, Deinde ad quatuor illa vulnera quae sequuta sunt subtractionem illam iustitiae. Primum vulnus in intellectu ignorantia est tum negatiæ, quia multa nunc innumera ignoramus quæ in statu innocentiae ignoraturus nemo erat, tum positivæ quia in multis decipimus in quibus clare perspecturi eramus veritatem, & de rebus ut sunt recte iudicaturi, quia scilicet ex gratia illa emicuisse in intellectum radius omnem expellens caliginem & erro-

Respondet
tur secundum
objectionem

Quatuor
vulnera
illata ani-
mæ per
peccatum
originales:

Mens S.
Augustini
de traduce
explicatur.

Responde-
tur ad pri-
mam ra-
tionem
dubitandi.

Ad secun-
dam.

Ad tertiam.

Subiectum
inhaesionei
peccati
originalis
est tota
anima.

Difficultas
de B. Vir-
gine fo-
lha est
alibi.

Universitäts-
bibliothek
Paderborn

450 Disp IV. De Peccatis. Quæst. II. Sect. III.

res discutiens, nunc damnati ad tenebras, cæci viuimus & de tenebris interioribus, ruimus in tenebras exteriæ vbi erit fletus & stridor dentium. Secundum vulnus, voluntatem malitia corruptit: quia voluntas hominis per iustitiam illam erecta bonum sequebatur rationis, neque declinabat amorem ad sensibilia, nunc autem frano illo gratia desituta, hæret in infirmis, torpet ad superna & æterna, suōque pondere prona creaturas spectat, deserit Creatorem. Tertium vulnus in appetitu concupisibili concupiscentia illa est malorum omnium incentrix, corruptrix bonorum. Fornax intra ipsam animam accensæ, & accendens animam. Est enim appetitus, bonorum sensibilia rationem præueniens, & rebellis rationi, non expeccat videlicet ut ei voluntas imperet, & imperantem non audit propriæ vocatur fomes peccati. Quartum vulnus in appetitu irascibili est infirmitas, ratione cuius torpet homo ad quodvis bonum honestum, quamvis ad sensibilia vegetus semper & erectus sit ut in sequentibus explicabitur. Hæc (inquam) vulnera sunt inficta homini descendenti ab Ierusalem in Ierico, à gratia in peccatum, vbi semiuius relitus est, ut eleganter explicat Beda.

Deliria
Hæretico-
rum circa
poenas
peccati
originalis.

Certum est tertio, alias omnes poenas peccati originalis excogitata à nouatoribus falso inuictas esse à Caluno, Luthero, & nuper ab Irenensi dogmatista lib. 2. de statu naturæ, vbi sequuntur Michaëlem Baium incredibili & prorsus absurda comminiscitur de peccatis per hoc Adami peccatum causatis. Primum videlicet delyrium eius est circa ignorantiam, vult enim ex hoc peccato factum esse, ut illa quamvis sit inuincibilis & non possit vitari non excusat tamen à peccato. Satis enim esse ut Adamus huiusmodi scientiam habuerit & peccauerit, nunc ad ista peccata nostra quæ sunt peccati poenæ, nullam exigi notitiam malitiae: quæ fuit Michaëlis Baij 68. propositione inter damnatas à Pio V. & Gregorio XIII. Secundum delyrium Deponenti veterotoris est circa concupiscentiam, de qua comminiscitur adhuc plura: vult enim illam non esse naturalem potentiam, sed qualitatem impressam ex peccato quæ sentia sit omnium peccatorum: motus enim omnes concupiscentia peccata esse, oninam amorem creature propter ipsam graue peccatum esse. Denique delectationem omnem malam esse quæ actu non refertur ad Deum; erant autem hæc propositiones Baij 74. & 75. Tertio potissimum circa libertatem errat grauissime lib. 3. & seqq. vult enim peccato illo extintam esse penitus libertatem omnem à necessitate, nullam enim esse nunc indifferentiam ad agendum vel non agendum, neque in ea nunc consistere libertatis naturam: illam videlicet in statu naturæ integræ constitutam fuisse in illa indifferentia, nunc autem mutram illam esse, tantumque consistere in ratione voluntarij cui non repugner necessitas & determinatio ab extrinseco. Ideoque gratiam in statu naturæ integræ potuisse repudiari, nunc autem omnino necessitatem. Quæ sunt propositiones Baij 65. & 66. Denique causam reprobationis omnium reprobatorum nullam contendit esse aliam, quæ peccatum originale, Deum enim ex eo solo sine præuisione vilius demeriti personalis decernere damnationem omnium damnatorum. In quibus omnibus ut vides Caluinum ipsum adæquat infania, malitia superat dum hæc delyria quæ appellat ipse tremendam & arcana doctrinam, non veretur tribuere authori Augustino, quod sèpè in sequenti tractatu de gratia refutabitur.

Nunc illis omni s'num est quod videtur habere inter Catholicos difficultatem.

§. II.

Vtrum homo in statu naturæ lapsæ deterior sit
quam in statu puræ naturæ.

Triplicem Theologi distinguere solent naturæ statum: Integræ appellant naturam eam quæ iustitia originali ante peccatum ornata erat: naturam lapsam, eam quæ post peccatum priuata est hac iustitia, puram naturam eam in qua nullum est donum supernaturale, nec ad beatitudinem est euecta supernaturalem. Homo in statu naturæ lapsæ caret haud dubiè pluribus donis quæ habuerat adhuc integræ, sed queritur, vtrum aliqua etiam facultate benè agendi, quæm haberet in statu puræ naturæ, vel etiam habeat impressam qualitatem aliquam malignam, quam habiturus non esset in eo statu naturæ omnino puræ, & nihil habentis supernaturale.

Ratio dubitandi primæ est, quia si natura post lapsum & quæ integræ est ac esset natura omnino pura falso dixit Augustinus in multis locis quod natura per peccatum est vitiata, depravata, vulnerata, corrupta. Falso etiam dixit Beda quod homo per peccatum spoliatus est gratuitis, & vulneratus in naturalibus, satis enim erat dicere quod spoliatus est gratuitis, nam vulneratus esse non potest in naturalibus, cum in statu puræ naturæ non haberet ullum vulnus, & tamen haberet eadem omnia quæ nunc habet.

Secundæ non possumus habere nunc intellectum qualem haberemus in pura natura, tunc enim esset intellectui debita congrua cogitatio ad operandum aliquid bonum morale, nunc autem post peccatum omnis cogitatio congrua nobis est indebita, nisi per gratiam redemptoris illa nobis donetur, quod probo, quia homo lapsus ex vi primi peccati constitutus est in ultimo termino damnationis, nisi reparetur per Christum, sed homo damnatus meretur carere omni cogitatione congrua ad operandum honestè, igitur homo lapsus debet care omni cogitatione congrua. *Peccans ille* (inquit Fulgentius libro de Prædestinatione & gratia cap. 13.) *qui sine peccandi necessitate creatus est, in eo quod anima sanitatem delinquendo perdidit, etiam cogitandi quæ ad Deum pertinent perdidit libertatem.*

Tertiæ, non habet homo lapsus libertatem arbitrij qualem habuit adhuc innocens & qualem haberet in pura natura, sic enim contra Pelagianos assertit Augustinus pluribus locis, verbi gratia in libro propositionum in epistolam ad Romanos proposit. 17. *Liberum arbitrium perfectum fuit in primo hominæ: in nobis autem ante gratiam non est liberum arbitrium ut non peccemus.* & libro de perfectione iustitiae cap. 4. *Victa vito in quod cecidit voluntate, caruit libertate naturæ.* libro de Correptione & gratia cap. 1. *Nunc postea quam magna illa merito peccati est amissa libertas, etiam maioribus donis adiuuandæ remansit infirmitas.* Denique in epistola 107. Ad Viterbium, *liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus.* Inde in Concilio Arafusiano damnantur illi qui negant liberum arbitrium peccato fuisse attenuatum & inclinatum.

Quartæ, concupiscentia carnis quatenus pondus quoddam est ad fruendum rebus creatis, & inclinatio ad voluptates sensuum, nec erat in statu naturæ integræ, nec esset in statu puræ naturæ: nam illa carnis delectatio est peccatum ut diserte prædicat Augustinus, v.g. lib. de perfectione iustitiae c. 6. Concupiscentia carnis utique vitiola est & culpabilis, nihilque aliud est quam desiderium peccati, vnde l. 4. contra Iulianum c. 2. *Si est in vobis ullus sensus humanus, nunquid potest?*

potest & malum esse peccatum, & bonum esse desiderare peccatum? Quod etiam manifestè confirmatur, quia si sola priuatio iustitiae ficeret in nobis talem carnis rebellionem, sequeretur quod sola gratia ficeret obedientiam appetitus: ciuidem enim rationis erat gratia originalis, cuius est gratia nunc sanctificans, quæ in hominibus iustis non tollit rebellionē concupiscentię.

Dico primò, nihil habet homo in statu naturæ lapsæ, neque aliquid amisit eorum quæ haberet in statu puræ naturæ, sed easdem omnino habet vires: unde tota naturæ depravatio inducta per peccatum fuit solum amissio donorum supernaturalium. Ita contra sectarios omnes docent orthodoxi omnes Theologi, quos dabunt Bellarminus lib. 4. de statu primi hominis, cap. 4. Sua proleg. 4. de gratia, cap. 8. Valent. disputation. 6. q. 1. p. 1.

Ratio prima ex parte tribus. Primo enim sic ex Patribus aperte habetur nam S. Dionyius, verbi gratiæ, cap. 4. de divinis Nominibus, docet mansissim in Angelis omnia naturalia post peccatum, quod idem dici debere de hominibus tradit S. Thomas quæst. 95. art. 1. Deinde docent corruptiōnem naturæ factam esse per solam spoliationem hominis & gratiæ ablationem Augustinus, lib. 9. de Genesi ad literam cap. 10. & lib. 11. cap. 3. Ambrosius lib. 2. de Iacob & vita beata, cap. 5. & quod caput est Tridentinum sej. 5. in decreto de peccato Originali. Unde argumentor non potuit natura humana fieri deterior, quam esset in statu puræ naturæ si non amisit perfectionem villam naturalē potentiarum neque acquisiuit villam qualitatem malam habitualem, sed neque amisit perfectionem villam naturalem, neque acquisiuit malam villam qualitatem habitualem, ergo tota eius corruptio facta est per gratiæ priuationem. Probatur minor, quia eadem est hominis subtilitas & eadem potentia: quæ neque augeri possunt, neque minui, quid ergo naturalis perfectionis subtrahi potuit? Deinde non potuit corruptio illa & inclinatio ad malum fieri per additionem villi malæ qualitatis, quæ impossibilis est, neque villam potest habere causam productiūam, neque dici potest quid sit, neque necessaria est ut per eam homo proclivis sit ad bona sensibiliā, quia in statu puræ naturæ appetitus sensitiūus eodem modo rebellis esset rationis & inclinaret ad sensibiliā, cū esset simili appetitui brutorum, sicuti nunc illi est simili, & obiectum eius esset bonum delectabile sicuti nunc. Unde

Ratio à priori est, quia, tunc homo esset in eodem statu in quo nunc est post peccatum Adami quando haberet corpus eodem modo corruptibile, intellectum eodem modo cæcum, voluntatem inclinatam ad malum, concupiscentiam rebellem & inclinatam ad sensibiliā; sed in statu puræ naturæ homo corpus haberet corruptibile ac morti obnoxium, nam haberet easdem causas mortis internas & externas, eadem haberet in intellectu tenebras, quia semper intelligeret per sensus, & passiones cum excæcarentur: Voluntas eadem haberet inclinationem ad malum quæ non est aliud quam seruitus & immunitio libertatis seu difficultas operandi honeste orta ex rebellionē appetitus: Denique illa rebellio appetitus eadem esset, ut ostendebam: ergo si homo esset in statu puræ naturæ haberet illa omnia quæ habet nunc in statu naturæ lapsæ per peccatum: atque ita peccatum primi parentis non vulnerauit posteros eius nisi tollendo bona supernaturalia indebita naturæ; non enim aliter differt homo in statu naturæ lapsæ, ab homine in statu puræ naturæ, nisi ut homo spoliatus ab homine nudo, ut docent communiter Theologi.

Respondetur ad pri-
mam rationem dubitandi.
Ad primam enim Resp. verè dictum esse ab Augustino quod natura per peccatum vitiata, corrupta, perdita est comparando scilicet eam cum statu innocentiae, non eam comparando cum statu puræ naturæ, iustitia enim originalis impeditabat totam il-

lam perturbationem potentiarum. Verè igitur dicit Beda quod homo peccando spoliatus est gratuitis, & vulneratus in naturalibus, qualia scilicet illa erant in statu innocentiae non qualia fuissent in statu puræ naturæ, vbi fuissent eadem omnia, quæ modo sunt in nobis, sed non habuissent rationem vulnerum quam nunc habent, quia facta est scissio rerum prius vñitarum,

Ad secundam Resp. intellectum eundem nunc & Ad secundam eodem modo cæcum esse, quo esset in pura natura. Quod obiicitur de cogitatione congrua solueretur in tractatu sequenti vbi contra Vasquem ostenditur debitam esse homini lapsō quandiu est viator, congruam aliquam cogitationem saltem ad opera facilia. Vbi etiam,

Ad tertiam dicitur quomodo per peccatum amissi- Ad tertiam. sa sit libertas prout opponitur seruituti non libertas prout opponitur necessitatī.

Ad quartam Resp. satis dictum esse quod concupiscentia in statu puræ naturæ omnino eadem esset ac nunc. Dicere autem quod illa est peccatum, error est Caluini, planè alienus à mente Angustini qui non loquitur nisi de voluntatibus & concupiscentiis rationi contrariis, nam aliquæ sine dubio sunt voluntates non malæ, alioquin nec etiam ex bono sine libet seruit illi frui. Iustitia originalis non erat sola gratia sanctificans, sed præter eam includebat etiam plura etiam alia, quibus impidebatur rebellio potentiarum & præsertim appetitus, verbi gratiæ protectione externa Dei, concursus, & auxilia efficacissima quibus totus ille ignis libidinum extingueretur, addunt etiam aliqui Theologi habitus quoddam internos quibus contineretur in officio potentiae, quod est etiam probable: patet ergo quod rebellio appetitus & concupiscentia illa indomita oriri potest ex priuatione sola iustitiae originalis.

Quid iu-
stitia ori-
ginalis.

§. II.

Pæna peccati Originalis pertinentes ad alteram vitam.

Ad pœnas cum ventum est puerorum (inquit Augustinus epist. 28.) magnis mihi crede coarctor angustiis, nec quid respondeam proorsus inuenio. Ut autem dicatur breuiter quales illæ sint distinguenda in primis est pœna danni, à pœna sensus, de priori enim nulla est inter Theologos controvērsia, de posteriori magna difficultas est, vtrum pueri decedentes cum originali macula puniantur in inferno, & torquentur igne illo sempiterno qui damnatos deuorat.

Ratio enim dubitandi primò est, quia sic videtur colligi ex Scripturis nam Matthæi 25. sententiam non pronunciat nisi dupliē Christus index, altera benedictos vocat ad possidendum paratum regnum, altera maledictos mittens in ignem æternum, inter eas autem nihil esse medium docet aduersus Pelagianos Augustinus, serm. 11. de verbis Apostoli cap. 3. Deinde idem ex Concilio Florentino videtur colligi vbi sej. vltima in litteris vñionis dicitur animas eorum qui cum peccato mortali, vel cum originali solo decedunt, mox in infernum descendere pœnis dispensribus cruciandas.

Secundò, idem innumeri Patres disertè afferunt, Secunda. & quidem Augustini mentem nulla interpretatione detorqueri alio posse probant Vasques & Petauius. Docet enim vbique contra Pelagianos quod pueri mitius quidem cruciantur quam alii peccatores, sed igne tamen torquentur cum illis. Idem docent Gregorius Magnus lib. 9. Moralium cap. 12. Fulgentius, lib. de Fide cap. 3. & lib. de Incarnatione cap. 30. Alcimus, Auitus, & alii sine numero.

Quales sine
pœna pue-
rorum sine
baptismo
deceden-
tium.

Prima ra-
tio dubi-
tandi.

Tertia.

Tertiò, tristitia & mœror pertinent ad pœnam sensus quia sunt aliquid posituum, sed pueri videntes se priuatos esse perpetuā beatitudine, tristitiam inde concipient imminetam, ergo punientur pœna sensus positiva.

Conclusio prima

Dico primò, pueros omnes decedentes cum labore peccati originalis puniri pœna æterna damni quæ priuatio est visionis Dei, sed esse probabilius quod illi non detinentur inferno, neque puniuntur pœna sensus præsertim ignis.

Explicatur prima pars.

Prima pars Catholica prorsus est sèpè contra Pelagium & contra Caluinum in Conciliis definita: quorum ille volebat pueros sine baptismo decedentes, æternam habere beatitudinem, sed extra regnum cœlorum: Caluinus autem fingit parvulos fidelium sanctificari per Fidem parentum etiam adhuc existentes in utero: estque mirabile Gerlonem, & Gabrielem Biel suspicatos aliquando esse, quod puerorum eomo- do decedentium, Deus aliquando miserturus sit. Quod repugnat Fidei Catholice ut docent vnamimite reliqui Theologi.

Probatur secunda.

Secunda pars non est ita certa, negant eam Driedo, Gregorius, Armilla, & alij quibus adhæsit nouissimè Petavius tom. 2. lib. 9. cap. 10 sed communius tamen tenetur à Doctribus, cùmque confirmat vnamis consensus, & apprehensio fidelium, fuitque illi ratio satis probabilis, quia scilicet nemo dignus est pœna sensus, nisi qui est dignus vituperatione ac increpatione, quas certum est non posse cadere in pueros, sed neque illa est, vel ratio, vel authoritas quæ cogat dicere pueros in inferno vri, ut patebit statim.

Respondeatur ad primam rationem dubitandi.

Ad primam enim Respondeo quod Christus iudex haud dubiè non loquitur eo loco nisi de iis quibus dixerat: *Efuriui enim & dedistis mihi manducare, &c.* Neutra ergo sententia pertinet ad pueros qui decesserint cum baptismo, vel sine baptismo. Verba posteriora Concilij Florentini cum ait: *Pueros cruciari pœnis disperibus*, explicant verba priora quibus dicitur pueros illos in infernum descendere, disperitas enim illa pœnarum sita in eo est, quod pueri sola puniantur pœna damni, ut traditur cap. *Maiores de baptismo*, vbi tradit Innocentius pœnam peccati actualis gehennam esse, pœnam originalis esse priuationem visionis Dei.

Ad secundam difficulter solui potest authoritas illa

Sahætorum Patrum, nisi dicas eos in re tunc nondum plenè comperta ut clarius confunderent Pelagianum errorum in alterum extremum declinare maluisse, ac docere quod peccatum originale quod negabat Pelagius puniri etiam igne in pueris alias innocentibus.

Ad tertiam Respondeo pueros qui cum originali peccato decesserint nulla inde afficiendos esse tristitia ex amissa beatitudine, quia illi non afficiuntur pœna sensus ut ostendit, tristitia vero illa maxima pars esset huius pœnae. Sed quomodo tam fieri hoc possit, ut ex tanto malo probè cognito nulla existat tristitia non est facile dicere: non enim dici potest quod suum hoc malum illi sunt ignoranti, aderunt enim in extremo Iudicio, & videbunt rapi ad cœlum pueros baptizatos. Neque probabilius dicunt alij tantam futuram eorum letitiam ex eo quod eualerint pœnam ignis, ut pro nihilo habituri sint pœnam illam sensus. Hoc (inquam) non satisfacit, quia malum pœnae damni maius est malo pœnae sensus, ergo dolor ille qui percipitur ex pœnae damni sentiri debet nisi magnus in intellectu sit error. Alij comparant parvulos illos cum rusticis qui non doler se non esse Regem, ex eo quod sciat purpuram non fuisse sibi debitam: qua ratio probabilis est, sed non plenè satisfacit, quia sciunt pueri se capaces fuisse beatitudinis illius saltē remota. Maluerim itaque dicere miraculosè omnino efficere Deum ut tollatur & impediatur illa in pueris tristitia, quod est illi facile assiqui minuendo in ipsis apprehensionem tanti huius mali, sicut illam angere aut minuit in aliis damnatis pro iniquitate peccatorum.

Ex quibus omnibus tandem concludo non placere vlo modo sententiam quorundam Theologorum qui docent pueros post diem Iudicij beatitudinem habituros naturalem, & super terram vieturos in omni copia, quod tamen merito reiiciunt Bellarminus lib. 6. de peccatis cap. 1. Perauius, tom. 1. lib. 9. cap. 11. quia videtur hoc sapere Pelagianum hoc dogma de beatitudine puerorum extra regnum cœlorum. Verius igitur est quod illi agent in loco subterraneo non tam tenebroso, vitam tranquillam expertem doloris & sollicitudinis, vbi etiam non desinent laudare Deum, quia egredientur & videbunt Cauda virorum qui prævaricati sunt in Deum, *Quorum vermis non morietur & quorum ignis non extinguitur*, ut habetur Isaia cap. 66.

Quis fit
futurus lo-
cus in quo
agent vi-
tam pueri
post diem
Iudicij.

THEOLOGIA